

Határozatok Tára

ELEANOR SHARPSTON
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2016. december 21.¹

Az Európai Bizottság által kezdeményezett

2/15. sz. vélemény iránti eljárás

„Az EUMSZ 218. cikk (11) bekezdése szerinti vélemény iránti kérelem — Az Európai Unió és a Szingapúri Köztársaság közötti szabadkereskedelmi megállapodás megkötése — Az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegoszlás”

Tartalomjegyzék

1. Az Európai Bizottság az EUMSZ 218. cikk (11) bekezdése alapján véleményt kér a Bíróságtól az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegoszlásról az Európai Unió és a Szingapúri Köztársaság között tervezett szabadkereskedelmi megállapodás (a továbbiakban: EUSFTA) megkötésével kapcsolatban.² Az EUSFTA szövege a Bizottság által megtárgyalt formában úgy rendelkezik, hogy azt az Európai Unió és a Szingapúri Köztársaság (a továbbiakban: Szingapúr) közötti megállapodásként, a tagállamok részvétele nélkül kell megkötöni. A Bizottság iránymutatást kér a Bíróságtól az említett megközelítés helyességét illetően.

2. A Bizottság érvelése szerint az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az EUSFTA megkötésére. A Bizottság szerint a megállapodás nagy része az Európai Uniónak az EUMSZ 207. cikk szerinti közös kereskedelempolitikára vonatkozó hatáskörébe tartozik, amely kizárólagos hatáskör (az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja), valamint az Európai Uniónak a megállapodás többi részének megkötésére vonatkozó kizárólagos hatásköre egy, az Európai Uniót arra felhatalmazó jogalkotási aktusból (az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első jogalap), vagy abból a tényből

1 — Eredeti nyelv: angol.

2 — Az EUSFTA szövege nyilvánosan elérhető a következő honlapon: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=961>. Rövid áttekintésként lásd az alábbi 9–30. pontot, részletes összefoglalásként pedig a jelen indítvány mellékletét. A mellékletben szereplő összefoglaló az EUSFTA-nak a Bizottság által a Bírósághoz (mellékletként) benyújtott angol nyelvű szövegváltozatán alapul. A Bizottság ezt követően az Unió valamennyi hivatalos nyelvén benyújtotta az EUSFTA fordítását. A jelen vélemény megírása és fordítása során kiderült, hogy bizonyos különbségek vannak a Bizottság által eredetileg benyújtott angol nyelvű változat, valamint i. a nyilvánosan elérhető angol nyelvű változat, és ii. a Bizottság által benyújtott többi nyelvi változat között. A nyilvánosan elérhető változat például tartalmaz egy további preambulumbekendést: „Újlag megerősítve az egyes Feleknek a legitim szakpolitikai célkitűzések, köztük a társadalmi, környezetvédelmi, biztonsági, közegészségügyi és -biztonsági, valamint a kulturális sokszínűség ösztönzésére és védelmére irányuló célkitűzések megvalósításához szükséges intézkedések elfogadására és végrehajtására vonatkozó jogát”). Az is egyértelmű, hogy a lábjegyzetek számozása eltér az angol nyelvű változatokban (mind a Bírósághoz benyújtott, mind pedig az interneten elérhető változatban), és a többi nyelvi változatban. Mivel a jelen vélemény ismertetésének időpontjában egyedül az angol nyelvű változat érhető el nyilvánosan, az abban szereplő lábjegyzet-számozást használtam, azonban – amennyiben tudomásomra jutott – jeleztem, ha az adott lábjegyzet számozása más nyelvi változatban eltér. Nem tudok megalapozott véleményt adni ate tekintetben, hogy más, előttem nem ismert változtatásokra sor került-e.

következik, hogy az EUSFTA közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja (az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap). Az Európai Parlament általánosságban véve egyetért a Bizottsággal. A többi, észrevételt előterjesztő fél azon a véleményen van, hogy az Európai Unió egymaga nem kötheti meg a megállapodást, mivel az EUSFTA egyes részei az Európai Unió és a tagállamok megosztott hatáskörébe, sőt a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartoznak. Ebből következik, hogy a tagállamoknak is az EUSFTA részes feleinek kell lenniük.

3. Az EUSFTA az Európai Unió és a világ egyéb területein lévő kereskedelmi partnerek között megtárgyalt vagy tárgyalás alatt lévő kereskedelmi és befektetési megállapodások új generációjához tartozik. A megállapodás nem „homogén megállapodás”: nem egy konkrét területre vagy tárgyra vonatkozik, és nem is csak egyetlen cél elérésére irányul. Célja különösen a kereskedelem és befektetés liberalizálásának megteremtése, valamint a gazdasági és nem gazdasági célkitűzéseket összeegyeztetve bizonyos fokú védelmet biztosít. Az EUSFTA, noha a Kereskedelmi Világszervezet (a továbbiakban: WTO) megállapodásaiban³ meglévő szabályokra épít, e szabályokat kiterjeszti, és olyan kérdésekkel is foglalkozik, amelyek (egyelőre) nem képezik az említett megállapodások részét.

4. Annak eldöntése érdekében, hogy az Európai Unió a tagállamok nélkül megkötheti-e az EUSFTA-t, először is világosan kell látnunk, mely kérdésekre vonatkozik az említett megállapodás és milyen célkitűzéseket kíván elérni.⁴ Ez szolgál a Szerződés hatáskörmegosztásra vonatkozó különböző rendelkezéseinek az Európai Unióra való alkalmazásának, valamint meg e hatáskörök jellege meghatározásának alapjául. Ennek során az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésében meghatározott (a kifejezett kizárólagos hatáskörökről szóló) szabályokat kell alkalmazni, mielőtt az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében foglalt (a beleértett kizárólagos hatáskörökről szóló⁵), és szükség esetén az EUMSZ 4. cikk (megosztott hatáskörrel) rendelkezéseinek alkalmazására sor kerülne.

Az EUSFTA

5. 2006 decemberében a Bizottság javaslatot tett arra, hogy az Európai Unió Tanácsa hatalmazza fel, hogy az Európai Közösség és a tagállamok nevében szabadkereskedelmi megállapodásra vonatkozó tárgyalásokat folytasson a Délkelet-ázsiai Nemzetek Szövetségének (ASEAN) országaival. 2007 áprilisában a Tanács felhatalmazta a Bizottságot a tárgyalások megkezdésére. Az egyes területekre vonatkozó megállapodásokkal kapcsolatos tárgyalások nehézkesnek bizonyultak, ezért azokat felfüggesztették. A Bizottság ezután azt javasolta, hogy folytassanak kétoldalú szabadkereskedelmi tárgyalásokat egyes ASEAN országokkal, kezdve Szingapúrral. 2009 decemberében a Tanács az ASEAN országokkal való tárgyalásra vonatkozóan kiadott tárgyalási irányelvei alapján felhatalmazta a Bizottságot, hogy szabadkereskedelmi megállapodásra irányuló tárgyalásokat folytasson Szingapúrral. E tárgyalások 2010 márciusában megindultak. 2011 szeptemberében a Tanács módosította a tárgyalási irányelveket, hogy a tárgyalási területeket a befektetéssel kiegészítse. Ennek során a Tanács kijelentette, hogy a célkitűzés az volt, hogy a megállapodás befektetésre vonatkozó fejezete megosztott hatáskörbe tartozó területekre, így portfólióbefektetés,⁶ a vitarendezés, a tulajdon, valamint a kisajátítás területére is kiterjedjen.

3 — Vagyis a vitarendezés szabályairól és eljárásairól szóló WTO egyetértési megállapodást 1. függelékében felsorolt megállapodások.

4 — E tekintetben lásd: 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 34., 53., 71., 98. és 105. pont. Az említett véleményben a Bíróság a Kereskedelmi Világszervezet létrehozásáról szóló marrakeshi egyezmény (a továbbiakban: WTO-egyezmény) részét képező különböző nemzetközi megállapodások, egyebek mellett a szolgáltatások kereskedelméről szóló általános egyezmény (a továbbiakban: GATS), a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás (a továbbiakban: TRIPS-megállapodás), valamint a WTO-egyezmény 1A. mellékletében szereplő, különböző kereskedelmi megállapodások, mint például az 1994. évi Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény (a továbbiakban: 1994. évi GATT) és a kereskedelem technikai akadályairól szóló megállapodás (a továbbiakban: TBT-megállapodás) tárgyát és célkitűzéseit vizsgálta.

5 — A „beleértett” kizárólagos külső hatáskör alatt azt értem, hogy a kizárólagosság *nem* a Szerződésnek az Európai Uniót egy adott területen kizárólagos hatáskörrel kifejezetten felruházó rendelkezésén alapul.

6 — Ez a kifejezést használták a felek beadványaikban. Bővebben lásd egyebek mellett az alábbi 307–346. pontot.

6. 2013. szeptember 20-án az Európai Unió (a Bizottság révén eljárva) és Szingapúr a befektetésről szóló fejezet kivételével parafálta az EUSFTA szövegét (ami azt jelenti, hogy véglegesként elfogadták). A szöveget ugyanazon napon közzétették.

7. Amikor kiderült, hogy a szöveg szerint az Európai Unió az EUSFTA-t a tagállamok részvétele nélkül írja alá és köti meg, a kereskedelempolitikai bizottság (az EUMSZ 207. cikk (3) bekezdése alapján a Tanács által kijelölt bizottság) 2014 februárjában az Állandó Képviselők Bizottsága (a továbbiakban: COREPER) elé terjesztette a kérdést. A kereskedelempolitikai bizottság felkérte a COREPER-t, hogy erősítse meg az EUSFTA aláírására és megkötésére irányuló eljárást, és kérte, hogy szólítsa fel a Bizottságot mint az Európai Unió és a tagállamok nevében tárgyaló felet, hogy a szöveget igazítsa ki az ilyen típusú megállapodások vegyes természetének megfelelően. A COREPER jelezte, hogy a delegációk egyértelműen egyetértettek abban, hogy az EUSFTA-t vegyes megállapodásként kell aláírni és megkötni, vagyis úgy, hogy annak az Európai Unió és a tagállamok is részes felei.

8. A befektetésről szóló fejezetre vonatkozó tárgyalások 2014 októberében zárultak le. 2015 júniusában a Bizottság megküldte a kereskedelempolitikai bizottságnak a befektetési fejezet konszolidált szövegét, és jelezte, hogy most már a teljes szöveget parafálták.

9. Az EUSFTA preambulumból, 17 fejezetből, egy jegyzőkönyvből és öt egyetértési záradékból áll.

10. Az 1. fejezet („Célkitűzések és általános fogalommeghatározások”) szerint az EUSFTA célja, hogy a Felek az 1994. évi GATT XXIV. cikkével⁷ és a GATS V. cikkével⁸ összhangban szabadkereskedelmi térséget hozzanak létre és az EUSFTA szerint liberalizálják és előmozdítsák a Felek közötti kereskedelmet és beruházásokat.

11. A 2. fejezet („A nemzeti elbánásról és az áruk piacra jutásáról”) azzal kezdődik, hogy megerősíti a Felek azon kötelezettségét, hogy nemzeti elbánásban⁹ részesítsék a másik Fél termékeit, összhangban az 1994. évi GATT III. cikkével (amelyet ez a fejezet az EUSFTA részévé tesz). Ezenkívül kötelezettségeket ír elő a nem tarifális intézkedésekre vonatkozóan. Külön rendelkezések vonatkoznak az információk elérhetővé tételére és megosztására, az értesítésekre, a tájékoztatás iránti kérelmekre és az érintett intézkedések igazgatására.

12. A 3. fejezet („Kereskedelmi jogorvoslatok”) egyfelől dömpingellenes és kiegyenlítő intézkedésekre, másfelől pedig kétfajta biztosítékra (globális védintézkedésekre és kétoldalú védintézkedésekre) vonatkozóan ír elő kötelezettségeket.

13. A 4. fejezet („A kereskedelem technikai akadályai”) célja a Felek közötti árukereskedelem előmozdítása és fokozása, a kereskedelemben kialakult felesleges akadályok felismerésére, megelőzésükre és megszüntetésükre vonatkozó keret biztosítása a TBT-megállapodáson belül (amely az EUSFTA részét képezi).

14. Az 5. fejezet („Állat- és növényegészségügyi intézkedések”) célja a) az emberi, állati és növényi élet, valamint egészség védelme a Felek területén, egyúttal a Felek közötti kereskedelem megkönnyítése az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedések (a továbbiakban: SPS-intézkedések) tekintetében; b) az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedések alkalmazásáról szóló megállapodás (a továbbiakban: SPS-megállapodás) további végrehajtása érdekében történő együttműködés; és c) a Felek közötti kereskedelmet érintő SPS-intézkedések végrehajtásával kapcsolatos kérdésekre vonatkozó kommunikáció, együttműködés és megoldás javításának megoldása.

7 — A XXIV. cikk a „Területi hatály – Határforgalom – Vámuniók és szabadkereskedelmi területek”.

8 — Az V. cikk a „Gazdasági integrációról” szól.

9 — A „nemzeti elbánás” lényegében azt jelenti, hogy nem lehet belső adózást vagy szabályozást alkalmazni a behozott vagy hazai termékekre a hazai termelés védelme érdekében.

15. A 6. fejezet („Vámügyi együttműködés és a kereskedelem könnyítése”) elismeri a vámügyi együttműködés és a kereskedelem könnyítésének jelentőségét a fejlődő globális kereskedelmi környezetben, és megerősíti az együttműködést ezen a területen. Meghatározza azokat az elveket, amelyekben a Felek vámügyi rendelkezéseinek és eljárásainak alapulnia kell.

16. A 7. fejezet („Megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelmet vagy beruházásokat akadályozó nem vámjellegű akadályok”) célja, hogy a Felek különösen a kereskedelem és a beruházás elősegítése révén ösztönözzék, kifejlesszék és fokozzák a megújuló és fenntartható, nem fosszilis energiaforrásokból származó energiatermelést (a továbbiakban: zöld energia). A fejezet azon intézkedésekre alkalmazandó, amelyek hatást gyakorolhatnak a Felek közötti, zöld energiatermelésre vonatkozó kereskedelemre és beruházásokra, de nem azon termékekre vonatkozóan, amelyekből az energiát állítják elő.

17. A 8. fejezetben („Szolgáltatáskereskedelem, letelepedés és elektronikus kereskedelem”) a Felek ismételten megerősítik a WTO-egyezmény alapján fennálló vonatkozó kötelezettségvállalásaikat.¹⁰ A fejezet meghatározza a szolgáltatáskereskedelem, vagyis az egyik Fél területéről a másik Fél területére és az egyik Fél területén a másik Fél fogyasztójának nyújtott, határokon átnyúló szolgáltatás, a letelepedés, valamint a határon átnyúló szolgáltatásnyújtás vagy természetes személyek üzleti céllal történő ideiglenes tartózkodása fokozatos kölcsönös liberalizációja érdekében szükséges intézkedéseket. Az elektronikus kereskedelemmel külön foglalkozik. Rendelkezéseket tartalmaz továbbá a számítástechnikai szolgáltatások, a postai szolgáltatások, a távközlési szolgáltatások, a pénzügyi szolgáltatások és a nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatások belső szabályozására is.

18. A 9. fejezet („Beruházások”) két részből áll.

19. Az A. szakasz két anyagi jogi rendelkezést tartalmaz a beruházók védelmére. Az említett fejezet alkalmazásában „»beruházás« minden olyan eszköz, amely rendelkezik egy beruházás jellemzőivel, ideértve az olyan jellemzőket is, mint a tőke vagy más források lekötése, az elvárt nyereség, a kockázatvállalás, illetve egy bizonyos időtartam”. A fő követelmények alapján nemzeti elbánást, tisztességes és méltányos elbánást, valamint teljes körű védelmet és biztonságot, valamint kártérítést kell biztosítani a háború vagy egyéb fegyveres konfliktus, szükségállapot, zavargás vagy más hasonló, a másik Fél területén lejátszódó esemény miatt veszteségeket szenvedő beruházások után. Az A. szakasz előírja továbbá, hogy az egyik Fél a másik félnek az említett szakasz által érintett beruházóinak beruházásait – sem közvetlen, sem közvetett módon – nem államosíthatja, nem sajátíthatja ki vagy vetheti alá más, az államosítás vagy a kisajátítás hatásával egyenértékű hatással járó intézkedésnek, kivéve ha bizonyos feltételek fennállnak. Ezen felül mindegyik Félnek lehetővé kell tennie a 9. fejezet által érintett beruházáshoz kapcsolódó valamennyi átutalást, amelyet szabadon átváltható pénznemben, korlátozás vagy késedelem nélkül kell végrehajtani. Az EUSFTA hatálybalépésekor az Unió tagállamai és Szingapúr közötti, a 9-D. mellékletben felsorolt kétoldalú megállapodások hatályukat veszítik, és az EUSFTA lép helyükbe.

20. A B. szakasz a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmust ír elő. E mechanizmus – amely választottbíráskodást is magában foglalhat – a felperes egyik fél és a másik fél közötti olyan jogvitára alkalmazandó, amelyet ez utóbbinak az A. szakasz rendelkezéseit állítólag megsértő, és a jogosult vagy annak helyben alapított vállalkozása számára veszteséget vagy kárt okozó bánásmódja (ideértve a mulasztást is) miatt kezdeményeztek. Külön rendelkezés mondja ki, hogy egyik fél sem nyújt diplomáciai védelmet és nem érvényesít nemzetközi jogi keresetet olyan jogvita vonatkozásában, amelyet az adott fél egyik beruházója és a másik fél egyhangúlag a 9. fejezet B. szakasza szerinti választottbírási eljárás elé utal vagy utalt.

10 — A WTO-egyezmény és az annak részét képező minden WTO-egyezmény szövege angolul elérhető a következő helyen: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/legalfinal_e.htm.

21. A 10. fejezet („Kormányzati beszerzések”) alkalmazandó a megállapodás hatálya alá tartozó egyik közbeszerzési formára, vagyis az olyan közbeszerzésre, amelyet a felsorolt szervek egyike végez és amely egy adott értékhatárt meghalad..

22. A 11. fejezet („Szellemi tulajdonjogok”) a szellemi tulajdonjogoknak a TRIPS-megállapodás hatálya alá tartozó hét kategóriájára, valamint az annak hatálya alá nem tartozó növényfajta-oltalom kategóriájára vonatkozóan határoz meg jogokat és kötelezettségeket. Az említett szakasz szerkezete a TRIPS-megállapodás szerkezetét követi: az egyes alszakaszok az EUSFTA hatálya alá tartozó valamely szellemi tulajdonjogra vonatkozik, és tartalmazza a más többoldalú megállapodásokban meghatározott jogokat és követelményeket is (amelyek közül néhány, de nem mind, a TRIPS-megállapodás részét képezi).

23. A 12. fejezet („Verseny és a kapcsolódó kérdések”) a szabad és torzulásoktól mentes verseny fontosságát hangsúlyozza a Felek közötti kereskedelmi kapcsolatokban. A trösztellenes és az összefonódásokkal kapcsolatos politikával, a közvállalkozásokkal, a különleges vagy kizárólagos jogokkal rendelkező vállalkozásokkal, valamint az állami monopóliumokkal és leányvállalatokkal kapcsolatos elveket határozza meg.

24. A 13. fejezet („Kereskedelem és fenntartható fejlődés”) a Felek azon kötelezettségvállalásairól szól, hogy a nemzetközi kereskedelmet, kétoldalú kereskedelmüket és gazdasági kapcsolatukat olyan módon fejlesszék és ösztönözzék, hogy az hozzájáruljon a fenntartható fejlődéshez. A fő kötelezettségek alapján a Felek meghatározzák a környezetvédelem és munkavédelem saját szintjeit, valamint a vonatkozó jogszabályok és politikák ennek megfelelő azon nemzetközileg elismert környezetvédelmi és munkaügyi normák és megállapodások kiigazítására vagy módosítására, amelyeknek részes felei. A fejezet ezenfelül külön kötelezettségeket tartalmaz a fa és fatermékek, valamint a halászati termékek kereskedelmére, továbbá a vitarendezés különös szabályait.

25. A 14. fejezet („Átláthatóság”) arra irányuló kötelezettséget ír elő, hogy átlátható és kiszámítható szabályozási környezetet teremtsenek a területükön működő gazdasági szereplők számára, valamint pontosításokat és továbbfejlesztett megállapodásokat fogadjanak el az átláthatóság, a konzultáció és az általánosan alkalmazandó intézkedések jobb igazgatása érdekében. E kötelezettségek főszabály szerint az EUSFTA többi fejezetében szereplő különös szabályokkal együtt alkalmazandók.

26. A 15. fejezet („Vitarendezés”) a Felek közötti, az EUSFTA értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos véleménykülönbségek elkerülésére és alkalmazására általánosan alkalmazandó szabályokat határozza meg, abból a célból, hogy lehetőség szerint kölcsönösen elfogadható megoldást találjanak. A vitarendezési eljárás különböző szakaszai a következők: konzultációk iránti kérelem, választottbírói testület létrehozása (iránti kérelem), időközi jelentés kiadása, valamint az érdemi döntés meghozatala. Külön rendelkezések foglalkoznak a végrehajtási eljárásokkal és a megfelelés elérésére szolgáló jogorvoslatokkal.

27. A 16. fejezet („Közvetítő mechanizmus”) közvetítő mechanizmust hoz létre, amelynek célja, hogy közvetítő segítségével zajló, átfogó és gyors eljárás révén kölcsönösen elfogadott megoldást sikerüljön találni. Ez a fejezet az EUSFTA hatálya alá tartozó bármely, a Felek közötti kereskedelmet vagy beruházásokat kedvezőtlenül érintő intézkedésre alkalmazandó, kivéve ha e fejezet másként nem rendelkezik.

28. A 17. fejezet („Intézményi, általános és záró rendelkezések”) három kategóriába tartozó rendelkezéseket tartalmaz. Az első kategória egy különböző bizottságokból álló intézményi struktúrát hoz létre, amelynek keretében a Felek az EUSFTA végrehajtásának és alkalmazásának felügyelete és megkönnyítése érdekében találkoznak. A második kategória a döntéshozatalra, módosításokra, hatálybalépésre, közvetlen hatályra, csatlakozásra, az EUSFTA területi hatályára, továbbá az EUSFTA

szerves részét képező különböző mellékletekre és egyéb szövegekre, valamint az EUSFTA hiteles változataira vonatkozik. Egy harmadik kategória az érdemi kérdésekkel foglalkozik, ideértve az adózást, a folyó fizetési mérleget és tőkemozgásokat, az állami befektetési alapokat, a fizetési mérleg védelmében hozott korlátozásokat, valamint a biztonsági kivételeket.

29. Az EUSFTA fejezeteinek szövegéhez csatoltak egy származási szabályokról szóló jegyzőkönyvet, a 17.6. cikkre (adózás), a választottbírók díjazására; a vámmal kapcsolatos további rendelkezésekre; az engedélyezett gazdálkodói (AEO-) programok kölcsönös elismerésére; Szingapúr területre, illetve a természeti erőforrásokhoz való hozzáférésre vonatkozó sajátos korlátaira vonatkozó egyetértési záradékot.

30. Az EUSFTA részletesebb összefoglalója indítványom mellékletében található. Az említett melléklet célja nem az, hogy összefoglalja az EUSFTA minden vonatkozását, hanem hogy a jelen indítvány szempontjából releváns fő pontokat összefoglalja. A kérelem leírását, a felek beadványait és a kérelemre vonatkozó elemzésemet az említett melléklettel együttesen kell értelmezni.

Az uniós jog

Az Európai Unióról szóló szerződés

31. Az EUSZ 5. cikk rögzíti a hatáskör-átruházás elvét, amely szerint minden olyan hatáskör, amelyet a Szerződések nem ruháztak át az Európai Unióra, a tagállamoknál marad.¹¹ Az EUSZ 5. cikk (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „az Unió kizárólag a tagállamok által a Szerződésekben ráruházott hatáskörök határain belül jár el a Szerződésekben foglalt célkitűzések megvalósítása érdekében”, valamint, hogy „minden olyan hatáskör, amelyet a Szerződések nem ruháztak át az Unióra, a tagállamoknál marad”.

32. Az EUSZ 21. cikk (2) bekezdése azokat az elveket és célkitűzéseket határozza meg, amelyeket az Európai Uniónak a közös politikák és tevékenységek tiszteletben kell tartania és követnie kell. Ugyanezen elvek és célkitűzések alkalmazandók az Európai Unió külső tevékenységei, illetve az egyéb uniós politikák kidolgozása és végrehajtása során (az EUSZ 21. cikk (3) bekezdése). E célkitűzések közé tartozik, hogy „előmozdítsa valamennyi ország bekapcsolódását a világgazdaságba, egyebek mellett a nemzetközi kereskedelemben érvényesülő korlátozások fokozatos megszüntetése révén” (az EUSZ 21. cikk (2) bekezdésének e) pontja), valamint hogy „hozzájáruljon olyan nemzetközi intézkedések kidolgozásához, amelyek a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében a környezet minőségének és a világ természeti erőforrásaival való fenntartható gazdálkodásnak a megőrzésére és javítására irányulnak” (az EUSZ 21. cikk (2) bekezdésének f) pontja).

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés

33. Az EUMSZ 2. cikk többek között arról rendelkezik, hogy:

„(1) Ha egy meghatározott területen a Szerződések kizárólagos hatáskört ruháznak az Unióra, e területen kizárólag az Unió alkothat és fogadhat el kötelező erejű jogi aktust, a tagállamok pedig csak annyiban, amennyiben őket az Unió erre felhatalmazza, vagy ha annak célja az Unió által elfogadott jogi aktusok végrehajtása.

¹¹ — Lásd még az EUSZ 4. cikk (1) bekezdését.

(2) Ha egy meghatározott területen a Szerződések a tagállamokkal megosztott hatáskört ruháznak az Unióra, e területen mind az Unió, mind pedig a tagállamok alkothatnak és elfogadhatnak kötelező erejű jogi aktusokat. A tagállamok e hatáskörüket csak olyan mértékben gyakorolhatják, amilyen mértékben az Unió hatáskörét nem gyakorolta.^[12] A tagállamok olyan mértékben gyakorolhatják újra a hatáskörüket, amilyen mértékben az Unió úgy határozott, hogy lemond hatáskörének gyakorlásáról.

[...]”

34. A megosztott hatáskörök gyakorlásáról 25. jegyzőkönyv¹³ egyetlen cikke a következőképpen rendelkezik: „[h]ivatkozással az [EUMSZ] megosztott hatáskörökről szóló 2. cikkének (2) bekezdésére, amikor az Unió egy adott területen fellép, a hatáskör e gyakorlása kizárólag azokra az elemekre terjed ki, amelyekre a szóban forgó uniós fellépés vonatkozik, és ennek megfelelően nem terjed ki a terület egészére”.

35. Az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése felsorolja azokat a területeket, amelyeken az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik, beleértve a következőket:

„a) vámunió;

[...]

d) a tengeri biológiai erőforrások megőrzése a közös halászati politika keretében;

e) közös kereskedelempolitika.”

36. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerint az Unió szintén kizárólagos hatáskörrel rendelkezik nemzetközi megállapodás megkötésére, „[...] ha annak megkötését valamely uniós jogalkotási aktus írja elő [első jogalap], vagy ha az hatásköreinek belső gyakorlásához szükséges [második jogalap], illetve annyiban, amennyiben az a közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja [harmadik jogalap]”.

37. Az EUMSZ 4. cikk a megosztott hatáskörökről szól, és a következőket mondja ki:

„(1) Az Unió a tagállamokkal megosztott hatáskörrel rendelkezik azokban az esetekben, ahol a Szerződések olyan hatáskört ruháznak rá, amely nem tartozik a 3. és 6. cikkben felsorolt területekhez.^[14]

(2) Az Unió és a tagállamok között megosztott hatáskörök a következő fő területeken alkalmazandók:

a) belső piac;

b) a szociálpolitikának az e szerződésben meghatározott vonatkozásai;

[...]

d) mezőgazdaság és halászat, kivéve a tengeri biológiai erőforrások megőrzését,

12 — Lásd még: a Lisszaboni Szerződést elfogadó kormányközi konferencia záróokmányhoz csatolt nyilatkozatokban a hatáskörök elhatárolásáról szóló 18. nyilatkozatot (HL 2016. C 202., 335. o.). Az említett nyilatkozat megerősíti, hogy „[...] minden olyan hatáskör, amelyet a Szerződések nem ruháztak át az Unióra, a tagállamoknál marad”. Továbbá kimondja, hogy „ha egy meghatározott területen a Szerződések a tagállamokkal megosztott hatáskört ruháznak az Unióra, a tagállamok e hatáskörüket csak olyan mértékben gyakorolhatják, amilyen mértékben az Unió hatáskörét nem gyakorolta, vagy úgy határozott, hogy lemond hatáskörének gyakorlásáról [...]”.

13 — HL 2012. C 326., 307. o.

14 — Az EUMSZ 6. cikk kimerítő jelleggel felsorolja azokat a területeket, amelyeken az Európai Unió hatáskörrel rendelkezik a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések végrehajtására.

e) környezetvédelem;

[...]

g) közlekedés;

[...]

i) energiaügy;

[...]”

38. Az EUMSZ 9. cikk értelmében, amely az általános hatályú rendelkezések közé tartozik, az Európai Unió politikái és tevékenységei meghatározása és végrehajtása során „figyelembe veszi a foglalkoztatás magas szintjének előmozdítására [és] a megfelelő szociális védelem biztosítására [...] vonatkozó követelményeket.”

39. Az EUMSZ 11. cikk (amely szintén az általános hatályú rendelkezések közé tartozik) kimondja, hogy „a környezetvédelmi követelményeket – különösen a fenntartható fejlődés előmozdítására tekintettel – be kell illeszteni a közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába.”

40. Az EUMSZ ötödik részének I. címe, amely az EUMSZ 205–EUMSZ 207. cikkeiből áll, az Unió külső tevékenységére vonatkozó általános rendelkezéseket tartalmazza.

41. Az EUMSZ 206. cikk szerint a „28–32. cikk szerinti vámunió létrehozásával az Unió a közös érdeknek megfelelően hozzájárul a világkereskedelem harmonikus fejlődéséhez, a nemzetközi kereskedelemre és a külföldi közvetlen befektetésekre vonatkozó korlátozások fokozatos megszüntetéséhez és a vám- és egyéb akadályok csökkentéséhez.”

42. Az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A közös kereskedelempolitika egységes elveken alapul; ez vonatkozik különösen a vámtarifák módosításaira, az áruk és szolgáltatások kereskedelméhez kapcsolódó vámtarifa- és kereskedelmi megállapodások megkötésére, valamint a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaira, továbbá a külföldi közvetlen befektetésekre, a liberalizációs intézkedések egységesítésére, az exportpolitikára és az olyan kereskedelempolitikai védintézkedésekre, mint a dömping vagy szubvenció esetén meghozandó intézkedések. A közös kereskedelempolitikát az Unió külső tevékenységének elvei és célkitűzései által meghatározott keretek között kell folytatni.”

43. Az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése értelmében „[a] közlekedés területén a nemzetközi megállapodások tárgyalására és megkötésére a harmadik rész VI. címét [amely a közös közlekedéspolitikára vonatkozó rendelkezéseket tartalmazza] és a 218. cikket kell alkalmazni”.

44. Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdése kimondja, hogy „[a]z e cikkben a közös kereskedelempolitika területén átruházott hatáskörök gyakorlása nem sértheti az Unió és a tagállamok közötti hatáskörök elhatárolását, és nem vezethet a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek harmonizációjához, amennyiben a Szerződések az ilyen harmonizációt kizárják.”

45. Az EUMSZ 216. cikk meghatározza, hogy az Európai Unió mikor köthet nemzetközi megállapodást egy vagy több harmadik országgal. Az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése értelmében ezt akkor teheti meg, „[...] ha a Szerződések ilyen megállapodás megkötését írják elő [első jogalap], ha az a Szerződésekben meghatározott célkitűzések elérése érdekében szükséges [második jogalap], ha

valamely kötelező erejű jogi aktus ilyen értelmű rendelkezést tartalmaz [harmadik jogalap], vagy ha az a közös szabályokat érintheti, illetve azok alkalmazási körét megváltoztathatja [negyedik jogalap].” Az EUMSZ 216. cikk (2) bekezdése szerint az ilyen megállapodások kötelezőek az Unió intézményeire és tagállamaira.

46. Az EUMSZ 218. cikk állapítja meg a többek között a nemzetközi megállapítások megtárgyalására, aláírására és megkötésére vonatkozó eljárási szabályokat:

„(1) A 207. cikkben megállapított különös rendelkezések sérelme nélkül az Unió és a harmadik országok, illetve nemzetközi szervezetek közötti megállapodásokat az alábbi eljárás szerint kell megtárgyalni és megkötni.

(2) A Tanács felhatalmazást ad a tárgyalások megkezdésére, elfogadja a tárgyalási irányelveket, felhatalmazást ad az aláírásra és megköti a megállapodásokat.

(3) A Bizottság [...] ajánlásokat nyújt be a Tanácsnak, amely a tárgyalások megkezdéséről határozatot fogad el [...].

(4) A Tanács a főttárgyaló számára irányelveket határozhat meg, és egy különbizottságot jelölhet ki, amellyel a tárgyalások folytatása során egyeztetni kell.

(5) A főttárgyaló javaslata alapján a Tanács határozatban felhatalmazást ad a megállapodás aláírására és – amennyiben szükséges – a hatálybalépését megelőzően ideiglenes alkalmazására.

(6) A Tanács a főttárgyaló javaslata alapján a megállapodás megkötéséről határozatot fogad el.

[...]

(11) Egy tagállam, az Európai Parlament, a Tanács vagy a Bizottság kérheti a Bíróság véleményét a tervezett megállapodásnak a Szerződésekkel való összeegyeztethetőségéről. Ha a Bíróság véleménye kedvezőtlen, a tervezett megállapodás csak akkor léphet hatályba, ha azt módosítják, vagy a Szerződéseket felülvizsgálják.”

A Bíróság véleménye iránti kérelem

47. A Bizottság az EUMSZ 218. cikk (11) bekezdése alapján 2015. július 10-i kérelmével a következő kérdéssel kapcsolatban kérte a Bíróság véleményét:

„Rendelkezik-e az Unió a megfelelő hatáskörrel a[z EUSFTA] egyedül történő aláírásához és megkötéséhez? Pontosabban:

- a megállapodás mely rendelkezései tartoznak az Unió kizárólagos hatáskörébe?;
- a megállapodás mely rendelkezései tartoznak az Unió megosztott hatáskörébe?; és
- van-e a megállapodásnak olyan rendelkezése, amely a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartozik?”

48. A Bizottság kérelmére vonatkozóan a Tanács, a Parlament, valamint – Belgiumon, Horvátországon, Észtországon és Svédországon kívül – valamennyi tagállam nyújtott be írásbeli észrevételt. 2016. szeptember 12-én és 13-án tárgyalást tartottak, amelyen a Bizottság, a Tanács, a Parlament, valamint az osztrák, a belga, a cseh, a dán, a finn, a francia, a német, a görög, az ír, az olasz, a litván, a holland, a lengyel, a román, a szlovén és a spanyol kormány vett részt.

A Bizottság vélemény iránti kérelmében felvetett kérdések

49. A Bizottság vélemény iránti kérelme egyértelműen elfogadható, mivel az EUSFTA-t még nem kötötték meg, és ezért az egy olyan megállapodás, amelyet az EUMSZ 218. cikk (11) bekezdése értelmében „tervezett” megállapodásnak minősül. A kérelem lényegében két részből áll.

50. Az első rész arra a kérdésre vonatkozik, hogy az Európai Unió aláírhatja-e és megkötheti-e egyedül, vagyis a tagállamok bevonása nélkül az EUSFTA-t.

51. A második rész arra irányul, hogy az EUSFTA mely rendelkezései tartoznak az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe, az Európai Unió megosztott hatáskörébe és a tagállamok kizárólagos hatáskörébe.

52. Amennyiben a Bíróság válasza az első kérdésre igenlő, mivel (az EUMSZ 3. cikk (1) vagy (2) bekezdése alapján) az egész EUSFTA az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik, a második részzel nem kell foglalkozni. Ez esetben az EUSFTA-t az Európai Uniónak egyedül kell megkötnie.

53. Amennyiben az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel az EUSFTA egészére nézve, a helyzet sokkal bonyolultabb. Amennyiben az EUSFTA részben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik (az EUMSZ 3. cikk alapján), részben pedig megosztott (az EUMSZ 4. cikk alapján), ki írhatja alá (vagy kinek kell aláírnia) az említett megállapodást?¹⁵

54. Ezen a ponton meg kell határoznom, hogyan értelmezem a belső és külső hatáskör rendszerének egymással való kapcsolatát.

55. Az EUMSZ 2–EUMSZ 4. cikket az EUMSZ 4. és EUMSZ 5. cikk alapján kell értelmezni. Az értelmezésnél figyelembe kell venni azt is, hogy rögtön az EUMSZ legelején kaptak helyet („Első rész – Elvek”; „I. cím – Az Unió hatásköreinek típusai és területei”), valamint a Szerződések korábbi változataiban szereplő előzménye alapján.

56. Itt fontos, hogy felidézzük azokat a változatokat, amelyek a Maastrichti (1992), az Amszterdami (1997) és a Nizzai Szerződés (2001) után az EUMSZ részévé váltak. Konkrétan, az EK-Szerződésnek a Maastrichtban az Európai Unióról szóló szerződéssel módosított 3b. cikke (később EK 5. cikk [Amszterdami, majd Nizzai Szerződés]), amely három bekezdésből állt, tartalmazott egy olyan hatásköri elemzést, amelyekben egymás után szerepelt a hatáskörök megosztásának elve, a szubszidiaritás elve, valamint az arányosság elve.¹⁶ Ebben az időszakban azonban nem létezett a hatáskörök részletes listája. Az európai alkotmány létrehozásáról szóló, sikertelen szerződés bevezetett volna egy ilyen felsorolást; a jelenleg az EUMSZ 2., EUMSZ 3. és EUMSZ 4. cikk tartalmát és lényegi elemeit pedig többé-kevésbé egyenesen átvették az alkotmány tervezetéből, és beillesztették a Lisszaboni Szerződésbe.¹⁷

57. A korábbi változatok alapján egyértelmű, hogy a jelenlegi EUMSZ eme nyitó szakasza nem a külkapcsolatokról szól. Az *Európai Unió és az azt alkotó tagállamok közötti hatáskörmegosztás – a hatáskör-átruházás elve* központi jelentőségű alkotmányos kérdésre vonatkozik. A hatásköröket lényegében azért ruházzák az Európai Unióra, hogy lehetővé váljon számára a jogalkotás az Európai Unió területén a szakpolitikák és gazdasági tevékenység különböző területein. Ez egy uniócentrikus

15 — Abban nincs vita, hogy az Európai Unió az EUSFTA egyes részeit illetően az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja és az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése értelmében kizárólagos külső hatáskört élvez.

16 — Az EK 5. cikk a következőképpen szól: „A Közösség az e szerződésben ráruházott hatáskörök és a számára kijelölt célkitűzések keretén belül jár el. Azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, a szubszidiaritás elvének megfelelően a Közösség csak akkor és annyiban jár el, amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók. A Közösség intézkedései nem léphetik túl az e szerződés célkitűzéseinek eléréséhez szükséges mértéket.”

17 — Hasznos összefoglaló található Lenaerts, K. és Van Nuffel, P.: *European Union Law*, Sweet & Maxwell, 2011, 7.021–7.025. pontjában.

világszemlélet (nem pedig „Weltanschauung”). Lényege, hogy létrehozza a kívánt egyensúlyt a Szerződések alapján létrehozott, egyesítő (nemzetek feletti) központi hatalom, valamint az Európai Uniót alkotó, továbbra is szuverén tagállamok (a „Herren der Verträge”) között. A hatáskörmegosztásból, amely az egész európai uniós integráció alapját alkotja, egyértelműen ki kell derülnie, hogy az egyes területeken kinek van hatásköre eljárni. Az elsődleges kérdés az, hogy „kinek van hatásköre eljárni az Európai Unió területén: az Európai Uniónak vagy a tagállamoknak?” Mindemellett az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás szükségképpen kihat a külső hatáskör gyakorlására is.

58. Mi volt a Lisszaboni Szerződés által bevezetett változások hatása?

59. Egy rövid és kimerítő listában felsorolt területekre vonatkozóan a hatáskörök visszavonhatatlanul (a Szerződés módosítását leszámítva) az Európai Uniót illetik meg (az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése). A legtöbb hatásköri terület azonban a megosztott hatáskör „fő területeit” tartalmazó – vagyis nem kimerítő – listáján szerepel (az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdése). A „megosztottként” meghatározott hatáskörök soha nem válnak *a priori* kizárólagos uniós hatáskörre az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése értelmében. Igaz, hogy ha az Európai Unió azzal, hogy gyakorolja az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdése szerinti elsőbbségi jogát (amelynek tárgyalására máris rátérek), elfoglalta a területet, az így elfoglalt terület olyanná válik, amelyen az Európai Unió *de facto* kizárólagos hatáskört gyakorol. Azonban az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése szerinti *a priori* kizárólagos uniós hatáskörök, valamint az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdésének mechanizmusa révén *de facto* kizárólagos uniós hatáskörökké vált hatáskörök¹⁸ között a különbség a következő: valamely *a priori* kizárólagos uniós hatáskör (a Szerződés módosításait kivéve) soha nem válhat nem kizárólagos uniós hatáskörre. Ezzel szemben elméletileg lehetséges, hogy valamely terület, amelyet jelenleg az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdése szerinti elsőbbségi jog gyakorlása révén elfogadott uniós jogszabály szabályoz, visszakerüljön a tagállamokhoz. Az uniós jogalkotónak mindössze annyi a dolga, hogy úgy döntsön, a továbbiakban nem alkot jogot, a meglévő uniós jogalkotást pedig hatályon kívül helyezi ezen a területen.

60. Az EUMSZ 4. cikk szerinti megosztott hatáskör ezenfelül elválaszthatatlanul összekapcsolódik a Szerződés azon (külön) rendelkezésével, amely olyan hatáskörrel ruházza fel az Európai Uniót, amely nem minősül sem kizárólagos hatáskörnek (EUMSZ 3. cikk), sem pedig kiegészítő hatáskörnek (EUMSZ 6. cikk: „a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések végrehajtására” irányuló hatáskör) nem. Ennek oka, hogy az EUMSZ 4. cikk (1) bekezdése szerint „[az Európai Unió] a tagállamokkal megosztott hatáskörrel rendelkezik azokban az esetekben, ahol a Szerződések olyan hatáskört ruháznak rá, amely nem tartozik a 3. és 6. cikkben felsorolt területekhez”.¹⁹ Az EUMSZ 4. cikk tehát meghatározza azon különböző hatáskörök *létét*, amelyek az Európai Unió és a tagállamok között megosztottak.

61. Az EUMSZ 2. cikk a hatáskörök *gyakorlásának* különböző szempontjaival foglalkozik. Egyebek mellett a 2. cikk (2) bekezdésének második mondata tartalmazza az Európai Unió „elsőbbségi jogát”. Ez a rendelkezés felhatalmazza az Európai Uniót arra, hogy a felsorolt megosztott hatáskörök egyikét gyakorolni kezdje. *Amilyen mértékben ezt megteszi* (de *kizárólag* ezen mértékben), a tagállamok a továbbiakban már nem gyakorolhatják abban a kérdésben a megosztott hatáskörüket. Így a 25. jegyzőkönyvben kifejezetten az szerepel, hogy „amikor az [Európai Unió] egy adott területen fellép, a hatáskör e gyakorlása kizárólag azokra az elemekre terjed ki, amelyekre a szóban forgó uniós fellépés

18 — Nem bocsátkozom találgatásokba arra vonatkozóan, hogy ez a visszafordíthatóság az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti kizárólagos külső uniós hatáskörökre is vonatkozik-e. Elhangzott olyan állítás, hogy, amennyiben az Unió belülről szabályozza a területet, és az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alapján nemzetközi megállapodást köt, a már fennálló külső hatáskör kizárólagos jellegét nem érinti az, hogy később a belső jogalkotással felhagy az Unió. A tudományos körök véleménye azonban ebben a kérdésben megosztott.

19 — Meg kell jegyezni, hogy e cikk megszövegezése korántsem ideális. Az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdése szerinti elsőbbségi mechanizmus valamennyi megosztott hatáskörre vonatkozik, kivéve ha valamely rendelkezés kifejezetten kivételt állapít meg (mint például az EUMSZ 4. cikk (3) és (4) bekezdése). Megfogalmazása szerint az EUMSZ 4. cikk (1) bekezdése logikailag a közös kül- és biztonságpolitika (KKBP) hatálya alá tartozó hatásköröket szintén „megosztott” hatáskörként határozza meg, amelyekre ezért vonatkozik a 2. cikk (2) bekezdése szerinti elsőbbségi jog; ez pedig egy olyan következmény, amely legalábbis néhány tagállamot aggaszthat.

vonatkozik, és ennek megfelelően nem terjed ki a terület egészére”. Az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdése szerinti elsőbbségi jog kifejezetten visszafordíthatóként jelenik meg. Amennyiben az Európai Unió valamely megosztott hatáskör egy adott részét már nem gyakorolja, az adott hatáskör visszaszáll a tagállamokra. A részekből pedig mindig egy egésznek kell összeállnia: a megosztott területen fennálló valamennyi hatáskört az Európai Uniónak vagy a tagállamoknak kell gyakorolniuk. A kettő között nem maradhat bizonytalan terület.

62. Az Európai Unió hatáskörgyakorlásának jelentős része továbbra is a „belső” – vagyis az Európai Unió területén belüli – ügyekre terjed ki. A hatáskörmegosztás egyes vonatkozásai továbbra is szükségképpen hatással vannak a külső tevékenységre. Ez egyaránt igaz azokon a területeken, ahol az Európai Uniót kizárólagos hatáskör illeti meg, és azokon is, ahol megosztott hatáskört élvez. Amennyiben ilyen külső tevékenységre kerül sor, figyelembe kell vennie az Európai Unió és az azt alkotó tagállamok közötti – megegyezés szerinti – hatáskörmegosztást. Ezeket az elveket az Európai Unió által végzett valamennyi – akár belső, akár külső – tevékenység során figyelembe kell venni.²⁰

63. A vámunióval és a közös kereskedelempolitikával kapcsolatos hatáskör (amely az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésében az Európai Unió kizárólagos hatásköréiként van felsorolva), az EUM-Szerződésnek „Az Unió külső tevékenysége” című ötödik részében szereplő EUMSZ 206. cikkben (vámunió) és EUMSZ 207. cikkben (közös kereskedelempolitika) részletes elismerésre és kifejtésre kerül. A közös kereskedelempolitika a tisztán külső uniós hatáskör ritka példáinak egyike. Míg az EUMSZ 207. cikk (2) bekezdése felhatalmazza az Európai Parlamentet és a Tanácsot, hogy rendes jogalkotási eljárás keretében elfogadott rendeletekben meghatározza a közös kereskedelempolitika végrehajtásának kereteit meghatározó intézkedéseket, ezek a rendeletek külső tevékenységre vonatkozóan hozott intézkedések (amelyek az uniós jogalkotási aktusok révén harmadik államokkal való kereskedelem szabályozására irányulnak). Az ezzel megegyező *belső* hatáskör az EUMSZ 114. és EUMSZ 115. cikkben a belső piac szabályozására irányuló jogközelítési hatáskör, amely az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének a) pontjában szereplő meghatározás szerint megosztott hatáskör.

64. Ellentétben az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésével, amely nem szól kifejezetten *külső* hatásköréről, az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése azokat a körülményeket említi, amelyek között az Európai Unió „kizárólagos hatáskörrel rendelkezik nemzetközi megállapodás megkötésére”. A Szerződés megsejvegezői által megadott négy jogalap²¹ („ha annak megkötését valamely [európai] uniós jogalkotási aktus írja elő”, „[ha annak megkötése] [az Európai Unió] hatásköreinek belső gyakorlásához szükséges”, illetve „annyiban, amennyiben az a közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja”), a Bíróság korábbi ítélezési gyakorlatát tükrözi, és nagyrészt azt kodifikálja.²² Az EUMSZ 216. cikk (amely részletesen szabályozza, hogy az Európai Unió mikor „köthet [megállapodást] egy vagy több harmadik országgal vagy nemzetközi szervezettel”), ugyanígy az Unió meglévő külső hatáskörére vonatkozó bírósági ítélezési gyakorlatot tükrözi és kodifikálja; a rendelkezés közvetlenül összekapcsolódik az EUMSZ 2–EUMSZ 4. cikk szerinti hatáskörmegosztással. Az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése az Unió külső hatáskörének *megegyezését*, de nem annak kizárólagos jellegét határozza meg, ez utóbbit az EUMSZ 3. cikk (1) és (2) bekezdése határozza meg.

20 — A hatáskör-átruházás elvét illetően lásd például: 1996. március 28-i 2/94. sz. vélemény (A Közösség csatlakozása az EJE-hez), EU:C:1996:140, 24. pont; 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 5. pont.

21 — Noha az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése négy jogalapot fektet le, mivel az utolsó lehetőség (amennyiben az a közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja) két lehetőségre utal, ezen utolsó két lehetőséget a következőkben együttesen fogom kezelni. Az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdése szerinti „harmadik jogalapra” való alábbi hivatkozásokat úgy kell érteni, hogy az mindkét lehetőséget magában foglalja.

22 — Mindegyik jogalap a hatáskör-átruházás elvét tükrözi (lásd: 2014. október 14-i 1/13. sz. vélemény (Harmadik államok Hágai Egyezményhez való csatlakozása), EU:C:2014:2303, 67. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat). Az első jogalap részben az 1994. november 15-i 1/94. sz. véleményt (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 94. pont tükrözi; a második jogalap az 1977. április 26-i 1/76. sz. vélemény, EU:C:1977:63, 3. pontját veszi át; a harmadik és negyedik jogalap az 1971. március 31-i Bizottság kontra Tanács ítélet, 22/70, EU:C:1971:32 (a továbbiakban: ERTA-ítélet), 17. és 18. pontjában meghatározott (bár tágabban kifejezett) elvet tükrözi. Az ERTA-elv részletesebb tárgyalása az alábbi 120–131. pontban található.

65. Mindezek alapján a továbbiakban a külső hatáskört fogom részletesebben vizsgálni.

66. A közös kereskedelempolitikát illetően az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja kimondja, hogy az Európai Unió ezen a területen kizárólagos hatáskörrel rendelkezik. Az EUMSZ 207. cikk egyértelművé teszi, hogy a közös kereskedelempolitika „[különböző területekhez] kapcsolódó vámtarifa- és kereskedelmi megállapodások” megkötésén alapul. A 216. cikk (1) bekezdésének első jogalapja szerint az Európai Unió nemzetközi megállapodást köthet, „ha a Szerződések ilyen megállapodás megkötését írják elő”. Tehát, feltéve hogy egy adott terület a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik (ez egy olyan kényes kérdés, amelyre a jelen indítvány további részében szereplő elemzés jelentős része irányul), az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik az adott területre vonatkozó nemzetközi megállapodás megkötésére. Az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésében felsorolt többi kizárólagos hatáskör átvezethet az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti többi jogalaphoz, nevezetesen a második jogalaphoz („ha [valamely megállapodás megkötése] a Szerződésekben meghatározott célkitűzések elérése érdekében szükséges”).

67. Amennyiben az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti valamely jogalap teljesül, és az Európai Uniót – az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésében nemzetközi megállapodások megkötésére vonatkozó hatáskörrel felruházó részletes szabályok alapján – kizárólagos hatáskör illeti meg, ez a külső hatáskör kizárólagos lesz. Vizsgáljuk meg röviden egymás után az egyes jogalapokat.

68. Először is, meg tudunk-e jelölni egy olyan „kötelező erejű [uniós] jogi aktust”, amely előírja az Európai Uniónak egy ilyen nemzetközi megállapodás megkötését (az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti harmadik jogalap)? Ha igen, és az említett aktus egy „[európai uniós] jogalkotási aktus” (az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első jogalap),²³ az ennek következtében fennálló külső uniós hatáskör kizárólagos lesz.²⁴

69. Másodszor, a nemzetközi megállapodás megkötése „a Szerződésekben meghatározott célkitűzések elérése érdekében szükséges-e” (az EUMSZ 21. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap)? Ha igen, és az Európai Unió belső hatásköre a gyakorlatban nem gyakorolható anélkül, hogy lenne egy külső alkotórész is (az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti második jogalap), az ennek következtében fennálló külső uniós hatáskör megint csak kizárólagos lesz. Amint azt a Lisszabon előtti ítélkezési gyakorlat is bizonyítja, az ilyen helyzetek ritkák, de lehetségesek.²⁵

23 — A „jogalkotási aktus” a jogalkotási eljárás keretében elfogadott jogi aktus (az EUMSZ 289. cikk (3) bekezdése). A jogalkotási aktusok és a rendeleti jellegű jogi aktus elhatárolására lásd: 2013. október 3-i Inuit Tapiriit Kanatami és társai kontra Parlament és Tanács ítélet, C-583/11 P, EU:C:2013:625. Az EUSZ megtiltja a KKBP terén a jogalkotási aktusokat: lásd az EUSZ 24. cikk (1) bekezdésének második albekezdését.

24 — A Szerződés Lisszabon utáni megfogalmazása itt is egy kissé szokatlan. A törzsszövegben általam kifejtettek tűnnek az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében szereplő első jogalappal együttesen értelmezett EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésében szereplő harmadik jogalap köznapi értelmezésének, és ezen értelmezés valóban arra enged következtetni, hogy az Európai Unió által így megszerzett külső hatáskör jellegét tekintve kizárólagos. Azonban ezt a következtetést nehéz összeegyeztetni az EUMSZ 4. cikk (4) bekezdésével. Tegyük fel (például), hogy az Európai Unió elfogadott egy jogalkotási aktust a fejlesztési együttműködés terén, amely valamely nemzetközi megállapodás megkötését írja elő. Az EUMSZ 4. cikk (4) bekezdése kimondja, hogy az Európai Unió „hatáskörrel rendelkezik egyes intézkedések megtételére és közös politika folytatására” a fejlesztési együttműködés és a humanitárius segítségnyújtás területén; azonban úgy folytatja, hogy a „hatáskör gyakorlása azonban nem akadályozhatja meg a tagállamokat saját hatásköreik gyakorlásában”. E megszüvegezés mellett lehet-e azt mondani, hogy az ennek eredményeképpen fennálló uniós hatáskör *mindig* kizárólagos? (Az EUMSZ 4. cikk (3) bekezdése nagyjából azonos megfogalmazást tartalmaz a kutatás, technológiai fejlesztés és úrkutatás területén, és ugyanezt a kérdést veti fel.)

25 — Lásd egyebek mellett: 1977. április 26-i 1/76. sz. vélemény (A belföldi vízi utakon közlekedő hajók leszerelési alapjának létrehozásáról szóló egyezmény), EU:C:1977:63, 1–3. pont. Az említett ügyben a szóban forgó megállapodás a belvízi közlekedésipar gazdasági helyzetének racionalizálására irányult egy olyan földrajzi régióban, amelyben a belvízi közlekedésnek a nemzetközi közlekedéshálózat egészét tekintve különös jelentősége van (1. pont). A Bíróság megállapította, hogy „[...] lehetetlen volt teljes mértékben megvalósítani a célkitűzést az [EGK-]Szerződés 75. cikke szerinti közös szabályok létrehozásával, mivel egy harmadik állam, Svájc hajói is hagyományos részt vesznek a szóban forgó fő vízi utakon történő hajózásban, amelyekre régóta fennálló nemzetközi megállapodások által létrehozott szabad hajózási rendszer vonatkozik” (2. pont). Habár a Bíróság az említett véleményében nem mondta ki kifejezetten, hogy az ebből adódó uniós hatáskör kizárólagos, a Bíróság az 1/76. sz. véleményt az azt követő ítélkezési gyakorlatban egyértelműen így értelmezte. Lásd például: 1995. március 24-i 2/92. sz. vélemény (Az OECD-nek a nemzeti kezeléssel kapcsolatos felülvizsgált harmadik határozata), EU:C:1995:83, 32. pont.

70. Végezetül olyan sok uniós jogalkotási tevékenységre került már sor, hogy az Európai Unió most már kizárólagos külső uniós hatáskört élvez a kodifikált „ERTA-hatás” révén?²⁶ Annak bizonyításával, hogy valamely nemzetközi megállapodás megkötése „a közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja”²⁷, automatikusan teljesülnek az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti negyedik jogalap feltételei; és az Európai Unió ennek megfelelően kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik.

71. Amennyiben az Európai Unió az EUMSZ 3. cikkénél fogva nem élvez kizárólagos külső hatáskört, a (megosztott hatáskört szabályozó) EUMSZ 2. és EUMSZ 4. cikk, valamint a (külső hatáskörrel felruházó) EUMSZ 216. cikk erejénél fogva megosztott külső hatáskört élvez; *vagy pedig egyáltalán nem áll fenn uniós külső hatáskör*, kivéve talán a kiegészítő jellegű külső hatáskört?²⁸ Itt bonyolultabb a helyzet.

72. Először is meg kell vizsgálni, hogy az EUMSZ 4. cikk alapján ténylegesen fennáll-e megosztott hatáskör. Feltételezve, hogy az erre adandó válasz igenlő, meg kell vizsgálnunk az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdését, hogy lássuk, teljesül-e az ott felsorolt, az Európai Uniót valamely nemzetközi megállapodás megkötésére feljogosító jogalapok valamelyike. Mivel feltételezésünk alapján az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti kizárólagos külső hatáskör nem áll fenn, valószínű, hogy az említett rendelkezés első, második és harmadik jogalapja lesz releváns. Az EUMSZ 4. cikk és az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésének együttes alkalmazása teremti meg azokat a feltételeket, amelyek az uniós megosztott külső hatáskör *fennállásához* szükségesek. Mi a helyzet ez esetben az említett hatáskör gyakorlásával?

73. Itt vissza kell kanyarodnunk az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdéséhez és az Európai Unió elsőbbségi jogához. Amennyiben az Európai Unió *nem* él az említett joggal, a külső hatáskör – akárcsak a belső hatáskör – továbbra is a tagállamokat illeti meg, és ebből következik, hogy a tagállamok (nem pedig az Európai Unió) rendelkeznek hatáskörrel azon nemzetközi megállapodásra vonatkozó tárgyalások lefolytatására, valamint az említett megállapodás aláírására és megkötésére, amely tárgya a megosztott hatáskör területe alá tartozik. Azonban az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdése értelmezhető úgy, miszerint feljogosítja az Európai Uniót, hogy mind a belső, mind pedig a külső hatáskörrel kapcsolatos elsőbbségi jogát gyakorolja.

74. Ha ezt elfogadjuk, az nem jelenti azt, hogy az Európai Unió korlátlanul gyakorolhatná a 4. cikkben felsorolt, megosztott hatáskörbe tartozó bármely területen, függetlenül attól, hogy belső viszonylatban gyakorolta-e ezt a jogát. A tárgyaláson a Tanács hangsúlyozta, hogy az, hogy valamely megosztott hatáskörbe tartozó területen az Európai Unió vagy a tagállamok gyakorolnak-e egy adott nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó külső hatáskört, „politikai döntés”. Ahogy én látom, az e politikai döntést alátámasztó jogi biztosítékokat az EUMSZ 218. cikkben meghatározott részletes eljárások tartalmazzák. A 218. cikk (2) bekezdése előírja, hogy „[a] Tanács felhatalmazást ad a tárgyalások megkezdésére, elfogadja a tárgyalási irányelveket, felhatalmazást ad az aláírásra és megkötési megállapodásokat”. Az ezt követő bekezdések szerint a tárgyalások megnyitásához (az EUMSZ 218. cikk (3) bekezdése), a megállapodás aláírásához (az EUMSZ 218. cikk (5) bekezdése), valamint megkötéséhez (az EUMSZ 218. cikk (6) bekezdése) külön-külön tanácsi határozat – vagyis a megfelelő uniós intézményt valamely intézkedésre felhatalmazó Tanács tagjaiként eljáró tagállamok határozata – szükséges. A Tanács az eljárás során minősített többséggel jár el, kivéve egyes területeket,

26 — A Bíróság ERTA-ügyben hozott döntésének „hozzáadott értéke” Lisszabon előtt kettős volt: először is, külső hatáskört hozott létre, másodsor pedig ezt a hatáskört kizárólagos hatáskörként határozta meg. Amennyiben egy (megfelelően meghatározott) területre közös szabályok vonatkoznak, ez elég ahhoz, hogy az adott terület vonatkozásában az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének harmadik jogalapja érvényesüljön. Lásd továbbá az alábbi 120–131. pontot.

27 — Az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésének negyedik jogalapjában „ha az a közös szabályokat érintheti, illetve azok alkalmazási körét megváltoztathatja” megfogalmazás szerepel, míg az EUMSZ 3. cikk (2) jogalapjában „amennyiben az a közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja” fordulat. Nem gondolom, hogy a két rendelkezés csekély mértékben eltérő megfogalmazása bármilyen lényeges változást eredményezne.

28 — Lásd a fenti 60. pontot.

ahol egyhangú döntésre van szükség (az EUMSZ 218. cikk (8) bekezdése); továbbá a megállapodás megkötéséhez, amennyiben az az uniós külső hatáskör gyakorlását jelenti, általában szükség van az Európai Parlament egyetértésére, vagy legalábbis a vele folytatott konzultációra (az EUMSZ 218. cikk (6) bekezdésének a) és b) pontja).

75. Ebből következik, hogy egy olyan nemzetközi megállapodás, amely megosztott külső hatáskörbe tartozó területre vonatkozik, és amelyet az Európai Unió egyedül ír alá és köt meg, fogalmilag teljesen eltér az olyan területre vonatkozó nemzetközi megállapodástól, amely az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörébe tartozik. Előbbi esetben a (Tanács tagjaiként eljáró) tagállamok együttesen dönthetnek arról, hogy az Európai Unió járjon-e el, vagy hogy továbbra is ők kívánják gyakorolni az egyéni külső hatásköröket. Az utóbbi esetben ez a döntési jog nem illeti meg őket, mivel a kizárólagos külső hatáskör már az Európai Uniót illeti meg.

76. Amennyiben egy nemzetközi megállapodást az Európai Unió és az azt alkotó tagállamok is aláírnak, nemzetközi jogi szempontból mind az Európai Unió, mind pedig a tagállamok az említett megállapodás részes felei. Ez következményekkel jár, egyebek mellett a megállapodás megsértése iránti felelősséget és az ilyen megsértés esetén lehetséges fellépési jogokat illetően. Ezért az Európai Unión belüli átláthatóság végett és azon harmadik ország (vagy országok) érdekében, amellyel a nemzetközi megállapodást kötik, kívánatosnak tűnik, hogy az ilyen határozatokban nagyon világosan fel legyen tüntetve, hogy a megosztott hatáskörnek pontosan mely vonatkozásait gyakorolja a (Tanács tagjaiként eljáró) tagállamokkal való megállapodás alapján az Európai Unió, és melyek azok, amelyeket (még) a tagállamok gyakorolnak. Véleményem szerint hasznos lehet az is, ha a szóban forgó megállapodáshoz egy hatásköri nyilatkozatot mellékelnek.

77. Végezetül, ha valamely nemzetközi megállapodást az Európai Unió és tagállamai is aláírnak, az egyes tagállamok a nemzetközi jog alapján továbbra is szabadon felmondhatják az adott megállapodást, a megállapodás szerinti felmondási eljárásnak megfelelően. A megállapodásban végtére is szuverén államként, nem pedig pusztán az Európai Unió részeként vesz részt (és ebből a szempontból nincs jelentősége annak, hogy az Európai Unió esetleg vezető szerepet játszott a megállapodásról folytatott tárgyalások során). Ha azonban a tagállam így jár el, az EUMSZ 216. cikk (2) bekezdésének joghatása az, hogy – *uniós jogi szempontból* – továbbra is kötelezők rá nézve a megállapodás azon területei, amelyeket uniós hatáskörben kötöttek (mivel az adott állam uniós tagállam), mindaddig, amíg az Európai Unió fel nem mondja a megállapodást.²⁹ Az, hogy a nemzetközi jog alapján továbbra is felléphet önálló szereplőként, a tagállam folyamatos nemzetközi hatáskörét tükrözi; az, hogy a tagállamot részben továbbra is köti a megállapodás, még akkor is, ha a nemzetközi jog alapján eljárva azt felmondja, nem a nemzetközi jogot, hanem az uniós jogot tükrözi.

78. Más a helyzet, ha a tagállamok valamely nemzetközi megállapodás egy vagy több részét illetően kizárólagos hatáskört élveznek (míg a megállapodás többi része az Európai Unió kizárólagos vagy megosztott hatáskörébe tartozik): ebben az esetben mind a tagállamoknak, mind pedig az Európai Uniónak meg kell kötnie a megállapodást.³⁰

79. , Mindig azt feltételezve azonban, hogy a Bíróságnak meg kell válaszolnia a kérelem második részét is, meg kell-e a Bíróságnak az EUSFTA *minden egyes* rendelkezését illetően határoznia, hogy ki rendelkezik hatáskörrel?

80. Álláspontom szerint nem.

29 — Azzal a kérdéssel nem foglalkozom, hogy ha valamely tagállam egyoldalúan eláll egy olyan megállapodástól, amelyet a tagállamok és az Európai Unió is megkötött, anélkül hogy először párbeszédet folytatna az uniós intézményekkel (különösen a Bizottsággal és a Tanáccsal), az tekinthető-e úgy, hogy ezzel megsértette az EUSZ 4. cikk (3) bekezdése szerinti lojális együttműködés kötelezettségét.

30 — Kokott főtanácsnok a Bizottság kontra Tanács ügyre vonatkozó indítványában (C-13/07, EU:C:2009:190, 121. pont) így fogalmazott: „[a]hogy egy kis csepp ániszos likőr zavarossá tehet egy pohár vizet, úgy valamely, az EK 133. cikk (5) bekezdésének első albekezdésére alapozott nemzetközi szerződés egyes, mégoly alárendelt rendelkezései is kiválthatják a vegyes megállapodásként való megkötés kényszerét.” Lásd még: 1996. december 3-i Portugália kontra Tanács ítélet, C-268/94, EU:C:1996:461, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

81. A Bíróság a 2/00. sz. véleményében egyértelművé tette, hogy ha feltételezzük, hogy valamely nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó hatáskör megoszlik az Európai Unió és tagállamai között, az Európai Uniónak, illetve a tagállamoknak a konkrét megállapodásra vonatkozó megosztott (vagy kizárólagos) hatáskörének pontos terjedelme mint olyan nem lehet hatással az Európai Uniónak az adott megállapodás megkötésére való hatáskörére, és általánosabban a megkötésről szóló európai uniós határozat anyagi érvényességére vagy formai szabályszerűségére.³¹ Az EUMSZ 218. cikk (11) bekezdésében szereplő eljárás különösen azon bonyodalmak megelőzését célozza, amelyek mind nemzetközi szinten, mind pedig uniós szinten felmerülhetnek, ha a megállapodás megkötéséről szóló határozat érvénytelenségét állapítanak meg.³² A Bíróságnak az említett eljárással összefüggésben nem feladata, hogy konkrét iránymutatást adjon arra vonatkozóan, hogy ki rendelkezik hatáskörrel az érintett megállapodás minden egyes rendelkezését illetően, és hogy az abban szereplő nemzetközi kötelezettségek teljesítéséért ki a felelős.³³

82. Ehelyett a Bizottság kérdése második felének megválaszolása során azt fogom megvizsgálni, hogy az EUSFTA mely részét illetően élvez az Európai Unió kizárólagos hatáskört (az EUMSZ 3. cikk (1) vagy (2) bekezdése alapján), vannak-e olyan részek, amelyeket illetően a hatáskör a tagállamokkal megosztott (az EUMSZ 4. cikk alapján); és hogy vannak-e még olyan részek, amelyeket illetően az Európai Unió nem rendelkezik hatáskörrel. Az EUSFTA egy nagyon heterogén megállapodás. Ez azt jelenti, hogy a hatáskör és annak (kizárólagos vagy megosztott) természetének meghatározására szolgáló elemzéshez szükségképpen (a kontextustól függően) az EUSFTA egyes fejezeteit vagy fejezetcsoportjait, a megállapodás egy részét vagy bizonyos részeit, vagy adott esetben valamely egyedi rendelkezést kell a figyelem középpontjába helyezni.

83. Szemben azzal a ténnyel, hogy a kérdés csak az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegoszlásra vonatkozik, néhány írásbeli észrevétel (például a Tanácsé) arra utal, hogy probléma lehet azzal a folyamattal is, amely alapján a Bizottság a tárgyalásokat lefolytatta, és amely alapján most azt aláírásra javasolja. Noha a tárgyalási irányelvek egy vegyes megállapodásra vonatkozó tárgyalást írtak elő, a Bizottság az EUSFTA mint az Európai Unió és Szingapúr közötti megállapodás megkötésére vonatkozó tárgyalásokat egyedül folytatta le. Megsértette-e ezzel a Bizottság az EUMSZ 218. cikk (4) bekezdését és az EUSZ 13. cikk (2) bekezdésében szereplő jóhiszemű és kölcsönös együttműködés elvét?

84. Véleményem szerint a jelen eljárás keretében nem szükséges és nem is lenne helyes állást foglalni ebben a kérdésben. Az a folyamat, amelynek keretében az EUSFTA-ra vonatkozó tárgyalásokat lefolytatták, mint olyan, nem érinti a megkötésére való hatáskörnek az Európai Unió és a tagállamok közötti megosztását. Ezért nem tartozik a Bizottság kérelmének hatálya alá. Hasonlóképpen az uniós jogi eljárási szabályok megsértése (főszabály szerint) nem érintené a megállapodás nemzetközi jogi érvényességét.³⁴ Ennek megfelelően a továbbiakban ezt a kérdést nem vizsgálom.

31 — E tekintetben lásd: 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 15. pont.

32 — Lásd többek között: 1975. november 11-i 1/75. sz. vélemény (A helyi kiadások előírásairól szóló OECD-megállapodás), EU:C:1975:145, 1360. és 1361. pont; 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 6. és 17. pont; 2014. december 18-i 2/13. sz. vélemény (Az Európai Unió csatlakozása az EJE-hez), EU:C:2014:2454, 145. pont.

33 — Lásd többek között: 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 6. és 17. pont.

34 — A szerződések jogáról szóló 1969. évi Bécsi Egyezmény (1155 UNTS 331; kihirdette: 1987. évi 12. tvr; a továbbiakban: 1969. évi Bécsi Egyezmény) 46. cikkének (1) bekezdésével összhangban „az állam arra a tényre, hogy a szerződést magára nézve kötelező hatályúként a szerződéskötési hatáskörre vonatkozó belső jogi rendelkezés megsértésével ismerte el, ezen elismerés érvénytelenítése céljából nem hivatkozhat, kivéve ha a jogsértés szemmel látható volt és alapvető fontosságú belső jogi szabályra vonatkozott”. A 46. cikk (2) bekezdése értelmében a jogsértés szemmel látható, ha „az ügyben a normális gyakorlattal összhangban és jóhiszeműen eljáró bármely állam számára objektíve nyilvánvaló lenne”. Az államok és nemzetközi szervezetek közötti, illetve a nemzetközi szervezetek egymás közötti szerződések jogáról szóló 1986. évi Bécsi Egyezmény (még nem lépett hatályba) (25 ILM 543 [1986]) 46. cikke hasonló rendelkezéseket tartalmaz.

85. Fontos szem előtt tartanunk azt is, hogy a Bizottság kérelme *nem* vonatkozik az EUSFTA-nak (vagy egyes részeinek) a Szerződésekkel való anyagi összeegyeztethetőségére. Így a Bíróságot nem kérték fel arra, hogy például a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmusnak a Szerződésekkel való összeegyeztethetőségét vizsgálja. Ez a fajta vitarendezés nemcsak az EUSFTA-ban, hanem az Európai Unió és a világ egyéb területein lévő kereskedelmi partnerek között megtárgyalt vagy tárgyalás alatt lévő, más kereskedelmi és befektetési megállapodásokban is megjelenik. Jelen eljárásban a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmussal (és az EUSFTA-ban szereplő egyéb vitarendezési formákkal kapcsolatban az egyetlen kérdés, hogy „ki dönthet róla”. Ezért jelen indítványomban folytatott elemzés nem érinti azokat a kérdéseket, amelyek az EUSFTA – és így a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmusra vonatkozó rendelkezések – Szerződésekkel való anyagi összeegyeztethetőségét adott esetben érinthetik.³⁵

86. Végezetül (és talán magától értetődően) jelen eljárásban indítványom az EUSFTA-ra korlátozódik. Így tehát más kereskedelmi és beruházási megállapodások vonatkozásában nem érinti az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztást.

87. Indítványom további részében először is meghatározom az Európai Unió és a tagállamok közötti külső hatáskör megosztására vonatkozó elveket, valamint az uniós fellépés jogalapját. Ezután az Európai Uniónak a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kifejezett külső hatáskörének alapvető vonásait (az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése), a külső tevékenységeire vonatkozó beleértett kizárólagos hatáskörét (az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése), valamint megosztott hatáskörét (EUMSZ 4. cikk) fogom tárgyalni. Majd pedig mindezek alapján rátérek az EUSFTA hatálya alá tartozó kérdésekre vonatkozó hatáskör megosztásának kérdésére.

Az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás, valamint az EUSFTA megkötésének jogalapja

88. A tárgyaláson kiderült, hogy a Tanács és számos tagállam úgy véli, hogy az EUSFTA-ra vonatkozóan először is meg kell állapítani az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörök megosztását, mielőtt egy ezt követő lépésként meg lehetne határozni, hogy az Európai Uniónak az EUSFTA aláírására és megkötésére vonatkozó határozata milyen jogalapra támaszkodjon.

89. Egyértelmű, hogy ennek eldöntésére nem kérték a Bíróságot. Azonban úgy vélem, hogy a Tanács és számos tagállam félreértelmezi a (külső) hatáskörök megosztására, valamint az uniós tevékenység jogalapjának kiválasztására irányadó elvek közötti kapcsolatot.

90. Az Európai Unió kizárólag átruházott hatáskörrel rendelkezik.³⁶ Ezért kell az általa elfogadott intézkedéseknek a Szerződés egy olyan rendelkezésén alapulnia, amely felhatalmazza az adott intézkedés elfogadására.³⁷ A jogalapnak olyan objektív elemeken kell alapulnia, amelyek alkalmasak a bírósági felülvizsgálatra; ilyen elemnek számít többek között a szóban forgó jogi aktus célja és tartalma.³⁸

35 — Ezzel összefüggésben megjegyzem, hogy a Bírósághoz most már érkezett egy előzetes döntéshozatal iránti kérelem az Európai Unió tagállamai közötti kétoldalú beruházásvédelmi megállapodásban szereplő, beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmusnak az EUMSZ 18. cikk első bekezdésével, az EUMSZ 267. és EUMSZ 344. cikkel való összeegyeztethetőségével kapcsolatban lásd: C-284/16. sz. Szlovák Köztársaság kontra Achmea BV ügy (a Bíróság előtt folyamatban).

36 — Lásd az EUSZ 4. cikk (1) bekezdését és az EUSZ 5. cikk (2) bekezdését. Lásd még az EUMSZ 2–6. cikkét és a fenti 55–64. pontban tárgyalta.

37 — Lásd többek között: 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 5. pont; a 2009. október 1-jei Bizottság kontra Tanács ítélet, C-370/07, EU:C:2009:590, 47. pont.

38 — A közelmúltból lásd: 2016. június 14-i Parlament kontra Tanács ítélet, C-263/14, EU:C:2016:435, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

91. A Bíróság az 1/08. sz. véleményében kifejtette, hogy a megállapodások megkötésére vonatkozó európai uniós hatáskör kizárólagos vagy nem kizárólagos jellege, és az ugyanezen célból alkalmazandó jogalap két, egymással igen szorosan összefüggő kérdést képez.³⁹ Az a kérdés ugyanis, hogy kizárólag az Európai Unió rendelkezik-e a megállapodás megkötésére vonatkozó hatáskörrel, vagy e hatáskör a tagállamokkal megosztott, különösen azon uniós rendelkezések hatályától függ, amelyek hatáskörrel ruházhatják fel az uniós intézményeket az ilyen megállapodásban való részvételle.⁴⁰

92. Annak megállapítása, hogy az Európai Unió egy adott területen rendelkezik-e egyáltalán hatáskörrel eljárni (és így az ilyen intézkedés jogalapjának meghatározása) előfeltétele annak, hogy az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskör megosztását az EUMSZ 3. és EUMSZ 4. cikkel összhangban, egy konkrét külső tevékenységet illetően meg lehessen állapítani.⁴¹

93. Az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a jogalap meghatározása során, ha valamely európai uniós megállapodás több cél elérésére irányul, vagy több összetevőt foglal magában, és ezek egyike elsődlegesnek vagy túlnyomó súlyúnak mutatkozik, míg a másik vagy a többi csak járulékos jellegű vagy hatályában rendkívül korlátozott, az Európai Uniónak a szóban forgó megállapodás megkötését egy jogalapra kell alapítani, mégpedig arra, amelyet az elsődleges vagy döntő cél vagy összetevő megkövetel.⁴² Ezért, amennyiben az EUSFTA túlnyomó súlyú célja a közös kereskedelempolitika megvalósítása, és a többi vonatkozását valójában e fő összetevő szükséges velejárójának vagy hatályában rendkívül korlátozottnak tekintendő, akkor az említett megállapodás megkötésének anyagi jogi jogalapja az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése lenne.⁴³ Ez esetben az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontjából következően az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az EUSFTA megkötésére.⁴⁴

94. Másfelől, amennyiben a Bíróság azt állapítaná meg, hogy az EUSFTA egyszerre szolgál több célkitűzés elérésére, vagy több olyan összetevője van, amelyek elválaszthatatlanul összekapcsolódnak, és egyik sem járulékos a másikhoz képest, így a Szerződések különböző rendelkezései alkalmazandók, az Európai Uniónak az említett megállapodás megkötésére vonatkozó aktusának alapját a szóban forgó összetevőknek megfelelő különböző jogalapoknak kell képezniük.⁴⁵

95. Mindezek fényében most rátérek az EUMSZ 207. cikk értelmében vett közös kereskedelempolitika hatályára.

Az EUMSZ 207. cikk (1), (5) és (6) bekezdése

96. A Bíróság az Európai Uniónak a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörét már jóval az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése e) pontjának hatálybalépése előtt pontosan meghatározta, amely rendelkezés jelenleg kifejezetten megerősíti Európai Uniónak az említett szakpolitika területére vonatkozó kizárólagos hatáskörét. A Bíróság tehát már a legelső véleményében, amelyet a (jelenleg) az

39 — 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 111. pont.

40 — 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 112. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

41 — Ez derül ki a Bíróságnak a 2009. november 30-i 1/08. sz. véleményében (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, szereplő indokolásból.

42 — Lásd például: 2002. december 12-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-281/01, EU:C:2002:761, 43. pont; 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 76. pont.

43 — Lásd: 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 166. pont.

44 — Lásd például: 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 68. pont; 2002. december 12-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-281/01, EU:C:2002:761, 43. pont; a 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 76. pont; 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 37. és 44. pont.

45 — 2016. június 14-i Parlament kontra Tanács ítélet, C-263/14, EU:C:2016:435, 44. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; lásd még: 2006. január 10-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-94/03, EU:C:2006:2, 51. pont.

EUMSZ 218. cikk (11) bekezdése alapján adott, kimondta, hogy a közös kereskedelempolitika terén a kizárólagos hatáskör indokolt, mivel ha lehetséges lenne, hogy a tagállamok párhuzamos hatásköröket gyakoroljanak, az „egyenértékű lenne annak elismerésével, hogy a tagállamok harmadik országokkal való kapcsolatuk során eltérő álláspontokat fogadhatnak el attól, mint amelyeket [az Európai Unió] szándékozik elfogadni, ami annyit jelent, hogy mindez torzítaná az intézményi keretet, megkérdőjelezné [az Unió] belüli bizalmi kapcsolatokat és megakadályozná [az Európai Uniót] a közös érdek védelmére vonatkozó feladatának ellátásában”.⁴⁶ Ez az indokolás összhangban áll a Római Szerződés által létrehozott vámunió kialakításával. Belső szempontokat tekintve az említett unió a tagállamok közötti behozatalra és kivitelre kivetett vámok és azokkal azonos hatású díjak teljes tilalmát jelenti.⁴⁷ Ugyanakkor a Szerződések az Európai Unióra és intézményeire bízák az Európai Unió kereskedelmi érdekeinek külső védelmét. Ezt az alapvető feladatot egyértelműen veszélyeztetné, ha a tagállamoknak lehetővé tennék, hogy az Európai Unió tevékenységével párhuzamosan megvalósíthassák a külvilággal a saját kereskedelempolitikájukat (és hogy ezzel összefüggésben tulajdonképpen a saját érdekeiket tartsák szem előtt),

97. A Bizottság jelen eljárásban azt kéri a Bíróságtól, hogy vizsgálja felül a közös kereskedelempolitika hatályára vonatkozó eddig ítélkezési gyakorlatát. Milyen mértékben terjedt ki az említett politika hatálya a Lisszaboni Szerződés által bevezetett változások (egyebek mellett a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásai, a külföldi közvetlen befektetés, a szolgáltatáskereskedelem, az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése szerinti közlekedés területével kapcsolatos kivétel, valamint az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdéséből következő korlátozások) eredményeképp?

98. Egyes tagállamok szerint a Bíróság 1/94. sz. véleményét követően a közös kereskedelempolitika nem tekinthető „dinamikusnak”.

99. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy különösebben hasznos azon vitázni, hogy a közös kereskedelempolitika „dinamikus”-e. A lényeg az, hogy az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az az említett rendelkezés megfogalmazásának is megfeleljen, és emellett biztosítsa, hogy az Európai Unió hatékony közös kereskedelempolitikát tudjon folytatni a folyamatosan fejlődő nemzetközi kereskedelmi környezetben.

100. Egyetértek Wahl főtanácsnoknak a 3/15. sz. vélemény iránti eljárással összefüggésben kifejtett azon nézetével, miszerint – mivel a kereskedelmi gyakorlatok, minták és trendek idővel átalakulnak – a nemzetközi kereskedelem tárgyköre nem határozható meg elvontan, és nem azonosítható végleges, merev módon.⁴⁸ Azonban az, hogy mi minősül a nemzetközi kapcsolatokban „kereskedelempolitikának” vagy „befektetési politikának”, és mi számít közös kereskedelempolitikának az uniós jog alapján, nem feltétlenül esik egybe.

101. A Bíróság továbbá hangsúlyozta, hogy biztosítani kell az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának *hatékonyágát*. Az 1/78. sz. véleményében a Bíróság kifejtette, hogy a közös kereskedelempolitikát már nem lehetne megfelelően folytatni, ha az Európai Unió nem rendelkezik olyan cselekvési eszközökkel is, amelyek túlmutatnak a kizárólag a hagyományos külkereskedelmi tevékenységeket befolyásoló eszközökön. Az így értelmezett „kereskedelempolitika” fokozatosan jelentőségét veszítené,⁴⁹ és ezzel fokozatosan ellehetetlenítené, hogy az Európai Unió mind a nem tagállamokkal való kétoldalú kapcsolatokban, mind pedig a többoldalú intézkedések során globális

46 — 1975. november 11-i 1/75. sz. vélemény (A helyi kiadások előírásairól szóló OECD-megállapodás), EU:C:2009:739, 1364. pont. Lásd még: 1976. december 15-i Donckerwolcke és Schou ítélet, 41/76, EU:C:1976:182, 32. pont.

47 — EUMSZ 30. cikk.

48 — Wahl főtanácsnoknak a 3/15. sz. vélemény iránti eljárásra (A megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákesi egyezmény) vonatkozó indítványa, EU:C:2016:657, 43. pont. Jelen indítvány készítésének idején az eljárás a Bíróság előtt folyamatban van.

49 — 1979. október 4-i 1/78 vélemény (Nemzetközi nyersgumi-egyezmény), EU:C:1979:224, 44. pont; az 1987. március 26-i Bizottság kontra Tanács ítélet, 45/86, EU:C:1987:163, 20. pont.

kereskedelmi partnerként betöltse szerepét.⁵⁰ A közös kereskedelempolitika ezért nem korlátozódik azokra az intézkedésekre, amelyek kereskedelmi célkitűzéseket igyekeznek megvalósítani. Magában foglalhat olyan intézkedéseket is, amelyek nem tisztán kereskedelmi célkitűzéseket szolgálnak, mint a fejlesztés,⁵¹ kül- és biztonságpolitika,⁵² illetve a környezet vagy az emberi egészség védelme,⁵³ *feltéve* hogy az említett intézkedések a kereskedelemre is közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak. A közös kereskedelempolitika és az Európai Unió külső tevékenységére vonatkozó többi elv és célkitűzés kifejezetten elismerésre kerül az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében.

102. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a közös kereskedelempolitika hatályának nincsenek korlátai. Ahogy az, hogy valamely kérdéssel egy kereskedelmi (és beruházási) megállapodásban foglalkoznak, nem elegendő ahhoz, hogy a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozzon. Azok a megállapodások és rendelkezések, amelyeket a nemzetközi jog többi szereplője a kereskedelem vagy a kereskedelempolitika részeként fogalmaznak meg, nem szükségszerűen tartozik a Szerződésekben meghatározott „közös kereskedelempolitika” hatálya alá. Az említett politika meghatározása során a Bíróságnak az EUMSZ 206. és EUMSZ 207. cikk megfogalmazásának keretei között kell maradnia.

103. Az EUMSZ 207. cikk szempontjából az számít, hogy az Európai Unió (belső vagy külső) tevékenységének *kifejezetten* a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokat kell érintenie, ahol is a nem tagállamokkal való (nem pedig a belső piaci) kereskedelem értendő,⁵⁴ amennyiben a célja e kapcsolatok előmozdítása, elősegítése vagy szabályozása, és azokra közvetlen és azonnali hatást gyakorol.⁵⁵ Így önmagában az, hogy az Európai Unió valamely aktusa alkalmas arra, hogy nemzetközi kereskedelmi következményekkel járjon, nem elég ahhoz, hogy az adott aktus a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozzon.

104. Amikor elhatároljuk a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó (nemzetközi) kötelezettségvállalásokat azoktól, amelyek elsődleges célkitűzése a belső piac működésének javítása, fontos meghatározni, hogy a megállapodás célja elsődlegesen az-e, hogy a tagállamok jogszabályainak közelítését, amelyet a kereskedelemmel kapcsolatos másodlagos uniós jog már „nagyértékben elért”, az Európai Unió területén kívülre is kiterjessze.⁵⁶ Ha erről van szó, akkor az adott megállapodásról feltételezhető, hogy a nemzetközi kereskedelem előmozdítására irányul, megkötése ezért a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik. Ezzel szemben, ha éppen a „belső” jogközelítés a megállapodás célja, akkor a megállapodás túlnyomó súlyú célja a belső piac működésének javítása, amely ezért nem tartozik a közös kereskedelempolitika hatálya alá, még akkor sem, ha hatással van a nemzetközi kereskedelemre.⁵⁷

105. Általánosan véve vagy az EUSFTA egyes fejezeteivel összefüggésben több fél is aggódik amiatt, hogy azzal, hogy a Bizottság a Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően tágan értelmezi a közös kereskedelempolitika hatályát, veszélyezteti az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdését.

50 — Lásd: Wahl főtanácsnoknak a 3/15. sz. vélemény iránti eljárásra (A megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákési egyezmény) vonatkozó indítványa, EU:C:2016:657, 43. pont.

51 — 1979. október 4-i 1/78. sz. vélemény (Nemzetközi nyersgumi-egyezmény), EU:C:1979:224, 41–46. pont.

52 — 1995. október 17-i Werner-ítélet, C-70/94, EU:C:1995:328, 10. pont; 1995. október 17-i Leifer és társai ítélet, C-83/94, EU:C:1995:329, 11. pont.

53 — 1990. március 29-i Görögország kontra Tanács ítélet, C-62/88, EU:C:1990:153, 17–20. pont; 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 40. pont. A közelmúltból lásd még: Wahl főtanácsnoknak a 3/15. sz. vélemény iránti eljárásra (A megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákési egyezmény) vonatkozó indítványa, EU:C:2016:657, 69. pont.

54 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 50. pont; 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 56. pont.

55 — Lásd többek között: 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 51. és 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 57. és 58. pont.

56 — 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 67. pont.

57 — E ezt a megközelítést megerősíti az 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, (szolgáltatásokról szóló) 44. és 45. pont, valamint (a szellemi tulajdonjogokról szóló) 59. és 60. pont.

106. Véleményem szerint az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdése csupán az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésből eredő európai uniós hatáskörök gyakorlására vonatkozik. Előfeltétele, hogy az említett hatáskör meg legyen állapítva. Így tehát nem módosíthatja az Európai Uniónak az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti kizárólagos külső hatáskörét. Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdése két korlátot ír elő, még ha a második az első alkalmazásának tűnik is.

107. Először is, a közös kereskedelempolitikára vonatkozó hatáskör gyakorlása nem érintheti az Európai Unió és a tagállamok hatásköre közötti határok megállapítását. Véleményem szerint ez az első korlátozás az EUMSZ 2. cikk (1) és (2) bekezdésében meghatározott, a hatáskörök közötti határok megállapítását illetően a 18. nyilatkozatban jobban kidolgozott hatáskör-átruházás elvének kifejeződését jelenti.⁵⁸ Más szavakkal, a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörének az Európai Unió általi gyakorlása nem változtathatja meg és más módon sem érintheti a Szerződésnek az említett hatáskör hatályán kívül eső *többi* területre (például a belső piaci kereskedelemre) vonatkozó hatáskörök megoszlásáról szóló rendelkezéseit. Ezen értelmezésemet az EUMSZ 207. cikk (2) bekezdése is megerősíti, amikor „a közös kereskedelempolitika végrehajtásának kereteit meghatározó intézkedések” meghatározására ad jogalapot, nem pedig azt mondja ki, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik minden olyan intézkedésre vonatkozóan, amelyet az Európai Unió által a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörének gyakorlása során megköttet megállapodásból eredő kötelezettségek teljesítése érdekében esetleg elfogadott.

108. Így például az, hogy az Európai Unió a teljes TRIPS-Megállapodás⁵⁹ vonatkozásában gyakorolja az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti kizárólagos hatáskörét, nem jelenti azt, hogy az említett megállapodás hatálya alá tartozó valamennyi kérdés szabályozására rendelkezne hatáskörrel. Az említett hatáskörgyakorlás ugyanígy nem módosíthatja a tagállamok és az Európai Unió közötti külső hatáskör megosztását általában véve a szellemi tulajdonjogokat illetően.

109. Ezzel szemben az első korlátozást én *nem* úgy értelmezem, hogy az Európai Unió közös kereskedelempolitikára vonatkozó hatáskörének gyakorlása attól függ, hogy az Európai Uniót valamely más jogalapon belső hatáskör illetné meg, és/vagy ilyen hatáskört gyakorolt volna.⁶⁰ Az EUMSZ 207. cikk többi része sem indokolja, hogy a közös kereskedelempolitika külső vonatkozásai és a többi uniós politika belső vonásai között mindenképp párhuzamot vonjunk. Így az EUMSZ 207. cikk (4) bekezdése kifejezetten megerősíti, hogy a közös kereskedelempolitikába beletartozhatnak a kulturális és audiovizuális szolgáltatások, az oktatási szolgáltatások, valamint a szociális és humánegészségügyi szolgáltatások kereskedelme. Ugyanakkor az Európai Unió belső hatásköre a közegészség terén korlátozott, mivel csak kiegészítő jellegű a tagállamok tevékenységei mellett.⁶¹ Ezenfelül az uniós fellépésnek tiszteletben kell tartania a tagállamok saját egészségpolitikájuk meghatározására, valamint egészségügyi szolgáltatásaik és orvosi ellátásuk megszervezésére és biztosítására vonatkozó felelősségi körét.⁶²

110. Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésében foglalt második korlátozás az, hogy a közös kereskedelempolitika területére vonatkozó hatáskörök gyakorlása nem sértheti az Unió és a tagállamok közötti hatáskörök elhatárolását, és nem vezethet a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek harmonizációjához, amennyiben a Szerződések az ilyen harmonizációt kizárják. Az

58 — Az említett nyilatkozat kimondja, hogy „az [EUSZ-ban] és az [EUMSZ-ban] előírtak szerinti, az Unió és tagállamok közötti hatáskörmegosztás rendszerével összhangban minden olyan hatáskör, amelyet a Szerződések nem ruháztak át az Uniónak, a tagállamoknál marad”.

59 — Lásd az alábbi 424–430. pontot.

60 — Ez okból kifolyólag nem értek egyet Kokott főtanácsnoknak az EK 133. cikk (6) bekezdéséből eredő korábbi korlátozásra vonatkozó értelmezésével. Lásd: Kokott főtanácsnok Bizottság kontra Tanács ügyre vonatkozó indítványa, C-13/07, EU:C:2009:190, 120–122. és 139–142. pont. Kokott főtanácsnok szerint az említett rendelkezés első albekezdésének értelme és célja „[...] teljesen általánosan az, hogy párhuzamot teremtsen [az Európai Unió] belső és külső hatáskörei között, és megakadályozza, hogy [az Európai Unió] kifelé olyan kötelezettségeket vállaljon, amelyeket a Közösségen belül megfelelő hatáskörök hiányában nem tudna átültetni”.

61 — Lásd az EUMSZ 6. cikket.

62 — Lásd az EUMSZ 168. cikket. Az EUMSZ 6. cikk szerint az emberi egészség védelme és javítása terén az Európai Unió „a tagállamok intézkedéseit támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedések végrehajtására” rendelkezik hatáskörrel.

EUMSZ 207. cikk (4) bekezdése kifejezetten megerősíti, hogy az említett korlátozás nem jelenti azt, hogy a közös kereskedelempolitika nem vonatkozhat olyan ügyekre vonatkozó kereskedelemre, amelyekre vonatkozóan a Szerződés többi rendelkezése a harmonizációt kizárja (ilyen például a szociálpolitika, az oktatási, közegészségügyi vagy kulturális ügyek).⁶³ E helyett azt jelenti, hogy az Európai Unió az EUMSZ 207. cikk szerinti hatáskörének gyakorlása révén nem járhat úgy el, hogy azzal a Szerződésekben meghatározott harmonizációs tilalmat megkerülje. Vagyis ez a korlátozás az első korlátozás különös alkalmazása.

111. Jelen vélemény iránti eljárásban az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésének értelmezését is kéri a Bíróságtól, különösen az EUSFTA 8. fejezetében („Szolgáltatáskereskedelem, letelepedés és elektronikus kereskedelem”) szereplő közlekedésre vonatkozó kötelezettségvállalásokat illetően.⁶⁴ E rendelkezés értelmében a közlekedés területén a nemzetközi megállapodások tárgyalására és megkötésére a harmadik rész VI. címét, vagyis Európai Unió közlekedéspolitikájára vonatkozó szerződési rendelkezéseket kell alkalmazni. Az ilyen megállapodások ezért nem tartoznak a közös kereskedelempolitika hatálya alá.

112. Ez a kivétel nem újkeletű. A Szerződések a közlekedéspolitikát mindig is elkülönítették a közös kereskedelempolitikától. Tulajdonképpen ez a kivétel vezetett ahhoz, hogy a Bíróság az ERTA-ítéletben a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kifejezett kizárólagos hatáskörökkel szemben meghatározta a *beleértett* kizárólagos külső hatáskörök elvét.⁶⁵

113. Habár az ERTA-ítélet egy biztonsági szabályokat megállapító megállapodásra vonatkozott, a Bíróság az 1/94. sz. véleményében nem látta akadályát, hogy a közlekedéssel is foglalkozó kereskedelmi megállapodások (például a GATS) vonatkozásában más következtetésre jusson.⁶⁶ Megerősítette az ERTA-ítélet alapját képező azon elgondolást, „hogy a közlekedéssel kapcsolatos ügyekre vonatkozóan megkötött nemzetközi megállapodások nem tartoznak a [közös kereskedelempolitika] hatálya alá.”⁶⁷ A helyzet nem változott a Nizzai Szerződés⁶⁸ és a Lisszaboni Szerződés⁶⁹ alapján sem. A szállítási szolgáltatások nemzetközi kereskedelmét illetően a Szerződések ezért „az [uniós] szabályok egyoldalú elfogadásával gyakorolt belső hatáskör és a nemzetközi megállapodások megkötése útján gyakorolt külső hatáskör közötti elvi párhuzam fenntartását [célozzák], miközben *mindkét hatáskör [...] a Szerződésnek kifejezetten a közös közlekedéspolitikára vonatkozó címéből ered*”.⁷⁰

114. Ez okból kifolyólag az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésének alkalmazása nem korlátozódik a kizárólag vagy túlnyomó részt a szállítási szolgáltatások kereskedelmére vonatkozó nemzetközi megállapodásokra. Amint azt a Bíróság az 1/08. sz. véleményében kimondta, egy ettől eltérő következtetés azt jelentené, hogy a szigorúan azonos tárgyú nemzetközi rendelkezések kizárólag azon körülménytől függően tartoznának hol a közlekedéspolitika, hol pedig a kereskedelempolitika körébe,

63 — Lásd az EUMSZ 153. cikk (2) bekezdésének a) pontját, az EUMSZ 165. cikk (4) bekezdését, az EUMSZ 168. cikk (5) bekezdését, valamint az EUMSZ 167. cikk (5) bekezdését.

64 — Lásd az alábbi 208–219. pontot.

65 — 1971. március 31-i Bizottság kontra Tanács ítélet, 22/70, EU:C:1971:32, 16. pont.

66 — 1994. november 15-i 1/94 vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 49. és 50. pont.

67 — 1994. november 15-i 1/94 vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 48. pont.

68 — Lásd az EK 133. cikk (6) bekezdésének harmadik albekezdését („A közlekedés területén a nemzetközi megállapodások megtárgyalására és megkötésére továbbra is az V. cím és a 300. cikk rendelkezései az irányadóak.”). Ez a rendelkezés a Nizzai Szerződés megfogalmazóinak „a korábbi status quo e területen való fenntartására” irányuló szándékát tükrözte (lásd: 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény [A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások], EU:C:2009:739, 159. pont).

69 — Lásd az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdését.

70 — 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 164. pont.

hogy a megállapodást aláíró szerződő felek úgy döntöttek, hogy csak a szállítási szolgáltatások kereskedelmét szabályozzák, vagy abban állapodtak meg, hogy egyszerre szabályozzák e kereskedelmet és valamely más típusú szolgáltatások kereskedelmét, illetve valamennyi szolgáltatás kereskedelmét.⁷¹

115. Függetlenül az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésének tág hatályától, számomra úgy tűnik, hogy a „közlekedés területén a nemzetközi megállapodások” kifejezést nem úgy kell értelmezni, hogy a közlekedésre (vagyis lényegében egy vagy több eszközzel, egyik helyről a másikra történő áru- vagy személyszállítási szolgáltatás) vonatkozó valamennyi megállapodást ki kell zárni a közös kereskedelempolitikából. Az, hogy az általánosan alkalmazandó intézkedések a gyakorlatban a közlekedésre is alkalmazandók, nem feltétlenül jelenti azt, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivételt alkalmazni kell. Ehelyett „a közlekedés területére” vonatkozó valamely megállapodás olyan megállapodás, amely kifejezetten a közlekedésre vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. Ez megmagyarázza, hogy az 1/08. sz. véleményben a Bíróság miért az ágazatspecifikus kötelezettségvállalásokra (és az e kötelezettségvállalások mellett alkalmazandó horizontális kötelezettségvállalásokra) helyezte a hangsúlyt annak megállapításakor, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésben szereplő kivétel alkalmazására vonatkozó feltételek teljesültek.

116. Jelen eljárás rámutat arra, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésének hatályát illetően továbbra is vannak bizonytalanságok. A *szállítási szolgáltatások* kereskedelmével kapcsolatos kötelezettségvállalásokra vonatkozó kérdések közé tartozik az is, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében foglalt kivétel hatálya alá tartozik-e a letelepedés (az EUSFTA által meghatározott értelemben), annak ellenére, hogy az EUMSZ harmadik részének VI. címe nem szabályozza, valamint, hogy a szállítási szolgáltatásokhoz „kiegészítő” jelleggel kapcsolódó szolgáltatások az említett kivétel hatálya alá tartoznak-e. Ezekkel a kérdésekkel az EUSFTA 8. fejezetének elemzése során foglalkozom.⁷²

Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése

117. Amennyiben az Európai Unió nem rendelkezik kifejezett kizárólagos hatáskörrel az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése alapján arra, hogy nemzetközi megállapodást kössön, ettől függetlenül az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alapján megillesheti a beleértett kizárólagos külső hatáskör. Az EUMSZ 3. cikkének mindkét bekezdése kifejezetten az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztással foglalkozik. Azonban az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésétől eltérően az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése kizárólag a külső hatáskörre vonatkozik. Azonban az általa meghatározott különböző jogalapok mindegyike szükségszerűen feltételez valamiféle belső hatáskörgyakorlást.

118. Az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörének meghatározásához a Bizottság az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti két jogalapra hivatkozik.

119. A 8. fejezet szolgáltatáskereskedelemre, letelepedésre és elektronikus kereskedelemre vonatkozó egyik részére vonatkozóan⁷³ a Bizottság az EUMSZ 3. cikk (3) bekezdése szerinti első jogalapra hivatkozik, amely értelmében az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik, „[...] ha annak megkötését valamely uniós jogalkotási aktus írja elő”. A Bíróság ítélkezési gyakorlata alapján az említett rendelkezést az indokolja, hogy lehetnek olyan helyzetek, amikor annak ellenére, hogy maguk a Szerződések nem állapítják meg az Európai Unió külső hatáskörét, az intézmények által elfogadott közös szabályok a nemzetközi megállapodások megkötésének előírásával megállapítanak ilyen

71 — 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 163. pont. Ugyanezt a (bár implicit) következtetést már levonhattuk az 1995. március 24-i 2/92. sz. véleményből (Az OECD-nek a nemzeti kezeléssel kapcsolatos felülvizsgált harmadik határozata), EU:C:1995:83, 27. pont.

72 — Lásd az alábbi 208–219. pontot.

73 — Lásd az alábbi 221–224. pontot.

hatáskört.⁷⁴ Ilyen helyzetekben az Európai Uniót a közös szabályok következtében kizárólagos hatáskör illeti meg,⁷⁵ mivel ha a tagállamok maguk köthetnének nemzetközi megállapodást, az alkalmas lehet arra, hogy veszélyeztesse az összehangolt külső tevékenységet az említett uniós szabályok hatálya alá tartozó területeken.⁷⁶

120. Az EUSFTA más részeit illetően⁷⁷ a Bizottság az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének harmadik jogalapjára hivatkozik. A szóban forgó jogalap értelmében az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik nemzetközi megállapodás megkötésére, „[...] amennyiben az a közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja”. Ez a jogalap megfelel a Bíróság által az ERTA-ítéletben meghatározott tesztnek, hogy meghatározza „[...] azon nemzetközi kötelezettségek jellegét, amelyeket a tagállamok a közös intézmények keretein kívül nem vállalhatnak, amennyiben a Szerződés céljainak megvalósítása érdekében uniós közös szabályokat fogadtak el”.⁷⁸

121. Az úgynevezett „ERTA-elv” alapul szolgál az Európai Uniónak ahhoz, hogy nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó beleértett kizárólagos hatáskört gyakoroljon. Ezen elvet eredetileg egyrészt azon elsődleges jogi követelményt figyelembe véve alkották meg, hogy a tagállamoknak meg kell hozniuk minden megfelelő intézkedést annak biztosítása érdekében, hogy a Szerződésből vagy az intézményi fellépéséből eredő kötelezettségek teljesüljenek, másrészt a tagállamok azon köteletségére figyelemmel, hogy tartózkodjanak minden olyan intézkedéstől, amely veszélyeztetheti a Szerződések célkitűzéseinek megvalósítását.⁷⁹ Az Európai Unió így tehát kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik, ha fennáll a veszély, hogy a tagállamok az uniós intézmények keretein kívül eljárva olyan nemzetközi kötelezettségeket vállalhatnának, amelyek a közös szabályokat érintik, vagy azok alkalmazási körét megváltoztatja. Ez az uniós szakpolitikák végrehajtására vonatkozóan a Szerződésekben meghatározott szabályok megkerülését jelentené, és ezért alkalmas lenne arra, hogy magát az uniós integrációs folyamat lényegét vonja kétségbe.

122. A Bíróság ítélkezési gyakorlata ad némi eligazítást arra vonatkozóan, hogy hogyan lehet ellenőrizni a harmadik jogalap feltételeinek teljesülését. A javaslat szerinti nemzetközi megállapodás és a tényállás idején hatályos uniós jog közötti kapcsolat konkrét elemzésére van szükség. Ezen elemzés céljából és a hatáskör-átruházás elvét figyelembe véve, annak a félnék kell a kizárólagos külső hatáskör fennállását bizonyítania, aki azt állítja.⁸⁰

123. Az említett elemzés első lépéseként meg kell határozni a nemzetközi megállapodás által érintett területet, hogy a releváns közös szabályokat azonosítani lehessen. A megállapodás tárgyát meg lehet határozni a megállapodás tartalmának és céljának figyelembevételével. E tekintetben – habár az úgynevezett homogén megállapodások elemzése során az egész egyezmény leírható úgy, hogy az „egy területre” vonatkozik, és ezután megvizsgálható, hogy az adott területet a közös szabályok teljeskörűen harmonizálják-e, vagy hogy az adott területre nagyrészt ilyen közös szabályok vonatkoznak-e⁸¹ – e megközelítésmódot nem egyszerű egy olyan megállapodásra átültetni, mint amilyen az EUSFTA, amely különböző fejezeteiben vagy azok részeiben különböző „területeket” szabályoz.

74 — Lásd többek közt: 2002. november 5-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-476/98, EU:C:2002:631, 109. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

75 — 2002. november 5-i Bizottság kontra Németország ítélet, C-476/98, EU:C:2002:631, 109. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

76 — E tekintetben lásd: 2006. február 7-i 1/03. sz. vélemény (Új Lugánói Egyezmény), EU:C:2006:81, 45., 121. és 122. pont.

77 — Lásd az alábbi 225–268. pontot.

78 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 66. pont.

79 — 1971. március 31-i Bizottság kontra Tanács ítélet, 22/70, EU:C:1971:32, 21. pont. Ezek a kötelezettségek jelenleg az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésének második és harmadik albekezdésében szerepelnek.

80 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 75. pont.

81 — Így az említett megközelítésmód alkalmazható az Európa Tanács műsorsugárzó szervezetek jogainak védelméről szóló egyezményre (2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 78–103. pont) vagy a vakok, látássérültek és nyomtatott szöveget használni képtelen személyek megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákesi szerződésre (lásd: Wahl főtanácsnoknak a 3/15. sz. vélemény iránti eljárásra [A megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákesi szerződés] vonatkozó indítványa, EU:C:2016:657, 137–154. pont).

124. A Bizottság jelen eljárásban előterjesztett érvei egy új kérdést vetnek fel. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében foglalt harmadik jogalap csak akkor alkalmazandó-e, ha a „közös szabályokat” az uniós intézmények az Európai Unió jogalkotási hatáskörének gyakorlása során már elfogadták, vagy maguk a Szerződés rendelkezései is minősülhetnek bizonyos körülmények között „közös szabályoknak”? A Bizottság azzal érvel, hogy az EUSFTA-nak a külföldi közvetlen befektetéseken kívüli befektetésfajtákra vonatkozó rendelkezéseire vonatkozó kizárólagos uniós hatáskör magából az EUMSZ 63. cikkben szereplő „közös szabályokból” ered. Ezzel a kérdéssel az EUSFTA 9. fejezete A. szakaszának elemzése során foglalkozom.⁸²

125. A második lépés annak meghatározása, hogy az adott területen milyen közös szabályok léteznek. A nemzetközi megállapodás és a közös szabályok hatályának azonban nem kell teljes mértékben egybeesniük.⁸³ Elegendő lehet az is, ha az említett közös szabályok nagyrészt lefedik azt a területet, amelyre a nemzetközi megállapodás vonatkozik.⁸⁴ A releváns közös szabályokba tartozhatnak a megállapodás hatálya alá tartozó konkrét területre alkalmazandó jogszabályokon kívül azok a jogszabályok is, amelyek alkalmazási köre tágabb.⁸⁵ Annak sincs jelentősége, hogy az ilyen közös szabályok ugyanazon uniós jogi eszközben találhatók-e meg.⁸⁶

126. Nem csak azok a szabályok közös szabályok, amelyek nem uniós elemet tartalmazó helyzeteket szabályoznak, és így külső kiterjedésük van.⁸⁷ A közös szabályok meghatározásakor, az éppen hatályos uniós jog mellett, amennyiben az elemzés idején előre látható e szabályok jövőbeli továbbfejlődése, e fejleményeket is vizsgálni kell.⁸⁸

127. A felek arra vonatkozó érvei, hogy az ERTA-elv alkalmazása szempontjából mely közös szabályok relevánsak a szállítási szolgáltatások és a külföldi közvetlen befektetéseken kívüli befektetéstípusok területeire, arra utalnak, hogy a „közös szabályokat” illetően különféle félreértések vannak. Jelen eljárás alkalmat teremt a Bíróságnak, hogy a szükséges pontosítást megadja.⁸⁹

128. A harmadik lépésben meg kell vizsgálni a nemzetközi megállapodás megkötésének a releváns közös szabályokra gyakorolt (lehetséges) hatását. Nem szükséges bizonyítani, hogy *van* ilyen hatás: elég, ha fennáll annak veszélye, hogy a közös szabályokat érintheti vagy alkalmazási körüket megváltoztathatja.⁹⁰ Ilyen hatás áll fenn, ha a nemzetközi megállapodás szerint vállalt kötelezettségek a közös szabályok hatálya alá esnek.⁹¹ Nem szükséges bizonyítani a nemzetközi megállapodás és a közös szabályok közötti esetleges ellentmondást, vagyis összeütközést.⁹²

129. Ha a nemzetközi megállapodás által szabályozott területet a közös szabályok teljeskörűen harmonizálják,⁹³ könnyű megállapítani a szóban forgó megállapodás megkötésére vonatkozó hatáskört. A harmonizált szabályokat feltételezhetően érintik a megállapodás megkötéséből eredő nemzetközi kötelezettségvállalások.

82 — Lásd továbbá a lenti 350–359. pontot.

83 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 69. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2014. november 26-i Green Network ítélet, C-66/13, EU:C:2014:2399, 30. pont. Az elemzés e lépése határozza el az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti tesztet a megosztott hatáskörrel elfogadandó uniós intézkedéseknek „megelőlegezett” területek meghatározásától.

84 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 70. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2014. november 26-i Green Network ítélet, C-66/13, EU:C:2014:2399, 31. pont.

85 — Lásd például: 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 81. pont.

86 — Lásd például: 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 82. pont.

87 — Lásd például: 2006. február 7-i 1/03. sz. vélemény (Új Lugánói Egyezmény), EU:C:2006:81, 172. pont.

88 — 2014. október 1-jei 1/13. sz. vélemény (Harmadik államok Hágai Egyezményhez való csatlakozása), EU:C:2014:2303, 74. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2014. november 26-i Green Network ítélet, C-66/13, EU:C:2014:2399, 33. pont.

89 — Lásd az alábbi 234. és 349–361. pontot.

90 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 68. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

91 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 68. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

92 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 71. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

93 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 96. pont.

130. Ha a harmonizáció csupán részleges, az, hogy valamely nemzetközi megállapodás (vagy annak egy vagy több része) olyan területre vonatkozik, amelyet az uniós szabályok „nagy részt lefednek”, önmagában nem jelenti automatikusan azt, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a teljes nemzetközi megállapodásra (vagy releváns részére) vonatkozó tárgyalások lefolytatására, annak vizsgálata nélkül, hogy az ERTA-elv alkalmazandó-e. Minden a vállalt kötelezettségek tartalmától és az uniós szabályokkal való esetleges kapcsolatuktól függ.⁹⁴

131. A megosztott hatáskörök gyakorlásáról szóló 25. jegyzőkönyv nem cáfolja azt az elvet, amelyet az imént megállapítottam. Az említett jegyzőkönyv csupán az EUMSZ 2. cikk (2) bekezdésre vonatkozik. Egyetlen célja, hogy meghatározza az Európai Uniónak a tagállamokkal megosztott hatásköre gyakorlásának hatályát. Egyértelművé teszi, hogy e hatáskör gyakorlása „kizárólag azokra az elemekre terjed ki, amelyekre a szóban forgó [európai] uniós fellépés vonatkozik, és ennek megfelelően nem terjed ki a terület egészére”. A 25. jegyzőkönyv ezért nem értelmezhető úgy, mint amely korlátozza az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörének hatályát az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében meghatározott esetekben, ahogy azt az ítélkezési gyakorlat is tisztázta.⁹⁵

132. Mindezek alapján most rátérek az EUSFTA vonatkozásában az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás vizsgálatára.

Az EUSFTA célkitűzései és releváns általános fogalommeghatározásai (EUSFTA 1. fejezete⁹⁶)

Érvelés

133. A *Bizottság* azt állítja, hogy az 1. fejezet teljes mértékben a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik. A Bizottság szerint az EUSFTA 1.1 és 1.2. cikkében meghatározott általános célkitűzések nagy mértékben az EUMSZ 206. cikkben szereplő közös kereskedelempolitikai célkitűzések hatálya alá tartoznak. Az EUSFTA célkitűzései csak kissé tágabbak a közös kereskedelempolitika célkitűzéseinél. Ez esetben az említett célkitűzések mindenképpen az EUMSZ (különösen az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése, valamint az EUMSZ 91. cikk és EUMSZ 100. cikk) célkitűzéseinek hatálya alá tartoznak.

134. A *többi fél* az 1. fejezettel kapcsolatban nem terjesztett elő konkrét érveket.

Elemzés

135. Véleményem szerint az Európai Unió az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése alapján kizárólagos hatáskörrel rendelkezik arra, hogy az 1994. évi GATT XXIV. cikkével és a GATS V. cikkével⁹⁷ összhangban szabadkereskedelmi térséget hozzon létre, és hogy megállapodást kössön arról, hogy az EUSFTA célkitűzése, hogy liberalizálják és előmozdítsák a Felek közötti kereskedelmet és beruházásokat. Ezek a kérdések egyértelműen a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak.

136. Ezenfelül az általánosan alkalmazandó fogalommeghatározások felsorolását tartalmazó rendelkezés tisztán kiegészítő jellegű. E rendelkezések nem olyan jellegűek, hogy az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskör megoszlását az EUSFTA többi rendelkezésének vonatkozásában megváltoztassák.

94 — Ezt már kifejtettem a Bizottság kontra tanács ügyre vonatkozó indítványomban, C-114/12, EU:C:2014:224, 104–111. pont.

95 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 73. pont.

96 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 2. pontját.

97 — Egy másik kérdés az, hogy az EUSFTA szolgáltatásokról szóló fejezetének (8. fejezet) hatálya alá tartozó valamennyi kérdés ténylegesen az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik-e. Lásd a 195–268. pontot.

137. Ezért következtetésem szerint az 1. fejezet teljes mértékben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik az EUMSZ 207. cikk szerint.

Árukereskedelem (EUSFTA 2–6. fejezete⁹⁸ és az EUSFTA-hoz csatolt 1. jegyzőkönyv⁹⁹)

Érvelés

138. A Bizottság azt állítja, hogy a 2–6. fejezet teljes mértékben a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.

139. A Bizottság azzal érvel, hogy az EUSFTA 2. fejezetében szereplő valamennyi rendelkezés kifejezetten érinti a nemzetközi árukereskedelmet, annyiban, hogy céljuk a Felek közötti árukereskedelem liberalizációja, valamint e kereskedelemre közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak. Ez igaz mind az említett fejezet váموkról szóló rendelkezéseire, amelyet az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése is említ, mind pedig a nem tarifális rendelkezésekre, amelyek az 1994. évi GATT és más nemzetközi árukereskedelmi megállapodások meglévő rendelkezéseit ismételik meg, építik be maguk közé azokra hivatkozással, illetve alakítják tovább (és így, amint azt a Bíróság 1/94. sz. véleményében megállapította, automatikusan a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak).

140. A Bizottság hasonló érveket terjeszt elő a 3. fejezetre (az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése „olyan kereskedelempolitikai védintézkedésekre” vonatkozik, „mint a dömping vagy szubvenció esetén meghozandó intézkedések”); a 4. fejezetre (mivel az az árukereskedelmet mozditja elő és fokozza a kereskedelemben kialakult felesleges akadályok felismerésére, megelőzésükre és megszüntetésükre vonatkozó keret biztosítása révén a TBT-megállapodáson belül), valamint az 5. fejezetre (mivel az az SPS-intézkedések kereskedelemre gyakorolt negatív hatásait igyekszik csökkenteni) vonatkozóan. Az Általános Vámtarifa- és Kereskedelmi Egyezmény VI. cikkének végrehajtására vonatkozó 1994. évi megállapodás (a továbbiakban: dömpingellenes megállapodás), a támogatásokról és kiegyenlítő intézkedésekről szóló megállapodás (a továbbiakban: SCM-megállapodás), védintézkedésekről szóló megállapodás, a kereskedelem technikai akadályairól szóló megállapodás (a továbbiakban: TBT-megállapodás), valamint az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedések alkalmazásáról szóló megállapodás (a továbbiakban: SPS-megállapodás) mind az árukereskedelmi többoldalú megállapodások közé tartoznak, amelyek az 1/94. sz. vélemény értelmében a közös kereskedelempolitika hatálya alá esnek.

141. Végezetül a 6. fejezet is kifejezetten érinti a nemzetközi kereskedelmet, mivel az árukereskedelem előmozdítására és a hatékony vámellenőrzések biztosítására törekszik. A Bizottság hozzáteszi, hogy az említett fejezet rendelkezéseinek többsége megfelel az ugyanezzel foglalkozó, a kereskedelem megkönnyítéséről szóló, ma már a WTOegyezmény 1A. mellékletében található WTO-egyezmény részletesebb rendelkezéseinek.¹⁰⁰ A Bizottság szerint sem a tagállamok, sem a többi intézmény nem vitatja az Európai Unió kizárólagos hatáskörét az említett új WTO-egyezménnyel kapcsolatban.

142. A *Parlament* lényegében egyetért a Bizottság álláspontjával.

143. Habár a *Tanács* és szinte egyik *tagállam* sem terjesztett elő konkrét érvet a 2–6. fejezettel kapcsolatban, az egyik tagállam szerint az Európai Unió kizárólagos hatásköre nem vonatkozik az EUSFTA 6.1.1. cikkének második mondatában előírt vámügyi együttműködésre. Az EUMSZ 206. cikk csupán a vámunió EUMSZ 28–32. cikk szerinti létrehozásáról szól. Ezért nem vonatkozik az EUMSZ 33. cikkre, amely jogalapot szolgáltat „a tagállamok közötti, valamint a tagállamok és a

98 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 131. pontját.

99 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 3–12. pontját.

100 — Az említett megállapodás szövege a következő weboldalon található: https://www.wto.org/english/tratop_e/tradfa_e/tradfa_e.htm.

Bizottság közötti vámügyi együttműködés erősítésére” szolgáló intézkedések megtételére. Ezenfelül az EUMSZ 197. cikk (amely az „Igazgatási együttműködés” című XXIV. cím egyetlen rendelkezése) (2) bekezdésében is megerősített EUMSZ 6. cikk g) pontjából az következik, hogy az igazgatási együttműködést illetően az Európai Unió csak a tagállamok intézkedéseinek támogatására, koordinálására és kiegészítésére rendelkezik hatáskörrel.

Elemzés

144. A 2–6. fejezet az árukereskedelem szabályozásának különböző területeiről szól. A szóban forgó fejezetek által szabályozott kérdések és az általuk előírt kötelezettségek jellege bizonyos mértékben megfelel az árukereskedelemmel kapcsolatos egyes WTO-egyezményeknek.

145. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépése előtt a közös kereskedelempolitikába már beletartozott az árukereskedelem. Az 1/94. sz. véleményben a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy „az áruk kereskedelméről” szóló [akkori] többoldalú megállapodások”, vagyis a WTO-egyezmény 1A. mellékletében szereplő megállapodások (a továbbiakban: 1A. melléklet szerinti megállapodások) megkötésére az EK-Szerződés 113. cikke alapján a Közösség kizárólagos hatáskörrel rendelkezik.¹⁰¹ Ezek között van az 1994. évi GATT, de tizenkét másik megállapodás is. A Bíróság arra jutott, hogy az 1A. mellékletben szereplő valamennyi megállapodás a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik, anélkül hogy azokat egyenként meg kellene vizsgálni.¹⁰² Ezért valamennyit úgy tekintették, hogy kifejezetten a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokat érinti, amennyiben céljuk e kapcsolatok előmozdítása, elősegítése vagy szabályozása volt, és azokra közvetlen és azonnali hatást gyakoroltak. A WTO-egyezmény 1A. mellékletében szereplő megállapodások többsége kötelezettséget tartalmaz egyebek mellett a piacra jutásra, a nemzeti elbánásra és a belső szabályozás egyéb formáira, az átláthatóságra, a bírói vagy közigazgatási felülvizsgálatra, valamint a kereskedelmi és a nem kereskedelmi célkitűzések egyensúlyának megteremtésére vonatkozóan. Az említett megállapodások némelyikének alkalmazási köre az áruk fajtájára hivatkozással került meghatározásra (ilyen például a mezőgazdasági megállapodás vagy a textil- és ruházati megállapodás); mások a kereskedelmi eszközök bizonyos fajtáira vonatkoznak (például a TBT-megállapodás; a kereskedelmi vonzatú beruházási intézkedésekről szóló megállapodás; a dömpingellenes megállapodás; az SCM-megállapodás, valamint a védintézkedésekről szóló megállapodás); egy konkrét célkitűzéssel rendelkező kereskedelmi intézkedések (például az SPS-megállapodás); vagy az import-, illetve exportfolyamat bizonyos szakaszaira utalva (az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény VII. cikkének végrehajtásáról szóló megállapodás) (a továbbiakban: vámérték megállapításáról szóló megállapodás); a szállítás előtti áruvizsgálatról szóló megállapodás; a származási szabályokról szóló megállapodás, valamint a behozatali engedélyezési eljárásokról szóló megállapodás).

146. Az 1/1/94. sz. véleményből így egyértelműen kitűnik, hogy az Európai Unió az említett megállapodások hatálya alá tartozó kérdéseket és az azok alapján vállalt kötelezettségeket illetően kizárólagos hatáskörrel rendelkezik.¹⁰³ Ez a helyzet nem változott a Lisszaboni Szerződés után sem, amely az árukereskedelmet érintően nem változtatta meg a közös kereskedelempolitika leírását.

147. Mindezek alapján számomra egyértelmű, hogy a 2–5. fejezet kifejezetten az árukereskedelemre vonatkozik. Tárgyuk lényegében megfelel az Európai Uniónak a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörének hatálya alá eső WTO-egyezmény 1A. mellékletében szereplő egyes megállapodásokban szereplő területekkel. Így a 2. fejezet az árukereskedelemre vonatkozó legfőbb

101 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 34. pont.

102 — A Bíróság az említett megállapodások némelyikét (a mezőgazdasági megállapodást, az SPS-megállapodást és a TBT-megállapodást) a feleknek az azokkal kapcsolatban felvetett konkrét érvei alapján megvizsgálta. 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 28–33. pont.

103 — Ugyanez volt a helyzet az 1947. évi GATT alapján is, mivel az Európai Közösség fokozatosan átvette a korábban a tagállamok által gyakorolt jogköröket. Lásd: 1972. december 12-i International Fruit Company és társa ítélet, 21/72–24/72, EU:C:1972:115, 18. pont; 2008. június 3-i The International Association of Independent Tanker Owners és társai ítélet, C-308/06, EU:C:2008:312, 48–49. pont.

piacra jutási kötelezettségeket tartalmazó 1994. évi GATT I., II. és XI. cikkének tárgyára vonatkozik. A 3. fejezetben szereplő kérdések az 1994. évi GATT dömpingellenes intézkedésekről, támogatásokról és védintézkedésekről szóló rendelkezéseire, valamint a WTO-egyezmény 1A. mellékletében szereplő, megfelelő konkrétabb megállapodásokra (dömpingellenes megállapodás, támogatásokról és kiegyenlítő intézkedésekről szóló megállapodás, valamint a védintézkedésekről szóló megállapodás) vonatkozik. A 4. és az 5. fejezet az 1994. évi GATT III. cikkében szereplő doktrínák, valamint a WTO-egyezmény 1A. mellékletében szintén szereplő, TBT-megállapodás és SPS-megállapodás konkrétabb doktrínáinak hatálya alá tartozó nem kereskedelmi akadályokra vonatkozik.

148. E kérdések az áruk határokon át történő szállítására, forgalomba bocsátására és vámkezelésére, valamint valamely piacon való kezelésére vonatkoznak. Így ezek *kifejezetten* a nemzetközi kereskedelemi kapcsolatokat érintik.

149. Ezenfelül azok a szabályok, amelyek említett (az áruk behozatalához és kiviteléhez elengedhetetlen) folyamat megkönnyítésére, valamint a szóban forgó folyamat, továbbá az adott áruk valamely piacon történő kezelésére vonatkozó szabályok átláthatóbbá, kiszámíthatóbbá, hatékonyabbá és költséghatékonyabbá tételére irányulnak, előmozdítják, elősegítik vagy szabályozzák a kereskedelmi kapcsolatokat, és azokra közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak.¹⁰⁴

150. Ez a következtetés vonatkozik a 6. fejezet szerinti vámügyi együttműködésre, valamint a 3. egyetértési záradékban található vámmal kapcsolatos további rendelkezésekre és az engedélyezett gazdálkodói programok kölcsönös elismeréséről szóló 4. egyetértési záradékban szereplő szabályokra (mindkét egyetértési záradék a 6. fejezettel kapcsolatos).

151. A 6. fejezet a vámeljárássra és -értékelésre, a kereskedelem megkönnyítésére (amely részben az 1994. évi GATT hatálya alá tartozik), a vámérték megállapításáról szóló megállapodásra, továbbá a WTO kereskedelemkönnyítő megállapodására vonatkozik. A 6. fejezetben meghatározott együttműködési formák bizonyos mértékig megfelelnek az 1994. évi GATT és a vámérték megállapításáról szóló megállapodás alapján a vámügyekre alkalmazandó együttműködési formáknak. A közzétételre vonatkozó általános rendelkezések¹⁰⁵ mellett ez utóbbi megállapodás a vámérték-megállapítási rendszer igazgatásával kapcsolatos kérdésekre vonatkozó konzultációról is rendelkezik.¹⁰⁶ Emellett általánosabb szinten az 1994. évi GATT és az 1A. melléklet szerinti megállapodások az árukereskedelemre vonatkozó különböző kérdésekkel kapcsolatban számos hasonló együttműködési formát is előírnak.¹⁰⁷ Az 1/94. sz. véleményben e rendelkezések nem zárták ki a Bíróság azon következtetését, hogy az említett megállapodások teljes egészükben a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak.¹⁰⁸

152. Nem tudom elfogadni azt a formális érvet, amely a Szerződésnek a vámunióra vonatkozó rendelkezései (EUMSZ 30–32. cikk) és a vámügyi együttműködésnek (EUMSZ 33. cikk) a belső piacon belüli árukereskedelemmel kapcsolatos elhatárolásán alapul. Igaz, hogy az EUMSZ 206. cikk, amely a vámunió célkitűzéseit határozza meg, csak az EUMSZ 28–32. cikkekre utal. Ennek azonban az az oka, hogy e rendelkezések *hozzák létre* a vámuniót. Az olyan rendelkezésnek, mint az EUMSZ 33. cikk, amely az Európai Unió belüli vámügyi együttműködés erősítésére szolgáló jogszabályok elfogadásának

104 — Lásd továbbá a lenti 510–512. pontot.

105 — Lásd a vámérték megállapításáról szóló megállapodás 12. cikkét és az 1994. évi GATT X:1. cikkét.

106 — Lásd továbbá a vámérték megállapításáról szóló megállapodás 18. cikkének (1) bekezdését és 19. cikkét.

107 — Lásd például: az 1994. évi GATT IX.6. cikk (együttműködés kereskedelmi nevek bizonyos módon történő használatának megelőzését illetően); az 1994. évi GATT XV. cikke (az IMF-fel való együttműködés, konzultáció és információcsera a devizaforgalmi megállapodásokra vonatkozóan); az 1994. évi GATT XXV. cikke (a szerződő felek együttes fellépése); az 1994. évi GATT XXXVIII. cikke (együttes fellépés a kereskedelemről és fejlődésről szóló XXXVI. cikkben meghatározott célkitűzések előmozdítása érdekében); az SPS-megállapodás 4. cikkének (2) bekezdése (a konkrét SPS-intézkedések egyenértékűségének elismeréséről szóló megállapodások létrehozására irányuló konzultáció); az SPS-megállapodás 7. cikke, valamint B. melléklete (átláthatóság és információcsera); a TBT-megállapodás 10. cikke (információcsera).

108 — Lásd: 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 34. pont.

jogalapját határozza meg, nem ez a célja. Ezért a közös kereskedelempolitika hatályára vonatkozóan nem lehet érdemleges következtetést levonni abból, hogy az EUMSZ 206. cikk kifejezetten nem említi az EUMSZ 33. cikket. Az EUMSZ 6. cikk g) pontja és az EUMSZ 197. cikk sincs hatással az említett politika hatályára. Ezek a rendelkezések általános értelemben foglalkoznak a tagállamok egymás közötti, valamint a tagállamok és az Európai Unió közötti igazgatási együttműködéssel. Ezért nem érintik az Európai Unió arra vonatkozó kizárólagos hatáskörét, hogy a közös kereskedelempolitikájába bevonja azokat az intézkedéseket, amelyek célja a harmadik államokkal való igazgatási együttműködés javítása a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó területeken.

153. Végezetül a 2–6. cikkekre vonatkozó elemzésem a „származó termék” fogalmának meghatározásáról és az igazgatási együttműködés módszereiről szóló 1. jegyzőkönyvre is vonatkozik. E jegyzőkönyv a származási szabályokra vonatkozik. Ez egyértelműen *kifejezetten* a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokat érinti.

154. Ezért következtetésem szerint az 2–6. fejezet teljes mértékben az Európai Unió közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörébe tartozik az EUMSZ 207. cikk szerint.

155. Most rátérek a 8. fejezetre. Mivel a 7. fejezet (Megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelmet vagy beruházásokat akadályozó nem vámjellegű akadályok) és a 13. fejezet (Kereskedelem és fenntartható fejlődés) hasonló kérdéseket vet fel a közös kereskedelempolitika hatályára, valamint a kereskedelmi és a nem kereskedelmi vonatkozású célkitűzések közötti kapcsolatra vonatkozóan,¹⁰⁹ a 7. fejezetet a 13. fejezettel együtt később vizsgálom.

Szolgáltatáskereskedelem, letelepedés és elektronikus kereskedelem (az EUSFTA 8. fejezete¹¹⁰)

Érvelés

Általános érvek

156. A Bizottság szerint az A. szakasz meghatározza az EUSFTA 8. fejezetének célkitűzését és hatályát. E fejezet B–D. szakasza az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik, mivel hatályuk megfelel az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozó GATS szerinti szolgáltatásnyújtás 1., 2., 3. és 4. módzata alapján vállalt kötelezettségek hatályának. A GATS I:2. cikk a)–d) pontjával összhangban az említett négy módzat vonatkozik a szolgáltatásnyújtásra: a) az egyik (WTO) tag területéről a másik (WTO) tag területére irányul („első módzat” vagy „határokon átnyúló szolgáltatás”); b) a szolgáltatásnyújtás az egyik (WTO) tag területén a másik (WTO) tag fogyasztójának („2. módzat” vagy „külföldi fogyasztás”); c) az egyik (WTO) tag szolgáltatója által, a másik (WTO) tag területén való kereskedelmi jelenléttel („3. módzat” vagy „kereskedelmi jelenlét”); d) az egyik (WTO) tag szolgáltatója által, e (WTO) tagnak a másik (WTO) tag területén jelen lévő természetes személyein keresztül („negyedik módzat” vagy „természetes személyek jelenléte”).

157. A Bizottság a 8. fejezet (Szabályozási keret) E. szakaszának valamennyi alszakasza vonatkozásában fenntartja, hogy kellően közeli a kapcsolat a nemzetközi kereskedelemmel.

158. A Bizottság az *általánosan alkalmazandó rendelkezéseket* (1. alszakasz) illetően a GATS rendelkezéseinek a különböző WTO-szervek által elfogadott számos nem kötelező erejű eszközeivel való összehasonlítására hivatkozik. A Bizottság ezenfelül azzal érvel, hogy az EUSFTA-nak a *képesítések kölcsönös elismeréséről* szóló 8.16. cikke a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik,

109 — Lásd az alábbi 467–504. pontot.

110 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 19–51. pontját.

mivel lehetővé teszi a piacra jutást a külföldi szolgáltatóknak, a Bíróság pedig megerősítette, hogy a GATS-ban szereplő ilyen kötelezettségek a közös kereskedelempolitika részét képezik. Az EUSFTA-nak az *átláthatóságról* szóló 8.17. cikke olyan kötelezettségeket ír elő, amelyek a nemzetközi kereskedelmi megállapodásokban általánosak, és hasonlóak azokhoz, amelyek a GATS III:1 és III:4. cikkeiből erednek. A kereskedelmi tevékenységekre alkalmazható intézkedésekkel kapcsolatos bizonytalanságok azt eredményezhetik, hogy a szolgáltatók nem élnek a külföldi piacra lépés lehetőségével.

159. A *belső szabályozással* (2. alszakasz) kapcsolatban a Bizottság lényegében azzal érvel, hogy az említett alszakasz olyan feltételeket ír elő, amelyek biztosítják, hogy az engedélyezési és minősítési követelmények és eljárások nem akadályozzák a nemzetközi kereskedelmet. Céljuk hasonló a GATS VI:4. cikk céljához, amely annak biztosítására irányul, hogy az ilyen normák és eljárások, még ha nem jelentenek is hátrányos megkülönböztetést, akkor se jelentsenek szükségtelen akadályt a szolgáltatás-kereskedelem tekintetében. Az EUSFTA 8:19:3. cikkében szereplő azon rendelkezés, miszerint a felek kötelesek fenntartani vagy létrehozni olyan bírósági, választottbírói vagy közigazgatási mechanizmust vagy eljárást, amely a határozatok felülvizsgálatáról rendelkezik, hasonló a GATS VI:2. cikk a) pontjában szereplő kötelezettséghez.

160. Ezenfelül a *számítástechnikai szolgáltatásokra*, a *postai szolgáltatásokra*, valamint a *pénzügyi szolgáltatásokra* vonatkozó konkrét rendelkezések (3., 4., 5. és 6. alpont), amelyek némelyike megerősíti vagy kiindulópontként használja a GATS alapján vállalt kötelezettségeket, ugyanígy az Európai Uniónak az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti hatáskörébe tartoznak.

161. Az F. szakasz többnyire szándéknyilatkozatokat tartalmaz. Az egyetlen anyagi kötelezettség (az EUSFTA 8:58. cikkében) a vámok kivetését tiltja meg, ami egy olyan kérdés, amely egyértelműen a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.

162. A *Parlament* és a *Tanács* a 8. cikk rendelkezéseit illetően nem terjesztett elő olyan konkrét érveket, amelyek *nem* a közlekedésre vonatkoztak.¹¹¹

163. A *tagállamok* különösen a konkrét rendelkezésekre helyezik a hangsúlyt, mint például a pénzügyi szolgáltatásokra és a szakmai képezések kölcsönös elismerésére vonatkozó rendelkezések.

164. Számos tagállam azzal érvel, hogy a pénzügyi szolgáltatásokról szóló 6. alszakasz nem tartozik teljes mértékben az Európai Unió közös kereskedelempolitikájába. A pénzügyi eszközökről szóló 2014/65 irányelv (a továbbiakban: „MiFiD II” irányelv),¹¹² amely 2017. január 1-jével lép hatályba, a harmadik országbeli állampolgárok által nyújtott pénzügyi és befektetési szolgáltatásoknak csupán bizonyos vonatkozásait harmonizálja.

165. A szakmai képezések kölcsönös elismerésére vonatkozó szabályok szintén nem tartoznak a közös kereskedelempolitika hatálya alá. Először is, a Bizottság állításával ellentétben, az, hogy valamely kérdés hatással van a külkereskedelmi kapcsolatokra, vagy a nemzetközi gazdasági jog szabályozza, önmagában nem elég ahhoz, hogy a közös kereskedelempolitika hatálya alá kerüljön. Másodszor, a szakmai képezések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelv¹¹³ nem érinti a tagállamoknak az Európai Unió területén kívül megszerzett szakmai képezések elismerésére vonatkozó kizárólagos hatáskörét. Ehhez hasonlóan, a tengeri szállítás területén különösen a (nemzeti hajóvezetői bizonyítvány megszerzési feltételeiről szóló) 96/50/EK tanácsi irányelvvel és (a tengerészek képzésének minimumszintjéről) szóló

111 — A közlekedésre vonatkozó érveket lásd az alábbi 168–194. pontban.

112 — A pénzügyi eszközök piacairól és a 2002/92/EK és a 2011/61/EU irányelv módosításáról szóló, 2014. május 15-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 173., 349. o.).

113 — A 2005. szeptember 7-i módosított európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2005. L 255., 22. o.).

2008/106/EK irányelvvel¹¹⁴ elfogadott közös szabályok csupán minimumszabályokat írnak elő, amelyeket az EUSFTA 8.16. cikk nem érinthet. Harmadszor, a Bizottság nem veszi figyelembe, hogy a GATS (különösen annak VII:1. cikke) nem írja elő a WTO tagoknak, hogy ismerjék el harmadik országok szakmai képzését vagy hogy e tekintetben nemzetközi megállapodásokat kössenek.

166. Ezenfelül az a mód, ahogy az EUSFTA szerint a liberalizálást meg kell valósítani, különösen a letelepedés területén, érint vagy érinthet olyan egészségügyi és szociális szolgáltatásokat, amelyekre vonatkozóan továbbra is a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel. Ez összeegyeztethetetlen az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésével. A Bizottság ezen kívül tévesen állítja, hogy az elektronikus kereskedelemre vonatkozó szabályok csupán szándéknyilatkozatokat tartalmaznak.

167. Végezetül a Bizottság nem hivatkozhat az EUMSZ 216. cikkre annak igazolása érdekében, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörén kívül eső területeken megosztott hatáskör érvényesül. A Bizottság nem bizonyította, hogy a Szerződésekben említett célkitűzések egyikének elérése érdekében szükség van az EUSFTA megkötésére.

A szállításra vonatkozó érvelés

168. A *Bizottság* külön kezeli a 8. fejezetben szereplő azon kötelezettségeket, amelyek kifejezetten a *szállításra* vonatkoznak (az Európai Unió egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékében a 8A. mellékletben, valamint a nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatásokról szóló E. szakasz 7. alszakaszában).

169. A Bizottság azzal érvel, hogy habár az EUSFTA hatálya alá tartozó öt (légi, vasúti, közúti, belvízi és tengeri) szállítási ágazatban a Szingapúr és az Európai Unió közötti kereskedelem jelentős része a 3. módzat (letelepedés) alapján történik, a szállítási szolgáltatást nyújtók letelepedésével kapcsolatos rendelkezések nem tartoznak az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivételek közé. Ennek oka, hogy a szállítási szolgáltatásra vonatkozóan a letelepedés nem tartozik az (EUMSZ 58. cikk (1) bekezdéssel összhangban értelmezett) EUMSZ Harmadik rész VI. címének hatálya alá, amelyre a 207. cikk (5) bekezdése hivatkozik, és a Szerződés egyik rendelkezésével sem ellentét a letelepedés szabadságának a szállításra való alkalmazása. A Bizottság itt analógiát von azzal a különbséggel, amely a szállítási szolgáltatás nyújtásának az EUMSZ harmadik részének VI. címével összhangban elfogadott másodlagos jog alapján biztosított szabadsága – amely az 1., 2. és 4. módzatra korlátozódik –, valamint az EUMSZ 49. cikk és az azt követő cikkek alapján biztosított letelepedés szabadsága között fennáll.

170. Az EUSFTA alapján vállalt, és az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivételek körébe tartozó kötelezettségeket illetően a Bizottság azt állítja, hogy az Európai Unió az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalapról következően kizárólagos hatáskörrel rendelkezik. A tagállamok külső tevékenysége azzal a veszéllyel járna, hogy az érintené a nagymértékben a közös szabályok hatálya alatt álló szállítási szolgáltatások terén elfogadott közös szabályokat. Amennyiben a Bíróság ezzel nem ért egyet, és úgy találja, hogy az egyes szállítási ágazatokra vonatkozó kötelezettségvállalásokat egyenként meg kell vizsgálni, az EUSFTA alapján a nemzetközi tengeri szállítás, a vasúti szállítás és a közúti szállítás, valamint egyes kiegészítő szolgáltatások vonatkozásában vállalt kötelezettségek mindenképpen az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartoznak.

114 — A Közösségen belüli belvízi áru fuvarozásra és személyszállításra vonatkozó nemzeti hajóvezetői bizonyítvány megszerzési feltételeinek összehangolásáról szóló, 1996. július 23-i irányelv (HL 1996. L 235., 31. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 297. o.), valamint a tengerészek képzésének minimumszintjéről szóló, 2008. november 19-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 323., 33. o.)

171. A *légi szállítási szolgáltatásokat* illetően a Bizottság azt állítja, hogy az Európai Uniónak a repülőgépek javításával és karbantartásával kapcsolatos szolgáltatások tekintetében, amelyek során légi járművet vonnak ki a szolgálatból, légi közlekedési szolgáltatások értékesítése és marketingje, valamint számítógépes helyfoglalási rendszerekkel összefüggő szolgáltatások tekintetében (amelyekre a B. és C. szakasz vonatkozik) fennálló kizárólagos hatásköre részben az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésén, részben pedig az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első és harmadik jogalapon alapul. A repülőgépek javításával és karbantartásával kapcsolatos szolgáltatásokat illetően a 216/2008/EK rendelet¹¹⁵ 12. cikke lehetővé teszi az Európai Unióval való megállapodás megkötését (EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első jogalap). A légi szállítási szolgáltatások értékesítését és marketingjét illetően a Bizottság azzal érvel, hogy ezek önmagukban nem jelent áru- vagy személyszállítást, így tehát a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak. A számítógépes helyfoglalási rendszereket a közös szabályok, különösen a 80/2009/EK rendelet¹¹⁶ nagy mértékben szabályozza, és ezért az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalappal összhangban az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik.

172. Az Európai Unió és Szingapúr földrajzi helyzete miatt az 1., 2. és 4. módoszat gyakorlati jelentősége korlátozott.

173. Így különösen a *belvízi szállítást* illetően az EUSFTA révén a külső hatáskör gyakorlására gyakorlatilag nem kerül sor.

174. A *vasúti szállítást* illetően az Európai Unió nem vállalt az 1. vagy a 4. módoszat alá tartozó kötelezettséget, teljes kötelezettséget pedig csak a 2. módoszatra vonatkozóan. Ezek mindenképpen kiegészítő jellegűek az EUSFTA alapján a közlekedés terén vagy a közös kereskedelempolitikával kapcsolatban vállalt kötelezettségekhez képest. A valamely tagállamban letelepedett szingapúri társaság leányvállalata által egy másik tagállamnak nyújtott vasúti szállítási szolgáltatást illetően (3. módoszat) a 2012/34/EU irányelv az unión belüli szolgáltatások szabadságát biztosítja a valamely tagállamban letelepedett fuvarozóknak, anélkül hogy a leányvállalat tulajdonosaira illetően állampolgárságra vonatkozó követelményt írna elő.¹¹⁷ Ez a kérdés tehát a közös szabályok hatálya alá tartozik.

175. A *közúti szállítást* illetően az Európai Unió a személy- és áruszállításra vonatkozóan korlátozottan vállalt kötelezettséget. Az 1. módoszat alá tartozó kötelezettségvállalásra nem került sor. Ezzel szemben az Európai Unió teljes körű (fenntartás nélküli) kötelezettséget vállalt a 2. módoszatra, valamint fenntartások mellett egy kötelezettséget vállalt a 4. módoszatra. A vasúti szállításra vonatkozó kötelezettségvállalásokhoz hasonlóan ezek gyakorlati jelentősége is korlátozott. Mindenesetre a 2. módoszatba tartozó különös kötelezettségvállalás az EUSFTA alapján vállalt többi kötelezettséghez képest kiegészítő jellegű. A valamely tagállamban letelepedett szingapúri társaság leányvállalata által egy másik tagállamnak nyújtott ilyen szállítási szolgáltatást illetően (3. módoszat) az 1072/2009/EK¹¹⁸ és az 1073/2009/EK rendelet¹¹⁹ az 1071/2009/EK rendelettel¹²⁰ együtt értelmezve a közúti szolgáltatóknak az Európai Unióban való letelepedésére vonatkozóan közös szabályokat határoz meg. Mivel ezek a rendeletek a leányvállalat tulajdonosának állampolgárságától függetlenül alkalmazandók, az Európai Unióban letelepedett társaságok által határokon átnyúló közúti szállítási szolgáltatásait a közös

115 — A polgári repülés területén közös szabályokról és az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség létrehozásáról, valamint a 91/670/EGK tanácsi irányelv, az 1592/2002/EK rendelet és a 2004/36/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. február 20-i módosított európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2008. L 79., 1. o.; helyesbítés: HL 2012. L 257., 22. o.).

116 — A számítógépes helyfoglalási rendszerek ügyviteli szabályzatáról és a 2299/89/EGK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2009. január 14-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2009. L 35., 47. o.).

117 — Az egységes európai vasúti térség létrehozásáról szóló, 2012. november 21-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012 L 343., 32. o.).

118 — Az autóbusszal végzett személyszállítás nemzetközi piacához való hozzáférés közös szabályairól és az 561/2006/EK rendelet módosításáról szóló, 2009. október 21-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2009. L 300., 88. o.).

119 — A nemzetközi közúti áru fuvarozási piachoz való hozzáférés közös szabályairól szóló, 2009. október 21-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2009. L 300., 72. o.).

120 — A közúti fuvarozói szakma gyakorlására vonatkozó feltételek közös szabályainak megállapításáról és a 96/26/EK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2009. október 21-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2009. L 300., 51. o.).

szabályok nagymértékben szabályozzák. Az Európai Unió tehát ennek megfelelően az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerint kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik. Végezetül a Bizottság a közúti szállítással kapcsolatban a 4. módzat vonatkozásában ugyanazokat az érveket terjeszti elő, amelyeket a tengeri szállításra.¹²¹ Gyakorlatilag valamely szingapúri közúti fuvarozási vállalat kulcsfontosságú személyzetet (leginkább társaságon belül áthelyezett személyeket¹²²) küldhet valamely tagállamban létrehozott telephelyére. Ebben az esetben a 2014/66/EU irányelv¹²³ alkalmazandó az említett harmadik országok állampolgárainak valamely társaságon belüli áthelyezés keretében történő belépésére és tartózkodására. Mindenesetre az említett kötelezettségvállalások kiegészítő jellegűek az Európai Uniónak a közúti szállításra vonatkozó rendelkezésekre vonatkozó, 3. módzat szerinti kötelezettségvállalásaihoz képest (amelyekre az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik).¹²⁴

176. A *tengeri szállítást* illetően a Bizottság azzal érvel, hogy a közös szabályok a 4055/86/EGK tanácsi rendeletben,¹²⁵ található meg, amely a tagállamok és harmadik államok között nyújtott tengeri szállítási szolgáltatások jelentős részére mindenképpen vonatkozik. Vonatkozik továbbá a harmadik országbeli állampolgárokkal szembeni bánásmódra (nevezetesen bizonyos harmadik országokban letelepedett fuvarozó társaságokra). A légi szállításra vonatkozó rendletekkel ellentétben a 4055/86 rendelet alkalmazandó egyes harmadik országbeli fuvarozó társaságokra.¹²⁶ Ez a rendelet emellett nem korlátozódik az Unión belüli szállítási útvonalakra. Vonatkozik továbbá a valamely tagállamban letelepedett szingapúri társaságok leányvállalatai által, e tagállamból egy másikba (határokon át) nyújtott tengeri szállítási szolgáltatásra.

177. A 4. módzat vonatkozásában a Bizottság azt állítja, hogy gyakorlatilag valamely szingapúri tengeri fuvarozási vállalat kulcsfontosságú személyzetet (leginkább társaságon belül áthelyezett személyeket) fog küldeni valamely tagállamban létrehozott telephelyére. Ebben az esetben a 2014/66/EU irányelv alkalmazandó az említett harmadik országok állampolgárainak valamely társaságon belüli áthelyezése keretében történő belépésének és tartózkodásának feltételeire. Mindenesetre a 4. módzat szerinti kötelezettségvállalás szükséges velejárója a 3. módzat szerinti kötelezettségvállalásnak, amelyre vonatkozóan az Európai Uniót kizárólagos hatáskör illeti meg.¹²⁷

178. A Bizottság hozzáteszi, hogy az EUSFTA 8.56. cikke (6) bekezdésének (amely a 7. alszakasz része) hatálya alá tartozó kikötői szolgáltatásokat az említett szolgáltatásokat nyújtó külföldi szolgáltatók részére nem liberalizálták. Ennek oka, hogy az Európai Unió nem fogadta el jegyzékében a kötelezettségvállalásokat. Az EUSFTA 8.56. cikkének (6) bekezdése csupán a nemzeti elbánásra vonatkozó kötelezettségnek a nemzetközi tengeri szállításra vonatkozóan történt további kidolgozása, amennyiben az liberalizált.

179. A *tengeri szállításhoz, belvízi szállításhoz, vasúti szállításhoz, valamint a közúti szállításhoz képest kiegészítő jellegű szolgáltatásokat* illetően a Bizottság azt állítja, hogy e szolgáltatások némelyike nem szállítási szolgáltatás. Ezért ezek a kérdések egyértelműen az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának hatálya alá tartoznak. Ez különösen igaz a vámkezelés esetében. A tengeri

121 — Lásd az alábbi 177. pontot.

122 — Lásd az EUSFTA 8.13. cikkét.

123 — A harmadik országbeli állampolgárok vállalaton belüli áthelyezés keretében történő belépésének és tartózkodásának feltételeiről szóló, 2014. május 15-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2014. L 157., 1. o.).

124 — Lásd a fenti 169. pontot.

125 — A tagállamok közötti, illetve a tagállamok és harmadik országok közötti tengeri szállításban a szolgáltatásnyújtás szabadsága elvének alkalmazásáról szóló 1986. december 22-i rendelet (HL 1988. L 378., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 174. o.).

126 — A 4055/86 tanácsi rendelet 1. cikkének (2) bekezdése.

127 — A Bizottság az 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 51. pontjára és a 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 166. pontjára hivatkozik.

szállítási, a belvízi szállítási, a vasúti szállítási, valamint a közúti szállítási eszközök karbantartását és javítását illetően a Bizottság azt állítja, hogy ezek a szolgáltatások az Európai Unió üzleti szolgáltatásokra vonatkozóan vállalt kötelezettségei alá tartoznak. Következésképpen ezek a közös kereskedelempolitika körébe tartoznak.

180. Amennyiben a Bíróság arra a megállapításra jut, hogy az EUSFTA szállítási szolgáltatásra vonatkozó rendelkezései nem tartoznak az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe, a Bizottság azt állítja, hogy az említett rendelkezések az Európai Unió megosztott hatáskörébe tartoznak, mivel az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalappal összhangban az említett nemzetközi kötelezettségvállalások szükségesek a Szerződések valamely célkitűzésének megvalósításához. A Bizottság különösen az Európai Unió és harmadik országok közötti szállítási szolgáltatások közös szabályainak létrehozására irányuló, EUMSZ 91. cikk (1) bekezdése szerinti célkitűzésre utal.

181. A *Parlament* azzal érvel, hogy bizonyos szolgáltatások (mint a tárolás és raktározás, az árutovábbítás, tolatás és vontatás) a tengeri szállítás mellett kiegészítő jellegűek, és ezért az említett szolgáltatásokhoz hasonlóan kell azokat kezelni. A Parlament ezenfelül azt állítja, hogy a 4. módoszat szerinti kötelezettségvállalások (természetes személyek ideiglenes tartózkodása) szükséges a tényleges letelepedési jog biztosításához. Ezért a 4. módoszat szerinti szolgáltatások jogi rendszerének a 3. módoszat jogi rendszerét kell követnie, és ennek megfelelően szintén nem tartozhat az az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésben meghatározott kivételek közé. Amennyiben a 4. módoszat szerinti szolgáltatásokat mégis önállóan kell megítélni, az ezeknek megfelelő kötelezettségvállalás akkor is az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik, mivel a természetes személyek ideiglenes tartózkodását a Szerződésnek a harmadik országok állampolgárainak a tagállamok területére történő belépésére és ott-tartózkodásukra vonatkozó rendelkezései, nem pedig az EUMSZ harmadik részének VI. címében szereplő közlekedéspolitikai rendelkezések szabályozzák. A tengeri szállítását illetően a Parlament hozzáteszi, hogy a 4055/86 rendeletnek köszönhetően az Európai Uniót kizárólagos hatáskör illeti meg a rakománymegosztási rendelkezések tekintetében.

182. A *Tanács* és több *tagállam* azt állítja, hogy nincs alapja annak, hogy a közlekedés terén való letelepedést kizárják az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése alól. Sem a közlekedésről szóló VI. cikk, sem pedig az ítélkezési gyakorlat nem utal arra, hogy a közlekedés területén történő letelepedés teljes mértékben az említett rendelkezések alkalmazási körén kívül esik. Az EUMSZ 58. cikk (1) bekezdése nem támasztja alá az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésének Bizottság szerinti értelmezését. Habár igaz, hogy a letelepedési jogra vonatkozóan nincs hasonló rendelkezés, a munkavállalók szabad mozgására és a tőke szabad mozgására vonatkozóan sincs. A Bizottság értelmezése a közlekedésről szóló címet a szolgáltatásnyújtás szabadságával kapcsolatos kérdésekre korlátozná. Mindenesetre az EUMSZ 58. cikk (1) bekezdése nem szerepel a közlekedésről szóló címben. Nem lenne összeegyeztethető a Szerződések szerkezetével, ha egy olyan rendelkezés, amely jelentősen csökkenti a közlekedésről szóló cím hatályát, nem szerepelne maga is abban a címben. A Tanács és számos tagállam felhoz példákat az Európai Uniónak az EUMSZ 91. cikk (1) bekezdésén vagy az EUMSZ 100. cikk (2) bekezdésén alapuló jogalkotási aktusára, amelyek a közlekedés területén a letelepedés szabadságára vagy a munkavállalók szabad mozgására vonatkoznak.¹²⁸

183. A Tanács szerint az EUSFTA hatálya alá tartozó, közlekedéssel kapcsolatos kérdések hatálya sokkal tágabb, amint azt a Bizottság állítja. A Tanács és több tagállam hozzáteszi, hogy az EUSFTA rendelkezéseinek gyakorlati jelentősége (különösen a belvízi, vasúti és közúti szállítás) nem érinti a külső hatáskör megoszlását. Hasonlóképpen, valamely kérdés hatálya nem lesz korlátozottabb azon fenntartások miatt, amelyeket az Európai Unió az egyes tagállamok érdekében tesz¹²⁹ (például az

128 — E példák közé tartozik a 2012/34 irányelv; a tagállamok által kiállított tengerészképzési bizonyítványok kölcsönös elismeréséről és a 2001/25/EK irányelv módosításáról szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/45/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2005. L 255., 60. o.); valamint az 1071/2009 rendelet.

129 — A felek beadványaikban nem reagáltak azokra a belső folyamatokra, amelyek eredményeképpen az Európai Unió az említett fenntartások feltételeiről megegyezett Szingapúrral.

Európai Unió egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékében hajókkal, légi járművekkel és egyéb szállítóeszközökkel kapcsolatos kezelő nélküli kölcsönzést illetően, vagy ugyanezen jegyzékben hajók, vasúti szállítóeszközök, gépjárművek, motorkerékpárok, motoros szánok és közúti szállítóeszközök, továbbá repülőgépek vagy ezek részeinek karbantartását és javítását illetően).

184. A Tanács azon az állásponton van, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének feltételei a 8. fejezet közlekedéssel kapcsolatos valamennyi rendelkezését illetően teljesültek. Így tehát a következő területek nem tartoznak az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe: i. a közúti, vasúti és belvízi szállításhoz képest kiegészítő szolgáltatások, valamint több, a tengeri szállítási szolgáltatásokhoz képest kiegészítő szolgáltatás; ii. tengeri szállítási szolgáltatások, amennyiben valamely harmadik állam lobogója alatt közlekedő hajóról van szó, a 3. módzat alapján nyújtott tengeri szállítási szolgáltatás és a 4. módzat alapján nyújtott tengeri szállítási szolgáltatás az üzleti szolgáltatások értékesítői és a vállalat megalapításáért felelős üzleti célú látogatók vonatkozásában; iii. belvízi szállítási szolgáltatások; iv. a 2. módzat szerint nyújtott vasúti szállítási szolgáltatások, valamint a városi és elővárosi vasúti szállítóeszközök karbantartása és javítása; v. a 2. módzat szerint nyújtott közúti szállítási szolgáltatás, valamint a 4. módzat szerint nyújtott ilyen szolgáltatás az üzleti szolgáltatások értékesítői és a vállalat megalapításáért felelős üzleti célú látogatók vonatkozásában; valamint a vi. a szakmai képesítések kölcsönös elismerése. Még ha a Bíróság egyet is értene az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésének a Bizottság szerinti szűk értelmezésével, a 8. fejezet egyes részei akkor sem tartoznának semmiképpen az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe.

185. A Tanács és számos tagállam azt állítja továbbá, hogy a Bizottság nem kezelheti együtt az EUSFTA-ban az összes közlekedéssel kapcsolatos kérdést mint az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap alkalmazása szempontjából egyetlen releváns „területet”. A Tanács szerint egyes kiegészítő jellegű szolgáltatások annyira elkülönülnek ezektől, hogy önálló területet alkotnak. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap szempontjából releváns „területeket” a különböző közlekedési módokra hivatkozva kell meghatározni, és azokra nagyrészt nem vonatkoznak a közös szabályok.

186. Így a *tengeri szállítást* illetően az EUSFTA releváns rendelkezései tartalmazznak olyan kötelezettségeket, amelyek nem tartoznak a 4055/86 rendelet hatálya alá. Az említett rendelet alkalmazási köre ennek megfelelően szűkebb. Mindemellett a 4055/86 rendelet az EUSFTA-tól eltérően nem alkalmazandó valamennyi közlekedési módra. Nem érinti a (kiegészítő jellegű) kikötői szolgáltatásokat vagy más, kiegészítő jellegű tengeri szállítási szolgáltatásokat, hanem csupán a személy- és áruszállítást.

187. Ahol viszont a rendelet alkalmazandó, különbséget kell tenni a 4055/86 rendelet 3. cikke által nagyrészt szabályozott rakománymegosztásra vonatkozó rendelkezések, valamint a tengeri szállítási ágazatban nyújtott szolgáltatások szabad mozgásának minden olyan korlátozása között, amelyekre az említett rendelet túlnyomórészt nem vonatkozik.

188. A *belvízi szállítás* tekintetében a Bizottság nem jelölte meg azokat a közös szabályokat, amelyeket az EUSFTA rendelkezései érinthetnek. A 3921/91/EGK tanácsi rendelet¹³⁰ vagy az 1356/96/EK tanácsi rendelet¹³¹ alapján ezen a területen nem lehet megállapítani az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében szereplő harmadik jogalap szerinti kizárólagos hatáskört.

130 — A nem honos fuvarozók által valamely tagállam belvízi útjain történő áru fuvarozás vagy személyszállítás feltételeinek megállapításáról szóló, 1991. december 16-i rendelet (HL 1991. L 373., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 345. o.).

131 — A közlekedési szolgáltatások nyújtására vonatkozó szabadság megvalósításának érdekében, a tagállamok közötti belvízi áru fuvarozásra vagy személyszállításra alkalmazandó közös szabályokról szóló 1996. július 8-i rendelet (HL 1996 L 175., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 295. o.).

189. A *vasúti szállítást* illetően az EUSFTA alapján vállalt, 3. módzat szerinti kötelezettségek érinthetik az egységes európai vasúti térség létrehozásáról szóló 2012/34 irányelvet. Az említett irányelv azonban a 2. módzatra vonatkozóan nem tartalmaz szabályokat.

190. A *közúti szállítást* illetően a Bizottság nem jelölt meg olyan közös szabályokat, amelyek a 2. módzatra vonatkoznának. Ezenfelül a 4. módzatot illetően a 2014/66 irányelv nem alkalmazandó az olyan szingapúri vállalkozásra, amely még nem rendelkezik valamely tagállamban telephellyel. Közös szabályok csak a 3. módzatra vonatkozóan léteznek. Ezek egyebek mellett az 1071/2009, 1072/2009 és az 1073/2009 rendeletben szerepelnek, amelyek a közúti szállítási szolgáltatások nyújtásához nem írnak elő állampolgárságra vonatkozó kritériumot.

191. A *légi szállítást* illetően az Európai Unió az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésével összhangban kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik a számítógépes helyfoglalási rendszerrel (CRS) összefüggő szolgáltatásokra vonatkozóan a 80/2009 rendelet eredményeképpen. A Bizottság azonban téved a repülőgépek javításával és karbantartásával kapcsolatos szolgáltatásokat (a 216/2008 rendelet 12. cikkében szereplő, nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó állítólagos jogalap tekintetében), valamint a légi szállítási szolgáltatások értékesítését és marketingjét illetően (amelyek a Bizottság szerint nem tartoznak az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivételek közé). Az ilyen szolgáltatások elválaszthatatlanul kapcsolódnak a szállításhoz, sőt, alapvető fontosságúak a szállítási szolgáltatás nyújtásához.

192. Ami a szállítási szolgáltatások nyújtásának módjait (nem pedig a szállítás módokat) illeti, a 3. módzat (letelepedés) szerint nyújtott szállítási szolgáltatásokra vonatkozóan nincsenek közös szabályok. Előreláthatólag nem is tervezik ilyen szabályok elfogadását. A 4. módzatot nem szabályozzák teljes mértékben a közös szabályok, különösen nem a 2014/66 irányelv. Az említett irányelv egyebek mellett a harmadik országbeli állampolgárok, például vezető állású munkavállalók, szakértők és gyakornok-munkavállalók vállalaton belüli áthelyezésére vonatkozik, de a többi kulcsfontosságú személyzetére nem. Emellett a harmadik országbeli állampolgárok belépésének és tartózkodásának feltételeire vonatkozó rendelkezések nem érintik az a) uniós jog – ideértve a két- vagy többoldalú megállapodásokat – kedvezőbb rendelkezéseit; valamint a b) egy vagy több tagállam és egy vagy több harmadik ország között megkötött két- vagy többoldalú megállapodások kedvezőbb rendelkezéseit.¹³² Ilyen kedvező rendelkezések találhatók az EUSFTA-ban, különösen a 8.13. cikkével együtt értelmezett 8.14. cikkében. Habár az Európai Unió beleértett kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik a rövid távú tartózkodás terén (a Közösségi Vízumkódex létrehozásáról szóló 810/2009 rendelet¹³³ elfogadásának eredményeként), továbbra is a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel a huzamos tartózkodásra jogosító vízumokat illetően, kivéve azokat a konkrét eseteket, amelyekre közös szabályok vonatkoznak (mint például a vállalatcsoporton belüli áthelyezés esetén).

193. A Bizottsággal ellentétben a tagállamok továbbá azzal érvelnek, hogy a 4. módzat a szolgáltatásnyújtástól elkülönülő módzat. A 4. módzat nem tekinthető a gyakran a helyi munkaerő alkalmazását is magában foglaló letelepedés (3. módzat) szükséges velejárójának.

194. Végezetül, ha elismernénk, hogy az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik a természetes személyek ideiglenes tartózkodásáról szóló 8. cikk rendelkezéseit illetően, az harmonizációt eredményezne, és így figyelmen kívül hagynánk mind az Európai Unió és a tagállamok közötti, a 21. jegyzőkönyvből következő hatáskörmegosztást, mind pedig az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdését.

132 — A 2014/66 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja.

133 — A Közösségi Vízumkódex létrehozásáról szóló 2009. július 13-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (vízumkódex) (HL 2009. L 243., 1. o.).

Elemzés

Bevezetés

195. Az 1/94. sz. véleményben a Bíróság kimondta, hogy a GATS hatálya alá tartozó szolgáltatáskereskedelmet illetően – a szállítást leszámítva – csak az olyan, határokon átnyúló szolgáltatás hasonlítható az árukereskedelemhez, és ennek folytán tartozik a közös kereskedelempolitika hatálya alá, amely nem jár személyek mozgásával (a továbbiakban: 1. módozat).¹³⁴ Ezzel szemben a 2–4. módozat (vagyis a külföldön történő fogyasztás, a kereskedelmi jelenlét, és a természetes személyek jelenléte) személyek mozgásával jár, és a harmadik országok állampolgáraival szemben a tagállamok külső határainak átlépése során tanúsított bánásmódot érinti. Ezek a módozatok ezért nem tartoznak a közös kereskedelempolitika hatálya alá.¹³⁵

196. A Nizzai Szerződés ezután kiterjesztette a közös kereskedelempolitika hatályát egyebek mellett a szolgáltatáskereskedelemről szóló megállapodások megtárgyalására és megkötésére, amennyiben ezen megállapodások még nem tartoztak a közös kereskedelempolitika hatálya alá.¹³⁶ Nem tett különbséget a szolgáltatásnyújtás módozatától függően. Az említett hatáskörre azonban az EK 133. cikk (5) és (6) bekezdésében szereplő, összetett szabályok sora vonatkozott. Az egyik kivétel értelmében bizonyos ágazatokban (kulturális, audiovizuális, oktatási szolgáltatások, szociális és az emberi egészséggel foglalkozó ágazat) nyújtott szolgáltatások kereskedelmére vonatkozó megállapodások továbbra is az (akkor) Európai Közösség és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartoztak.¹³⁷ E kivételeknek megfelelően a Bíróság az 1/08. sz. véleményében kimondta, hogy a Közösség kizárólagos hatáskört szerzett egyebek mellett a 2–4. módozat szerint nyújtott szolgáltatások kereskedelméről szóló nemzetközi megállapodások megkötése terén.¹³⁸ Tette ezt úgy, hogy nem vizsgálta részletesen a szolgáltatásnyújtás említett módozatai szerint vállalt kötelezettségtípusokat.

197. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése most már kiterjed a GATS I:2. cikk a)–d) pontjában meghatározott, mind a négy módozat alapján nyújtott szolgáltatás kereskedelmére, mivel az árukereskedelem és a szolgáltatáskereskedelem közötti különbségtétel mostanra megszűnt. Az EUMSZ 207. cikkben már nem szerepel az Európai Unió kizárólagos hatáskörétől való (ágazatokra vonatkozó) eltérés ezen a területen, habár a közlekedésre vonatkozó általános kivétel továbbra is érvényes.¹³⁹ Így a közös kereskedelempolitika most az egész GATS-ra vonatkozik, annyiban, amennyiben az említett megállapodás a közlekedésen kívüli szolgáltatásokra alkalmazandó.

198. Mi a helyzet az EUSFTA 8. fejezetével?

134 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 44. pont.

135 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 45–47. pont. A Bíróság megerősítette ezt az álláspontot az 1995. március 24-i 2/92. sz. vélemény (Az OECD-nek a nemzeti kezeléssel kapcsolatos felülvizsgált harmadik határozata), EU:C:1995:83, 24–26. pontjában.

136 — Lásd az EK 133. cikk (5) bekezdését. Az Amszterdami Szerződés jogalapot vezetett be az EK-Szerződésbe a közös kereskedelempolitika hatályának kiterjesztésére. Ezzel a lehetőséggel azonban soha nem éltek.

137 — Az EK 133. cikk (6) bekezdésének második albekezdése kimondta, hogy „a kulturális és audiovizuális szolgáltatások, az oktatási szolgáltatások, valamint a szociális és humán-egészségügyi szolgáltatások kereskedelmére vonatkozó megállapodások, az (5) bekezdés első albekezdésétől eltérve, a Közösség és a tagállamok megosztott hatáskörébe” tartoztak.

138 — 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 119. pont.

139 — Lásd az alábbi 208–219. pontot. A szolgáltatáskereskedelem egyes területeire vagy ágazataira továbbra is különös eljárási szabályok vonatkoznak. Lásd az EUMSZ 207. cikk (4) bekezdését.

199. Ahhoz, hogy megállapítsuk az Európai Uniónak a 8. fejezetre vonatkozó hatáskörét és e hatáskör jellegét, el kell határolnunk a fejezet azon részeit, amelyek a közös kereskedelempolitika (EUMSZ 207. cikk) hatálya alá tartoznak, azoktól, amelyek valamely más jogalapon kerülhetnek az Európai Unió hatáskörébe. Ennek oka, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése kifejezetten kizárja a szállítási szolgáltatásokat a közös kereskedelempolitika hatálya alól.

200. Ezért először is azt vizsgálom, hogy a 8. fejezet, amennyiben nem a szállítási szolgáltatásokra vonatkozik, az Európai Uniónak a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörébe tartozik-e. Ezután külön vizsgálom az Európai Uniónak a 8. fejezet azon rendelkezéseire vonatkozó hatáskörét, amelyek a szállítási szolgáltatásokra vonatkoznak. Ezzel összefüggésben figyelembe kell venni azokat a rendelkezéseket, amelyek kifejezetten azzal foglalkoznak, hogy az említett fejezet alkalmazandó-e az ilyen szolgáltatásokra, az általánosan alkalmazandó rendelkezéseket, a nemzetközi tengeri szolgáltatásokat szabályozó különös rendelkezéseket, valamint az Európai Unió egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékét. Az említett jegyzék külön jegyzékeket tartalmaz a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtásra, a letelepedésre, valamint a kulcsfontosságú személyzetre és felsőfokú képzéssel rendelkező gyakornokokra, továbbá az üzleti szolgáltatások értékesítőire. E külön jegyzékekben szerepelnek a szállításra (egyebek mellett a tengeri szállítás, belvízi szállítás, vasúti szállítás, közúti szállítás; illetve áruk csővezetékes szállítása a tüzelőanyagok kivételével), valamint a szállítás imént említett különböző módozataihoz képest kiegészítő jellegű szolgáltatásokra vonatkozóan vállalt (al)ágazat(-)specifikus kötelezettségek.

Kizárólagos hatáskör az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésével összhangban értelmezett EUMSZ 207. cikk (1) bekezdés alapján

201. A 8. fejezet B–D. szakasza (határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás, külföldi fogyasztás,¹⁴⁰ letelepedés, valamint természetes személyek üzleti célú ideiglenes tartózkodása) a GATS-ban meghatározott 1–4. módozatnak megfelelő szolgáltatások nyújtására vonatkozik. A szolgáltatásnyújtás említett módozataira vonatkozó szabályok ezért főszabály szerint az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartoznak. Ugyanez vonatkozik az E. szakasz („Szabályozási keret”) 1. alszakaszában („Általánosan alkalmazandó rendelkezések”) és 2. alszakaszában („Belső szabályozás”) szereplő horizontális kötelezettségekre, valamint a 3. („Számítástechnikai szolgáltatások”), 4. („Postai szolgáltatások”), 5. („Távközlési szolgáltatások”) és 6. alszakaszában („Pénzügyi szolgáltatások”) szereplő ágazatspecifikus kötelezettségekre. Hasonlóképpen, az „Elektronikus kereskedelemről” szóló F. szakasz célja lényegében azon kereskedelmi lehetőségek növelése, amelyek az elektronikus kereskedelem használatából és fejlődéséből származhatnak. A G. szakasz azokat a feltételeket határozza meg, amelyek alapján a Felek olyan intézkedéseket fogadhatnak el, amelyek egyébként a 8. szakasszal összeegyeztethetetlenek lennének, és e fejezet felülvizsgálatát írja elő. Ezért e szakaszok közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak a kereskedelemre, és ennek megfelelően az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának hatálya alá tartoznak.

202. Más kérdés, hogy a C. szakasz („Letelepedés”, vagyis a 3. módozat alapján nyújtott szolgáltatás) a külföldi közvetlen befektetésekre is vonatkozik-e. A Bizottság elfogadja, hogy a 8. fejezet C. szakasza az EUSFTA 8.8. cikkének d) pontjával összhangban alkalmazható lehet olyan gazdasági tevékenység végzésére létrehozott letelepedési formára, amely nem (kizárólag) szolgáltatásnyújtást jelent. E letelepedési formák ezért esetleg nem tartoznak az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti „szolgáltatások kereskedelmének” hatálya alá. A Bizottság azonban azzal érvel, hogy amennyiben a letelepedés teljesíti azokat a feltételeket, hogy „külföldi közvetlen befektetésnek” minősüljön, akkor mégis az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának hatálya alá kerül. Ezzel az érveléssel az alábbi 326. pontban fogok foglalkozni.

140 — A B. szakasz a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtást érintő intézkedésekre vonatkozik. Az említett szakasz alkalmazása szempontjából azonban a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás úgy van meghatározva, hogy a külföldi fogyasztás is hatálya alá tartozik (EUSFTA 8.4. cikk).

203. Ezenfelül, ahogy azt már kifejtettem,¹⁴¹ a 4. módzat (természetes személyek ideiglenes tartózkodása) szerint nyújtott szolgáltatás kereskedelme a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik, kizárólag az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivétellel. Ez alapján elutasítom azokat az érveket, amelyeket néhány tagállam a 21. és 22. jegyzőkönyvvel kapcsolatban előterjesztett. Az említett jegyzőkönyvek nem alkalmasak arra, hogy valamely nemzetközi megállapodás megkötéséről szóló tanácsi határozat elfogadásának helyes jogalapjának kérdését bárhogyan is befolyásolják. Valamely intézkedés jogalapja határozza meg az alkalmazandó jegyzőkönyvet, nem pedig fordítva.¹⁴² Mindkét jegyzőkönyv az EUMSZ harmadik részének V. címére vonatkozik (a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térsége). Semmi nem utal arra, hogy az említett cím az EUSFTA megkötésére irányuló határozat jogalapjának részét képezheti. Ez különösen az EUSFTA 8.1.4. cikke, valamint amiatt van így, hogy (az EUSFTA tárgyát képező) 4. módzat az természetes személyek *üzleti* célú ideiglenes tartózkodására vonatkozik.

204. Hasonlóképpen nem tudom elfogadni azokat az érveket, amelyeket egyes tagállamok a pénzügyi szolgáltatásokat illetően terjesztettek elő. Ezen érv szerint az Európai Uniónak másodlagos jogszabályt kellett volna elfogadnia ahhoz, hogy valamely terület az Európai Uniónak a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörébe tartozzon. Már kifejtettem, hogy sem az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja, sem pedig az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése alapján nem függ az Európai Unió hatásköre attól, hogy elfogadott-e előtte harmonizált szabályokat vagy az Európai Unió és harmadik államok közötti kereskedelmi kapcsolatokra vonatkozó szabályokat.¹⁴³ Ezzel összefüggésben nem szükséges megvizsgálni a „MiFiD II” irányelv hatályát, amelyre a tárgyaláson hivatkoztak.

205. Arról sem vagyok meggyőződve, hogy a közös kereskedelempolitika nem terjed ki az EUSFTA szakmai képezések kölcsönös elismeréséről szóló 8.16. cikkére. Az ilyen kölcsönös elismerés közvetlen hatással lehet a szolgáltatáskereskedelem liberalizálására, különösen a 3. és a 4. módzatot illetően, mivel elősegíti a személyeknek a szolgáltatásnyújtás céljával történő mozgását. Ezenfelül az EUSFTA 8.16. cikke nem harmonizálja a képezést vagy a szakmai gyakorlatra vonatkozó követelményeket, és ilyen követelmények előírását sem követeli meg a Felektől, illetve tiltja az meg nekik. Ehelyett inkább arra igyekszik ösztönözni a Feleket, hogy fogadjanak el ajánlást (és esetleg valamely megállapodásra vonatkozó tárgyalásokat folytassanak) a képezésre és/vagy a szakmai tapasztalatra vonatkozó követelmények kölcsönös elismeréséről. Funkciójában tehát hasonló a GATS VII. cikkéhez.

206. Végezetül, amint azt már kifejtettem,¹⁴⁴ a közös kereskedelempolitika hatálya – amely autonóm politika – nem tehető függővé attól, hogy korábban elfogadtak-e a belső piacot szabályozó másodlagos uniós jogszabályt, még kevésbé, hogy mi az említett jogszabály hatálya és tartalma. Ezért a 2005/36 irányelv nem változtathatja meg az EUMSZ 3. cikk (1) cikk e) bekezdéséből vagy az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdéséből fakadó hatáskörmegosztást.

207. A következtetésem ezért az, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében a közlekedésre vonatkozóan meghatározott kivétel értelmében a 8. fejezet B–G. szakasza az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik. Ebből következik, hogy az A. szakasz, amely az említett fejezet célkitűzéseit és hatályát határozza meg, ugyanezen kivétel értelmében szintén a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.

141 — Lásd a fenti 197. pontot.

142 — E tekintetben lásd: 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 73. és 74. pont; 2014. december 18-i Egyesült Királyság kontra Tanács ítélet, C-81/13, EU:C:2014:2449, 37. pont.

143 — Lásd a fenti 109. pontot.

144 — Lásd a fenti 109. pontot.

Az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése következtében a közös kereskedelempolitika hatálya alól kizárt kérdések

208. Az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése következtében a szállításra vonatkozó szabályok nem tartoznak az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe. Ezért annyiban, amennyiben a 8. fejezet a szállítási szolgáltatásokra vonatkozik, meg kell vizsgálni, hogy az Európai Uniót az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alapján ennek ellenére kizárólagos hatáskör illeti-e meg.¹⁴⁵

209. Jelen eljárásban előterjesztett észrevételekben rámutatnak arra, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésben szereplő kizárás pontos hatályát illetően továbbra is vannak bizonytalanságok. Az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése vonatkozik-e a közlekedési ágazatban történő letelepedésre? És azok a szolgáltatások, amelyek csak a közlekedési ágazattal kapcsolatban nyújthatók, beletartoznak-e az említett kivételbe? A két kérdést egymás után fogom megvizsgálni.

210. Az első kérdést illetően az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdést a Bizottságtól eltérően értelmezem.

211. Az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése a közös kereskedelempolitikán kívülre helyezi a „közlekedés területén [kötött] nemzetközi megállapodásokat”. Habár az említett rendelkezés kimondja, hogy az ilyen megállapodásokra egyebek mellett az EUMSZ harmadik részének VI. címe alkalmazandó, ez a hivatkozás inkább a kivétel joghatására, mintsem hatályára vonatkozik. A Tanács és a tagállamok érvelése a közlekedéssel összefüggésben lényegében a letelepedéssel (3. módzat) kapcsolatos kérdésekre összpontosított.

212. Mivel az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése nem tesz különbséget a szolgáltatások módjai között, nem látom megalapozottnak, hogy a rendelkezésben szereplő kivételt úgy értelmezzük, mint amely nem alkalmazandó a 3. módzat szerint nyújtott szolgáltatásokra. Ezt (legalábbis hallgatólagosan) megerősíti az 1/08. sz. vélemény, amelyben a Bíróság megállapította, hogy a szóban forgó – szintén a 3. módzatra vonatkozó – megállapodások közlekedési vonatkozása a közlekedéspolitika területéhez tartozott. A Bíróság tehát nem tett különbséget a (jelenlegi) EUMSZ 207. cikk (5) bekezdése alkalmazása során a szolgáltatásnyújtás különböző módzatai között.¹⁴⁶

213. Mindenesetre a letelepedést az EUMSZ harmadik részének a „Közlekedésről” szóló VI. címe nem zárja ki hatálya alól. A szállítási szolgáltatásra vonatkozóan ez a cím alkalmazandó valamennyi szolgáltatásnyújtási módzatra. Így például a letelepedésre vonatkozhat az EUMSZ 91. cikk (1) bekezdésének b) pontja alapján elfogadott jogszabály, amely meghatározza, hogy a külföldi fuvarozók milyen feltételek mellett nyújthatnak valamely tagállamban szállítási szolgáltatásokat.

214. Igaz, hogy a (szolgáltatásokról szóló IV. cím 3. fejezet részét képező) EUMSZ 58. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a közlekedés területén a szolgáltatásnyújtás szabadságára az EUMSZ harmadik része VI. címének rendelkezései az irányadók, és a letelepedési jogra vonatkozóan a IV. cím 2. fejezetében nem található hasonló rendelkezés. A Bíróság kimondta, hogy az EUMSZ 58. cikk (1) bekezdése azért szerepel az Európai Unió működéséről szóló szerződés IV. címének („Szolgáltatások”) 3. fejezetében, mert a közlekedés lényegében egy szolgáltatás. Mivel kellett egy külön rendszer a közlekedésre tekintettel e gazdasági ág sajátos vonatkozásaira,¹⁴⁷ a szállítási szolgáltatásokat különválasztották, és kifejezetten ki lett mondva, hogy azokra az EUMSZ harmadik részének VI. címe vonatkozik, nem pedig a Szerződésnek a szolgáltatások szabad mozgására vonatkozó rendelkezései.¹⁴⁸

145 — Lásd az alábbi 225–268. pontot.

146 — Lásd: 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 168–173. pont.

147 — Lásd: 1974. április 4-i Bizottság kontra Franciaország ítélet, C-167/73, EU:C:1974:35, 26. pont.

148 — Lásd például: 2015. október 1-jei Trijber és Harmsen ítélet, C-340/14 és C-341/14, EU:C:2015:641, 47. pont.

215. Ugyanakkor az, hogy a IV. cím letelepedési jogról szóló 2. fejezetében nem található az EUMSZ 58. cikk (1) bekezdéséhez hasonló rendelkezés, nem jelenti azt, hogy a letelepedés mint olyan ki lenne zárva az EUMSZ harmadik része VI. címének hatálya alól. Egyszerűen annyit jelent, hogy a letelepedés a közlekedési ágazatban nincs kizárva a IV. cím 2. fejezetének hatálya alól. A Bíróság lényegében kimondta, hogy az említett fejezet közvetlenül alkalmazandó a közlekedésre, legalábbis annyiban, hogy a harmadik rész VI. címe alapján elfogadott különösebb szabályok nem alkalmazandók.¹⁴⁹

216. Most pedig rátérek arra a kérdésre, hogy a közlekedési ágazattal kapcsolatban nyújtott szolgáltatásokra vonatkoznak-e az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivételek. E kérdés megválaszolásához figyelembe kell venni, hogy a szolgáltatás és a közlekedés közötti kapcsolatnak el kell-e érnie egy bizonyos mértéket ahhoz, hogy az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésben meghatározott kivételt alkalmazni lehessen. Egyebek mellett felmerül a kérdés, hogy az olyan szolgáltatások, mint a rakománykezelés, a vámkezelés, a tengerközlekedési ügynökség, személyzettel rendelkező hajók bérlete, valamint a légi szállítási szolgáltatás értékesítése és marketingje a közös kereskedelempolitika vagy a közös közlekedéspolitika hatálya alá tartoznak-e.

217. Véleményem szerint a „közlekedés területén [kötött] nemzetközi megállapodások” kifejezés azokra a megállapodásokra (vagy azok egyes részeire) vonatkozik, amelyek nemcsak a szállítási szolgáltatásokra (nevezetesen légi, közúti, vasúti, tengeri vagy belvízi áru- vagy személyszállítási szolgáltatásokra) alkalmazandó, hanem azokra a szolgáltatásokra is, amelyek *természetüknél fogva és elválaszthatatlanul* kapcsolódnak az ilyen szolgáltatásokhoz, vagyis azokhoz a szolgáltatásokhoz, amelyek a szállítási szolgáltatáshoz sajátosan kapcsolódnak, és egyúttal attól függenek.¹⁵⁰

218. A közlekedés területén való külső tevékenység koherenciájának biztosításához az kell, hogy mind maguk a szállítási szolgáltatások, mind pedig az azokhoz képest kiegészítő jellegű szolgáltatások ugyanazon szakpolitika részét képezzék. Az Európai Unió szállítási szolgáltatásokra vonatkozó szakpolitikájának koherenciája és e szolgáltatások megfelelő liberalizálása veszélybe kerülhetne, ha nem volna egy megfelelő szakpolitika azon szolgáltatásokra vonatkozóan, amelyek természetüknél fogva a közlekedéshez kapcsolódnak és gyakorlatilag lehetővé teszik a szállítási szolgáltatások teljesítését. Így például a hajóval történő konténeres áruszállításnak nincs értelme, ha nincsenek olyan szolgáltatások, amelyek révén a konténereket a hajókról lerakodják, hogy a tartalmukat tovább lehessen szállítani és végül eljuttassák a címzettekhez. Ezért a teherszállító hajók kikötőkbe való behajózásának liberalizálására irányuló intézkedéseket veszélyeztetheti, ha például a rakománytovábbítási szolgáltatásokra továbbra is protekcionista intézkedések vonatkoznának. Ugyanez igaz például a szállítóeszközök karbantartására és javítására, amelyről feltételezhető, hogy az érintett szállítási módokra jellemző know-how-t és műszaki eszközöket igényel, és hogy szükség lehet rájuk annak biztosításához, hogy az adott szállítás hatékonyan történik. Hasonlóképpen, a számítástechnikai foglalkozási rendszerek olyan számítógépes rendszerek, amelyekben adatokat gyűjtenek és bocsátanak rendelkezésre (egyebek mellett) a szállítási szolgáltatások lefoglalásához és végső soron megvásárlásához. Az, hogy az ilyen rendszerek arra is használhatók, hogy az utazók számára szállást lehessen foglalni és vásárolni, nem változtat azon, hogy az ilyen rendszerek létezésének elsődleges oka a közlekedési szolgáltatások értékesítése. Ezt az értelmezést az 1/08. sz. vélemény is alátámasztja, amelyben a Bíróság az abban az eljárásban szóban forgó jegyzék hatálya alá tartozó „bizonyos légi szállítási szolgáltatásokat” úgy írta le, mint amelyek közé tartoznak „a repülőgépek javításával és karbantartásával kapcsolatos szolgáltatások, a szállítási szolgáltatások értékesítése és marketingje, vagy a számítógépes helyfoglalási rendszerekkel kapcsolatos szolgáltatások”.¹⁵¹

149 — 2010. december 22-i Yellow Cab Verkehrsbetrieb ítélet, C-338/09, EU:C:2010:814, 31–33. pont.

150 — Analógia útján lásd: 2015. október 15-i Grupo Itevelesa és társai ítélet, C-168/14, EU:C:2015:685.

151 — 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 169. pont.

219. Másfelől azok a szolgáltatások, amelyek *nem* kapcsolódnak természetüknél fogva és elválaszthatatlanul a szállítási szolgáltatásokhoz, mint amilyen a vámkezelés, nem tartoznak az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivétel hatálya alá. Az ilyen szolgáltatások nyújtására az áruk behozatala és kivitele miatt kerül sor. Ez természetesen az áruknak a határokon át történő mozgásával járna, különböző szállítási módok alkalmazásával. Azonban az ilyen szolgáltatások iránti igény az alkalmazott szállítási módtól függetlenül felmerül.

Kizárólagos hatáskör az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alapján

220. Az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő kivétel hatálya alá tartozó kérdések esetén, ezért a közlekedés területén is a hatáskör főszabály szerint megoszlik az Európai Unió és a tagállamok között.¹⁵² A Bizottság szerint azonban az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első vagy harmadik jogalap alapján, attól függően, hogy milyen szállítási szolgáltatásról van szó.

– Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első jogalap

221. A Bizottság azzal érvel, hogy a 216/2008 rendelet 12. cikke lehetővé teszi a megállapodás az Európai Unió általi megkötését. Ezért az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik megállapodás megkötésére, amennyiben repülőgép karbantartási vagy javítási szolgáltatására vonatkozik.

222. Ezzel nem értek egyet.

223. A 216/2008 rendelet létrehozza a Európai Repülésbiztonsági Ügynökséget, és megfelelő és átfogó keretet hoz létre a polgári repülés területén a közös műszaki követelmények és igazgatási eljárások meghatározására és végrehajtására, valamint a közösségi repülőtereket használó harmadik országbeli repülőgépek biztonsága számára.¹⁵³ Egyebek mellett a repüléstechnikai termékek (ideértve tehát a légi járműveket is¹⁵⁴), alkatrészek és berendezések karbantartására és üzemben tartására vonatkozik.¹⁵⁵

224. A 12. cikk értelmében az Európai Unió elismerési megállapodásokat köt harmadik országokkal e harmadik országok *légiügyi hatóságai által kiadott bizonyítványok használatára* vonatkozóan, amelyek igazolják a polgári repülésbiztonsági követelményeknek való megfelelést. Ez a rendelkezés az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalappal együtt alapot ad az Európai Uniónak arra, hogy harmadik országokkal az ilyen bizonyítványok elismerésére vonatkozóan a tagállamok nélkül nemzetközi megállapodást kössön. Ugyanakkor nem hoz létre kizárólagos külső uniós hatáskört a repülőgépek karbantartására és javítására szolgáló szolgáltatáskereskedelem liberalizálását célzó nemzetközi megállapodások megkötésére. Más szavakkal az, hogy a jogalkotó úgy döntött, hogy a tagállamok egyedül nem köthetnek nemzetközi megállapodásokat valamely szakpolitika bizonyos vonatkozásait illetően, nem jelenti azt, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első jogalapra hivatkozva azt lehet állítani, hogy az Unió a teljes szakpolitikára vagy annak egyes vonatkozásaira vonatkozó kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik.

152 — Az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének g) pontja.

153 — Az 216/2008 rendelet (32), (33) és (34) preambulumbekkezdése.

154 — A 216/2008 rendelet 3. cikkének d) pontja.

155 — Az 216/2008 rendelet 1. cikke (1) bekezdésének a) pontja.

– Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap

225. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alkalmazásának első lépéséhez meg kell határozni az érintett területet.¹⁵⁶ A felek nem értenek egyet abban, hogy mi számít releváns területnek annak vizsgálatakor, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik-e az EUFSTA-t illetően a szállítási szolgáltatásra vonatkozóan.

226. Az Európai Unió, amikor a 8. fejezetben szereplő bizonyos szállítási módozatokra vonatkozó szolgáltatásnyújtási módot illetően nem, vagy csak nagyon korlátozott kötelezettségeket vállalt, úgy döntött, hogy hatáskörét sajátos módon alkalmazza. Ilyen esetben a külső hatáskör gyakorlása jogalapjának a Szerződésekben szerepelnie kell. Például, a 8. fejezethez csatolt egyedi kötelezettségvállalások jegyzékéből kiderül, hogy az Európai Unió nem vállal kötelezettséget a vasúti szállítási szolgáltatások 1. módozatára vonatkozóan.¹⁵⁷ Vagyis úgy döntött, hogy nem fogad el kötelezettségeket. Ez azt feltételezi, hogy az Európai Uniónak van hatásköre ilyen döntést hozni. E hatáskörnek kell, hogy legyen jogalapja a Szerződésekben. Ugyanez a gondolatmenet vonatkozik azokra a kötelezettségvállalásokra, amelyek esetleg korlátozott gyakorlati jelentőséggel bírnak (például az Európai Unió és Szingapúr közötti földrajzi távolság miatt). Ha a hatásköröket gyakorolják, a Szerződésnek az Európai Unió és a tagállamok közötti külső hatáskör megosztására vonatkozó releváns szabályai alkalmazandók. Ezért egyetértek a Tanáccsal abban, hogy ez a hatáskörmegosztás nem változhat azon harmadik felek földrajzi helyzetétől függően, amellyel az Európai Unió egy adott nemzetközi megállapodást megköt.

227. Éppen ellenkezőleg, a hatáskör gyakorlása során hozott döntések és e döntések gyakorlati hatásai befolyásolhatják azt, hogy valamely nemzetközi megállapodás a közös szabályokat *érinti-e*, vagy azok alkalmazási körét megváltoztatja-e. Az ERTA-elemzés utolsó lépéseként, amint azt kifejtettem, konkrétan meg kell vizsgálni, milyen következményekkel járnak a nemzetközi kötelezettségvállalások a megfelelő területen elfogadott másodlagos uniós jogra.¹⁵⁸

228. A 8. fejezetben szereplő horizontális kötelezettségvállalások, valamint az ugyanezen fejezethez csatolt egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében szereplő horizontális és ágazatspecifikus kötelezettségvállalások alapján az EUSFTA az Európai Unió és Szingapúr közötti szállítási szolgáltatások kereskedelmét az adott szállítási módozat alapján liberalizálja. Így bár a horizontális kötelezettségvállalások főszabály szerint (a légi szállítási szolgáltatások túlnyomó részét kivéve) valamennyi szállítási szolgáltatásra vonatkoznak, a nemzetközi tengeri szolgáltatás liberalizálására sajátos elvek vonatkoznak. Ezenfelül az egyedi kötelezettségvállalások jegyzéke (8-A-1. függelék) az 1. módozatra vonatkozóan (határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás) a 11. fejezetben („Szállítási szolgáltatás”) különbséget tesz a tengeri szolgáltatás (11.A szakasz), a belvízi szállítás (11.B szakasz), a vasúti szállítás (11.C szakasz), a közúti szállítás (11.D szakasz), valamint a tüzelőanyagok kivételével áruk csővezetékessé szállítás (11.E szakasz) között. Az egyes szállításmódoknak megfelelő kiegészítő szolgáltatásokra vonatkozóan a 12. alcím („Szállítási szolgáltatások kiegészítő szolgáltatásai”) alatt vannak felsorolva a konkrét kötelezettségvállalások. Ugyanezek a megkülönböztetések szerepelnek a 3. módozatról (letelepedés) szóló 8-A-2. függelékben, valamint a 4. módozatról szóló 8-A-3. függelékben (kulcsfontosságú személyzet és felsőfokú képesítéssel rendelkező gyakornokok).¹⁵⁹ A kötelezettségvállalások mértéke attól függ, hogy a jegyzékben szerepel-e a „nincs kötelezettségvállalás” (ami azt jelenti, hogy az érintett szolgáltatásokra vagy azok egy részére nem vállaltak kötelezettséget.) vagy „nincs korlátozás” kifejezés (ami azt jelenti, hogy a kötelezettségvállalás teljes körű), vagy pedig meghatározza-e a konkrét kötelezettségvállalás feltételeit (például állampolgársági követelmény továbbra is alkalmazható lehet).

156 — Lásd a fenti 123. pontot.

157 — 8-A-1. függelék, egyedi kötelezettségvállalások jegyzéke a 8.7. cikknek megfelelően (Határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás), 11.C. szakasz.

158 — Lásd a fenti 128–130. pontot.

159 — 16. és 17. alcím.

229. Ez összeegyeztethető azzal, hogy – amint azt az Unió közös közlekedéspolitikáját végrehajtó másodlagos uniós jog is jól mutatja –¹⁶⁰ valamennyi közlekedési módozat (légi, közúti, vasúti, tengeri és belvízi)¹⁶¹ olyan jellemzőkkel rendelkezik, amely nagyrészt rá jellemző, és ezért különös szabályok elfogadását teszi szükségessé, a liberalizálásukat illetően is.

230. Ebből következik, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap szempontjából az érintett területek jelen ügyben megfelelnek az egyes szállítási módozatok, vagyis légi szállítás, közúti szállítás, vasúti szállítás, tengeri szállítás és belvízi szállítás révén nyújtott szállítási szolgáltatásoknak.¹⁶² Mindegyik terület olyan szolgáltatásokat tartalmaz, amelyek természetüknél fogva kapcsolódnak az érintett szállítási szolgáltatáshoz. E szolgáltatások nem kapcsolódhatnak természetüknél fogva valamely szállítási módozathoz, és minősülhetnek egyúttal önálló területnek az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szempontjából (mivel a többi szolgáltatástól eltérnek).

231. Most pedig megnézem, hogy az említett területeket „nagyrészt lefedik-e” a közös szabályok, és csak ezután vizsgálom meg, hogy az EUSFTA megkötése milyen hatást gyakorolna ezekre a szabályokra.

232. A *tengeri szolgáltatást* illetően elutasítom azt az érvelést, miszerint az, hogy a 4055/86 rendelet (elsődlegesen) nem a harmadik országokból az Európai Unióba irányuló nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatásokról szól, elegendő lenne ahhoz, hogy ki lehessen zárni a kizárólagos külső hatáskör meglétét az EUMSZ 3. cikke (2) bekezdésének harmadik jogalapja alapján.

233. Igaz, hogy a 4055/86 rendelet a „Közösségen belüli hajózási szolgáltatásokra” (amely a meghatározás szerint „tengeri személy- vagy áruszállítás egy tagállam valamely kikötője és egy másik tagállam valamely kikötője vagy tengeri létesítménye között”) és a „harmadik országgal lebonyolított forgalomra” (amely a meghatározás szerint „tengeri személy- vagy áruszállítás egy tagállam kikötői és egy harmadik ország kikötői vagy tengeri létesítményei között”) alkalmazandó.¹⁶³ Mivel lényegében a Szerződésnek a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó szabályait és az azokkal kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot igyekszik végrehajtani,¹⁶⁴ az említett rendelet kizárólag i. azon uniós állampolgárokra vonatkozik, akik egy olyan tagállamban telepedtek le, amely nem azonos a szolgáltatásokat igénybe vevő személy tagállamával (az 1. cikk (1) bekezdése) vagy pedig ii. valamely tagállamnak az Európai Unió területén kívül letelepedett állampolgárait és az Európai Uniót kívül székhellyel rendelkező, de valamely tagállam állampolgárainak ellenőrzése alatt álló hajózási társaságaira, amennyiben ezek hajói az adott tagállamban annak jogszabályaival összhangban vannak bejegyezve (az 1. cikk (2) bekezdése).¹⁶⁵ Az EUSFTA-tól eltérően a 4055/86 rendelet tehát *nem* érinti a nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatások korlátozásainak felszámolását, ha az említett szolgáltatásokat harmadik országok állampolgárai vagy az Európai Unió területén kívül székhellyel rendelkező és harmadik országbeli állampolgárok ellenőrzése alatt álló hajózási társaságok nyújtják, vagy ha az adott hajó valamely harmadik országban van bejegyezve, *kivéve* ha a szolgáltatásokat valamely olyan tagállamban letelepedett uniós állampolgárok nyújtják, amely nem azonos a szolgáltatásokat igénybe vevő személy tagállamával.¹⁶⁶

160 — E jogszabályok áttekintése megtalálható a következő helyen:
www.eur-lex.europa.eu/summary/chapter/transport.html?root_default=SUM_1_CODED%3D32,SUM_2_CODED%3D3205&locale=en
(hozzáférés: 2016. október 4.).

161 — Az EUMSZ 100. cikk e módozatok mindegyikét megemlíti.

162 — A Bizottság semmit nem terjesztett elő a hatáskörmegosztással kapcsolatban a tüzelőanyagokon kívüli áruk csővezetékes szállítását illetően.

163 — A 4055/86 rendelet 1. cikke (4) bekezdésének a) és b) pontja.

164 — 2014. július 8-i Fonnship és svenska transportarbetareförbundet ítélet, C-83/13, EU:C:2014:2053, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

165 — A 4055/86 rendelet 1. cikkének (1) és (2) bekezdése.

166 — Noha a 4055/86 rendelet 7. cikkében szereplő felhatalmazás szerint a Tanács „[...] kiterjesztheti e rendelet rendelkezéseit egy harmadik ország azon állampolgárait, akik tengeri szállítási szolgáltatásokat nyújtanak és [az Európai Unióban] rendelkeznek székhellyel”, ezt a rendelkezést mindeztől nem hajtották végre.

234. Azonban az ERTA-elemzés elvégzése szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a 4055/86 rendelet alkalmazandó-e a nem uniós elemet tartalmazó (és így külső vetületű) helyzetekre. Egy nemzetközi kötelezettségvállalás tökéletesen alkalmas arra, hogy a kizárólag „Unión belüli” helyzetekre vonatkozó közös szabályokat érintse, vagy azok alkalmazási körét megváltoztassa. Az 1/03. sz. vélemény jól példázza ezt.¹⁶⁷ A vélemény iránti kérelem tárgyát képező új Luganói Egyezmény célja az volt, hogy a 44/2001/EK tanácsi rendeletről fakadó, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló közös szabályokat a nem tagállamokra is kiterjessze.¹⁶⁸ Habár ezeket a közös szabályokat *nem* arra tervezték, hogy a nem tagállamok bíróságainak joghatóságát, valamint az e bíróságok által hozott határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az új Luganói Egyezmény érintené a 44/2011 rendelettel létrehozott rendszer egységes és következetes alkalmazását.¹⁶⁹

235. A 4055/86 rendelet nagyrészt lefedi a tengeri szállítási szolgáltatások területét?

236. A *tengeri szállításra* vonatkozóan az Európai Unió a 8. fejezet értelmében az ott meghatározott horizontális kötelezettségek mellett teljes körű kötelezettséget vállal az 1. és 2. módozatra, bizonyos kötelezettségeket a 3. módozatra, és korlátozottan vállal kötelezettséget a 4. módozatra.¹⁷⁰ A *kiegészítő jellegű tengeri szállítási szolgáltatásokat* illetően az 1. és 3. módozat terén vállalt kötelezettségek az adott tagállamtól és a kiegészítő szolgáltatás fajtájától függenek, a 2. módozatra vonatkozóan pedig teljes körű kötelezettségvállalásra került sor. Néhány tagállam korlátozott kötelezettségvállalást fogadott el a 4. módozatra vonatkozóan.

237. Természetesen átfedés van a 4055/86 rendelet és az EUSFTA 8. fejezete között. A rendelet célja, hogy az EUMSZ 58. cikk (1) bekezdésével összhangban alkalmazza a Szerződésnek a szolgáltatásnyújtás szabadságára vonatkozó szabályait a tagállamok közötti tengeri szállításra.¹⁷¹ Ennek megfelelően ellentétes vele minden olyan nemzeti szabály alkalmazása, amely azzal a hatással jár, hogy a tagállamok közötti szolgáltatásnyújtást megnehezítsék a tagállamon belüli, tisztán belföldi szolgáltatásokhoz képest, kivéve, ha az adott jogszabály a közérdeken alapuló kényszerítő indokokkal igazolható.¹⁷² Az EUSFTA-hoz hasonlóan a 4055/86 rendelet így arra irányul, hogy a tengeri szállítási szolgáltatások határokon átnyúló nyújtását (vagyis az említett szolgáltatások 1. és 2. módozat szerinti nyújtását) liberalizálja. Ezenfelül mind az EUSFTA, mind pedig a rendelet tartalmaz olyan sajátos szabályokat, amelyek a harmadik országokkal kötött kétoldalú megállapodásokban szereplő rakománymegosztási rendelkezésekre vonatkoznak.¹⁷³

238. Azonban abból, hogy a 4055/86 rendeletben szerepelnek ilyen szabályok, még nem lehet levonni azt a következtetést, hogy a tengeri szállítási szolgáltatások liberalizálását nagyrészt lefedik a közös szabályok.

239. Először is, a 4055/86 rendelet kizárólag a tengeri szolgáltatások határokon átnyúló kereskedelmével foglalkozik (1. és 2. módozat). Nem liberalizálja a 3. módozat, vagyis a letelepedés szerint nyújtott szolgáltatást. Ennek az lehet az oka, hogy a tengeri szállítást (a többi szállítási módozathoz hasonlóan) az Európai Unión belül már szabályozzák a Szerződésnek az EUMSZ 49–EUMSZ 55. cikkben szereplő letelepedés szabadságára vonatkozó szabályai. E rendelkezésekben nem szerepel olyan kivétel, mint amilyet az EUMSZ 58. cikk a szolgáltatásokra

167 — Lásd például: 2006. február 7-i 1/03. sz. vélemény (Új Luganói Egyezmény), EU:C:2006:81.

168 — A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i tanácsi rendelet (HL 2000. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítések: HL 2006. L 242., 6. o., HL 2011. L 124., 47. o.).

169 — Lásd például: 2006. február 7-i 1/03. sz. vélemény (Új Luganói Egyezmény), EU:C:2006:81, 172. pont.

170 — Állampolgársági feltétel alkalmazható.

171 — Lásd többek között: 1994. október 5-i Bizottság kontra Franciaország ítélet, C-381/93, EU:C:1994:370, 13. pont; a 2007. január 11-i Bizottság kontra Görögország ítélet, C-269/05, nem tették közzé, EU:C:2007:17, 20. pont.

172 — Egyebek mellett lásd: 2002. november 14-i Geha Naftiliaki és társai ítélet, C-435/00, EU:C:2002:661, 20. pont.

173 — A 4055/86 rendelet 3. cikke.

vonatkozóan meghatároz. ¹⁷⁴ Így tehát a tengeri szállításnál a 3. módozatra a Szerződésnek a letelepedés szabadságáról szóló rendelkezései vonatkoznak. Azonban, ahogyan azt a portfólióbefektetéssel összefüggésben kifejttem, a Szerződés rendelkezései véleményem szerint „közös szabályoknak” tekinthetők az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap szempontjából. ¹⁷⁵ Ezenfelül, míg az EUMSZ 50. cikk (1) bekezdése jogalapot kínál a közös szabályoknak „a letelepedési szabadság valamely meghatározott tevékenység tekintetében történő megvalósítása érdekében” való elfogadására, a jelen eljárásban részt vevő egyik fél sem utalt arra, hogy az említett rendelkezést alkalmazták a tengeri szállítási ágazatban. ¹⁷⁶

240. Másodszor, a 4. módozatot illetően a Bizottság helyesen állítja, hogy a 2014/66 irányelvben közös szabályok szerepelnek. Ez az irányelv azonban kifejezetten a vezető állású munkavállalók, szakértők és gyakornok-munkavállalók *vállalaton belüli áthelyezésével* összefüggésben alkalmazandó. ¹⁷⁷ Amint azt az EUSFTA 8.13. cikkének (2) bekezdése mutatja, a 8. fejezet D. szakasza lényegesen tágabb hatállyal rendelkezik, lefedve nem csak a személyzet vállalaton belüli áthelyezését, hanem a természetes személyek üzleti célú ideiglenes tartózkodásának egyéb formáit is. Így az EUSFTA 8.13. cikke a) pontjának második albekezdése meghatározza, hogy a kulcsfontosságú személyzet a „társaságon belül áthelyezett személyeken” kívül a „vállalat megalapításáért felelős üzleti célú látogatók” is. Hasonlóképpen, az említett szakasz az „üzleti szolgáltatások értékesítőire” vonatkozik, amely a meghatározás szerint azok a „természetes személyek, akik a Fél szolgáltatójának képviselői, akik a másik Fél területére ideiglenes tartózkodás szándékával kívánnak belépni a másik Fél területére abból a célból, hogy szolgáltatások értékesítéséről tárgyaljanak, vagy hogy megállapodásokat kössenek az általuk képviselt szolgáltató szolgáltatásainak értékesítéséről”. Ez a szolgáltatásnyújtás megint csak nem jár a munkaerő „társaságon belüli áthelyezésével”.

241. Ezért következtetésem szerint a tengeri szállítási szolgáltatások liberalizálásának területét a közös szabályok még nem fedik le, következésképpen az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap értelmében nem állapítható meg ezen a területen kizárólagos külső hatáskör.

242. Elfogadom azonban, hogy az Európai Unió megosztott hatáskörrel rendelkezik valamely tengeri szállítási szolgáltatások liberalizálására irányuló nemzetközi megállapodás megkötésére.

243. Véleményem szerint az EUSFTA tengeri szállítási szolgáltatásokra vonatkozó rendelkezései szükségesnek tekinthetők az EUMSZ harmadik részének VI. címében szereplő, az Európai Unió közlekedéspolitikájára vonatkozó célkitűzések eléréséhez (az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap). A közös közlekedéspolitikához többek között a valamely tagállam területére vagy területéről való, illetve egy vagy több tagállam területén átmenő nemzetközi szállításról szóló közös szabályokat kell elfogadni (az EUMSZ 91. cikk (1) bekezdésének a) pontja). Ebbe beletartozik a vasúti, közúti és belvízi, tengeri és légi közlekedés (EUMSZ 100. cikk). Ennek szükségszerű velejárója a nemzeti megállapodások megkötésére vonatkozó hatáskör, ily módon kölcsönös kötelezettségvállalást szerezhet azon harmadik országoktól, amelyekből a szállítás ered, vagy amelyben a célállomás van. Ezért úgy vélem, hogy az EUMSZ 91. cikkel és az EUMSZ 100. cikk (2) bekezdésével együttesen értelmezett EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének g) pontja („közlekedés”) és EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap alapján az Európai Unió és a tagállamok megosztott hatáskörrel rendelkeznek az említett rendelkezések tekintetében.

174 — Lásd a fenti 214. és 215. pontot.

175 — Lásd az alábbi 350–359. pontot.

176 — Amint azt kifejtettem, a kizárólagos hatáskört meglétét állító félnek kell bizonyítania az Európai Unió azon külső hatáskörének kizárólagos jellegét, amelyre hivatkozik (a fenti 122. pont).

177 — A 2014/66 irányelv 2. cikkének (1) bekezdése.

244. Most rátérek a *belvízi szállításra*. A 8. fejezetben meghatározott horizontális kötelezettségek mellett az Európai Unió korlátozott kötelezettségeket vállalt az említett fejezet alapján az 1. és 2. módoszat terén, a 3. módoszattal együtt (az adott tagállamtól függően). A 4. módoszat alá tartozó kötelezettség vállalására nem került sor. A *kiegészítő jellegű belvízi szolgáltatásokat* illetően (mint amilyen a rakománykezelési szolgáltatások és tárolási és raktározási szolgáltatások), az 1., 2. és 3. módoszat terén vállalt kötelezettségek az adott tagállamtól és a kiegészítő szolgáltatás fajtájától függenek.

245. Már kifejtettem, miért nem értek egyet a Bizottság azon érvelésével, hogy – bizonyos szolgáltatások korlátozott gyakorlati jelentősége miatt – az Európai Unió lényegében nem vállal kötelezettséget és gyakorlatilag nem gyakorol hatásköröket az EUSFTA révén.¹⁷⁸ Ezenfelül a Bizottság nem terjesztett elő semmit, amely azt bizonyítaná, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap feltételei teljesültek. Ilyen körülmények között szükségtelen tovább vizsgálni az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének a 8. fejezet azon rendelkezéseire való lehetséges alkalmazását, amelyek a belvízi szállításra vonatkoznak. Az Európai Unió az ilyen szállításra vonatkozóan nem rendelkezik kizárólagos külső hatáskörrel az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése értelmében.

246. A tengeri szállítás esetéhez hasonlóan¹⁷⁹ az EUSFTA belvízi szállításra vonatkozó rendelkezései azonban szükségesnek tekinthetők az EUMSZ harmadik részének VI. címében szereplő célkitűzések eléréséhez (az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap), és ezért – ugyanazon okból – az Európai Unió és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartozik a 4. cikk (2) bekezdésének g) pontja és az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap alapján, az EUMSZ 91. cikk és az EUMSZ 100. cikk (1) bekezdésével együtt értelmezve.

247. A *légi közlekedést* illetően, a 8. fejezetben szereplő horizontális kötelezettségeken kívül az Európai Unió teljes körű kötelezettséget vállal az 1. és a 2. módoszatot illetően, azonban az említett kötelezettségvállalások i. olyan repülőgépek javításával és karbantartásával kapcsolatos szolgáltatásokra vonatkoznak, amelyek során repülőgépet vonnak ki a szolgálatból; ii. légi közlekedési szolgáltatások értékesítésére és marketingjére; valamint iii. a számítógépes helyfoglalási rendszerrel (CRS) összefüggő szolgáltatásokra vonatkoznak. Az Európai Unió ezenfelül a nemzetközi légi szállítási szolgáltatásra vonatkozóan néhány kötelezettséget vállal a 3. módoszat, és korlátozott kötelezettségeket (állampolgársági feltétel alkalmazható) vállal a 4. módoszat terén.

248. Már korábban elutasítottam a Bizottság azon állítását, miszerint az EU kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a repülőgépek javításával és karbantartásával kapcsolatos szolgáltatásokra vonatkozóan az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első jogalap alapján.¹⁸⁰

249. Ebből következik, hogy az, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik-e a légi szállításra vonatkozóan, attól függ, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap feltételei teljesülnek-e.

250. Véleményem szerint a Bizottság nem bizonyította, hogy teljesülnek. A repülőgépek javításával és karbantartásával kapcsolatos szolgáltatásokra vonatkozó érvei az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti első jogalapra korlátozódnak. A légi szállítási szolgáltatások értékesítésére és marketingjére vonatkozó álláspontja az, hogy e területek a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak. A számítógépes helyfoglalási rendszerrel (CRS) összefüggő szolgáltatások a légi szállítási szolgáltatások egyetlen típusa, amelyre vonatkozóan a Bizottság ERTA-elemzést terjeszt elő. Nem vitatott, hogy a 80/2009 rendelet meghatározza azokat a közös szabályokat, amelyek bármely olyan légi közlekedési termékeket tartalmazó számítógépes helyfoglalási rendszerekre alkalmazni kell, amennyiben azokat az Unióban

178 — Lásd a fenti 226. pontot. A hatáskörmegoszlás szempontjából annak sincs jelentősége, hogy az Európai Unió kötelezettségvállalásainak jegyzékét a GATS jegyzékek alapján tárgyalták.

179 — Lásd a fenti 243. pontot.

180 — Lásd a fenti 221–224. pontot.

használják vagy kínálják használatra. Ezenfelül a Bíróság megerősítette, hogy a rendelet elődje (2299/89/EGK tanácsi rendelet¹⁸¹) eredményeképpen az Európai Unió kizárólagos hatáskört szerzett a területén használt vagy ott használatra kínált számítógépes helyfoglalási rendszerekkel kapcsolatos nemzetközi megállapodások megkötésére.¹⁸² Önmagában ez alapján azonban nem lehet levonni azt a következtetést, hogy a légi szállítási szolgáltatás nyújtása egy olyan terület, amelyet nagyrészt lefednek a közös szabályok. Az Európai Unió ezért e területen nem rendelkezik kizárólagos külső hatáskörrel.

251. Az EUSFTA-nak a légi szállítási szolgáltatásokra vonatkozó rendelkezései ennek ellenére szükségesnek tekinthetők az EUMSZ harmadik részének VI. címében szereplő célkitűzések eléréséhez (az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap), hasonló okokból, mint a tengeri szállítási és a belvízi szállítás esetében.¹⁸³ Ezért az EUMSZ 91. cikkel és az EUMSZ 100. cikk (2) bekezdésével együttesen értelmezte az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének g) pontja és EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap alapján az Európai Unió és a tagállamok megosztott hatáskörrel rendelkeznek az említett rendelkezésekre vonatkozóan.

252. Rátérve most a *vasúti szállításra*, a 8. fejezetben szereplő horizontális kötelezettségeken kívül az Európai Unió nem vállalt az 1. módoszat alá tartozó kötelezettséget, és teljes kötelezettséget vállalt a 2. módoszatra vonatkozóan. Teljes kötelezettségvállalásra került sor a legtöbb tagállam vonatkozásában a 3. módoszattal kapcsolatban, habár a tagállamok a közterület használatát állami monopóliumhoz vagy magánüzemeltetőknek biztosított kizárólagos jogokhoz kötheti. Nincsenek fenntartások a 4. módoszatra vonatkozóan.¹⁸⁴ A *kiegészítő jellegű vasúti szállítási szolgáltatásokat* illetően az 1. és 3. módoszat terén vállalt kötelezettségek az adott tagállamtól és a kiegészítő szolgáltatás fajtájától függnének. A 2. módoszatra teljes kötelezettséget vállaltak.

253. Elutasítom a Bizottság azon érvelését, hogy az 1/94. sz. vélemény és a C-268/94. sz. Portugália kontra Tanács ítélet¹⁸⁵ alátámasztja azt a következtetést, hogy az EUSFTA keretében vállalt kötelezettségek a 2. módoszat alapján nyújtott vasúti szállítási szolgáltatás „hatálya rendkívül korlátozott”, és ezért a közös kereskedelempolitika (amelyre vonatkozóan az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik) terén vállalt kötelezettséghez képest kiegészítő jellegű. Az 1/94. sz. vélemény számunkra releváns részében a Bíróság elhatárolta a „TRIPs jellegű és ahhoz hasonló alkalmazási körrel bíró” nemzetközi megállapodásokat, amelyek nem tekinthetők a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozóknak, azoktól a kereskedelmi megállapodásoktól, amelyek pusztán járulékosan foglalkoznak a szellemi tulajdonjogokkal.¹⁸⁶ Az 1/94. sz. vélemény e része ezért azon megállapodások hatályával foglalkozott, amelyek jogalapja (a jelenlegi) EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése. Nincs jelentősége, ha – amint jelen eljárásban is – a Bíróságnak arról kell meggyőződnie, hogy az Európai Unió rendelkezik-e kizárólagos külső hatáskörrel az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alapján egy olyan területet (jelen esetben a vasúti szállítást) illetően, amely a közös kereskedelempolitika hatályán kívül esik. Ugyanez a gondolatmenet vonatkozik a Portugália kontra Tanács ítéletre.¹⁸⁷

254. Most pedig rátérek arra, hogy a 2012/34 irányelv nagyrészt lefedi-e a vasúti szállítási szolgáltatások területét az Európai Unióban

181 — A számítógépes helyfoglalási rendszerek ügyviteli szabályzatáról szóló 1989. július 24-i rendelet (HL 1989. L 220., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 277. o.).

182 — Lásd például: 2002. november 5-i Bizottság kontra Dánia ítélet, C-467/98, EU:C:2002:6251, 103. pont.

183 — Lásd a fenti 243. és 246. pontot.

184 — Az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében nem kerülnek említésre a vasúti szállítási szolgáltatások a 4. módoszattal kapcsolatban a 8-A-3. függelékben szereplő kulcsfontosságú személyzet és felsőfokú képesítéssel rendelkező gyakornokokra vonatkozóan, amely célja az első ponttal összhangban, hogy felsorolja azokat „a 8.7 [...] és 8.12. cikk [...] alapján liberalizált gazdasági tevékenységeket, amelyekre a 8.14 [...] és 8.15. cikk [...] összhangban a kulcsszemélyzetre és felsőfokú képesítéssel rendelkező gyakornokokra vonatkozó korlátozások alkalmazandók”, valamint, hogy meghatározza ezeket a korlátozásokat.

185 — A Bizottság egyebek mellett az 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 67. pontjára, valamint az 1996. december 3-i Portugália kontra Tanács ítélet, C-268/94, EU:C:1996:461, 75. pontjára hivatkozik.

186 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 66–68. pont.

187 — Lásd még: 1996. december 3-i Portugália kontra Tanács ítélet, C-268/94, EU:C:1996:461, 75. pont.

255. A vasúti infrastruktúra belföldi és nemzetközi vasúti szolgáltatások érdekében történő használatára vonatkozó¹⁸⁸ 2012/34 irányelv célja, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadságának alapelvét a vasúti ágazatra is alkalmazza, figyelembe véve az ágazat sajátos jellemzőit.¹⁸⁹ Ennek megfelelően a 2012/34 irányelv szabályozza valamely vállalkozó vasúti társaságnak az összes tagállam (ideértve azt a tagállamot is, amelyben az adott vállalkozás székhelye van) vasúti infrastruktúrájához való, vasúti áruszállítási szolgáltatások vagy nemzetközi személyszállítási szolgáltatás működtetésének céljából történő hozzáférését.¹⁹⁰ Ezért az Európai Unió belüli *határokon átnyúló vasúti szállítási szolgáltatások* (1. és 2. módzat) nyújtására vonatkozik. Az irányelv ezenfelül meghatározza azon feltételek anyagi és eljárási szabályait, amely esetén valamely vállalkozó vasúti társaság engedélyt szerezhet vasúti szállítási szolgáltatások nyújtására az Európai Unió belül, ideértve azt is, ha a szolgáltatásnyújtás az egyik tagállam területéről egy másik tagállam területére irányul. Ezek a feltételek egyebek mellett a vállalkozás jó hírnevére, megfelelő pénzügyi helyzetére és szakmai kompetenciájára vonatkoznak.¹⁹¹ A 2012/34 irányelv ezért részletes szabályokat tartalmaz a letelepedésen (3. módzat) keresztül való piacra jutásra.

256. Ilyen körülmények között azon a véleményen vagyok, hogy a 2012/34 irányelv nagyrészt lefedi a vasúti szállítás területét.

257. Úgy vélem továbbá, hogy az EUSFTA releváns szabályai megváltoztatnák az említett irányelvben meghatározott közös szabályok hatályát. Például a letelepedésre (a 8. fejezet C. szakasza) vonatkozó rendelkezések „a Felek által elfogadott vagy fenntartott, a letelepedést érintő intézkedésekre [vonatkoznak] valamennyi gazdasági tevékenység tekintetében”.¹⁹² E rendelkezések között a hátrányosan megkülönböztető bánásmód elleni védelem is szerepel. Vagyis egy szingapúri vállalkozó vasúti társaságnak, amely üzleti jelenlét létrehozásával próbál az uniós piacra jutni, biztosítani kell a megkülönböztetésmentes piacra jutást, az Európai Unió Egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékében meghatározott korlátozások mellett.¹⁹³ Ha valamely tagállamban már letelepedett, az adott társaságot nem lehet az illető tagállam társaságainál kedvezőtlenebb bánásmódban részesíteni.¹⁹⁴ E piacra jutásra és a nemzeti elbánásra vonatkozó rendelkezések hatása tehát az, hogy a szingapúri vállalkozó vasúti társaságok hozzáférhetnek a 2012/34 irányelvvel létrehozott egységes európai vasúti térséghez. Például egy szingapúri vállalkozó vasúti társaság főszabály szerint ugyanazon feltételek mellett szerezhetne engedélyt, mint a „belföldi” vállalkozó vasúti társaságok.¹⁹⁵ Az Európai Unió letelepedésre vonatkozó Egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékében¹⁹⁶ a közszolgáltatásokra meghatározott horizontális korlátozások mellett az említett társaság a tagállami vasúti infrastruktúrához is hozzáférhet,¹⁹⁷ és a kapacitáselosztást illetően nem lehetne kevésbé kedvező bánásmódban részesíteni, mint a „belföldi” vállalkozó vasúti társaságokat.¹⁹⁸ Más szavakkal az EUSFTA megváltoztatná a 2012/34 irányelv hatályát.

188 — A 2012/34 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése.

189 — A 2012/34 irányelv (7) preambulumbekkezdése.

190 — Lásd a 2012/34 irányelv 1. cikke (1) bekezdésének b) pontját, 10. cikkének (1) és (2) bekezdését, valamint 17. cikkét.

191 — A 2012/34 rendelet 18., 19., 20. és 21. cikke.

192 — Az EUSFTA 8.9. cikke. Az említett rendelkezésben meghatározott e szabály alóli kivételek itt nem relevánsak.

193 — Az EUSFTA 8.10.1. cikke. Lásd továbbá: a fenti 252. pont.

194 — Az EUSFTA 8.11.1. cikke.

195 — A 2012/34 irányelv 17. cikkének (1) és (3) bekezdése.

196 — Az EUSFTA 8-A-2. függeléke. Ez a korlátozás, amely azon vasúti szállítási szolgáltatásokra vonatkozik, amelyekhez a közterületet kell használni, lehetővé teszi, hogy a közszolgáltatásnak tekintett gazdasági tevékenységek nemzeti vagy helyi szinten állami monopóliumban legyenek, vagy hogy azokra magánszektorbeli gazdasági szereplőknek kizárólagos jogokat adjanak.

197 — A 2012/34 irányelv 10. cikke.

198 — A 2012/34 irányelv 38–54. cikke.

258. Mivel az EUSFTA ilyen hatást gyakorolna a vasúti szállítási szolgáltatások uniós piacára jutásról szóló közös szabályokra, az Európai Unió kizárólagos külső hatáskört szerzett a vasúti szállítás terén. Ezt a következtetést nem lehet kétségbe vonni amiatt, hogy a 4. módzat szerinti vasúti szállítási szolgáltatások nyújtását illetően a 2014/66 irányelv hatálya korlátozottabb, mint az EUSFTA releváns rendelkezéseié. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalaphoz nem szükséges, hogy a nemzetközi kötelezettségek hatálya alá tartozó területek és az uniós szabályok hatálya alá tartozó területek teljes mértékben egybeessenek.¹⁹⁹

259. Ezért úgy vélem, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalappal és az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti harmadik jogalappal együttesen értelmezett EUMSZ 91. cikk és EUMSZ 100. cikk (1) bekezdése alapján az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik az EUSFTA vasúti szállítási szolgáltatásokról szóló rendelkezéseit illetően.

260. A *közúti szállítást* illetően, a 8. fejezetből eredő horizontális kötelezettségeken kívül az Európai Unió nem vállalt az 1. módzat alá tartozó kötelezettséget, és teljes kötelezettséget vállalt a 2. módzatra vonatkozóan. A 3. módzat szerint vállalt kötelezettségekre egyes tagállamokban különböző fenntartások vonatkoznak, a szállítás fajtájától (személy- vagy áruszállítás) függően. A 4. módzatot illetően néhány tagállam fenntartást tett (állampolgárságra és lakóhelyre vonatkozó feltételek formájában). A *kiegészítő jellegű közúti szállítási szolgáltatásokat* illetően az 1. és 3. módzat terén vállalt kötelezettségek az adott tagállamtól és a kiegészítő szolgáltatás fajtájától függnének. A 2. módzatra teljes kötelezettséget vállaltak. Három tagállam fenntartást tett a 4. módzatot illetően (állampolgárságra vonatkozó feltétel formájában).

261. A Bizottság azzal érvel, hogy a közúti szállítási szolgáltatásokra vonatkozó, 2. módzat szerinti kötelezettségvállalások gyakorlati jelentősége korlátozott. A már kifejtett indokok alapján ezt az érvet elutasítom.²⁰⁰

262. Az 1071/2009 rendelet ennek ellenére nagyrészt lefedi a közúti szállítási szolgáltatások területét?

263. Az 1071/2009 rendelet részletes szabályokat ír elő mind a közúti áru fuvarozói, mind pedig a személyszállítói szakma gyakorlásának engedélyezésére és e szakma gyakorlására.²⁰¹ Az említett szakma gyakorlásához követelményeket ír elő, nevezetesen tényleges és állandó székhelyet valamely tagállamban, jó hírnevet, megfelelő pénzügyi helyzetet és a szükséges szakmai alkalmasságot.²⁰² Az 1071/2009 rendelet ezenfelül előírja, hogy minden tagállamnak ki kell jelölnie egy vagy több illetékes hatóságot, amely a közúti fuvarozói szakma gyakorlását engedélyezi azoknak a vállalkozásoknak, amelyek az említett követelményeknek megfelelnek.²⁰³ Ezeket a szabályokat a közúti áru fuvarozási piachoz való hozzáférésről szóló 1072/2009 rendelet, valamint az autóbusszal végzett személyszállítás piacához való hozzáférésről szóló 1073/2009 rendelet²⁰⁴ ágazati szabályai egészítik ki.²⁰⁵ Az utóbb említett két rendelet előírja, hogy az érintett vállalkozásoknak az említett tevékenységek megkezdése előtt közösségi engedélyt kell szerezniük.²⁰⁶

199 — Lásd a fenti 125. pontot.

200 — Lásd a fenti 226. pontot.

201 — Az 1071/2009 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése.

202 — Az 1071/2009 rendelet 3., valamint 5–9. cikke.

203 — A 1071/2009 rendelet 10. cikke.

204 — A rendelet egyaránt alkalmazandó a nemzetközi közúti áru fuvarozásra, amely a meghatározás szerint az Unió területén ellenszolgáltatás fejében végzett nemzetközi közúti áru fuvarozást jelenti, és a nem honos fuvarozó által ideiglenes alapon végzett belföldi közúti áru fuvarozásra (a továbbiakban: kabotázs) (az 1072/2009 rendelet 1. cikkének (1) és (4) bekezdése).

205 — Ez a rendelet az autóbusszal végzett nemzetközi személyszállításra vonatkozik, amelyet az Európai Unió területén valamely tagállamban annak joga szerint székhellyel rendelkező, ellenszolgáltatás fejében fuvarozó vagy saját számlás szolgáltatók a fenti tagállamban bejegyzett, kialakításuknál és felszereltségükönél fogva – a járművezetőt is beleértve – kilencnél több személy fuvarozására tervezett és arra alkalmas járművel biztosítanak, illetve akkor kell alkalmazni, ha a fenti járművek az ilyen személyszállítással kapcsolatban üresen közlekednek (az 1073/2009 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése). Alkalmazandó továbbá az ideiglenesen, ellenszolgáltatás fejében belföldi közúti személyszállítási szolgáltatást végző, az adott tagállamban nem honos fuvarozókra is (az 1073/2009 rendelet 1. cikkének (4) bekezdése).

206 — Lásd az 1072/2009 rendelet és a 1073/2009 rendelet 4. cikkét.

264. Mindezek alapján az 1071/2009, az 1072/2009 és az 1073/2009 rendelet szabályozza a közúti szállításra vonatkozó *határokon átnyúló szolgáltatásnyújtást* (1. és 2. módzat), valamint a közúti szállítási szolgáltatások piacához *letelepedés* útján való hozzájutást (3. módzat). Az 1072/2009 rendelet tartalmaz továbbá szabályokat a járművezető igazolványra is, és így szabályozza a közúti árufuvarozást nyújtó természetes személyeknek a tagállamok területén való *ideiglenes tartózkodását* (4. módzat).²⁰⁷ Habár a 2014/66 irányelv hatálya korlátozottabb, mint a 4. módzatra vonatkozóan az EUSFTA alapján vállalt releváns kötelezettségeké, úgy vélem, hogy a meglévő közös szabályok nagyrészt lefedik a közúti szállítás területét.

265. Ezenfelül úgy vélem, hogy az olyan nemzetközi kötelezettségvállalások, mint amelyek az EUSFTA-ban is szerepelnek, módosítanak az 1071/2009, az 1072/2009 és az 1073/2009 rendelet hatályát. Ezt lényegében ugyanazzal indokolom, mint a vasúti szállítás esetében.²⁰⁸

266. Egyebek mellett a letelepedésre (a 8. fejezet C. szakasza) vonatkozó rendelkezések „a Felek által elfogadott vagy fenntartott, a letelepedést érintő intézkedésekre [vonatkoznak] valamennyi gazdasági tevékenység tekintetében”.²⁰⁹ E rendelkezések között a hátrányosan megkülönböztető bánásmód elleni védelem is szerepel. Vagyis az a szingapúri közúti fuvarozó, amely üzleti jelenlét létrehozásával próbál az uniós piacra jutni, biztosítani kell a megkülönböztetésmentes piacra jutást, az Európai Unió Egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékében meghatározott korlátozások mellett.²¹⁰ Ha valamely tagállamban már letelepedett, az adott fuvarozót nem lehet az illető tagállam fuvarozóinál kedvezőtlenebb bánásmódban részesíteni.²¹¹ E piacra jutásra és a nemzeti elbánásra vonatkozó rendelkezések hatása tehát az, hogy valamely szingapúri közúti fuvarozó megkülönböztetés nélkül hozzáférhet az uniós piachoz, azzal, hogy az ottani tényleges letelepedésük akadályait megszüntetik. Az EUSFTA eredményeképp a fuvarozót ugyanazon feltételek mellett (például a pénzügyi helyzetre vagy a szakmai alkalmasságra vonatkozóan²¹²) kell beengedni az említett piacra, mint amelyek a belföldi fuvarozókra vonatkoznak. Más szavakkal az EUSFTA megváltoztatná az 1071/2009, az 1072/2009 és az 1073/2009 irányelv hatályát.

267. Mivel az EUSFTA ilyen hatást gyakorolna a közúti szállítási szolgáltatások uniós piacára jutásról szóló közös szabályokra, az Európai Unió kizárólagos külső hatáskört szerzett a közúti szállítás terén. Következésképpen az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalappal és az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti harmadik jogalappal együttesen értelmezett EUMSZ 91. cikk és EUMSZ 100. cikk (1) bekezdése alapján az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik az EUSFTA közúti szállítási szolgáltatásokról szóló rendelkezéseit illetően.

268. A fenti megfontolások alapján arra a következtetésre jutok, hogy az Európai Uniót a tagállamokkal megosztott külső hatáskör illeti meg az EUSFTA 8. fejezete alapján történő kötelezettségvállalásra a légi szállítás, a tengeri szállítás és a belvízi szállítás vonatkozásában, ideértve az említett szolgáltatásokhoz természetüknél fogva kapcsolódó szolgáltatásokat; és kizárólagos külső hatáskör illeti meg az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap alapján az EUSFTA 8. fejezete alapján történő kötelezettségvállalásra a vasúti szállításra és a közúti szállításra (valamint az említett szolgáltatásokhoz természetüknél fogva kapcsolódó szolgáltatásokra) vonatkozóan. Az Európai Unió az e fejezet hatly a alá tartozó többi szolgáltatást illetően az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja és az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése alapján kizárólagos külső hatáskört élvez.

207 — Lásd a 1072/2009 rendelet 5. és 7. cikkét. A „járművezetői igazolvány” lényegében egy olyan tanúsítvány, amelyet valamely tagállam állít ki olyan fuvarozó számára, aki közösségi engedély alapján ellenszolgáltatás fejében árut szállít.

208 — Lásd a fenti 257. és 258. pontot.

209 — Az EUSFTA 8.9. cikke. Az említett rendelkezésben meghatározott e szabály alóli kivételek itt nem relevánsak.

210 — Az EUSFTA 8.10.1. cikke. Lásd még a fenti 260. pontot.

211 — Az EUSFTA 8.11.1. cikke.

212 — Az 1071/2009 rendelet 7. és 8. cikke.

269. Most pedig rátérek az EUSFTA 9. fejezetének A. szakaszára. A 9. fejezet B. szakaszát az EUSFTA 13., 15. és 16. fejezetével együtt tárgyalom.²¹³

Beruházások (az EUSFTA 9. fejezetének A. szakasza²¹⁴)

Érvelés

270. A *Bizottság* szerint az EUSFTA 9. fejezetének A. szakasza – amely különösen a nemzetközi beruházásokra vonatkozik, és nem alkalmazandó az Unión belüli beruházásokra – a közös kereskedelempolitika alapján az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik a külföldi közvetlen befektetések vonatkozásában. A szolgáltatás- és árukereskedelemre, valamint a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaira vonatkozó esetekben alkalmazott tesztre hivatkozva azzal érvel a Bizottság, hogy valamely megállapodás az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik akkor, ha kifejezetten a nemzetközi beruházást érinti, amennyiben a célja a nemzetközi beruházások előmozdítása, elősegítése vagy szabályozása, és azokra közvetlen és azonnali hatást gyakorol.

271. A portfólióbefektetés (vagy más nem közvetlen befektetések) és a külföldi közvetlen befektetések (mindkét fogalom beletartozhat az EUSFTA 9.1. cikkében meghatározott fogalomba) elhatárolásával a Bizottság a Bíróság által a tőke- és fizetési műveletek szabad mozgásával összefüggésben meghatározott „közvetlen befektetés” fogalmának az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésébe való átültetését javasolja.

272. A Bizottság szerint mind a beruházásoknak a fogadó állam piacára való első bejutására, mind pedig a piacra már bevezetett beruházásnak nyújtandó védelemre (a továbbiakban: bevezetés utáni védelem) vonatkozó szabályok a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak. Ez utóbbiak közé tartozik például a hátrányos megkülönböztetéssel, a tisztességtelen vagy igazságtalan bánásmóddal, valamint a kártalanítás nélküli kisajátítással szembeni védelem. A Bizottság azzal érvel, hogy amikor az EUMSZ 206. cikk és 207. cikk (1) bekezdése „külföldi közvetlen befektetést” említ, nem tesz különbséget a piacra jutáskor nyújtandó és a bevezetés utáni védelem között. Ezenfelül, ha a külföldi közvetlen befektetések bevezetés utáni védelmét kizárnánk a közös kereskedelempolitika hatálya alól, ez az EUMSZ 206. cikkben meghatározott célkitűzésekkel is ellentétes lenne. Egyebek mellett „a külföldi közvetlen befektetésekre vonatkozó korlátozások fokozatos [megszüntetésére]” vonatkozó célkitűzés egyaránt utal a beruházások piacra való bevezetésének, valamint azok ezt követő működtetésének és hasznosításának útjában álló akadályokból eredő korlátozások megszüntetésére. Ezzel összefüggésben a Bizottság az Európai Uniót az áruk és szolgáltatások területén megillető kizárólagos hatáskörével von párhuzamot, amely szintén nem korlátozódik a piacra jutásra.

273. A Bizottság hozzáteszi, hogy a 3. módzat (vagyis az üzleti jelenlét²¹⁵) szerinti szolgáltatásnyújtás belépés utáni bánásmódjára alkalmazandó GATS szabályok már eleve a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak. Az EUSFTA 8. fejezetében hasonló szabályok találhatók. Nem lenne logikus, ha arra a következtetésre jutnánk, hogy az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a 9. fejezetben meghatározott szabályokat illetően, azonban megilleti a kizárólagos hatáskör az EUSFTA 8. fejezetében vagy a GATS-ban szereplő hasonló szabályok vonatkozásában.

213 — Lásd az alábbi 523–544. pontot.

214 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 52–60. pontját.

215 — GATS I:2. cikkének c) pontja.

274. A Bizottság úgy véli, hogy az EUMSZ 345. cikk nem korlátozza az Európai Uniónak a 9. fejezet kisajátításról szóló részére vonatkozó kizárólagos hatáskörét. Az EUSFTA 9.6. cikk a kisajátításhoz való jog gyakorlását az EUMSZ 49–EUMSZ 63. cikkben előírtakhoz hasonló feltételekhez köti. Ez a rendelkezés nem sérti az egyes tagállamokban fennálló tulajdoni rendre vonatkozó szabályokat: nem tiltja meg valamely tagállamnak a kisajátítást, és nem is kötelezi a tagállamokat, hogy valamely szingapúri befektető tulajdonában lévő eszközöket kisajátítsa.

275. A Bizottság azt az érvelést is elutasítja, hogy az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésének első része kizárja a kisajátítási záradékot a közös kereskedelempolitika hatálya alól, mivel a belső piacon nincs hasonló uniós politika. Ez az érvelés nem veszi figyelembe a kifejezett és a beleértett kizárólagos külső hatáskör közötti különbséget. Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésének második része sem változtatja meg a Bizottság álláspontját: az EUMSZ 345. cikke önmagában nem zárja ki a tulajdonjogok harmonizálását. Mindenesetre az EUSFTA 9.6. cikke az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdése értelmében nem harmonizálja a tagállamok törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseit.

276. A Bizottság elfogadja, hogy a 9. fejezet portfólióbefektetésre vonatkozó része nem tartozik a közös kereskedelempolitika hatálya alá. Azzal érvel, hogy az Európai Unió ennek ellenére kizárólagos hatáskört élvez, mivel a portfólióbefektetés az EUMSZ 63. cikk értelmében vett tőkemozgás, és a 9. cikkben a bánásmódra vonatkozóan előírt szabályok mindenképpen nagyrészt a Szerződés említett rendelkezésében meghatározott közös szabályok hatálya alá tartoznak. Egyebek mellett a nemzeti elbánás, a tisztességes és méltányos elbánás, valamint a kisajátítással szembeni védelem alapvető szabályai az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése alá esnek. Míg az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdésére az EUMSZ 64. cikk (1) bekezdésében szereplő kivétel vonatkozik, ez utóbbi rendelkezés által „megőrökölt” korlátozások (vagyis olyan meglévő korlátozások, amelyek hatályban maradását engedélyezték) között nem szerepelnek a portfólióbefektetésre vonatkozó korlátozások. Következésképpen az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap feltételei teljesülnek.

277. A Bizottság szerint az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének harmadik jogalapjában szereplő „közös szabályok” oly módon való értelmezése, miszerint abba a Szerződés rendelkezései és a másodlagos jogi szabályok is beletartoznak, megfelel az ERTA-ügy alapján kialakult ítélkezési gyakorlat mögött meghúzódó célnak. Ez a cél a közös piac egységének és az uniós jog egységes alkalmazásának védelme, valamint annak szükségessége, hogy az uniós szabályok egységes és következetes alkalmazása és az általuk létrehozott rendszer megfelelő működése biztosítva legyen.²¹⁶ A Bizottság továbbá fenntartja, hogy a Szerződésnek a tőke szabad mozgására vonatkozó szabályai egyediek, mivel külpolitikai vetülettel rendelkeznek. Ezenfelül – az EUMSZ 64. cikk (1) bekezdésében szereplő kivétellel – az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése maga valósítja meg az Európai Unió és a harmadik országok közötti tőkemozgások teljes liberalizálását. Vagyis nincs szükség másodlagos jog elfogadására ahhoz, hogy a tőke szabad mozgása a tagállamok és harmadik országok közötti tőkemozgásokra is kiterjedjen vagy a teljes liberalizálás megvalósuljon. Annak, hogy a Pringle ügy²¹⁷ kivételével az ERTA-elv alkalmazására vonatkozó legtöbb ügyben valamely másodlagos jogban található közös szabály szerepelt, az az oka, hogy a Szerződések gyakran a szakpolitikai célkitűzésekre korlátozódnak, a jogalkotásra vonatkozó hatáskört pedig átruházzák az intézményeknek. Végezetül, ha az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel, nem lehet biztosítani az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdésében szereplő közös szabályok egységes és következetes alkalmazását.

278. Amennyiben a Bíróság úgy határoz, hogy az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a portfólióbefektetésre vonatkozóan az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdésével együttesen értelmezett EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alapján, a Bizottságnak az a véleménye, hogy az Európai Uniót a megosztott hatáskör ennek ellenére megilleti. Ennek alátámasztásaképp az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésre hivatkozik, amely szerint az Európai Uniót megilleti a harmadik országokkal való

216 — A Bizottság az 1971. március 31-i Bizottság kontra Tanács ítélet, 22/70, EU:C:1971:32, 31. pontjára és a 2006. február 7-i 1/03. sz. vélemény (Új Lugánói Egyezmény), EU:C:2006:81, 122. és 133. pontjára hivatkozik.

217 — 2012. november 27-i ítélet, C-370/12, EU:C:2012:756.

nemzetközi megállapodások megkötésének joga, amennyiben az „[...] a Szerződésekben meghatározott célkitűzések elérése érdekében szükséges [...]”. Jelen esetben a cél a tőke – így a portfólióbefektetés – szabad mozgásának megvalósítása az Európai Unió és harmadik országok között. Az Unión kívüli tőkemozgások liberalizálása nem tud hatékonyan megvalósulni, csak ha a harmadik országok megszüntetik az Európai Unió és a területük közötti tőkemozgásokra vonatkozó saját korlátozásait. Ennek elérése érdekében általában az említett országokkal – kölcsönösségen alapuló – nemzetközi megállapodásokat kell kötni. A Bizottság fenntartja, hogy nem azt állítja, hogy mivel a 9. fejezet szükséges ahhoz, hogy az Európai Unió gyakorolni tudja külső hatáskörét, az Európai Uniót kizárólagos hatáskör illeti meg.

279. A *Parlament* az EUSFTA 9. fejezetének A. szakaszát illetően szintén az EU kizárólagos hatásköre mellett érvel. Egyebek mellett azt állítja, hogy az Európai Uniót a portfólióbefektetést illetően kizárólagos hatáskör illeti meg, egyfelől azért, mert a 9. fejezetet a fő vagy túlnyomó céljához (vagyis a külföldi közvetlen befektetés védelmének biztosításához) képest járulékosan szabályozza a portfólióbefektetést, másrészt pedig azért, mert az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alkalmazható lehet, ha a szabályozás az elsődleges uniós jogot érinti. A Parlament különösen egyetért a Bizottság azon állásfoglalásával, miszerint az EUSFTA 9.6. cikkében szereplő kisajátítási tilalom nem érinti a tagállamok különböző tulajdonjogi rendszerét, vagy a tulajdoni viszonyoknak a különböző joghagyományokban meglévő nyilvántartásba vételi módjait vagy strukturálását, és nem is jelenti a tagállamok jogszabályainak harmonizálását.

280. A *Tanács* elfogadja, hogy gazdasági szempontból a kereskedelem és a külföldi közvetlen befektetés összekapcsolódik, és hogy a külföldi közvetlen befektetések kezelésének egyes vonatkozásai a közös kereskedelempolitika szabályozási kérdéseivel kapcsolatosak (vagyis az olyan piacra jutás, mint a külföldi befektetőnek az import- és exportengedélyekhez jutása). Azonban véleménye szerint azonban a külföldi közvetlen befektetések szabályozása nem szükségszerűen kereskedelmi célokat szolgál. A Tanács szerint a külföldi közvetlen befektetések bevezetésére, kezelésére és védelmére vonatkozó jogalkotás a nemzetközi gazdasági kapcsolatok önálló területét alkotja, és nem képezi automatikusan a kereskedelempolitika részét. A Tanács különbséget tesz a következők között: i. a külföldi közvetlen befektetés bevezetése (vagyis a piacra jutás: az arról szóló döntés, hogy valamely közvetlen befektető befektetést végezhet-e valamely fogadó államban, valamint hogy ha vonatkoznak rá korlátozások és feltételek, melyek ezek); ii. a külföldi közvetlen befektetéssel kapcsolatos tőkemozgás (még akkor is, ha valamely befektetőnek módja van pénzt szerezni a fogadó tagállamban és a külföldi közvetlen befektetés így nem szükségszerűen jár határokon átnyúló tőkemozgással); valamint iii. befektetéskezelés.

281. A Tanács szerint a 9. fejezet egy önálló fejezet, amely kizárólag a beruházásvédelemmel foglalkozik és a befektetések nagyon tág eszközalapú meghatározását használja. Ez a fejezet nem érinti sem a bevezetést, sem a befektetések előmozdítását. A befektetések bevezetésére vonatkozó szabályok az EUSFTA 8. fejezetében találhatók.

282. A Tanács elfogadja, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a közös kereskedelempolitikával kapcsolatos külföldi közvetlen befektetésre vonatkozóan, azonban az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése hatályának szűkebb értelmezését javasolja, mint amelyet a Bizottság és az Európai Parlament alkalmazott. E tekintetben a Tanács úgy véli, hogy a Bíróságnak nem kell döntenie arról, hogy melyek az EUSFTA szerinti külföldi közvetlen befektetésre vonatkozó hatáskör pontos korlátai. A Tanács lényegében azt állítja, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy az A. szakaszban meghatározott valamennyi szabály azokra a rendelkezésekre utal, amelyek az Európai Unió külföldi közvetlen befektetésre vagy a 9. fejezet hatálya alá tartozó beruházások bármely más fajtájára vonatkozó kizárólagos hatáskörébe tartoznak.

283. Az EUSFTA 9.3. cikkében szereplő nemzeti elbánásra vonatkozó szabályt illetően a Tanács a 9.3.3. cikkben meghatározott helyzetekre összpontosít, amelyekben a Felek a nemzeti elbánásra vonatkozó kötelezettségeiket hatályon kívül helyezhetik. A Tanács szerint az Európai Unió nem rendelkezhet kizárólagos hatáskörrel az EUSFTA aláírására és megkötésére annak azon részét illetően,

amely a tagállamok által nemzetbiztonsági feladatuk ellátása során hozott intézkedésekkel kapcsolatosak. Az Európai Uniót nem illeti meg kizárólagos hatáskör a nemzeti kincsek védelmét vagy a közvetlen adóztatás területén hozott intézkedések elfogadására vonatkozó jogalkotói hatáskört illetően sem.

284. Az EUSFTA 9.4. cikkben szereplő tisztességes és méltányos elbánásra, valamint a teljes körű védelemre és biztonságra vonatkozó rendelkezést illetően a Tanács azzal érvel, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy az Európai Unió a kettő közül bármelyikre is kizárólagos hatáskörrel rendelkezik.

285. A (9. fejezetben szereplő) beruházási veszteségek kártérítési rendszerét illetően, amelyről az EUSFTA 9.5. cikke rendelkezik, a Tanács azt állítja, hogy az Európai Unió nem rendelkezik hatáskörrel a rendelkezés azon részét illetően, amely a tagállamok fegyveres erőire vonatkozik. Az is kétséges, hogy az Európai Unió aláírhat-e és megköthet-e egyedül egy olyan megállapodást, amely háború vagy egyéb fegyveres konfliktus, szükségállapot, zavargás vagy más hasonló, valamely tagállam területén lejátszódó esemény következményeivel foglalkozik.

286. Az EUSFTA 9.6. cikkében a kisajátítással kapcsolatban szereplő rendelkezéseket illetően a Tanács azt állítja, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata nem támasztja alá azt az érvelést, miszerint az EUSFTA-ban szereplő, kisajátítással kapcsolatos valamennyi intézkedés teljes mértékben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik. Az EUMSZ 345. cikk eredményeképp az Európai Unió nem rendelkezhet kizárólagos hatáskörrel az EUSFTA 9. cikkének megkötésére és aláírására.

287. A Tanács továbbá azt állítja, hogy a Bizottság nem szolgált érvekkel, még kevésbé bizonyítékokkal arra, hogy az EUSFTA 9.7.2. cikkben szereplő bizonyos kérdések – különösen a bűncselekmények, szociális biztonság, állami nyugdíjbiztosítás vagy kötelező megtakarítási rendszerek, valamint az adózás – az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik.

288. A Tanács nem ért egyet azzal, hogy a Bizottság az az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalapra hivatkozik annak igazolására, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a portfólióbefektetésre vonatkozóan.

289. Először is, bár a portfólióbefektetés tőkemozgással járhat, ez a befektetéstípus mégsem tekinthető a Szerződések szerinti tőke szabad mozgásával egyenlőnek. Az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése nem foglalkozik a befektetések védelmével. Nem foglalkozik a portfólióbefektetéssel és a közvetlen befektetéssel sem. Az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése csak akkor alkalmazandó, amennyiben tőkemozgásra kerül sor. A külföldi közvetlen befektetés és a portfólióbefektetés esetén ez nem mindig van így. A Tanács továbbá felhívja a figyelmet annak fontosságára, hogy biztosítani kell, hogy a harmadik országbeli gazdasági szereplők nem kerülnek meg a letelepedés szabadságának (az EUMSZ 65. cikk (2) bekezdése alapján igazoltan) megengedett korlátozásait azzal, hogy megpróbálnak közvetlenül az EUMSZ 63. cikkre hivatkozni. A Bíróság elhatárolta a letelepedés szabadságát a tőke szabad mozgásától, amikor egy súlyponti megközelítést fogadott el, amely során azt vizsgálja, hogy az állítólagos korlátozás valamely helyzet mely konkrét vonatkozását érinti elsődlegesen.

290. Másodszor, a Szerződések egyik rendelkezése sem ruház át konkrét hatáskört az Európai Unióra, amely alapján a portfólióbefektetéssel vagy (még kevésbé) a portfólióbefektetés védelmével kapcsolatban eljárhat. Ezért az EUMSZ 4. cikk (1) bekezdése és 5. cikk (2) bekezdése alapján a tagállamok jogosultak eljárni ezen a területen.

291. Harmadszor, amennyiben a Bíróság ennek ellenére elfogadná, hogy a portfólióbefektetés az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése értelmében vett tőkemozgás, és hogy az említett rendelkezés különös hatáskörrel ruházza fel az Európai Uniót, hogy az ilyen befektetés védelmében eljárjon, a Tanács azzal érvel, hogy az Európai Unió az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése alapján nem fogadott el jogszabályt a

portfólióbefektetés védelméről. A Tanács elismeri, hogy létezik másodlagos jog például az értékpapírok tőzsdei jegyzéséről és a pénzügyi eszközök piacaira történő bevezetéséről. Bár az említett szabályokba beletartozhatnak a portfólióbefektetés egyes vonatkozásai, egyiket sem a tőke szabad mozgására vonatkozó jogalap alapján fogadták el.

292. Negyedszer, semmiképpen nem lehet szó beleértett kizárólagos uniós külső hatáskorról a portfólióbefektetésre vonatkozóan, mivel az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése nem az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti „közös szabály”. Még ha feltételezzük is, hogy van olyan elsődleges jog, amely teljes liberalizálást valósít meg a tagállamok és harmadik országok között, a Tanács szerint a Bizottságnak az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében szereplő „közös szabályokra” vonatkozó, újként értelmezése hibás. A Bíróság ítélkezési gyakorlata azt bizonyítja, hogy az Európai Uniónak belső hatáskör gyakorlásával kell elfogadnia a másodlagos jogot. Ez a követelmény a beleértett hatáskör fogalmának természetéből ered. A Bizottság tévesen hivatkozik a Pringle ítéletre és az 1/92. sz. véleményre.²¹⁸ A Pringle ítéletben²¹⁹ a Bíróság azt mondta ki, hogy az Európai Stabilitási Mechanizmusról (a továbbiakban: ESM) szóló szerződés teljes egészében az Európai Uniónak az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének c) cikkében meghatározott kizárólagos hatáskörén kívül esett. A Bíróságnak nem kellett vizsgálnia azt a további kérdést, hogy az ESM-ről szóló szerződést ennek ellenére lehetett volna-e úgy tekinteni, mint amely az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése értelmében a „közös szabályokat érintheti, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja” Mindenesetre az egyértelmű, hogy a Pringle ítéletben a cél az Európai Unió olyan jogköreinek gyakorlásával függött össze, amellyel kifejezetten felruházták. A Tanács elfogadja, hogy a Bíróság az 1/92. sz. véleményben²²⁰ a Szerződés versenyjogi szabályaira utalt. Azok az ügyek azonban, amelyekre a Bíróság az említett véleményben hivatkozott, azt hangsúlyozták, hogy valamely nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó beleértett hatáskör felmerülése előtt belső hatásköröket kell gyakorolni, vagy hogy valamely ilyen beleértett hatáskör meglete összekapcsolódik egy olyan hatáskörrel, amelyet a Szerződések kifejezetten átruháznak.

293. Amennyiben a Bíróság elfogadja, hogy az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése alkalmas arra, hogy „közös szabálynak” minősüljön, a Tanács azzal érvel, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy a portfólióbefektetés területét miként „fedik le nagyrészt” az állítólagos „közös szabályok”. A Bizottság azt sem bizonyította, hogy a 9. fejezet, portfólióbefektetésre vonatkozó része érinti e közös szabályokat vagy megváltoztatja azok alkalmazási körét.

294. A Tanácsot továbbá aggasztja az a gondolatmenet is, amely a Bizottság másodlagos érvelését támasztja alá, miszerint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése alapján a portfólióbefektetést illetően a hatáskör megosztott. A Szerződésekben meghatározott konkrét célkitűzések eléréséhez való szükségesség feltételének teljesüléséhez bizonyítani kell, hogy az említett célkitűzések elérése érdekében a hatásköröket belső rendelkezésekkel átruházták az Európai Unióra. Emiatt a Bizottság nem hivatkozhat az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésére a portfólióbefektetést illetően. Amennyiben a Bíróság arra a megállapításra jutna, hogy az Európai Unió rendelkezik a szükséges hatáskörrel a portfólióbefektetés védelmének szabályozásához, a Tanács felhívja a figyelmet, hogy a Bizottság nem állítja, hogy az Európai Unió az említett belső hatáskört csak nemzetközi megállapodás kötése révén tudta volna gyakorolni, és hogy a külföldi portfólióbefektetés védelmére vonatkozó belső és külső hatáskörök gyakorlásával kellett együtt járnia. Ezenfelül, amennyiben a Bizottságnak igaza van, nem lenne szükség nemzetközi megállapodás megkötésére, mivel az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése önmaga valósítja meg az Európai Unió és a harmadik országok közötti tőkemozgások teljes liberalizálását.

218 — 1992. április 10-i 1/92. sz. vélemény (Az EGT-megállapodásra vonatkozó második vélemény), EU:C:1992:189.

219 — 2012. november 27-i ítélet, C-370/12, EU:C:2012:756.

220 — 1992. április 10-i 1/92. sz. vélemény (Az EGT-megállapodásra vonatkozó második vélemény), EU:C:1992:189.

295. A Tanács egyetért azzal, hogy az Európai Uniót és a tagállamokat a 9. fejezetre vonatkozóan megosztott hatáskör illeti meg. Azonban, mivel a portfólióbefektetés védelmére vonatkozó hatáskör nem lett átruházva az Európai Unióra, az Európai Unió a tagállamok részvétele nélkül nem gyakorolhatja az említett hatáskört. Másodlagosan a Tanács azt állítja, hogy amennyiben a Bíróság elfogadja, hogy az Európai Unió megosztott hatáskörrel rendelkezik a portfólióbefektetésre vonatkozóan, továbbra is politikai döntés kérdése az, hogy ezt a hatáskört az EUSFTA megkötése révén kell-e gyakorolni.

296. A beavatkozó *tagállamok* többsége állást foglalt az A. szakaszra vonatkozóan. Az általuk előterjesztett érvek nagyrészt megfelelnek a Tanács állásfoglalásában található különböző szempontoknak.

297. Így azzal érvelnek, hogy az EUMSZ 64. cikkben szereplő „közvetlen befektetés” és az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti „külföldi közvetlen befektetés” fogalmának meg kell egyeznie. E tekintetben az EUMSZ 64. cikk hatályára vonatkozó ítélkezési gyakorlat, valamint a közvetlen befektetésnek (és a portfólióbefektetésnek) a 184/2005/EK rendeletben²²¹ és a 88/361 irányelvben²²² szereplő fogalommeghatározása releváns.

298. Az Európai Uniónak a külföldi közvetlen befektetésre vonatkozó kizárólagos hatásköre az ilyen befektetésfajtákra vonatkozó korlátozások megszüntetésére korlátozódik. Amennyiben az EUSFTA más védelmi formákat is biztosít, az ilyen szabályok nem tartoznak az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerint az Európai Uniónak biztosított kizárólagos hatáskörbe. Ez a helyzet a külföldi közvetlen befektetések előmozdítására és védelmére vonatkozó (mint például a kisajátítással, fegyveres erővel, közvetlen adóztatással, büntetőjoggal és büntető eljárásjoggal kapcsolatos) rendelkezések esetében.

299. Az EUSFTA 9.6. cikke (kisajátítás) olyan általános alapelveket határoz meg, amelyek alapján a Feleknek dologi jogait alkalmazniuk kell. Ezek a kérdések a tagállamok hatáskörébe tartoznak, amelyet az uniós joggal összhangban kell gyakorolniuk. Az EUMSZ 345. cikk korlátozza az Európai Uniót a Szerződések alapján megillető hatáskörök gyakorlásában.

300. Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésből következik, hogy az Európai Unió a kereskedelmi megállapodások tárgyalására és megkötésére vonatkozó kizárólagos hatáskörét nem gyakorolhatja olyan területeken, amelyeken belső jogszabályok elfogadására nem rendelkezik jogalkotási hatáskörrel. E rendelkezés alapján az Európai Unió a külföldi közvetlen befektetéseken kívül más befektetésekre vonatkozóan nem gyakorolhatja az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdéséből fakadó kizárólagos hatáskörét.

301. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének a Bizottság szerinti új értelmezése azt jelentené, hogy az Európai Uniót az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése és az EUMSZ 63. cikk alapján kizárólagos hatáskör illeti meg a portfólióbefektetésre vonatkozóan. Azt is jelentené, hogy minden olyan megállapodás, amely korlátozhatja a befektetést, az Európai Unió beleértett kizárólagos hatáskörébe tartozhat, függetlenül attól, hogy a közös kereskedelempolitika része-e. A Szerződések azonban egyértelművé teszik, hogy kizárólag a külföldi közvetlen befektetésre vonatkozóan áll fenn (kifejezett) kizárólagos hatáskör. Az EUMSZ 3. cikkének (2) bekezdése szerinti közös szabályok másodlagos, nem pedig elsődleges jogi szabályok. A belső hatáskör megléte nem elég. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének történeti háttere megerősíti ezt az értelmezést. Mindenesetre az EUMSZ 63. cikk nem nyújt jogalapot a hatáskörgyakorlásra. Az eljárás jogalapja az EUMSZ 64. cikk (2) bekezdése, és korlátozások vonatkoznak rá.

221 — A fizetési mérleggel, a szolgáltatások nemzetközi kereskedelmével és a közvetlen külföldi befektetésekkel kapcsolatos közösségi statisztikákról szóló, 2005. január 12-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2005. L 35., 23. o.).

222 — A Szerződés 67. cikkének végrehajtásáról szóló, 1988. június 24-i irányelv (HL 1988. L 178., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás: 10. fejezet, 1. kötet, 10. o.).

302. Ezenfelül az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének feltételei nem teljesülnek. A 9. fejezet A. szakaszának hatálya sokkal tágabb, mint az EUMSZ 63. cikké. A kisajátítás a tőke szabad mozgásának nem olyan korlátozása, amelyről a Szerződések rendelkeznek. Amennyiben az EUMSZ 63. cikk alkalmazandó, az csak a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének alkalmazását biztosítaná. A kisajátításra vonatkozóan nem került sor közös szabályok elfogadására.

303. Az Európai Unió az EUSFTA 9.10. cikke (1) bekezdésének elfogadásával nem dönthet egyedül a tagállamok Szingapúrral kötött megállapodásainak felmondásáról. Ez a rendelkezés nem veszi figyelembe az 1969. évi Bécsi Egyezmény 59. cikke (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott azon általános elvet, amely alapján a nemzetközi megállapodásokat csak az abban részes felek szüntethetik meg. A Bizottság álláspontját nemzetközi jogi alapon sem indokolta. Ezenfelül az Európai Unió maga ismerte el az 1219/2012 rendeletben,²²³ hogy azok a kétoldalú megállapodások, amelyeket 2009. december 1. előtt írtak alá, e rendelettel összhangban továbbra is hatályban maradhatnak, vagy hatályba léphetnek.

304. Végezetül az EUMSZ 216. cikk szerinti egyik jogalap sem teljesül. Ezért az Európai Unió nem rendelkezik megosztott hatáskörrel a portfólióbefektetést illetően.

Elemzés

Bevezetés

305. Az Európai Uniót kétféleképpen illetheti meg kizárólagos hatáskör a 9. fejezet A. szakaszában szereplő beruházásra vonatkozó anyagi szabályokra vonatkozóan. E szabályok az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében szereplő közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak? Ha nem, ennek ellenére egy olyan (az említett területtel egybeeső vagy azt nagyrészt lefedő) terület részét képezik, amelyre olyan közös szabályok vonatkoznak, amelyeket az EUSFTA megkötése esetén érinthet, illetve azok alkalmazási körét megváltoztathatja (az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap)? E lehetőségeket egymás után fogom vizsgálni.

306. Egy másik, külön kérdés merül fel a 9. fejezettel kapcsolatban, amennyiben az EUSFTA 9.10. cikk 10. pontja kimondja, hogy az EUSFTA hatálybalépése következtében a tagállamok és Szingapúr közötti bizonyos (a 9-D. mellékletben felsorolt) kétoldalú beruházási megállapodások hatályukat veszítik. Ezzel a kérdéssel külön foglalkozom.²²⁴

Kizárólagos hatáskör az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésével összhangban értelmezett EUMSZ 207. cikk (1) bekezdés alapján

– Az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében szereplő „külföldi közvetlen befektetés” fogalma

307. A 9. fejezet meghatározza azokat a beruházásokat és beruházókat, amelyekre vonatkozik. A Szerződésekkel ellentétben nem tesz különbséget a külföldi közvetlen befektetés és a befektetések más formái között.²²⁵ Sem az EUSFTA, sem pedig a Szerződések nem említik a „portfólióbefektetést”.

223 — A tagállamok és harmadik országok közötti kétoldalú beruházási megállapodások tekintetében átmeneti rendelkezések megállapításáról szóló, 2012. december 12-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 351., 40. o.).

224 — Lásd az alábbi 371–398. pontot.

225 — Az EUSFTA 9.1. cikkének (1) és (2) bekezdése.

308. A Bizottság kérelme első alkalommal teremt alkalmat a Bíróságnak, hogy az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében szereplő „külföldi közvetlen befektetés” fogalmát értelmezze és döntsön arról, hogy a közös kereskedelempolitika milyen mértékben fedi le a „külföldi közvetlen befektetésre” vonatkozó szabályozást. Ez a befektetéstípus már szerepelt az európai alkotmány létrehozásáról szóló szerződés III-315. cikkének (1) bekezdésében.²²⁶ Az említett rendelkezés tartalmilag megegyezett az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésével.²²⁷

309. Az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontjával együttesen alkalmazott EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésénél fogva az Európai Uniót kizárólagos hatáskör illeti meg a külföldi közvetlen befektetésekre vonatkozóan. Ez a hatáskör együttesen alkalmazandó a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó olyan egyéb területekre (például a szolgáltatások) vonatkozó hatáskörrel, amelyek egyúttal a befektetéshez is kapcsolódhatnak (például a szolgáltatási szektorban történő beruházások).²²⁸

310. A Szerződések nem határozzák meg a „külföldi közvetlen befektetés” fogalmát. Azonban a Szerződések, Jegyzőkönyvek és Nyilatkozatok rendelkezései²²⁹ közül sok használja a „befektetés” vagy „beruházás” kifejezést.

311. Általánosan véve egyetértek azzal, hogy a „befektetés” pénz vagy valamilyen más eszköz kereskedelmi tevékenységbe helyezése nyereség elérése érdekében.

312. Az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése egy adott befektetési típus, nevezetesen az egyszerre „külföldi” és „közvetlen” befektetésekre vonatkozik.

313. Külföldi befektetés valamely uniós természetes vagy jogi személy harmadik államba irányuló, vagy valamely harmadik állam természetes vagy jogi személyének az Európai Unióba irányuló befektetése. A külföldi közvetlen befektetés tehát olyan közvetlen befektetés, amelyben szerepel egy nem uniós összetevő.

314. A „közvetlen befektetés” fogalma a Szerződés egy másik rendelkezésében is megjelenik, egyebek mellett az EUMSZ IV. cím (A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása) 4. fejezetének („Tőke- és fizetési műveletek”) részét képező 64. cikkének (1) és (2) bekezdésében. Az EUMSZ 64. cikk (1) és (2) bekezdésére is tekintettel az EUMSZ 63. cikk megtiltja a tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti tőkemozgásra és fizetési műveletekre vonatkozó minden korlátozást. E tilalom hatálya tág. Alkalmazandó például a tőkemozgásra vonatkozó korlátozásokra, amelyek eltántorítják a külföldi illetőségűeket attól, hogy valamely tagállamban beruházásokat hajtsanak végre, illetve az említett tagállam illetőségével rendelkezőket attól, hogy más államokban hajtsanak végre beruházásokat.²³⁰

226 — HL 2004. C 310, 1. o.

227 — A III-315. cikk (1) bekezdéséről folytatott viták egybeestek a WTO-n belül arra vonatkozóan folytatott vitákkal, hogy a külföldi közvetlen befektetésről szóló WTO-rendeletekre vonatkozóan kerüljön-e sor tárgyalásokra. A dohai fejlesztési forduló elindító, 2001. november 14-én elfogadott WTO miniszteri nyilatkozat elismerte, hogy „[...] többoldalú keretrendszer kell létrehozni a hosszú távú határokon átnyúló befektetések, különösen a külföldi közvetlen befektetések átlátható, stabil és előrelátható feltételeinek biztosítására, amelyek hozzájárulnak majd a kereskedelem bővüléséhez [...]” (kiemelés tőlem) (2001. november 14-én elfogadott WTO miniszteri nyilatkozat, WT/MIN(01)/DEC/1 [2001. november 20.], 20. pont, lásd még a 22. pontot). Éppen amikor a külföldi közvetlen befektetés a közös kereskedelempolitika részévé kezdett válni, a (WTO Általános Tanácsának keretében üléselő) WTO tagok úgy döntöttek, hogy a dohai forduló során nem folytatnak tárgyalásokat a befektetésekre vonatkozóan (WTO, Általános Tanács, az Általános Tanács által 2004. augusztus 1-jén elfogadott határozat, WT/L/579 [2004. augusztus 2.], 1. pontjának g) alpontja).

228 — Lásd az alábbi 344. pontot.

229 — Lásd például: az EUMSZ 101. cikk (1) bekezdésének b) pontja, az EUMSZ 126. cikk (3) és (4) bekezdése, az EUMSZ 199. cikk (3) bekezdése, valamint az EUMSZ 309. cikk; az Európai Beruházási Bank alapokmányáról szóló 5. jegyzőkönyv; az EUMSZ 42. cikkel létrehozott állandó strukturált együttműködésről szóló 10. jegyzőkönyv; valamint az Európai Unió működéséről szóló szerződés 126. cikkéről szóló 30. nyilatkozat.

230 — Lásd: 2014. április 10-i Emerging Markets Series of DFA Investment Trust Company ítélet, C-190/12, EU:C:2014:249, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2011. február 10-i Haribo ítélet, C-436/08 és C-437/08, EU:C:2011:61, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

315. Az EUMSZ 64. cikk (1) bekezdése a tőkemozgások azon kategóriájára utalva került meghatározásra, amelyek alkalmasak arra, hogy korlátozások alá essenek.²³¹ Az EUMSZ 63. cikkben szereplő tilalmat írja körül a közvetlen befektetéssel (az ingatlanbefektetéseket is beleértve), letelepedéssel, pénzügyi szolgáltatások nyújtásával vagy értékpapírok tőkepiacokra történő bevezetésével összefüggő harmadik országokba irányuló vagy onnan származó tőkemozgásra vonatkozóan. Az EUMSZ 64. cikk (2) bekezdése jogalappal szolgál a Parlament és a Tanács részére, hogy a tőkemozgás említett formáira vonatkozóan intézkedéseket fogadjanak el. Az EUMSZ 64. cikk (3) bekezdésében szereplő feltételek mellett a Tanács olyan intézkedéseket is elfogadhat, amelyek „visszalépést” jelentenek az uniós jogban a harmadik országokból származó vagy onnan érkező tőke mozgásának liberalizálása terén.

316. Az EUMSZ 63. és 64. cikk pontos hatályától függetlenül számomra úgy tűnik, hogy az említett rendelkezések egyértelműen a külföldi közvetlen befektetést is magában foglaló közvetlen befektetéssel járó, harmadik országokba irányuló vagy onnan érkező tőkemozgásra és fizetési műveletekre vonatkoznak. Ezért mind az említett rendelkezések, mind pedig az azokat értelmező ítélkezési gyakorlat releváns az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében szereplő „külföldi közvetlen befektetés” hatályának meghatározása során.

317. Az EUMSZ 64. cikk (1) bekezdésében szereplő „közvetlen befektetés” értelmezése során a Bíróság az említett fogalomnak az EKG-Szerződés 67. cikkének végrehajtásáról szóló 88/361 tanácsi irányelvben szereplő fogalommeghatározására támaszkodott.²³² Az említett irányelv 1. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy a tőkemozgásokat az I. mellékletben foglalt nomenklatúrával összhangban kell osztályozni (amelynek a Bíróság jelzésértéket tulajdonított²³³).

318. Az 1. melléklet szerinti nomenklatúra a „közvetlen befektetések” alatt a következőket sorolja fel: „1. fióktelepek alapítása vagy kiterjesztése vagy új vállalkozások létrehozása, amelyek kizárólag a tőkét biztosító személy tulajdonában vannak, valamint a meglévő vállalkozások teljes mértékben történő megszerzése; 2. részesedés új vagy meglévő vállalkozásban tartós gazdasági kapcsolatok létrehozása vagy fenntartása céljából; 3. hosszú távú kölcsönök tartós gazdasági kapcsolatok létrehozása vagy fenntartása céljából; 4. jövedelmek újrabefektetése tartós gazdasági kapcsolatok fenntartása céljából”. A melléklet ezen részében szerepelnek azok a magyarázó megjegyzések is, amelyek kizárólag a nomenklatúra és a 88/361 irányelv alkalmazására meghatároz bizonyos kifejezéseket. E megjegyzések úgy határozzák meg a „közvetlen befektetés” fogalmát, mint „természetes személyek vagy kereskedelmi, ipari, illetve pénzügyi vállalkozások által végrehajtott bármely befektetés, amelynek célja, hogy a tőkét nyújtó személy és a vállalkozó vagy vállalkozás – amely számára a tőkét gazdasági tevékenység folytatása céljából rendelkezésre bocsátották – között tartós és közvetlen kapcsolatot hozzon létre, illetve tartson fenn”. A megjegyzések hozzátesszik, hogy ezt a meghatározást ezért „a legtágabban kell értelmezni”.

319. Mindezek alapján a Bíróság megállapította, hogy a „közvetlen befektetések” fogalmába „minden olyan, természetes vagy jogi személy által végrehajtott befektetés beletartozik, amely a tőkét biztosító személy és azon társaság közötti tartós és közvetlen kapcsolat létrehozását, illetve fenntartását szolgálja, amelynek részére e tőkét gazdasági tevékenység folytatása céljából szánják”.²³⁴ A *Test Claimants in the FII Group Litigation* ítéletben a Bíróság kimondta, hogy az EUMSZ 63. cikk

231 — Lásd: 2015. május 21-i Wagner-Raith ítélet, C-560/13, EU:C:2015:347, 39. pont.

232 — Egyéb, másodlagos jogban szereplő fogalommeghatározás érdekében lásd például: az európai uniós belső és regionális számlák európai rendszeréről szóló, 2013. május 21-i 549/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 174., 1. o.), A. melléklet 4.65 tétele és 7.1. melléklet – Az egyes eszközsoportok összefoglalása; valamint a 184/2005 rendelet II. melléklete. Lásd például még: az Európai Központi Bank külső statisztikák területén érvényesülő statisztikai adatszolgáltatási követelményeiről szóló, 2011. december 9-i EKB/2011/23 iránymutatása (HL 2012. L 65., 1. o.), III. melléklet, 6.1 tétel.

233 — 2015. május 21-i Wagner-Raith ítélet, C-560/13, EU:C:2015:347, EU:C:2015:347, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; lásd még: 2006. december 12-i *Test Claimants in the FII Group Litigation* ítélet, C-446/04, EU:C:2006:774, 179–180. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

234 — 2013. október 17-i *Welte* ítélet, C-181/12, EU:C:2013:662, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

rendelkezései alá tartoznak főszabály szerint a letelepedéssel vagy közvetlen befektetésekkel járó tőkemozgások, és megállapította, hogy ez utóbbi fogalmak „valamely vállalkozásban az annak általános ügyvitelében és irányításában való tényleges részvételre lehetőséget nyújtó részvények birtoklása útján fennálló részesedésekre vonatkoznak”.²³⁵ A Haribo ítéletben a Bíróság ezt a tesztet alkalmazta, hogy levonja azt a következtetést, miszerint valamely holding nem tartozott az EUMSZ 64. cikk (1) bekezdésének hatálya alá (amiből hallgatólagosan következik, hogy nem minősült közvetlen befektetésnek), mivel a társaságban fennálló, 10% alatti tőkerészesedést érintette.²³⁶

320. Az ítélezési gyakorlat a jelek szerint máshol használt fogalommeghatározásokat tükröz. Például a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (a továbbiakban: OECD) a „közvetlen befektetés” fogalmát úgy határozza meg, mint „[...] egy gazdaságban rezidens jogalany határokon átnyúló befektetésének olyan kategóriája, [...] amelynek célja, hogy tartós érdekeltséget szerezzen [amit az bizonyít, hogy a közvetlen befektető a közvetlen befektetés tárgyát képező vállalkozásban a szavazati jogok legalább 10%-át birtokolja] a közvetlen befektető gazdaságától eltérő gazdaságban rezidens vállalkozásban”. A tartós érdekeltség „[...] a közvetlen befektetés tárgyát képező vállalattal való stratégiai jellegű hosszú távú kapcsolathoz fűződik, amely arra irányul, hogy biztosítsa a befolyás jelentős mértékét a közvetlen befektető számára a közvetlen befektetés tárgyát képező vállalkozás irányításában”.²³⁷ A Nemzetközi Valutaalap (a továbbiakban: IMF) úgy határozza meg a „közvetlen befektetés” fogalmát, mint „[...] a közvetlen tőkebefektetés a nemzetközi befektetésnek egy olyan kategóriája, amely tükrözi az egyik gazdaságban rezidens jogalany azon célkitűzését, hogy tartós érdekeltséget szerezzen egy másik gazdaságban rezidens vállalkozásban”. Az IMF szerint a „tartós érdekeltség feltételezi a hosszú távú kapcsolatot a közvetlen befektető és a vállalkozás között, valamint a befolyás jelentős mértékét a befektető számára a közvetlen befektetés tárgyát képező vállalkozás irányításában”.²³⁸ Az ENSZ kereskedelmi és fejlesztési konferenciáján (UNCTAD) az OECD és az IMF által használt fogalom meghatározásra utal.

321. Az EUMSZ 63. cikk hatályara vonatkozó ítélezési gyakorlat is segít megérteni, mi nem tartozik a „közvetlen befektetés” hatálya alá. A Bíróság így különbséget tett e befektetéstípus, valamint a „portfólióbefektetések”, azaz „a tőkepiaci értékpapírok egyedül *pénzügyi befektetési célzattal, a vállalkozás általános ügyvitele és irányítása befolyásolásának szándéka nélkül történő megszerzése*” között.²³⁹ Ez az értelmezés megfelel a portfólióbefektetés máshol használt fogalom meghatározásának.²⁴⁰

322. Mindezek alapján az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében szereplő „külföldi közvetlen befektetés” fogalmát úgy értelmezem, hogy az azokra a befektetésekre vonatkozik, amelyeket valamely harmadik állam természetes vagy jogi személye hajtott végre az Európai Unióban, vagy uniós illetőségű természetes vagy jogi személy hajtott végre valamely harmadik államban, és e befektetés célja, hogy a tőkét nyújtó személy és a vállalkozó vagy vállalkozás – amely számára a tőkét gazdasági tevékenység folytatása céljából rendelkezésre bocsátották – között a vállalkozás ügyvitelében és irányításában való

235 — 2012. november 13-i Test Claimants in the FII Group Litigation ítélet, C-35/11, EU:C:2012:707, 102. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat.

236 — 2011. február 10-i Haribo ítélet, C-436/08 és C-437/08, EU:C:2011:61, 137. pont. Ezt a 10%-os küszöbértéket alkalmazzák még például a „külföldi közvetlen befektetés” fogalmának az 549/2013 rendelet 7.1. mellékletében és az Európai Központi Bank EKB/2011/23 iránymutatásai III. mellékletének 6.1 tételében szereplő meghatározásában.

237 — Lásd például: OECD, OECD Közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó iránymutató meghatározása, negyedik kiadás, 2008., 11. pont; lásd még a 29., 117., valamint a 122–147. pont.

238 — Lásd például: IMF, Nemzetközi Valutaalap Fizetésimérleg-kézikönyve, hatodik kiadás, 2009., 359. pont.

239 — 2010. október 21-i Idryma Typou ítélet, C-81/09, EU:C:2010:622, 48. pont (kiemelés tőlem). Lásd még: 2011. november 10-i Bizottság kontra Portugália ítélet, C-212/09, EU:C:2011:717, 47. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat, továbbá például a „portfólióbefektetésnek” az Európai Központi Bank EKB/2011/23 iránymutatása, 6.2 pontjában szereplő fogalom meghatározását.

240 — Lásd például: OECD, OECD Közvetlen külföldi befektetésekre vonatkozó iránymutató meghatározása, negyedik kiadás, („[...] portfólióbefektetés, ahol a befektető általában nem várja el, hogy az adott vállalkozás ügyvitelét befolyásolja”) 11. pont; lásd még a 29. pontot.

tényleges részvétel formájában tartós és közvetlen kapcsolatot hozzon létre, illetve tartson fenn E fogalom meghatározás alkalmazása során úgy vélem, hogy az, hogy a közvetlen befektető a közvetlen befektetés tárgyát képező vállalkozás szavazati jogának legalább 10%-át birtokolja, irányadó lehet, de semmiképpen nem döntő jelentőségű.

– A „külföldi közvetlen befektetésre” vonatkozó szabályozás mint a közös kereskedelempolitika része

323. A felek nem értenek egyet abban, hogy a „külföldi közvetlen befektetésre” vonatkozó szabályozás mely formája tartozik az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának hatálya alá. Abban egyetértés van, hogy az említett politika lefedi a befektetés piacra jutását (vagyis a bevezetés és a letelepedés feltételeit) és előmozdítását. Ezért egy olyan rendelkezés, mint az EUSFTA 9.7. cikk („Átruházás”), amely előírja, hogy a Felek tegyék lehetővé a beruházáshoz kapcsolódó valamennyi átutalást, amelyet szabadon átváltható pénznemben, korlátozás vagy késedelem nélkül kell végrehajtani, és így a piacra jutásra vonatkozik, a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.

324. Vajon a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik a beruházók (és beruházásaik) védelme, miután a külföldi piacra jutottak?

325. Véleményem szerint igen.

326. Egyértelmű, hogy a közös kereskedelempolitika legalábbis bizonyos mértékben az egyes külföldi beruházások védelmére vonatkozik. Ennek oka, hogy az említett politika szabályozza a – GATS hatálya alá tartozó szolgáltatások négy módozata értelmében vett – szolgáltatások kereskedelmét.²⁴¹ A GATS egyebek mellett a piacra jutásra és a nemzeti elbánásra, a legnagyobb kedvezményes elbánás elvére, valamint a belső szabályozásra vonatkozóan ír elő kötelezettségeket, egyebek mellett az egyik tagállam szolgáltatója által egy másik tagállam területén való üzleti jelenlétén keresztül nyújtott szolgáltatásra tekintettel (az úgynevezett 3. módozat szerinti szolgáltatások, amely általánosan véve megfelel a „letelepedésnek”).²⁴² Az említett megállapodás alapján üzleti jelenlét „bármilyen típus [helyesen: típusú] üzleti vagy szakmai jelenlétet jelent, ideértve azokat, amelyek a tag területén szolgáltatás nyújtása céljából az alábbi módon keletkeztek: i. jogi személy alapítása, megszerzése vagy fenntartása, vagy ii. fiók vagy képviselői iroda létrehozása vagy fenntartása útján”.²⁴³ Amennyiben valamely külföldi közvetlen befektetés szolgáltatásnyújtásra irányuló üzleti jelenlét létrehozására szolgál, az a szolgáltatáskereskedelem, és így a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik. Figyelembe véve a GATS alapján vállalt kötelezettségek fajtáit és a Bíróság 1/08. sz. véleményében²⁴⁴ szereplő következtetését, az is egyértelmű, hogy a közös kereskedelempolitika szabályozza a piacra jutást és az üzleti jelenlét kialakítása után alkalmazandó bánásmódot is. A külföldi közvetlen befektetés bevezetés utáni védelmének legalábbis néhány formája ezért a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik, mivel az magában foglalja a szolgáltatáskereskedelmet.

241 — Lásd a fenti 196. és 197. pontot.

242 — Lásd a GATS I:2. cikkének c) pontját, valamint X. és XVI. cikkét. E szabályok némelyike főként azokra a feltételekre vonatkozik, amelyek alapján a befektetésre sor kerülhet. E tekintetben a GATS (legalábbis) részben kiegészíti azokat a beruházási megállapodásokat, amelyek gyakran nagyrészt az említett beruházással szembeni későbbi bánásmódra összpontosítanak.

243 — Lásd a GATS XXVIII. cikkének d) pontját.

244 — 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739.

327. Ezenfelül az a kérdés már meg lett válaszolva, hogy a közös kereskedelempolitika alá tartozik-e az a szabályozás, amely a nemzeti elbánás elvének alkalmazása révén védelemben részesíti az árukereskedelemmel kapcsolatos beruházási intézkedéseket. A Bíróság kimondta, hogy egyedül az Európai Unió rendelkezik hatáskörrel a kereskedelmi vonzatú beruházási intézkedésekről szóló megállapodás (a továbbiakban: TRIMS-megállapodás) megkötésére,²⁴⁵ amely az árukereskedelmi vonzatú beruházási intézkedésekre vonatkozik,²⁴⁶ és előírja egyebek mellett a nemzeti elbánás kötelezettségét.²⁴⁷

328. Az állandó ítélkezési gyakorlat alapján továbbá valamely uniós jogi aktus akkor tartozik a közös kereskedelempolitika körébe, „[...] ha kifejezetten a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokat érinti, már amennyiben a célja e kapcsolatok előmozdítása, elősegítése vagy szabályozása, és azokra közvetlen és azonnali hatást gyakorol”²⁴⁸ A külföldi közvetlen befektetésre ezért ugyanezt a tesztet kell alkalmazni. Így tehát azok az uniós intézkedések, amelyek lényegesek a külföldi közvetlen befektetés előmozdításához, elősegítéséhez vagy szabályozásához, valamint közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak a külföldi közvetlen befektetésre és befektetőkre, a közös uniós kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak.

329. Hozzáteszem, hogy az a konkrét kontextus, amelyben a „külföldi közvetlen befektetés” kifejezés az EUMSZ 206. és EUMSZ 207. cikkben megjelenik, megfelel annak a kontextusnak, amelyben ugyanezt a kifejezést használták a konvent elnöksége által javasolt alkotmányos szerződésnek a külső tevékenységről szóló cikkeinek tervezetében. A (végül) EUMSZ 206. cikk és EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésével összefüggésben az elnökség megjegyezte, hogy a külföldi közvetlen befektetésre való utalás annak elismeréseként került bele a tervezetbe, hogy „[...] a pénzmozgások kiegészítik az árukereskedelmet, és jelenleg a kereskedelmi kapcsolatok jelentős részét teszik ki”.²⁴⁹ Ez arra utal, hogy a beruházás és a kereskedelem a hatékony és egységesített közös kereskedelempolitika lényeges összetevője. Az egyre inkább globalizált gazdaságban abból kell kiindulni, hogy az export- és importpiacokra, valamint az arra vonatkozó döntések, hogy mely piacra történjék a termelés, mind a kereskedelemtől, mind pedig a befektetési politikáktól és szabályozástól is függenek.

330. A közös kereskedelempolitika ezért a fogadó országban a külföldi közvetlen befektetés bevezetését lehetővé tevő és azt javító intézkedéseken kívül olyan intézkedésekből áll, amelyek védelmet nyújtanak az ilyen beruházásoknak, mivel az említett védelem elérhetőségének közvetlen és azonnali hatása van arra, hogy a külföldi közvetlen befektetésre sor kerül-e, valamint az adott beruházás által élvezett kedvezményekre.

331. Az EUMSZ 207. cikk ezen olvasata lehetővé teszi, hogy az Európai Unió elérje a közös kereskedelempolitika célkitűzését. Az EUMSZ 206. cikkel összhangban, e politika folytatása során az Európai Unió hozzájárul egyebek mellett „[...] a nemzetközi kereskedelemre és a külföldi közvetlen befektetésekre vonatkozó korlátozások fokozatos megszüntetéséhez [...]”. Véleményem szerint ezt a kifejezést nem lehet úgy értelmezni, miszerint a közös kereskedelempolitika a külföldi közvetlen

245 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 34. pont. Lásd még a fenti 145. pontot. A TRIMS-megállapodás a WTO-egyezmény 1A. mellékletében szereplő megállapodás (a továbbiakban: áruk kereskedelméről szóló többoldalú megállapodás).

246 — A TRIMS-megállapodás 1. cikke.

247 — A TRIMS-megállapodás 2. cikkének (1) bekezdése. Az említett megállapodás melléklete, amelyre a 2. cikk (2) bekezdése utal, nem kimerítő jelleggel felsorolja azokat a kereskedelemmel kapcsolatos beruházási intézkedéseket, amelyek összeegyeztethetetlenek az 1994. évi GATT III:4. cikke szerinti nemzeti elbánásra vonatkozó kötelezettséggel (vagyis a termékek belföldi értékesítését, értékesítésére való felkínálását, vásárlását, szállítását, forgalmazását vagy használatát érintő törvényekre, rendeletekre vagy követelményekre vonatkozó nemzeti elbánást).

248 — Lásd például: 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

249 — Lásd a konvent elnökségének az alkotmányos szerződés külső tevékenységről szóló cikkei tervezetére vonatkozó megjegyzését, CONV 685/03 (2003. április 23.), 52. és 54. oldal. Vagy, amint azt az Európai Unió és a tagállamok a kereskedelem és beruházás kapcsolatáról szóló WTO-tárgyalásokkal kapcsolatban megjegyezték, a kereskedelem és a külföldi közvetlen befektetés egymástól kölcsönösen függenek és egymást kiegészítik, és a külföldi közvetlen befektetés a kereskedelem fontos generálója (WTO, a kereskedelem és beruházás kapcsolatával foglalkozó munkacsoport, az Európai Közösség és tagállamainak közleménye, a beruházás fogalmáról szóló vitaanyag, WT/WGTI/W/115 [2002. április 16.], 2. pont).

befektetések piacra jutására vonatkozó korlátozások megszüntetésére korlátozódik. A korlátozások fokozatos megszüntetésére irányuló célkitűzés nem szorítkozik arra, hogy az áruk és szolgáltatások piacra tudnak-e jutni, vagy hogy valamely külföldi közvetlen befektetést be lehet-e vezetni a piacra. A határokon alkalmazott kereskedelmi intézkedések és a belépés korlátozása csupán egyik fajtája az ilyen korlátozásoknak. Sok másfajta intézkedés (vagy azok hiánya) szintén megelőzheti, költségesebbé teheti vagy más módon nehezítheti valamely termék vagy szolgáltatás forgalomba hozatalát, vagy valamely nyereség elérése érdekében eszközölt beruházást. Az ilyen korlátozások eredhetnek például hátrányosan megkülönböztető bánásmódból, abból, hogy a nemzetközi kereskedelem és a külföldi közvetlen befektetés szabályozásából hiányzik a biztonság, előreláthatóság és átláthatóság,²⁵⁰ vagy tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok létéből.

332. A Bíróság ezen értelmezéssel egybehangzóan elfogadta, hogy az 1994. évi GATT és a GATS áru- és szolgáltatáskereskedelmi rendelkezései (a közlekedést leszámítva) a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak.²⁵¹ Ezek a megállapodások nem korlátozódnak a piacra jutás szabályozására. Más fajta, különösen a belföldi eszközökre vonatkozó szabályokra szintén szükség van, mivel máskülönben a piacra jutás előnyei – egyebek mellett – a hátrányos megkülönböztetést alkalmazó belföldi intézkedések mellett jelentőségüket vesztenék.

333. Véleményem szerint ugyanez a gondolatmenet kell hogy vonatkozzon a külföldi közvetlen befektetések szabályozására is. Végső soron az ilyen befektetést lehetővé tevő szabályokat teljes mértékben veszélyeztetné az, ha a befektetés megtörténtével a befektetőt nem védi semmi például a hátrányosan megkülönböztető bánásmóddal (lásd az EUSFTA „Nemzeti elbánásról” szóló 9.3. cikkét, az 5. egyetértési záradékkal és az EUSFTA „Kártalanítás veszteségeikért” című 9.5.1. cikkével együttesen értelmezve), a kisajátítással (lásd az EUSFTA „Kisajátításról” szóló 9.6. cikkét), vagy az átruházás korlátozásával (lásd az EUSFTA „Átruházásról” szóló 9.7. cikkét) szemben. Például, ha egy beruházást engedtek piacra jutni, azonban azt a gazdasági tevékenységet, amelyre a beruházás irányult, kártalanítás nélkül kisajátítják, a beruházó számára az eredmény rosszabb lehet, mint ha a piacra jutást egyszerűen megtagadták volna. Ugyanez vonatkozik arra, ha valamely beruházót veszteség éri a fogadó államban amiatt, hogy a beruházását az említett állam fegyveres erői vagy hatóságai lefoglalják vagy szükségtelenül megsemmisítik (lásd az EUSFTA „Kártalanítás veszteségeikért” című 9.5. cikkének (2) bekezdését).

334. Hasonlóképpen, ha a beruházók a beruházásaik tekintetében nem részesülnek tisztességes és méltányos elbánásban amiatt, hogy a fogadó államban nem fordulhatnak a bíróságokhoz, a jogszerű eljárást súlyosan megsértik, illetőleg rosszhiszeműen járnak el, ez veszélyeztetheti azon döntés meghozatalát, hogy az adott államba beruházást eszközöljenek és ennek előnyeit kihasználják (lásd az EUSFTA „Előírt elbánásról” szóló 9.4. cikkét). A beruházók vagy beruházások fizikai biztonságára irányuló védelem hiánya ugyanezt eredményezheti (lásd szintén az EUSFTA „Előírt elbánásról” szóló 9.4. cikkét).

335. Nem látom indokoltnak, hogy más véleményen legyünk erről amiatt, hogy az e szabályok némelyike alól kivételt engedő rendelkezések, mint például az EUSFTA 9.3. cikkének (3) bekezdése, olyan célkitűzésekre utalnak, amelyek megvalósítása esetleg tagállami hatáskörbe tartozik. Az ilyen rendelkezések feladata az, hogy előírja azokat a feltételeket, amelyek mellett a Felek – törvényes célkitűzések, például a közbiztonság védelme vagy a közrend fenntartása érdekében – olyan intézkedéseket fogadhatnak el vagy hajthatnak végre, amelyek máskülönben összeegyeztethetetlenek lennének az említett szabályokkal. Ezek olyan intézkedések, amelyek a külföldi közvetlen befektetéssel való sajátos kapcsolatuk miatt az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának hatálya alá tartoznak. Ezért azok a feltételek, amelyek mellett kivételes jelleggel ilyen intézkedéseket lehet alkalmazni, szintén e politika körébe tartoznak.

250 — Lásd továbbá a lenti 510–512. pontot.

251 — Lásd különösen a fenti 145., 196. és 197. pontot.

336. Ezért következtetésem szerint a közös kereskedelempolitika a külföldi közvetlen befektetés védelméről szóló szabályokat is lefedi, mivel az említett védelem elérhetőségének közvetlen és azonnali hatása van arra, hogy a külföldi közvetlen befektetésre sor kerül-e, valamint az adott beruházás által élvezett kedvezményekre.

337. Ez azt jelenti, hogy az EUSFTA A. szakaszának 9. fejezete az Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik, mivel az említett szakasz rendelkezései az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének értelmében vett külföldi közvetlen befektetés liberalizálására és védelmére vonatkoznak.

338. Ugyanakkor számos tagállam azzal érvel, hogy a közös kereskedelempolitika hatálya nem terjedhet ki a külföldi közvetlen befektetés kisajátításával szembeni védelemről szóló szabályokra. Azzal érvelnek, hogy az EUMSZ 345. cikkel összhangban ez a kérdés tagállami hatáskörbe tartozik. Az említett rendelkezés szerint a Szerződések nem sérthetik a tagállamokban fennálló tulajdoni rendet. Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésével együttesen értelmezve (állításuk szerint) ez azt jelenti, hogy a közös kereskedelempolitika nem terjed ki a külföldi közvetlen befektetés kisajátítására.

339. Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdését és az EUMSZ 345. cikket én nem így értelmezem.

340. Az EUMSZ 345. cikk azt az elvet fejezi ki, miszerint a Szerződések a tagállamok tulajdoni rendjét illetően semlegesek: a Szerződésekkel általában nem ellentétes sem a vállalkozások államosítása, sem azok privatizálása.²⁵² A Bíróság azonban kimondta, hogy az EUMSZ 345. cikk „nem vonja ki a tagállamok hatályos tulajdoni rendjét az [EUMSZ] alapvető szabályai, többek között a hátrányos megkülönböztetés tilalmának elvére, a letelepedési szabadságra és a tőke szabad mozgására vonatkozó szabályai alól.”²⁵³ Véleményem szerint ebből az következik, hogy míg a tagállamok valóban megválaszthatják tulajdoni rendjüket, az e választásból eredő következmények, valamint a tulajdonlás feltételei továbbra is az uniós jog alkalmazandó szabályainak hatálya alá tartoznak. Más szavakkal, az EUMSZ 345. cikk nem értelmezhető úgy, hogy a tagállamok a tulajdoni jogviszonyokat úgy szabályozhatnák, hogy „kivonják azokat bármely, e területre vonatkozó [uniós] fellépés alól”.²⁵⁴

341. Amennyiben az Európai Unió olyan nemzetközi megállapodást köt (függetlenül attól, hogy ezt milyen jogalapon teszi), amely megfosztja a tagállamokat a tulajdon kisajátításának jogától, ez valóban megsértene az EUMSZ 345. cikkben biztosított jogot. Azonban nem ez a helyzet, amikor az Európai Unió megállapodik valamely harmadik állammal abban, hogy a megállapodásban részes egyik fél sem államosítja vagy privatizálja a másik fél beruházói által eszközölt beruházásokat, kivéve, ha bizonyos feltételek teljesülnek. Egy ilyen megállapodás nem sérti a tagállamok azon előjogát (vagyis a kizárólagos hatáskörüket), hogy tulajdoni rendjüket megválasszák. Az csupán korlátozza azokat a körülményeket, amelyek esetén a beruházásokat államosíthatják vagy privatizálhatják. Amennyiben egy ilyen megállapodás a külföldi közvetlen befektetést is érinti, az EUMSZ 345. cikk nem korlátozza az Európai Unió EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti kizárólagos hatáskörét, hogy az említett jog gyakorlásának feltételekhez kötéséről valamely harmadik állammal megállapodjon. Hasonlóképpen nem harmonizálja egy ilyen megállapodás a kisajátítás feltételeit az Európai Unión belül.

342. Ezért úgy vélem, hogy az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésével együttesen értelmezett EUMSZ 345. cikk nem korlátozza az Európai Unió EUMSZ 207. cikk (1) bekezdés szerinti hatáskörét.²⁵⁵

252 — 2013. október 22-i Essent és társai ítélet, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 29. és 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

253 — 2013. október 22-i Essent és társai ítélet, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Lásd például még: 2002. június 4-i Bizottság kontra Portugália ítélet, C-367/98, EU:C:2002:326, 48. pont.

254 — Lásd: 1995. július 13-i Spanyolország kontra Tanács ítélet, C-350/92, EU:C:1995:237, 22. pont.

255 — Az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdését illetően lásd még a fenti 106–110. pontot.

343. Ennek megfelelően következtetésem szerint a 9. fejezet A. szakasza (Beruházásvédelem) a külföldi közvetlen befektetésre vonatkozó részében teljes mértékben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése alapján.

344. Végezetül hozzátenném, hogy bár a „külföldi közvetlen befektetés” most már egyértelműen a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik, az EUSFTA 9. fejezete A. szakaszának egyes részei egyszerűen ugyanezen politika körébe tartozhatnak az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének egyéb vonatkozásai alapján. Utaltam már a szolgáltatáskereskedelem és a beruházás közötti kölcsönhatásra.²⁵⁶ A szellemi tulajdonjoghoz fűződő jogok és a beruházás kereskedelmi vonatkozásai hasonlóképpen hatással vannak egymásra, mivel az EUSFTA alapján szellemi tulajdonjogok és a jó hírnév az említett fejezet által szabályozott beruházások egyik formája.²⁵⁷

345. Jelen eljárás szempontjából azonban elég az, hogy a 9. fejezet tartalma az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében szereplő legalább egy területre vonatkozik, és így a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.

Az Európai Unió hatásköre az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdéssel együttesen értelmezett EUMSZ 63. cikk alapján

346. Abban egyetértés van, hogy az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése önmagában nem rendelkezik a külföldi közvetlen befektetésen kívül más befektetésről. A felek e befektetések leírására többnyire a „portfóliobefektetés” kifejezést használták.

347. Amennyiben e többi befektetésfajtát szabályozó EUSFTA-szabályokra (azok egyes részeire) nem vonatkoznak a szolgáltatásokról szóló kötelezettségvállalások,²⁵⁸ az ilyen befektetésekre vonatkozó európai uniós fellépés és az Európai Unió kizárólagos hatáskörének jogalapját máshol kell keresni.

348. Semmi nem utal arra, hogy az Európai Uniónak az EUSFTA megkötésére vonatkozó kizárólagos hatáskörre lenne szüksége ahhoz, hogy belső hatáskörét gyakorolni tudja. Így az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti második jogalap nem alkalmazandó.

349. A felek azonban nem értenek egyet abban, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdéséből az Európai Uniónak kizárólagos hatásköre származhatna az A. szakasz 9. fejezetére, az a külföldi közvetlen befektetésen kívüli egyéb befektetésfajtákra vonatkozóan.

350. Nem tudok egyetérteni a Bizottságnak az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésére vonatkozó tág értelmezésével, amely szerint a „közös szabályok” közé tartoznak a Szerződés rendelkezései is.

256 — Lásd a fenti 326. pontot. E tekintetben azt is megjegyzem, hogy az EUSFTA 8.8. cikk d) pontjához (a „letelepedés” fogalmának meghatározása) fűzött 8. lábjegyzet szerint a jogi személy „alapítása” és „megszerzése” kifejezéseket úgy kell értelmezni, hogy azok magukban foglalják a jogi személyben való tőkerészesedést a tartós gazdasági kapcsolatok létrehozása és fenntartása céljából.

257 — Lásd az EUSFTA 9.1. cikkének (1) bekezdését és a 9.1. cikke (1) bekezdésének g) pontját.

258 — Lásd a fenti 326. pontot. Ezzel összefüggésben megjegyzem, hogy a GATS, amely a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik (az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdésében szereplő közlekedés kivételével), valószínűleg szintén alkalmazható lehet egyes – a külföldi közvetlen befektetésen kívüli – befektetésfajtákra. Például a GATS XVI:1. cikkéhez („Piacra jutás”) fűzött 8. lábjegyzet első mondata szerint „ha egy tag az 1. cikk (2) bekezdésének a) pontjában hivatkozott módon nyújtott szolgáltatás vonatkozásában piacra jutással kapcsolatos kötelezettséget vállal, és ha a szolgáltatás alapvető részét képezi a határon keresztül történő tőkemozgás, a tag köteles ezáltal az ilyen tőkemozgást lehetővé tenni”.

351. Az igaz, hogy magának az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének a szövege nem ad egyértelmű eligazítást. Míg az EUMSZ a „közös szabályok” fogalmát kifejezetten a másodlagos uniós jog elfogadásával kapcsolatban használja,²⁵⁹ az EUMSZ harmadik részének VII. címe „A versenyre, az adózásra és a jogszabályok közelítésére vonatkozó közös szabályok” címet viseli. Vagyis a Szerződés azon rendelkezéseit, amelyekben szerepel, „közös szabályokként” sorolja be.

352. Azonban az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalapot az ERTA-ítélet, valamint az ERTA-elvet alkalmazó későbbi ítélkezési gyakorlat alapján kell értelmezni.²⁶⁰ Ebben az összefüggésben nézve egyértelmű, hogy a Bizottságnak a „közös szabályokra” vonatkozó tág értelmezése nem elfogadható.

353. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése további jogalapokat határoz meg ahhoz, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezzen valamely nemzetközi megállapodás megkötésére, ha az Európai Unió az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése alapján nem rendelkezik kifejezett kizárólagos hatáskörrel. A hatáskörnek ezért valamilyen, magukon a Szerződéseken kívüli *más jogalapból* kell származnia. Az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap esetében ez a másik jogalap az a hatás, amelyet a tagállamok által megkötött nemzetközi megállapodások gyakorolhatnak a „közös szabályokra”, vagyis az Európai Unió által belső hatáskörének *gyakorlása* során (például egy közös politika megvalósítása érdekében) egyes területeken elfogadott szabályokra. Vagyis, amint azt a Bíróság a 2/92. sz. véleményében egyértelművé tette, kizárólag valamely belső hatáskör gyakorlása (nem pedig csupán a megléte) eredményezheti a (beleértett) kizárólagos külső hatáskör megállapítását.²⁶¹ Az 1/94. sz. véleményben a Bíróság hangsúlyozta, hogy „[...] [az Európai Unió] kizárólagos külső hatásköre [nem] következik *ipso facto* azon hatásköréből, hogy belső szinten szabályokat állapíthat meg”.²⁶²

354. A Bizottság érvelése azt jelentené, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése elismeri az Európai Unió azon jogát, hogy olyan megállapodást kössön, amely a Szerződéseket érinti vagy azok alkalmazási körét megváltoztatja. Azonban az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének elsődleges feladata, amint az a megszövegezéséből is egyértelmű, az, hogy az Unió külső hatáskörének jellegét meghatározza. Nem szolgálhatja azt a célt, hogy feljogosítsa az Európai Uniót arra, hogy valamely nemzetközi megállapodás megkötésével „érintse” az elsődleges uniós jogi szabályokat, vagy „alkalmazási körüket megváltoztassa”.²⁶³ Az elsődleges jog kizárólag a Szerződéseknél az EUSZ 48. cikknek megfelelően történő módosításával változtathatók meg.²⁶⁴ A Bizottság állításával szemben az a veszély, hogy az uniós elsődleges jog érintett lehet, az az EUMSZ 3. cikkének (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap értelmében véve nem alapozza meg a kizárólagos külső hatáskört.²⁶⁵ Hasonlóképpen nem értelmezhető az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése úgy, hogy az Európai Uniót kizárólagos külső hatáskör illeti meg, hogy rendelkezik hatáskörrel belső szabályok elfogadására.²⁶⁶

355. A Bizottság itt a Pringle ítéletre hivatkozott, ahol a Bíróság azt vizsgálta, hogy az (eurót hivatalos pénznemként használó tagállamok által kötött) ESM-Szerződés érintette-e az Európai Unió azon hatáskörét, hogy az EUMSZ 122. cikk (2) bekezdése alapján *ad hoc* pénzügyi támogatást nyújtson valamely tagállamnak, ha megállapítható, hogy az természeti csapások vagy általa nem befolyásolható rendkívüli események folytán nehézségekkel küzd, vagy súlyos nehézségek komoly veszélye áll fenn. A

259 — Például az EUMSZ 91. cikk (1) bekezdésének a) pontja a valamely tagállam területére vagy területéről való, illetve egy vagy több tagállam területén átmenő nemzetközi szállításról szóló közös szabályokról szól.

260 — 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 67. pont.

261 — 1995. március 24-i 2/92. sz. vélemény (Az OECD-nek a nemzeti kezeléssel kapcsolatos felülvizsgált harmadik határozata), EU:C:1995:83, 33. pont (amely a „belső jogszabály” szükségességéről szól) és 36. pont.

262 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 77. pont (kiemelés tőlem).

263 — Annak illusztrálására, hogy az elsődleges jog vonatkozik azokra a nemzetközi megállapodásokra, amelyben az Európai Unió részes fél, lásd: 1998. március 10-i Németország kontra Tanács ítélet, C-122/95, EU:C:1998:94.

264 — Az EUMSZ 218. cikk (11) bekezdésének második mondata kifejezetten rendelkezik arról a lehetőségről, hogy a Szerződéseket módosítsák annak érdekében, hogy a rendelkezés alapján kiadott „kedvezőtlen” vélemény elkerülhető legyen.

265 — Tulajdonképpen egy ilyen javaslat felvetheti azt a kérdést, hogy az EUSFTA anyagi szempontból összeegyeztethető-e a Szerződésekkel. Ez azonban egyértelműen nem tartozik a Bizottság vélemény iránti kérelmének hatálya alá. Lásd a fenti 85. pontot.

266 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 77. pont.

Bíróság ott megállapította, hogy az ESM létrehozása ugyanis nem érinti az Unió azon hatáskörét, hogy az EUMSZ 122. cikk (2) bekezdése alapján ad hoc pénzügyi támogatást nyújtson valamely tagállamnak, ha megállapítható, hogy az természeti csapások vagy általa nem befolyásolható rendkívüli események folytán nehézségekkel küzd, vagy súlyos nehézségek komoly veszélye áll fenn. Hozzátette azonban, hogy sem az EUMSZ 122. cikk (2) bekezdése, sem pedig az EU- és az EUM-Szerződés egyetlen másik rendelkezése nem biztosít különleges hatáskört az Uniónak arra, hogy olyan állandó stabilizációs mechanizmust hozzon létre, mint az ESM, figyelemmel az EUSZ 4. cikk (1) bekezdésére és az EUSZ 5. cikk (2) bekezdésére, a tagállamok jogosultak ezen a területen eljárni.²⁶⁷ A Bíróság annak ellenőrzése során, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésével ellentétes-e az ESM-Szerződés azon tagállamok általi megkötése, amelyek pénzneme az euró, mind a 407/2010/EU tanácsi rendeletet,²⁶⁸ mind pedig a Szerződésnek az Európai Uniót másodlagos jogszabályok elfogadására felhatalmazó rendelkezéseit megvizsgálta. A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésével nem ellentétes, ha a tagállamok egy csoportja megkötö az ESM-Szerződést.

356. Miután a Bíróság a Pringle ítéletben ismertette az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének fő célját, megállapította, hogy „ebből az *is* következik, hogy a tagállamoknak *tilos egymás között olyan megállapodást kötni*, amely közös szabályokat érinthet, vagy azok alkalmazási körét megváltoztathatja”.²⁶⁹ Ez a kijelentés csupán az uniós jognak a nemzeti jog feletti elsőbbségének elvét fejezi ki, amely az elsődleges és másodlagos uniós jog vonatkozásában is érvényesül. A Bíróság által a Pringle ítéletben kifejtett indokolás ezen része nem támasztja alá azt az állítást, miszerint az Uniónak a nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó, az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésének harmadik jogalapjából eredő kizárólagos hatásköre az elsődleges uniós jogban szereplő „közös szabályokból” származna.

357. A Bizottság érvelése arra is utalhatna, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap alapján akkor is megállapítható a kizárólagos külső hatáskör, ha a Szerződésnek a hivatkozás alapjául szolgáló rendelkezései alapját képező belső hatáskör gyakorlására nem került sor. Ha ez így lenne, eltűnne a második jogalap, amely kifejezetten arra a helyzetre vonatkozik, amikor valamely belső hatáskör gyakorlására nem került sor, valamint az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti jogalap közötti különbség.

358. Ezenfelül, ha az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti jogalapot úgy kellene értelmezni, miszerint az a kizárólagos hatáskör szükségszerű következménye annak, hogy valamely nemzetközi megállapodás a Szerződés rendelkezéseit érintheti vagy alkalmazási körét megváltoztathatja, akkor a Szerződés rendelkezésének pusztán léte elég lehet azon következtetés levonásához, hogy az Európai Unió rendelkezett ilyen hatáskörrel. Ha ez így lenne, a Szerződés megfogalmazói miért nem erősítették meg egyszerűen kifejezett módon a kizárólagos külső hatáskör fennállását?

359. Ezért azon az állásponton vagyok, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalapban szereplő „közös szabályok” nem értelmezhető úgy, mint amelybe beletartoznak a „Szerződés rendelkezései” is.

360. Abban egyetértés van, hogy az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdése és a 64. cikk (2) bekezdése értelmében nincs olyan másodlagos uniós jog, amely szabályozná a közvetlen külföldi befektetéseken kívüli más befektetéseket.

267 — 2012. november 27-i ítélet, C-370/12, EU:C:2012:756, 104. és 105. pont.

268 — Az európai pénzügyi stabilizációs mechanizmus létrehozásáról szóló, 2010. május 11-i rendelet (HL L 118., 1. o.)

269 — 2012. november 27-i ítélet, C-370/12, EU:C:2012:756, 101. pont (eredeti kiemelés). Kokott főtanácsnok a szóban forgó ügyre vonatkozó állásfoglalásában utalt arra, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésére vonatkozó kérdés rosszul lett megfogalmazva. „Ezzel kapcsolatban megállapítandó, hogy az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése, ahogyan az az EUMSZ 216. cikkel összhangban is kiderül, egyedül az Unió harmadik országokkal és nemzetközi szervezetekkel kötendő megállapodásaira vonatkozó kizárólagos hatáskört szabályozza. Ennyiben a tagállamok az EUMSZ 2. cikk (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett e rendelkezés szerint csak azt nem tehetik meg, hogy ilyen megállapodásokat kötnek harmadik országokkal. Az ESM-Szerződés részes felei azonban kizárólag tagállamok.” Lásd: Kokott főtanácsnok Pringle ügyre vonatkozó állásfoglalása, C-370/12, EU:C:2012:675, 98. pont.

361. Ezért következtetésem szerint közös szabályok hiányában az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap feltételei nem teljesültek. Ebből következik, hogy az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel ezen az alapon. A Bizottság pedig nem állította, hogy más alapon rendelkezne kizárólagos hatáskörrel.

362. Rendelkezik az Európai Unió a tagállamokkal megosztott hatáskörrel?

Az Európai Unió tagállamokkal megosztott hatásköre

363. A Bizottság másodlagosan azzal érvel, hogy az Európai Unió megosztott hatáskörrel rendelkezik a külföldi közvetlen befektetéseken kívüli befektetéstípusokról szóló nemzetközi megállapodás megkötésére az EUMSZ 216. cikk szerinti második jogalap alapján.

364. A tárgyaláson a Bíróság a Tanácsot és a Bizottságot is megkérdezte arról, hogy az Európai Unió milyen alapon rendelkezett belső hatáskörrel a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajtákra vonatkozóan. A Tanács azt felelte, hogy a Szerződésekben nem szerepel olyan jogalap, amely alapján a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajtákra vonatkozóan másodlagos jogot lehetne elfogadni, amelyet az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalap értelmében véve „közös szabályoknak” lehetne tekinteni. Azt azonban elfogadta, hogy a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajták bizonyos vonatkozásaira vonatkozhatnak a Szerződés belső piacra vonatkozó rendelkezései (de nem az EUMSZ 63. és EUMSZ 64. cikk) alapján elfogadott jogalkotási aktusok. A Bizottság azt válaszolta, hogy az EUMSZ 63. cikk (1) bekezdésében már eleve szereplő tilalom miatt a Szerződések (nyilvánvalóan) nem szolgáltatnak jogi alapot a tőkemozgások – köztük a portfólióbefektetés – *liberalizálására* (mint a harmonizáció megkülönböztetett formájára) irányuló másodlagos jog elfogadására. Azonban az EUMSZ 114. és EUMSZ 352. cikk is alapot ad a portfólióbefektetésekre vonatkozó korlátozások megszüntetésére. Mindemellett, amennyiben az EUSFTA céljai között nem szerepelt a harmonizálás, az EUMSZ 114. cikk nem lett volna megfelelő jogalap. A Bizottság azzal érvelt, hogy mindenesetre nincs szükség arra, hogy a belső hatáskör gyakorlásának jogalapját megjelöljük, mielőtt az Unió az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésére hivatkozhatna.

365. Véleményem szerint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap csak akkor releváns, ha az Európai Unió rendelkezik belső hatáskörrel. Ilyenkor az adott kérdésnek az uniós jog hatálya alá, és így az Unió hatáskörébe kell tartoznia.²⁷⁰ Nincs szükség arra, hogy az Európai Unió rendelkezzen hatáskörrel a másodlagos jog elfogadására.

366. Számomra úgy tűnik, hogy itt az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap alkalmazásának valamennyi feltétele teljesült.

367. Az EUMSZ 63. cikk értelmében az Európai Unió egyértelműen rendelkezik hatáskörrel a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajták liberalizálására és védelmére vonatkozóan, amennyiben az ilyen befektetések a tagállamok, valamint a tagállamok és harmadik országok közötti tőkemozgásoknak minősülnek. Habár a Szerződések nem határozzák meg a „tőkemozgások” fogalmát, a Bíróság ezt a kifejezést a 88/361 irányelv mellékletében szereplő (nem kimerítő jellegű) nomenklatúrára támaszkodva már értelmezte.²⁷¹ A tőkemozgások besorolása a vonatkozó aktívák és források gazdasági természetével összhangban történt. Ez a meghatározás nagyon tág. Így a tőkemozgások körébe tartozik egyebek mellett az ingatlan, a biztosíték, az egyéb pénzügyi eszközök, a kollektív befektetési vállalkozás,

270 — Ha valamely kérdésre kiterjednek a Szerződés szabályai, akkor az adott kérdés az Európai Unió hatásköre. Így az EUMSZ 4. cikke (2) bekezdésének a) pontja előírja, hogy az Európai Unió „megosztott hatáskörrel” rendelkezik a belső piac kulcsfontosságú területén.

271 — Lásd például: 2013. október 22-i Essent és társai ítélet, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat. Lásd még a fenti 317. és 318. pontot (a „közvetlen befektetés” fogalmát illetően).

a pénzügyintézeteknél vezetett folyószámlák és letéti számla, a kereskedelmi ügyletekhez vagy szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódó hitel, pénzügyi kölcsön és hitel, a biztosíték, egyéb garancia, a zálogjog, a biztosítási szerződés teljesítése során végzett átutalás, a személyes tőkemozgás, a pénzügyi eszközök fizikai behozatala és kivitele, a szabadalom, a védjegy és a találmányok.

368. Az ilyen befektetésfajták egyéb szabályozási formái az EUMSZ 114. cikkben alapulhatnak, amennyiben a letelepedésre és a belső piac működésére vonatkozó szabályok közelítését valósítják meg. További hatáskörök származtathatók az EUMSZ 352. cikkből.

369. A belső piac tőke szabad mozgására vonatkozó aspektusának belső és külső összetevője is van. Az olyan megállapodás, amely az EUSFTA-hoz hasonlóan az Európai Unió és valamely harmadik ország közötti kölcsönös liberalizációt igyekszik megvalósítani, az említett politika keretei közé tartozik. Mivel az ilyen kölcsönös kötelezettségvállalásokra az adott harmadik ország beleegyezése nélkül nem kerülhetne sor, az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti első jogalap értelmében nemzetközi megállapodás kötésére lehet szükség az említett célkitűzés eléréséhez.

370. Ezért következtetésem szerint a 9. fejezet A. szakasza azon részében, amennyiben a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajtákra vonatkozik, az Európai Unió és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartozik az EUMSZ 4. cikke (2) bekezdésének a) pontja, valamint az EUMSZ 63. cikkel együtt az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésének első jogalapja alapján.

Az EUSFTA megszüntetheti a tagállamok és Szingapúr között kötött kétoldalú megállapodásokat?

371. Külön kérdés az, hogy az Európai Unió rendelkezik-e hatáskörrel, hogy megállapodást kössön az EUSFTA A. szakasza 9. fejezete 9.10. cikkének (1) bekezdésére vonatkozóan. E rendelkezés értelmében az EUSFTA hatálybalépése következtében a tagállamok és Szingapúr közötti, a 9-D. mellékletben²⁷² felsorolt kétoldalú beruházási megállapodások hatályukat veszítik. Ezeket a megállapodásokat az EUSFTA hatályon kívül helyezi, és azok helyébe lép. Az említett rendelkezéshez fűzött 19. lábjegyzet²⁷³ szerint „[e megállapodásokat] az [EUSFTA] által megszüntetettnek kell tekinteni a szerződések jogáról szóló Bécsi Egyezmény 59. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében”.

372. Kérelmében a Bizottság azzal érvel, hogy a 9.10. cikk („Kapcsolat más megállapodásokkal”) a 9.8. cikkel („Jogát ruházás”) és a 9.9. cikkel („Megszűnés”) együtt egyértelműen az A. szakasz 9. fejezetének a beruházásról anyagi rendelkezéseitől függ és ezért ahhoz képest kiegészítő jellegű. A tárgyaláson a Bizottság azt állította, hogy amikor az Európai Unió egy olyan területre vonatkozóan nemzetközi megállapodást köt, amely hatáskörébe tartozik (legalábbis, ha ez a hatáskör kizárólagos), az Európai Unió a tagállamok jogutódjává válik a tagállamok által harmadik államokkal kötött kétoldalú megállapodásokban, és ezért a tagállamok nevében eljárhat, ideértve az ilyen kétoldalú megállapodások megszüntetését is.

373. A Tanács és a tagállamok egy jelentős része azzal érvelt, hogy az Európai Unió önállóan eljárva nem állapodhat meg valamely harmadik állammal abban, hogy megszüntetik és felváltják azokat a nemzetközi megállapodásokat, amelyeket az említett állam és a tagállamok kötöttek, de amelyben az Európai Unió nem részes fél.

272 — Az említett megállapodások mindegyikében az szerepel, hogy a felek korlátozott időre kötik, azonban (bizonyos feltételek mellett) megújítható, ha egyik fél sem jelzi a megállapodás megszüntetésére irányuló szándékát. A megállapodás lejárt vagy megszüntetése előtt eszközölt beruházásokat egy meghatározott ideig továbbra is a megállapodás szabályozza.

273 — Egyes nyelvi változatokban [így a magyarban is] ez az 51. lábjegyzet.

374. Meglátásom szerint ebben a kérdésben csak akkor szükséges végleges döntést hozni, ha a Bíróság azt állapítja meg, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik az EUSFTA valamennyi részét illetően. Amennyiben a Bíróság azt állapítja meg, hogy az Európai Unió a tagállamokkal megosztott hatáskörrel rendelkezik, és ezért az EUSFTA-t az Európai Uniónak és a tagállamoknak is meg kell kötniük, az (érintett) tagállamok annak kifejezésével, hogy az EUSFTA-t magukra nézve kötelezőnek tekintik-e, maguk dönthetik el, hogy a Szingapúrral fennálló megállapodásaikat megszüntetik-e.

375. A már kifejtett indokok alapján úgy vélem, hogy az Európai Uniót *nem* illeti meg kizárólagos hatáskör az A. szakasz 9. fejezetének egészét (illetve az EUSFTA egészét) illetően.²⁷⁴

376. A teljesség kedvéért ennek ellenére röviden megvizsgálom, hogy az Európai Unió – mint a tagállamok és Szingapúr között létrejött, 9–D. mellékletben felsorolt megállapodásokban nem részes fél – a tagállamok beleegyezése nélkül megállapodhat-e Szingapúrral az említett megállapodások megszüntetéséről.

377. Ez a kérdés eddig még nem merült fel.²⁷⁵

378. Ha az Európai Unió kizárólagos (belső vagy külső) hatáskört szerez egy adott területen, olyan területen jár el, ahol korábban a tagállamok rendelkeztek hatáskörrel. Az, hogy az Európai Unió úgy dönt-e, hogy a tagállamok korábbi lépéseit hatálytalanítja, attól fog függni, hogy az Európai Unió ezt a hatáskörét miként gyakorolja, valamint hogy ez a tagállamok korábbi lépéseivel összeegyeztethetlenséget teremt-e. Az uniós jogtól függnének azok a feltételek, amelyek mellett az Európai Unió belső hatáskörét gyakorolhatja. Mindenesetre az uniós fellépésnek a nemzetközi joggal összhangban kell lennie.²⁷⁶

379. Ha az Európai Unió olyan területen veszi át a korábban a tagállamok által gyakorolt hatásköröket, amelyet egy nemzetközi megállapodás szabályoz, az említett megállapodás rendelkezései az uniós jog alapján az Európai Unióra nézve kötelező érvényűek lesznek.²⁷⁷ Ez volt a Bíróság álláspontja az International Fruit Company ítéletben a GATT-ra vonatkozóan (amelynek – abban az időben – az összes tagállam részese volt, az Európai Unió azonban nem).²⁷⁸ Az 1947. évi GATT kötelező ereje feltételül szolgált annak meghatározására, hogy az EGK másodlagos jogának érvényességét érintette-e. A Bíróság nem vizsgálta (nem is volt rá szükség), hogy ez a megállapítás miként érintette a tagállamoknak az 1947. évi GATT alapján fennálló kötelezettségeit, vagy pedig a tagállamok mint az említett megállapodásban Szerződő Felek jogállását. Megítélésem szerint az International Fruit Company ítélet értelmében az uniós jog szempontjából kizárólag az Európai Uniónak volt hatásköre az 1947. évi GATT hatálya alá tartozó kérdésekben, és a nemzetközi jog szempontjából az Európai Unió a tagállamok helyébe lépett, és ő lett a tagállamok által az 1947. évi GATT alapján vállalt kötelezettségek teljesítéséért felelős fél.

274 — Lásd a fenti 307–361. pontot.

275 — Habár volt már rá példa, hogy az Európai Unió döntött olyan nemzetközi megállapodások megszüntetéséről vagy felmondásáról, amelynek nem volt részese. Lásd például: az egykori Német Demokratikus Köztársaság és Svédország közötti halászati megállapodás felmondásáról szóló, 1992. november 12-i 92/530/EGK tanácsi határozat (HL 1992. L 334., 33. o.; magyar nyelven nem elérhető).

276 — Általános értelemben lásd: 1992. november 24-i Poulsen és Diva Navigation ítélet, C-286/90, EU:C:1992:453, 9. pont.

277 — Lásd még például: 2011. december 21-i Air Transport Association of America és társai ítélet, C-366/10, EU:C:2011:864, 71. pont (ahol is a Bíróság kimondta, hogy mivel valamely nemzetközi megállapodás alkalmazási területén korábban a tagállamok által gyakorolt hatásköröket az adott napig nem vette át teljes egészében az Unió, ez a megállapodás nem kötelezi az Uniót).

278 — Lásd: 1972. december 12-i International Fruit Company és társa ítélet, 21/72–24/72, EU:C:1972:115, 18. pont. Más nemzetközi megállapodásokra vonatkozóan lásd még például: 1975. november 19-i Douaneagent der Nederlandse Spoorwegen ítélet, 38/75, EU:C:1975:154, 16. és 21. pont; 1976. július 14-i Kramer és társai ítélet, 3/76, 4/76 és 6/76, EU:C:1976:114, 44. és 45. pont.

380. Az International Fruit Company ítélet ugyanakkor nem foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy ha az Európai Unió átveszi a korábban a tagállamok által gyakorolt hatásköröket egy olyan területen, amely az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe kerül, e hatáskörökbe beletartozik-e a tagállamok által harmadik országokkal kötött meglévő megállapodások megszüntetésének joga. Tulajdonképpen a tagállamok továbbra is az 1947. évi GATT Szerződő Felei maradtak, amely egyezmény innentől kezdve az uniós jog alapján egyaránt vonatkozott a tagállamokra és az EGK-ra is.

381. A Bíróság azt is megállapította, hogy főszabály szerint az uniós Szerződések alkalmazása nem érintheti a tagállamok azon köteletségét, hogy a harmadik államok valamely korábbi megállapodásban biztosított jogait tiszteletben tartják, és hogy a tagállamok az említett megállapodás szerinti kötelezettségeiket teljesítsék.²⁷⁹ Így tehát, még ha a Szerződések egy adott területre vonatkozó hatásköröket teljes egészükben az Európai Unióra ruházzák is át, a tagállamok a harmadik államokkal szemben a nemzetközi jog értelmében fennálló kötelezettségeiket kötelesek teljesíteni. Ez összeegyeztethető a nemzetközi jog azon hagyományos elvével, amely szerint a belső jog nem igazolhatja valamely nemzetközi megállapodás teljesítésének elmulasztását és nem érintheti annak érvényességét.²⁸⁰ Ez azt is jelenti, hogy a Szerződések módosítása nem eredményezheti azt, hogy az Európai Unió a tagállamok helyére lép azon megállapodásokban, amelyeket a tagállamok kötöttek korábban harmadik államokkal. Vagyis a harmadik államot továbbra is köti az adott tagállammal kötött megállapodás, és főszabály szerint az említett megállapodást a *pacta sunt servanda* elvnek²⁸¹ megfelelően mindkét félnek teljes egészében teljesíteni kell.

382. A tagállamoknak azonban az említett megállapodásokból eredő kötelezettségeiket úgy kell teljesíteniük, hogy az az uniós joggal, valamint az Európai Uniónak az újonnan megszerzett kizárólagos hatásköre gyakorlásával összeegyeztethető legyen. Ha ez nem lehetséges az uniós jog megsértése nélkül, akkor a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges lépéseket, hogy a szóban forgó megállapodásokat az uniós joggal összhangba hozzák. Ez a kötelezettségük egyrészt az uniós jog elsőbbségéből, másrészt az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében szereplő jóhiszemű együttműködés kötelezettségéből ered.

383. Ezt ez érvelést megerősíti az EUMSZ 351. cikk, amely a tagállamok által egy vagy több tagállam és egy vagy több harmadik ország között 1958. január 1. (vagy az adott tagállam csatlakozása) előtt megkötött megállapodások, valamint a Szerződések rendelkezései közötti viszonyra vonatkozik.

384. Az EUMSZ 351. cikk első bekezdésének célja, „[...] hogy a nemzetközi jog elveivel összhangban egyértelművé tegye, hogy a Szerződés alkalmazása nem érinti az érintett tagállam arra vonatkozó kötelezettségvállalását, hogy tiszteletben tartsa harmadik államoknak egy korábban létrejött megállapodásból eredő jogait, valamint hogy teljesítse az abból következő kötelezettségeit [...]”.²⁸²

385. Az említett rendelkezés második bekezdése kimondja, hogy amennyiben ezek a megállapodások nem egyeztethetőek össze a Szerződésekkel, az érintett tagállam vagy tagállamok megteszik a megfelelő lépéseket a megállapított összeegyeztethetetlenség kiküszöbölésére. E lépések alapján esetleg meg kell szüntetniük a megállapodást. Amennyiben a korábbi megállapodás és a Szerződések között nincsen összeegyeztethetetlenség, nem merül fel az orvoslásra irányuló lépések megtételének kötelezettsége.

279 — Lásd: 2000. július 4-i Bizottság kontra Portugália ítélet, C-84/98, EU:C:2000:359, 53. pont.

280 — Lásd: az 1969. és az 1986. évi Bécsi Egyezmény 27. és 46. cikkét.

281 — Az 1969. és az 1986. évi Bécsi Egyezmény 26. cikkének megfelelően „minden hatályos szerződés kötelezi a részes feleket, és a szerződés jóhiszeműen kell végrehajtaniuk”.

282 — Lásd például: 2009. március 3-i Bizottság kontra Ausztria ítélet, C-205/06, EU:C:2009:118, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2009. november 19-i Bizottság kontra Finnország ítélet, C-118/07, EU:C:2009:715, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2009. március 3-i Bizottság kontra Svédország ítélet, C-249/06, EU:C:2009:119, 34. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

386. Az EUMSZ 351. cikk alkalmazandó a Szingapúr és egyes tagállamok (Bulgária, Cseh Köztársaság, Magyarország, Litvánia, Lengyelország, Szlovák Köztársaság és Szlovénia) között, ez utóbbiak uniós csatlakozását megelőzően kötött kétoldalú megállapodások (vagyis a 9–D. mellékletben felsorolt egyes megállapodások),²⁸³ illetve a Szerződések közötti viszonyra. Az EUMSZ 351. cikk (1) bekezdése azonban önmagában nem szabályozza az említett első csoportba tartozó megállapodások, valamint a később Szingapúr és az Európai Unió által kötött megállapodások közötti viszonyt. A többi tagállam által megkötött megállapodások szempontjából nincs is jelentősége.

387. Vagyis az EUMSZ 351. cikk nemcsak hogy nem támasztja alá a Bizottság álláspontját, hanem egyértelműen megerősíti, hogy valamely tagállam továbbra is részes fele lesz az általa korábban megkötött nemzetközi megállapodásoknak, és hogy köteles megszüntetni az ilyen megállapodások és a Szerződések közötti összeegyeztethetetlenséget. Az EUMSZ 351. cikk attól függetlenül alkalmazandó, hogy az Európai Unió a megállapodások hatálya alá tartozó területeken kizárólagos vagy megosztott hatáskörrel rendelkezik-e.

388. A Szerződésnek nincs olyan rendelkezése, amely a harmadik államokkal (vagy nemzetközi szervezetekkel) nemzetközi megállapodást kötő tagállamok kötelezettségét az uniós csatlakozásukat követően katalogizálná. Kötelezettségeik egyrészt az uniós jog elsőbbségéből, másrészt az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében szereplő jóhiszemű együttműködés kötelezettségéből erednek. Vagyis a Szerződések érintik a tagállamok azon jogát, hogy az Európai Unióhoz való csatlakozásukat követően ilyen megállapodásokat kössenek. Erre csak olyan területen van lehetőségük, amelyek saját hatáskörükbe tartoznak, és ha az uniós jognak megfelelnek.

389. Amennyiben az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás ezt követően megváltozik, és az Európai Unió további, kizárólagos jellegű hatásköröket szerez, nem látom okát annak, hogy az EUMSZ 351. cikkben meghatározott szabályokat miért ne kellene alkalmazni. A tagállamoknak továbbra is meg kell tenniük a megfelelő lépéseket annak biztosítása érdekében, hogy az érintett területen fennálló megállapodások, amelyek most már az Európai Unióra is kötelező érvényűek,²⁸⁴ összhangban legyenek ezzel az új hatáskörmegoszlással és minden olyan lépéssel, amelyet az Európai Unió hatáskörei gyakorlása során ezt követően tesz.

390. Számomra úgy tűnik, hogy ez a következtetés a nemzetközi joggal is teljes mértékben összeegyeztethető.

391. Az Európai Unió és Szingapúr az EUSFTA 9.10. cikke (1) bekezdéséhez fűzött 19. lábjegyzetében²⁸⁵ kifejezetten utal az 1969. évi Bécsi Egyezmény 59. cikkére. Ez a rendelkezés a szerződések joga folytán valamennyi tagállamra és Szingapúrra is kötelező érvényű. Magát az Európai Uniót nem köti az 1969. évi Bécsi Egyezmény, és nem is kötheti, mivel nem egy állam. A Bíróság azonban az egymást követő megállapodásokra vonatkozó kérdések megoldása során utalt erre a rendelkezésre.²⁸⁶

283 — A 9–D. Mellékletben felsorolt többi megállapodás Szingapúr, illetve a Belga–Luxemburgi Gazdasági Unió, Franciaország, Németország, Hollandia és az Egyesült Királyság között jött létre, vagy 1958. január 1. után, vagy (az Egyesült Királyság esetében) az Európai Gazdasági Közösséghez való csatlakozást követően.

284 — Lásd a fenti 379. pontot.

285 — Egyes nyelvi változatokban [így a magyarban is] ez az 51. lábjegyzet.

286 — Lásd: 1993. augusztus 2-i Levy ítélet, C-158/91, EU:C:1993:332, 19. pont. Úgy tűnik, a bírói döntések és a szakirodalom támogatják azt az állítást, hogy az 1969. évi Bécsi Egyezmény 59. cikke mára a nemzetközi szokásjog részévé vált. A releváns forrásokat illetően lásd például Dubuisson, F.: Article 59 – Termination or suspension of the operation of a treaty implied by conclusion of a later treaty, in: Corten, O., és Klein, P. (szerk.), *The Vienna Conventions on the Law of Treaties – A Commentary – Volume II* (Oxford University Press, 2011), 1325. o., az 1329–1330. oldalon.

392. Az 1969. évi Bécsi Egyezmény 59. cikke foglalkozik a felek között fennálló szerződés azt követő (hallgatólagos) hatályon kívül helyezésével, hogy ugyanazon felek újabb szerződést kötnek. E rendelkezés értelmében: „1. A szerződést megszűntnek kell tekinteni, ha az abban részes valamennyi fél később azonos tárgyú szerződést köt és a) a későbbi szerződésből kitűnik vagy másképpen megállapítható, hogy a részes felek szándéka arra irányult, hogy a tárgyat ez a szerződés szabályozza [...]”. A Bizottság ebből arra következtet, hogy az Európai Uniót most már úgy kell tekinteni, mintha a korábbi kétoldalú megállapodásokban részes fél lenne.

393. Az 59. cikk semmiképpen nem tér el attól az alapvető elvtől, hogy valamely szerződés megszüntetéséhez (ahogy megkötéséhez is) az adott szerződésben részes felek egyetértése szükséges.²⁸⁷ Elsősorban kollíziós szabályként szolgál annak eldöntéséhez, hogy egymást követő szerződések esetén melyik szerződés alkalmazandó, ha a korábbi szerződésben részes felek a későbbi szerződésben is azok, azonban a korábbi szerződés nem szűnt meg.²⁸⁸ Ha az Európai Unió úgy dönt, hogy gyakorolja az újonnan szerzett hatáskörét és megállapodást köt egy harmadik állammal, az adott harmadik államra nézve az új megállapodás ugyanúgy kötelező erejű, mint minden más megállapodás, amelyet ugyanebben a tárgyban a tagállamokkal kötött. Ez a harmadik állam számára nyilvánvalóan jogbizonytalanságot teremtene. Ha az 1969. évi Bécsi Egyezmény 59. cikke alkalmazandó, ez a kollízió feloldható az Európai Unió és a harmadik állam között később megkötött megállapodás javára. Ha nem alkalmazható, a harmadik államnak főszabály szerint mindkét megállapodást be kell tartania.

394. Azonban az 1969. évi Bécsi Egyezmény 59. cikk csak akkor alkalmazható, ha elfogadjuk, hogy (nemzetközi jogi szempontból) az Európai Unió a 9-D. Mellékletben felsorolt kétoldalú megállapodásokat illetően az egyes tagállamok helyébe lépett. E cikk a szerződések jogutódlására vonatkozóan nem ad általános eligazítást. Az 1969. évi Bécsi Egyezmény nem érinti a szerződésekkel kapcsolatban az államok jogutódlásából eredő kérdéseket.²⁸⁹ A szerződések terén az államok jogutódlásáról szóló 1978. évi Bécsi Egyezmény²⁹⁰ sem foglalkozik ezzel a konkrét helyzettel. (Hozzáteszem, hogy habár ez az egyezmény hatályba lépett, csak néhány tagállam van a – korlátozott számú – aláírók között.)

395. A tárgyaláson a Bizottság utalt egy olyan gyakorlatra, amely – leírása szerint – „kialakult” és amelyet „számos harmadik ország elfogad”. Azonban az a néhány példa, amit felhozott, mind arra vonatkozott, amit maga az Európai Unió tett. A Bizottság nem adott támpontot arra vonatkozóan, hogy más államok ezt a gyakorlatot nemzetközi jogi szabálynak tekintik-e.

396. Mindezek alapján véleményem szerint a nemzetközi jog (jelenlegi állása) alapján semmi nem indokolja, hogy arra a következtetésre jussunk, miszerint az Európai Unió automatikusan a tagállamok által megkötött nemzetközi megállapodásban jogutód lehet – miközben ő maga nem részes fél abban –, majd pedig a megállapodást felmondhatja. Egy ilyen szabály a nemzetközi jogalkotás a beleegyezés szükségességére vonatkozó alapvető szabálya alóli kivétel lenne. Ha elfogadnánk a Bizottság álláspontját, az azt jelentené, hogy az uniós jog változásával, és azzal, hogy (feltehetőleg) az Európai Unió külső hatáskörét gyakorolja, valamely tagállamnak egy nemzetközi megállapodásban való tagsága megszűnne, még akkor is, ha ez egy olyan állam volt, amely egyetértett azzal, hogy a megállapodás rá nézve kötelező érvényű legyen, és amelyre vonatkozóan az említett megállapodás hatályban volt.²⁹¹ A

287 — E tekintetben lásd a Bécsi Egyezmény 54. cikkét. Az 1969. évi Bécsi Egyezmény meghatároz kivételeket (bizonyos feltételek mellett): lényeges szerződésszegés (60. cikk); a teljesítés utólagos lehetetlenülése (61. cikk); a körülmények alapvető megváltozása (62. cikk); diplomáciai vagy konzuli kapcsolatok elköltöztetése (63. cikk); valamint az általános nemzetközi jog új, feltétlen alkalmazást igénylő szabályának kialakulása (64. cikk) esetén.

288 — Az 1969. évi Bécsi Egyezmény azonos tárgyú, egymást követő szerződések alkalmazásáról szóló 30. cikkéből egyértelműen ez következik.

289 — Az 1969. évi Bécsi Egyezmény 73. cikke. Mindenesetre, ha mind az 1969. évi, mind pedig az 1986. évi Bécsi Egyezmény alkalmazható lenne (például két állam kétoldalú megállapodása, illetve egy állam és egy nemzetközi szervezet megállapodása közötti jogviszonnyal összefüggésben), az 1969. évi Bécsi Egyezmény az irányadó (lásd az 1986. évi Bécsi Egyezmény 7. cikkét).

290 — Egyesült Nemzetek Szerződéseinek Tára, 1946. kötet, 3. o.

291 — Lásd az 1969. évi Bécsi Egyezmény 2. cikke (1) bekezdésének g) pontját.

tagállamnak az adott megállapodásból eredő jogai és kötelezettségei kimerülnének, és – amennyiben az Európai Unió úgy dönt, hogy új hatásköreit gyakorolja –, helyébe az Európai Unió által a harmadik állammal szemben vállalt jogai és kötelezettségei lépnek, anélkül, hogy a tagállam kifejezte volna hozzájárulását ezekhez az (alapvető) változásokhoz.

397. Végezetül felhívom a figyelmet, hogy az Európai Unió elfogadott másodlagos jogszabályt a tagállamok és harmadik országok közötti kétoldalú beruházási megállapodások tekintetében átmeneti rendelkezések megállapításáról (1219/2012 rendelet). Azonban ez a rendelet kifejezetten kimondja, hogy nem sérti Európai Unió és tagállamai közötti, az EUMSZ szerinti hatáskörmegosztást.²⁹² Azon a feltételezésen alapul, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik minden olyan kérdésben, amely korábban az említett kétoldalú megállapodások hatálya alá tartozott, és uniós jogi alapot szolgáltat a tagállamoknak, hogy a meglévő és (esetleg) új rendelkezéseket illetően eljárjanak. Azonban ez a rendelkezés nem tér ki arra, hogy maga az Európai Unió (azon harmadik országgal együtt, amelyet a kétoldalú megállapodás köt), megszüntetheti-e ezeket a korábbi megállapodásokat.

398. Ezért következtetésem szerint a tagállamokat kizárólagos hatáskör illeti meg azon kétoldalú megállapodások megszüntetését illetően, amelyet harmadik államokkal korábban kötöttek. Következésképpen az Európai Unió nem rendelkezik hatáskörrel, hogy megállapodást kössön az EUSFTA 9.19. cikkére vonatkozóan.

Kormányzati beszerzések (az EUSFTA 10. fejezete²⁹³)

Érvelés

399. A *Bizottság* szerint a Bíróság a C-360/93. sz. ügyben²⁹⁴ már elfogadta, hogy főszabály szerint a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik az áruk és a határokon átnyúló szolgáltatások közbeszerzési piacának kölcsönös megnyitásáról szóló megállapodás megkötése. Mivel egyéb szolgáltatásnyújtási módozatok most már a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik, ez kiterjesztve igaz ezekre az egyéb szolgáltatásnyújtási módozatokra. Általánosabban, a Bizottság azt állítja, hogy a harmadik országokból származó áruk és szolgáltatások az Európai Unió közbeszerzési piacaihoz jutására, illetve az uniós áruk és szolgáltatások az említett harmadik ország közbeszerzési piacára jutását szabályozó nemzetközi megállapodások kifejezetten a nemzetközi kereskedelemre vonatkoznak, és így a nemzetközi kereskedelemre közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak. A Bizottság hozzáteszi, hogy a kormányzati beszerzésekre vonatkozó WTO-egyezmény módosításáról szóló (közelmúltban aláírt) jegyzőkönyvet az Európai Unió a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatásköre alapján kötötte.

400. A *többi fél* a 10. fejezettel kapcsolatban nem terjesztett elő konkrét érveket.

Elemzés

401. A Bizottsággal ellentétben én nem gondolom, hogy a C-360/93. sz. ügy²⁹⁵ releváns annak eldöntésében, hogy a 10. fejezet a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik-e. Az említett ügyben a Bíróság megsemmisített egy i. a (jelenlegi) Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok között létrejött, a kormányzati beszerzésekről szóló megállapodás megkötésére vonatkozó, illetve ii. a közbeszerzési eljárásokról szóló tanácsi irányelv rendelkezéseit az Amerikai Egyesült Államokra is

292 — Az 1219/2012 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése, valamint (3) preambulumbekkezdése.

293 — Lásd a jelen indítványomhoz fűzött melléklet 69–76. pontját.

294 — 1996. március 7-i Parlament kontra Tanács ítélet, C-360/93, EU:C:1996:84.

295 — 1996. március 7-i Parlament kontra Tanács ítélet, C-360/93, EU:C:1996:84.

kiterjesztő tanácsi határozatot.²⁹⁶ Megállapította, hogy az EK 113. cikk nem nyújtott megfelelő jogalapot az említett határozatok meghozatalához, mivel abban az időben csupán a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás tartozott a közös kereskedelempolitika körébe. Ugyanakkor mindkét határozat más szolgáltatásnyújtási módozatra is vonatkozott (üzleti jelenlét vagy természetes személyek tartózkodása a másik Szerződő Fél területén).²⁹⁷ A Bíróság ezért nem foglalt állást abban a kérdésben, hogy a kormányzati beszerzés mint olyan a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik-e.

402. Azzal azonban egyetérttek a Bizottsággal, hogy a 10. fejezet célkitűzése elsősorban az, hogy lehetővé tegye az Európai Unió és Szingapúr kormányzati közbeszerzési piacának kölcsönös megnyitásának elősegítését, az egyes Felek kötelezettségvállalásainak a piacra jutásra vonatkozó jegyzékében meghatározott keretek között. Az említett fejezet emellett arra irányul, hogy fokozza a versenyt az áruk, szolgáltatások és építési munkák állami beszerzése terén, és biztosítsa az átláthatóságot és az eljárás tisztességességét ezen a területen. Ezt úgy éri el, hogy a két Fél által a kormányzati beszerzésekre vonatkozó (felülvizsgált) WTO-egyezmény alapján eleve vállalt kötelezettségeket kiterjesztik.²⁹⁸ Tulajdonképpen az említett fejezet nagy része (szóról szóra) megegyezik a WTO-egyezménnyel.

403. Azt a következtetést, miszerint az áru- és szolgáltatáskereskedelem – és ezért az ilyen áruk és szolgáltatások piacra jutására vonatkozó szabályok a belső szabályozás – a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik, nem érinti az a körülmény, hogy azokat az árukat és szolgáltatásokat nem magánszemélyek, hanem közigazgatási szervek vásárolják.

404. A 10. fejezet alapján azonban a közlekedési ágazatra vonatkozóan bizonyos kötelezettségvállalások vannak érvényben. A 10.E. Melléklet 2. része („Az Unió kötelezettségvállalásai”), amely meghatározza azokat a szolgáltatásokat, amelyek vonatkozásában az Unió kötelezettségeket vállal, kifejezetten megerősíti, hogy a szállítási szolgáltatások különböző formái az említett fejezet hatálya alá tartoznak. Ezenfelül az említett melléklet e részéhez fűzött 2. megjegyzés értelmében az Uniónak a szolgáltatások tekintetében vállalt kötelezettségeire a 8. fejezet szerinti uniós kötelezettségvállalásra alkalmazandó korlátozások és feltételek vonatkoznak.

405. Amennyiben a 10. fejezet alkalmazandó a szállítási szolgáltatásokra és az azokhoz természetesen kötődő szolgáltatásokra, az EUMSZ 207. cikk (5) bekezdéséből az következik, hogy az Európai Uniónak a szóban forgó fejezetre vonatkozó hatásköre nem alapulhat a közös kereskedelempolitikán.²⁹⁹

406. A Bizottság nem bizonyította, hogy az Unió a 10. fejezetre vonatkozóan milyen egyéb alapon rendelkezhet kizárólagos hatáskörrel.

407. Meglátásom szerint az Európai Unió megosztott hatáskörrel rendelkezik az említett fejezet azon részére vonatkozóan, amely a szállítási szolgáltatásokra és az azokhoz természetesen kötődő szolgáltatásokra vonatkozóan. A 10. fejezet biztosítja, hogy az e fejezet hatálya alá tartozó közbeszerzéseket az egyenlő bánásmód, a hátrányos megkülönböztetés tilalma, valamint az átláthatóság elvének megfelelően ítélik oda, és ezáltal biztosítja a közbeszerzés verseny felé való megnyitását az Európai Unióban és Szingapúrban.³⁰⁰ Ez a fejezet ezáltal hozzájárul a belső piac

296 — Nevezetesen a vízügyi, energiaipari, szállítási és távközlési ágazatokban működő vállalkozások beszerzési eljárásairól szóló, 1990. szeptember 17-i 90/531/EGK tanácsi irányelv (HL 1990. L 297., 1. o.; magyar nyelven nem elérhető).

297 — 1996. március 7-i Parlament kontra Tanács ítélet, C-360/93, EU:C:1996:84, 30. pont.

298 — A kormányzati beszerzésre vonatkozó megállapodásnak Szingapúr, az Európai Unió és a 28 tagállam a tagja. Ez a megállapodás szerepel a WTO-egyezmény 4. mellékletében, amely a többoldalú kereskedelmi megállapodások felsorolásából áll. Ennek következtében csak azon WTO-tagok számára képezik a WTO-egyezmény részét, amelyek azt elfogadták (és csak azokra kötelező erejű) (a WTO-egyezmény II:3. cikke). Szingapúr, az Európai Unió és a 28 tagállam a 2014. április 6-án hatályba lépett, felülvizsgált kormányzati beszerzésre vonatkozó WTO-egyezménynek is részes fele.

299 — Lásd még a fenti 402. pontot.

300 — Lásd az EUSFTA 10.4. cikkét.

működésének létrehozásához vagy biztosításához, amely, amint azt a belső piacról és a versenyről szóló 27. Jegyzőkönyv egyértelművé teszi, „olyan rendszert foglal magában, amely biztosítja azt, hogy a verseny ne torzuljon”.³⁰¹ Ebben az értelemben tekinthető úgy, hogy a 10. fejezet szükséges az EUMSZ 26. cikk (1) bekezdésében meghatározott, az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap értelmében vett belső piac létrehozására irányuló célkitűzés eléréséhez.³⁰² Ez a külső hatáskör azonban – az EUMSZ 4. cikke (2) bekezdésével összhangban – megoszlik az Európai Unió és a tagállamok között.

408. Ezért következtetésem szerint a kormányzati beszerzésekről szóló 10. fejezet rendelkezései az Európai Uniónak az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti kizárólagos hatáskörébe tartoznak, kivéve ha a szállítási szolgáltatások és az e szolgáltatásokhoz természetesen kapcsolódó szolgáltatások közbeszerzésére vonatkozik. Amennyiben a szolgáltatások ez utóbbi kategóriájára vonatkozik, a 10. fejezet rendelkezései az Európai Unió megosztott hatáskörébe tartoznak.

Szellemi tulajdon (az EUSFTA 11. fejezete³⁰³)

Érvelés

409. A Bizottság szerint a 11. fejezet teljes egészében a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik, mivel az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti értelemben véve a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaira vonatkozik. Az Európai Uniót ezért e fejezet vonatkozásában az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése szerinti kizárólagos hatáskör illeti meg.

410. A Bizottság úgy véli, ezt az álláspontját alátámasztja a Daiichi ítélet³⁰⁴ is, amelyben a Bíróság kimondta, hogy az Unió által a szellemi tulajdonjogok területén elfogadott normák közül csak azok tartozhatnak „a »szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásainak« fogalma [...] alá”,³⁰⁵ amelyek kifejezett kapcsolatban vannak a nemzetközi kereskedelmi forgalommal”, viszont a TRIPS-megállapodás teljes egészében e fogalom hatálya alá tartozik.³⁰⁶ Ugyanez igaz a WTO-n kívüli, azon szellemi tulajdonnal kapcsolatos nemzetközi megállapodásokra, amelyek kifejezett kapcsolatban vannak a nemzetközi kereskedelmi forgalommal. A Bizottság itt a Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia és ERSA ítéletre utal.³⁰⁷

411. A Bizottság először is azt állítja, hogy a 11. fejezet rendelkezéseinek többsége a TRIPS-megállapodáson alapul. Másodszor, a 11.2. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy e fejezet „rendelkezései kiegészítik a Feleknek a szellemi tulajdon tekintetében a TRIPS-megállapodás, és azon egyéb nemzetközi szerződések szerinti jogait és kötelezettségeit, amelyeknek mindketten részes felei”. Harmadszor, a 11. fejezet az Európai Unió és Szingapúr közötti tágabb kereskedelmi megállapodás része. Ez megjelenik a 11.1. cikk (1) bekezdésében. Az ott meghatározott célkitűzésekből kiderül, hogy az EUSFTA-nak nem célja, hogy a szellemi tulajdon oltalmára közös szabályokat írjon elő. Céljai inkább arra irányulnak, hogy a kereskedelem útjába álló akadályokat csökkentsék és a szellemi tulajdonjogi oltalom alatt álló termékek piacára jutást növeljék. Ezenfelül – a TRIPS-megállapodáshoz hasonlóan – a 11. fejezetre az EUSFTA 15. és 16. fejezetben meghatározott vitarendezési eljárások vonatkoznak. A 11. fejezet szerinti kötelezettségek megsértése ezért kereskedelmi szankciókhoz vezethet.

301 — HL 2012. C 326, 309. o.

302 — E célkitűzés az EUSZ 3. cikk (3) bekezdésében is megjelenik.

303 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 77–91. pontját.

304 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520.

305 — A Bizottság az ítélet 52. pontjára utal.

306 — A Bizottság az ítélet 53. pontjára utal.

307 — 2005. május 12-i Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia és ERSA ítélet, C-347/03, EU:C:2005:285.

412. A 11. fejezetben szereplő, a szellemi tulajdonra vonatkozó más nemzetközi megállapodásokra való utalásokat illetően a Bizottság azzal érvel, hogy az ilyen (közös) jogalkotási technika észszerű és indokolt, mivel az általános cél az, hogy a nemzetközi kereskedelem és beruházás útjában álló akadályokat fokozatosan megszüntessék. Ezenfelül a hivatkozások többsége csupán megállapító jellegű, vagy pedig a „legjobb törekvés szerinti kötelezettségvállalás” formájában jelenik meg, amelyek nem keletkeztetnek olyan joghatást, amely veszélyeztetné az Európai Uniónak a 11. fejezetre vonatkozó hatáskörét.

413. A *Parlament* álláspontja a 11. fejezetre vonatkozóan megegyezik a Bizottságéval. Hozzáteszi, hogy a 11. fejezet nem utal a TRIPS-megállapodás 61. cikkére (amely a büntetőjogi eljárásokról és szankciókról szól).³⁰⁸

414. A *Tanács* érveinek egyike sem vonatkozik kifejezetten a 11. fejezetre.

415. Számos *tagállam* szerint az Európai Uniót nem illeti meg kizárólagos hatáskör a 11. fejezetre vonatkozóan, amely nem kapcsolódik kifejezetten a nemzetközi kereskedelemhez, és ezért nem tartozik „a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásainak” hatálya alá. A Daiichi ítélet³⁰⁹ lényegében a TRIPS-megállapodás 27. cikkére vonatkozott, nem pedig az egész megállapodásra. Ezért az EUMSZ 207. cikk nem értelmezhető úgy, hogy az kizárólagos hatáskörrel ruházza fel az Európai Uniót a TRIPS-megállapodásban szereplő valamennyi rendelkezésre vonatkozó megállapodás megkötésére. Amennyiben a Bíróság ítélete mégis a TRIPS-megállapodás összes rendelkezésére vonatkozott, a Bíróság indokolása kifejezetten a WTO szerinti jogrend sajátosságain alapult, amelyek azonban távol állnak az EUSFTA-tól. Még ha a Daiichi-ítéletet³¹⁰ tágan értelmezzük is, az nem terjeszthető ki azokra a kérdésekre, amelyeket a TRIPS-megállapodás nem szabályoz közvetlenül.

416. Az EUSFTA 11. fejezete és a TRIPS-megállapodás nem teljesen fedi egymást. Mindenesetre önmagában az, hogy valamely kérdést a WTO-egyezmény (amelynek a TRIPS-megállapodás szerves részét képezi) szabályoz, nem jelenti azt, hogy az a kérdés szükségszerűen a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik. Az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdés nem értelmezhető úgy, miszerint a szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatos valamennyi nemzetközi megállapodás most már a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.

417. A 11. fejezet magában foglalja a TRIPS-megállapodás egyes rendelkezéseit és más szellemi tulajdonról szóló (a WTO keretein kívül tárgyalt) olyan megállapodások rendelkezéseit, amelyekre vonatkozóan az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel. A TRIPS-megállapodással ellentétben ezeket a megállapodásokat (elsősorban a Szellemi Tulajdon Világszervezet által igazgatott nemzetközi megállapodások) a nem kereskedelmi megállapodások részeként kötötték meg. Hasonlóképpen nem lehet őket kereskedelmi megállapodásnak minősíteni a Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia és ERSA ítélet értelmében.³¹¹ Az imént említett megállapodások és a nemzetközi kereskedelem közötti kapcsolatok mindössze közvetettek. Az Európai Unió nem vállalhat olyan nemzetközi kötelezettséget, amelyek csak a tagállamokra vonatkoznak. Hasonlóképpen nem kötelezheti az Európai Unió a tagállamokat azon nemzetközi megállapodások alkalmazására, amelyeket ők kötöttek.

308 — A TRIPS 61. cikkének (1) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik: „A Tagok alkossanak büntetőeljárási és büntetési jogszabályokat, és pedig minimálisan a szándékos védjegyhamisítás és a kereskedelmi nagyságrendű (üzletszerű) szerzői jogi kalózkodás esetére. Az alkalmazandó eszközök között szerepeljen a szabadságvesztés vagy az elrettentéshez (visszatartáshoz) elegendő összegű pénzbüntetés; ezek legyenek összhangban a hasonló súlyú bűncselekményekkel kapcsolatban alkalmazott büntetéssel. Adott esetben a szankciók között szerepeljen a jogsértést megvalósító termék lefoglalása, elkobása és megsemmisítése; ugyanez vonatkozzék a bűncselekmény elkövetésénél döntő szerepet játszott anyagokra, eszközökre. A Tagok a szellemi tulajdon-jogok megsértésének egyéb eseteire is létrehozhatnak büntetőeljárási és büntetési szabályokat, különösen, ha a bűncselekményt szándékosan és kereskedelmi méretekben (üzletszerűen) követik el.”

309 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520.

310 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520.

311 — 2005. május 12-i Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia and ERSA ítélet, C-347/03, EU:C:2005:285.

418. Továbbá az oltalim jogok alkalmazásával kapcsolatos rendelkezések, mint például a TRIPS-megállapodás 42–50. cikke (vagyis a „Polgári és közigazgatási eljárás, jogorvoslatok”), nem tartoznak a közös kereskedelempolitikához. Ezek a rendelkezések a bírósági szervezetre és a polgári eljárásra vonatkoznak. Nem kapcsolódnak konkrétan a nemzetközi kereskedelemhez.

419. Az Európai Unió azért sem rendelkezhet kizárólagos hatáskörrel, mert a 11. fejezetben a TRIPS-megállapodás 61. cikke szerepel, amely a büntetőjogi szankciókról szól. A büntetőjogi kérdések nem képezik a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásainak részét.

420. Arra sem rendelkezik hatáskörrel az Európai Unió, hogy az EUSFTA 11.4. cikkben meghatározott kötelezettségeket elfogadja, mivel az említett rendelkezés az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni Egyezményt,³¹² a szerzői jogokról szóló WIPO-szerződést,³¹³ valamint az előadásokról és hangfelvételekről szóló WIPO-szerződést³¹⁴ építi be, amelyek személyhez fűződő jogokra vonatkoznak. Az Európai Unió nem rendelkezik hatáskörrel a személyhez fűződő jogokat illetően; ezen a téren nem került sor harmonizációra sem.

421. Az EUSFTA 11.2. cikke (amely a TRIPS-megállapodásra és az ipari tulajdon oltalmáról szóló párizsi egyezményre³¹⁵ utal) és 11.29. cikke (amely a Szabadalmi Együtműködési Szerződésre³¹⁶ hivatkozik, és előírja a Feleknek, hogy adott esetben tegyenek meg minden észszerű intézkedést annak érdekében, hogy a Szabadalmi Jogi Szerződés³¹⁷ 1–16. cikkének megfelelően), ki fog hatni a szabadalmakra, amelyek megosztott hatáskörbe tartoznak (lásd egyebek mellett az EUMSZ 118. cikket, valamint az 1257/2012 és az 1260/2012 rendeletet).³¹⁸ A szabadalmi oltalom egy olyan kérdés, amely (Spanyolország, Olaszország és Horvátország kivételével) a tagállamok közötti megerősített együttműködés körébe tartozik. Egy ilyen kérdés nem tartozhat a kizárólagos hatáskörbe: a megerősített együttműködés fogalma összeegyeztethetetlen a kizárólagos hatáskör fogalmával. Egy másik tagállam azzal érvel, hogy a Bizottság nem fejtette ki, hogy az Európai Unió hogyan tudna megfelelni az EUSFTA 11.29. cikkének,³¹⁹ ha az EUSFTA egyetlen aláírója az Európai Unió. A Szabadalmi Együtműködési Szerződés és a Szabadalmi Jogi Szerződés hatálya alá tartozó kérdések nem ugyanazok, mint a TRIPS-megállapodás hatálya alá tartozó szabadalmi anyagi jogi kérdések.

422. A (növényfajtákról szóló) 11.35. cikk szintén nem tartozik a közös kereskedelempolitika hatálya alá. Az új növényfajták oltalmáról szóló nemzetközi egyezmény nem kapcsolódik kifejezetten a nemzetközi kereskedelemhez. Az említett egyezmény a szellemi tulajdon védelmének egy *sui generis* formájáról rendelkezik. Az említett egyezmény megkötéséről szóló tanácsi határozat jogalapja az EUMSZ 43. cikk (mezőgazdaság) volt.

423. Végezetül a belső és a külső hatáskörnek (nagyjából) meg kell egyezniük. Ezért, mivel a 11. fejezet hatálya alá tartozó egyes kérdések nincsenek harmonizálva, az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése alapján.

312 — 1161 UNTS 30.

313 — 36 ILM 65.

314 — 36 ILM 76.

315 — 828 UNTS 305.

316 — 9 ILM 978.

317 — 39 ILM 1047.

318 — Az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló, 2012. december 17-i 1257/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 361., 1. o.), valamint az egységes szabadalmi oltalom létrehozásának területén megvalósítandó megerősített együttműködésnek az alkalmazandó fordítási szabályok tekintetében történő végrehajtásáról szóló, 2012. december 17-i 1260/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 361., 89. o.).

319 — Ebben a rendelkezésben a Felek megerősítik a Szabadalmi Együtműködési Szerződés szerinti kötelezettségeiket, és beleegyeznek, hogy megtesznek minden észszerű intézkedést annak érdekében, hogy belső jogszabályaikkal és eljárásaikkal összhangban álló módon megfeleljenek a Szabadalmi Jogi Szerződés 1–16. cikkének.

Elemzés

Az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerinti „szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásai” kifejezés jelentése

424. A Lisszaboni Szerződés hatálybalépését követően, az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése jelenleg előírja, hogy a közös kereskedelempolitikának egységes elveken kell alapulnia, „a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásaira” is tekintettel. E kifejezés értelmezésekor a Daiichi ítéletből kell kiindulni.³²⁰

425. Az említett ügyben hozott ítéletében a Bíróság előzetesen megjegyezte, hogy mivel az Unió elsődleges joga jelentősen fejlődött, a TRIPS-megállapodásra vonatkozó korábbi ítélkezési gyakorlata, ideértve az 1/94³²¹ indítványt is, már nem releváns annak eldöntése szempontjából, hogy a TRIPS-megállapodás milyen mértékben tartozik a közös kereskedelempolitika hatálya alá.

426. Először is a Bíróság megállapította, hogy jóllehet a TRIPS-megállapodás nem foglalkozott a nemzetközi kereskedelem részletes működésével, szerves részét képezte a WTO rendszerének, és egyike azoknak a, fontos többoldalú megállapodásoknak, amelyek e rendszer alapját képezik.³²²

427. Másodszor, a Bíróság kimondta, hogy a TRIPS-megállapodásnak a kereskedelmi forgalommal való ezen különleges kapcsolatát jól illusztrálta az a tény, hogy a WTO vitarendezési mechanizmusa lehetővé tette, hogy valamely tagország a TRIPS-megállapodás és a többi olyan főbb többoldalú megállapodás közötti engedményeket kölcsönösen felfüggeszse, amelyek a WTO-t létrehozó egyezmény részét képezik.³²³ E tekintetben a Bíróság a WTO vitarendezés szabályairól és eljárásairól szóló egyetértés memoranduma 22. cikkének (3) bekezdésére hivatkozott. Ez a rendelkezés azt határozza meg, hogy milyen engedményeket vagy egyéb kötelezettségeket lehet felfüggeszteni.

428. Harmadszor, a Bíróság indokolása szerint a Szerződés megalkotóinak figyelmét nem kerülhette el az a tény, hogy az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésébe beillesztett „szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásai” kifejezés szinte szó szerint megegyezik a TRIPS-megállapodás jelenlegi címével.³²⁴

429. Negyedszer, a Bíróság hangsúlyozta, hogy a TRIPS-megállapodás elsődleges célja a szellemi tulajdon oltalmának világméretű megerősítése és összehangolása volt. Így a preambuluma kimondja, hogy a megállapodás célja a nemzetközi kereskedelem torzulásainak csökkentése, a szellemi tulajdonjogok hatékony és megfelelő oltalmának biztosításával valamennyi WTO-tagország területén.³²⁵ Az anyagi szabályok célja a kereskedelem liberalizálása, nem pedig a tagállami jogszabályok összehangolása volt.

430. Ezért én úgy vélem, hogy a Daiichi ítéletben a Bíróság azt mondta ki, hogy a teljes TRIPS-megállapodás a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik. Elemzése nem korlátozódott a TRIPS-megállapodás 27. cikkére

320 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520.

321 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 55–71. pont. Azon sajátos intézkedések kivételével, amelyek célja, a hamisított áruk szabad forgalomba bocsátásának elkerülésére irányul, a TRIPS-megállapodás nem tartozott a közös kereskedelempolitika hatálya alá. A Bíróság ezt az álláspontját azzal indokolta, hogy a szellemi tulajdon-jogok legalább annyiban a belső kereskedelmet legalább annyira – ha nem jobban – érintik, mint a nemzetközi kereskedelmet. Azonban akkoriban a Szerződésnek a közös kereskedelempolitikáról szóló rendelkezései nem említették a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásait.

322 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 53. pont.

323 — E tekintetben lásd: 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 54. pont.

324 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 55. pont.

325 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 58. pont.

431. Mindamellett nem vagyok meggyőződve arról, hogy a Daiichi ítéletben szereplő indokolást teljes mértékben át lehetne és kellene venni az EUSFTA vizsgálatához.

432. Az, hogy az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében használt terminológia („a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásai”) megfelel a TRIPS-megállapodás címének („a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonzatairól”), úgy tűnik, hogy az említett WTO-egyezmény sajátossága.

433. A szellemi tulajdonról szóló rendelkezések beillesztése egy adott kereskedelmi megállapodásba arra utalhat, hogy az említett rendelkezések és a nemzetközi kereskedelem között kifejezett kapcsolat áll fenn. Ugyanakkor a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozhatnak a szellemi tulajdonról szóló rendelkezések vagy azok a megállapodások is, amelyek tárgyalására vagy megkötésére nem kereskedelmi kontextusban került sor.³²⁶ Amennyiben egy kérdés beillesztése egy ilyen megállapodásba önmagában elég lenne ahhoz, hogy ezáltal a közös kereskedelempolitika hatálya alá kerüljön, akkor a tagállamokat ugyancsak komolyan fenyegetné a meglévő hatásköreik elvesztésének veszélye.³²⁷

434. Továbbá véleményem szerint a közös kereskedelempolitika hatályát nem szabad a jogorvoslat azon fajtája alapján meghatározni, amelyet a vitarendezési szabályok előírnak.³²⁸

435. Véleményem szerint az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szempontjából annak van jelentősége, hogy valamely szellemi tulajdonjogi oltalomra vonatkozó rendelkezéseket tartalmazó megállapodás kifejezetten kapcsolódik-e a nemzetközi kereskedelemhez. Ezt azt megvizsgálva kell eldönteni, hogy a megállapodás célja a kereskedelmi kapcsolatok előmozdítása, elősegítése vagy szabályozása-e (nem pedig a tagállami jogszabályok harmonizálása);³²⁹ közvetlen és azonnali hatást gyakorol-e azokra; valamint hogy a nemzetközi kereskedelem torzulásának csökkentését igyekszik-e elérni annak biztosításával, hogy az egyes Felek területén a szellemi tulajdonjogok által teremtett monopóliumokban a gazdasági érdekek hatékony és megfelelő oltalomban részesülnek. Ez a Daiichi ítélet lényege.

436. Itt egyetértek Wahl főtanácsnokkal abban, hogy a szellemi tulajdonra vonatkozó szabályok a természetükből fakadóan a legtöbb esetben kapcsolódnak a kereskedelemhez, mivel azok lényegében olyan kizárólagos jogok, amelyek korlátozhatják az áruk vagy a szolgáltatások szabad mozgását.³³⁰ Egy piacgazdaságban e jogok elsődleges fontosságát gazdasági értékük adja. Ha gyakorlásuk egy határokon átnyúló piacon az oltalom alatt álló szellemi tulajdon kereskedelmi kihasználása szempontjából elengedhetetlen, akkor ezek a jogok „a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásai” alá tartoznak.³³¹ Innen nézve a szóban forgó jogokhoz kapcsolódó érdekek lényegében kereskedelmi érdekekké válnak.

326 — Lásd például: Wahl főtanácsnoknak a 3/15. sz. vélemény iránti eljárásra (A megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákési egyezmény) vonatkozó indítványa, EU:C:2016:657, 64–66. pont; lásd még: 2005. május 12-i Regione autonoma Friuli-Venezia Giulia and ERSA ítélet, C-347/03, EU:C:2005:285, 81–83. pont.

327 — Lásd még a fenti 102. pontot.

328 — Amennyiben a megsértett kötelezettség tartalma határozza meg a jogorvoslat tartalmát (mint az engedmények vagy kötelezettségek megtorló jellegű felfüggesztése), ami arra utalhat, hogy a két kötelezettségfajta között lényeges kapcsolat van. Ugyanakkor a kölcsönös megtorlás sajátos jellemzője, amelyre a Bíróság a Daiichi ítéletben utalt, úgy tűnik az, hogy nem szükségszerűen van ilyen kapcsolat. Mellékesen megjegyzem, hogy az EUSFTA 15.12. cikke lehetővé teszi, hogy valamely Fél bármely olyan rendelkezésből eredő kötelezettséget felfüggeszsen, amelyre a 15. fejezet (vitarendezés) alkalmazandó.

329 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520, 51. pont.

330 — Wahl főtanácsnoknak a 3/15. sz. vélemény (A megjelent művekhez való hozzáféréseinek megkönnyítéséről szóló marrákési egyezmény) iránti eljárásra vonatkozó indítványa, EU:C:2016:657, 56. pont.

331 — A WTO létrehozását eredményező, a kereskedelmi tárgyalásokról szóló uruguay-i fordulót elindító 1986. évi Punta Del Este-i Nyilatkozat ezt a kapcsolatot a következőképpen határozta meg: „A nemzetközi kereskedelem torzulásai és az útjában álló akadályok csökkentése érdekében, valamint figyelembe véve, hogy a szellemi tulajdon-jogok hatékony és megfelelő oltalmát elő kell mozdítani, és biztosítani kell, hogy a szellemi tulajdon-jogok érvényesítésére vonatkozó intézkedések és eljárások nem képeznek maguk is akadályt a jogszerű kereskedelem számára, a tárgyalásoknak arra kell irányulniuk, hogy a GATT rendelkezéseit egyértelműbbé tegyék és adott esetben új szabályokat és elveket dolgozzanak ki”.

437. Ez nem jelenti azt, hogy a szellemi tulajdon-jogok oltalmának minden formája mindig és mindenképpen kapcsolódik a nemzetközi kereskedelemhez. Például a Bíróság leírásában az irodalmi és művészeti tulajdonjogok oltalmára vonatkozó jogok tárgya annak biztosítása, hogy a jogosult erkölcsi és gazdasági jogai egyaránt oltalmat élveznek.³³² A személyhez fűződő jogok kiegészítik a gazdasági jogokat, mivel a szerzőnek biztosítja a jogot, hogy „magának követelhesse a mű szerzőségét, és hogy tiltakozzék a mű mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása, illetve csorbítása ellen, amely a becsületére vagy hírnevére sérelmes”.³³³ A szerzőnek a munkájához való viszonyát igyekeznek oltalomban részesíteni. Ez a viszony lényegében független azoktól a gazdasági jogoktól, amelyekkel a szerző munkájára vonatkozóan rendelkezik. Ez azt is jelenti, hogy ha valamely megállapodás, mint például az EUSFTA, szabályozza a személyhez fűződő jogok létrejöttét és oltalmát, e megállapodás megkötésének jogalapja nem lehet kizárólag az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése. Az ilyen jogokra vonatkozó rendelkezések nem kiegészítő jellegűek a gazdasági jogokhoz képest. Ha más következtetésre jutnánk, az azt jelentené, hogy a „kereskedelmi vonatkozások” szavakat kihúzzuk az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdéséből, és így a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi és nem kereskedelmi vonatkozásai a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznának.

438. Számos tagállam kéri a Bíróságtól a Daiichi ítéletében szereplő következtetésének oly módon történő korlátozását, hogy a TRIPS-megállapodás egyes rendelkezéseit, például a 42–50., valamint a 61. cikket kizárja a közös kereskedelempolitika hatálya alól. Azzal érvelnek, hogy ezek a rendelkezések a bírósági szervezetre és a polgári eljárásra vonatkoznak. Ebből az következne, hogy – mivel ezek a rendelkezések mindemellett az EUSFTA részét képezik – az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a 11. fejezetre vonatkozóan.

439. Ha ez az érvelés helyes, az azt jelentené, hogy valamely nemzetközi megállapodás minden egyes rendelkezésének teljesítenie kellene a nemzetközi kereskedelemmel fennálló kifejezett kapcsolatra vonatkozó feltételt ahhoz, hogy a közös kereskedelempolitikába tartozhasson. Ugyanakkor azon döntésnek, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik-e, és így a szóban forgó fellépés helyes jogalapja meghatározásának is objektív tényezőkön kell alapulnia, ideértve a fellépés célját és tartalmát is.³³⁴ Valamely nemzetközi megállapodás megkötéséről szóló határozat jogalapja nem egyenlő a szóban forgó megállapodás minden egyes rendelkezésére vonatkozó jogalapok összegével. Így például a C-137/12. sz. ügyben³³⁵ az, hogy a szóban forgó nemzetközi megállapodás a lefoglalásra és elkobzásra vonatkozó intézkedéseket tartalmazott, nem változtatta meg a Bíróság azon következtetését, miszerint a megállapodás a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik. E rendelkezések „[a szerződő] felek mindegyikének területén általános jelleggel szolgálják a feltételes hozzáférési szolgáltatás jogi védelmének hatékonyságát”, következésképpen „[...] hozzájárulnak az egyezményvel együttesen értelmezett megtámadott határozat elsődleges céljának megvalósításához [...]”.³³⁶

440. Végezetül nem gondolom, hogy az Európai Unió kizárólag akkor rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a közös kereskedelempolitika vonatkozásában, ha a belső piacon megilletik ennek megfelelő hatáskörök, és ezeket a belső hatásköröket (harmonizációt megvalósítva) gyakorolta. Ez azt jelentené, hogy egy ERTA-alapú feltételt értenénk bele az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontjába és az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésébe. Ugyanakkor a közös kereskedelempolitikának belső és külső összetevője is van. Az Európai Unió közös kereskedelempolitikára vonatkozó hatáskörének gyakorlása

332 — Lásd: 1993. október 20-i Phil Collins és társai ítélet, C-92/92 és C-326/92, EU:C:1993:847, 20. pont; 2011. október 4-i Football Association Premier League és társai ítélet, C-403/08 és C-429/08, EU:C:2011:631, 107. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

333 — Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló, felülvizsgált és módosított berni egyezmény (kihirdette: az 1975. évi 4. tvr.) 6bis. cikkének (1) bekezdése. Ez a személyhez fűződő jog a TRIPS-megállapodásban nem szerepel (lásd a TRIPS-megállapodás 9. cikkének (1) bekezdését). Lásd: 1993. október 20-i Phil Collins és társai ítélet, C-92/92 és C-326/92, EU:C:1993:847, 20. pont.

334 — Lásd a fenti 93. pontot.

335 — Lásd: 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 67. pont.

336 — Lásd: 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 70. pont; lásd még a 72. pontot is.

nem függ attól, hogy az Európai Uniót valamely más jogalapon megilleti-e belső hatáskör és ezt a hatáskört gyakorolta-e. Az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdése értelmében az Európai Unió e politikára vonatkozó kizárólagos hatásköre nem függ az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdésében meghatározott feltételektől.³³⁷

Az Európai Unió hatásköre az EUSFTA 11. fejezetére vonatkozóan

441. Véleményem szerint a 11. fejezet a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi és nem kereskedelmi vonatkozásaival is foglalkozik.

442. Az EUSFTA 11.1. cikk (1) és (2) bekezdésének vizsgálatából kiderül, hogy a szellemi tulajdon-jogok megfelelő és hatékony oltalmára a kereskedelem és a beruházás növelését elősegítő eszközöként tekintenek. A 11. fejezet ennek érdekében lényegében minimumszabályokat határoz meg a szellemi tulajdon hazai szabályozását, valamint e szabályok hatékony végrehajtására vonatkozó kötelezettségeket illetően.

443. A 11. fejezet így meghatározza a hatálya alá tartozó valamennyi szellemi tulajdonjog oltalmának körét, az oltalom feltételeit és megszerzési módjait, részletesen meghatározza az együttműködési formákat, valamint egy sor olyan kötelezettséget, amelyek célja, hogy a fejezet hatálya alá tartozó jogok megfelelő jogi oltalmát és végrehajtását megfelelő jogorvoslatok révén biztosítsa. Ennek során a 11. fejezet részben az EUSFTA keretein kívül megkötött nemzetközi megállapodásokban található szellemi tulajdonra vonatkozó anyagi szabályok beépítésének technikáját alkalmazza (amely technikával a TRIPS-megállapodás is élt³³⁸).

444. Meglátásom szerint a hatáskörmegoszlást nem érintheti az a tény, hogy a 11. fejezet a TRIPS-megállapodás, valamint a TRIPS-megállapodás hatálybalépését követően a WTO keretein kívül megkötött egyéb nemzetközi megállapodások részeit a WTO határozatokkal együtt beépítette, és nem pedig szó szerint vette át azok szövegét.³³⁹ Az EUSFTA-ban részes Felek jogainak és kötelezettségeinek forrása mindenképpen maga az EUSFTA. Sőt, megjegyzem, hogy a Daiichi ítéletben a beépítés módszerének alkalmazása a TRIPS-megállapodás esetében nem akadályozta meg a Bíróságot, hogy arra a következtetésre jusson, hogy az Európai Unió rendelkezett hatáskörrel e megállapodás megkötésére.

445. Ezért a Bizottsággal ellentétben nem teszek különbséget a 11. fejezet rendelkezései között aszerint, hogy más nemzetközi megállapodásokat (vagy azok részeit) építi-e be, vagy az ilyen megállapodásokra utalnak, anélkül, hogy az EUSFTA alapján kötelező érvényűvé tennék ezeket a rendelkezéseket. Az Európai Unió hatásköre az EUMSZ 207. cikk szerint a közös kereskedelempolitika meghatározására és végrehajtására terjed ki. Az Európai Unió ezt nemzetközi megállapodások tárgyalása és megkötése révén teheti meg. A közös kereskedelempolitika és a külső tevékenység célkitűzése általánosságban számos módon érhető el, és ezek nem mindegyike eredményez jogilag kötelező érvényű kötelezettségeket. Amint az a Bíróság a C-660/13. sz. ügyben egy egyetértési megállapodás kapcsán megfogalmazta, „egy [...] nem kötelező erejű megállapodás aláírásáról szóló határozat [...] az uniós politika meghatározásának [...] aktusai közé tartozik”.³⁴⁰

337 — Lásd különösen a fenti 109. pontot.

338 — Lásd például a TRIPS-megállapodás 2.1. cikkét.

339 — Amint azt az EUSFTA megszövegezői például a kormányzati beszerzésről szóló 10. fejezet jelentős részét illetően tették, lásd a fenti 402. pontot.

340 — 2016. július 28-i Tanács kontra Bizottság ítélet, C-660/13, EU:C:2016:616, 40. pont. Lásd még az említett ügyre vonatkozó indítványom (EU:C:2015:787) 102. és 111. pontját (valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

446. Véleményem szerint a Bíróságnak a Daiichi ügyben³⁴¹ szereplő következtetése a 11. fejezetre is vonatkozik annyiban, hogy a TRIPS-megállapodásnak a szóban forgó fejezet hatálya alá tartozó szellemi tulajdonjogokra (vagyis a szerzői jogok és szomszédos jogokra; szabadalmakra; védjegyekre; formatervezési mintákra; integrált áramkörök topográfiájára; földrajzi árujelzőkre; valamint a nyilvánosságra nem hozott adatok védelmére) vonatkozó tartalmát építi be.

447. Főszabály szerint nem látom indokoltnak, hogy más következtetésre jussunk a szellemi tulajdon oltalmának minimális szintjére vonatkozó többi rendelkezést illetően, feltéve, hogy a szellemi tulajdonjogokból eredő gazdasági érdekek védelmére és hatékony érvényesítésére irányulnak. Az alkalmazott politika minimumszabályokat alkalmaz a szellemi tulajdonban rejlő gazdasági érdekek védelmére, hogy előmozdítsa a beruházást, csökkentse a kereskedelmi akadályokat, elősegítse a nemzetközi kereskedelmet és valamennyire biztosítsa az egyenlő versenyfeltételeket. Ez mind a kereskedelempolitika részét képezi.

448. Habár a növényfajta-oltalom nem tartozik a TRIPS-megállapodás hatálya alá, számomra úgy tűnik, hogy a 11. fejezet ezen alfejezetét (az EUSFTA 11.35. cikke, amely megerősíti a Feleknek az új növényfajták oltalmáról szóló nemzetközi egyezmény³⁴² szerinti kötelezettségeit) ugyanígy kell vizsgálni. Ennek oka, hogy a növényfajta-oltalom gazdasági jog: a nemesítőnek az oltalom alatt álló fajta vonatkozásában fennálló azon joga, hogy hozzájáruljon egyebek mellett az előállításához vagy újbóli előállításához, a szaporítás céljából való előkészítéshez, a forgalomba hozatalra való ajánláshoz, a forgalomba hozatalhoz, az országból való kivitelhez, az országba való behozatalhoz, valamint a raktáron tartáshoz.³⁴³

449. Meg tudom érteni az Európai Uniónak a TRIPS-megállapodás 61. cikkére vonatkozó kizárólagos hatáskörével szembeni kifogásokat. Azonban számomra úgy tűnik, hogy a 11. fejezet valójában nem építi be a TRIPS-megállapodás 61. cikkét. A 11. fejezet szövege nem utal kifejezetten erre a rendelkezésre. A büntetőjogi intézkedésekre vonatkozó szakasz sem szerepel benne. Amennyiben az említett szakasz egyes szellemi tulajdon-jogokkal kapcsolatban beépíti a TRIPS-megállapodást, értelmezésem szerint ez a kereszthivatkozás a TRIPS-megállapodás II. részében szereplő „A szellemi tulajdonjogok megadásának, terjedelmének és felhasználásának alapkövetelményei” cím alatt szereplő rendelkezésekre, nem pedig a TRIPS-megállapodás III. részében szereplő, „A szellemi tulajdonjogok érvényesítése” című rendelkezésekre utal. A 11. fejezetben tulajdonképpen szerepel egy saját külön szakasz a szellemi tulajdonjogok (polgári jogi) érvényesítéséről.

450. Az átláthatóságra, a biztosított jogok hatékony védelmére, valamint a kötelezettségek érvényesítésére vonatkozó rendelkezések az Európai Unió közös kereskedelempolitikájának szerves részét képezik. Ez okból kifolyólag úgy vélem, hogy a 11. fejezetnek a szellemi tulajdonjogok polgári jogi érvényesítésére és az ezzel határos intézkedésekre vonatkozó rendelkezések szintén a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartoznak.³⁴⁴ Ugyanez vonatkozik az olyan rendelkezésekre, mint a 11.52. cikk, amely a nemzetközi együttműködés formáit határozza meg.³⁴⁵

451. Azonban úgy tűnik, az EUSFTA 11. fejezete a szellemi tulajdonjogok nem kereskedelmi vonatkozásait is szabályozza.

341 — 2013. július 18-i Daiichi Sankyo és Sanofi-Aventis Deutschland ítélet, C-414/11, EU:C:2013:520.

342 — 815 UNTS 89.

343 — Az új növényfajták oltalmáról szóló nemzetközi egyezmény 14. cikke.

344 — Elhangzott érvként, hogy az EUSFTA 11.36. cikkének (3) bekezdése egyértelművé teszi, hogy a 11. fejezettel nem ellentétes, ha a Felek saját belső jogukat alkalmazzák, vagy nem írják elő számukra, hogy a szellemi tulajdonjogok alkalmazása érdekében belső jogukat megváltoztassák. Ugyanakkor az én olvasatomban ez a rendelkezés egyszerűen annyit jelent, hogy a 11. fejezet betartásához nem szükségszerűen kell módosítani a szellemi tulajdonjogok érvényesítésével kapcsolatos meglévő jogszabályokat.

345 — Lásd: 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675.

452. A TRIPS-megállapodástól³⁴⁶ eltérően az EUSFTA 11.4. cikke (amely a szerzői jogok és szomszédos jogok számára biztosított oltalomról szól) a Berni Egyezményben meghatározott valamennyi jogot és kötelezettséget beépíti. Így tehát szerepel benne az említett egyezmény 6bis. cikke is, amely a személyhez fűződő jogok védelmét biztosítja. A 6 bis cikk maga határolja el a szerző személyhez fűződő jogait a vagyoni jogaitól.

453. A 11.4. cikk hasonlóképpen a szerzői jogokról szóló WIPO-szerződés, valamint az előadásokról és hangfelvételekről szóló WIPO-szerződés egészét beépíti az EUSFTA-ba. Az előbbi 3. cikke előírja a szerződő feleknek, hogy a szerzői jogról szóló WIPO-szerződésben előírt oltalomra vonatkozóan a Berni Egyezmény 2–6. cikkének rendelkezéseit alkalmazzák. Az utóbbi 5. cikkének (1) bekezdése meghatároz bizonyos, az előadóművészeket illető személyhez fűződő jogokat.

454. Már hangsúlyoztam a személyhez fűződő jogok külön, fontos szerepét.³⁴⁷ Ezt a szerepet az EUSFTA egyértelműen elismeri. Azonban ugyanennyire egyértelmű, hogy az ilyen jogok nem kereskedelmi jellegűek. Ezért következtetésem szerint amennyiben a 11. fejezet a szellemi tulajdon-ogok nem kereskedelmi vonatkozásaira alkalmazandó, az Európai Uniónak az említett fejezet e részei megkötésére vonatkozó hatásköre nem alapulhat az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésén.

455. A Bizottság nem próbált meg azzal érvelni, hogy az Európai Unió ennek ellenére kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti valamelyik jogalap alapján.

456. Mivel a személyhez fűződő jogok függetlenek a gazdasági jellegű szellemi tulajdonjogoktól (és azokkal együtt alkalmazandók),³⁴⁸ úgy vélem, hogy az EUSFTA 11. fejezetében szereplőkhöz hasonló rendelkezések – amennyiben a szellemi tulajdonjogok nem kereskedelmi vonatkozásaira alkalmazandók – szükségesnek tekinthetők a belső piac célkitűzéseinek eléréséhez. Ezt a következtetést nem ássa alá az a tény, hogy a személyhez fűződő jogok harmonizációjára (még) nem került sor.³⁴⁹ Az EUSFTA 11. fejezetének e vonatkozásai ezért az Európai Unió és a tagállamok megosztott hatáskörébe tartoznak az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének a) pontja, az EUMSZ 26. cikkének (1) bekezdése, valamint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap alapján.

Verseny és a kapcsolódó kérdések (az EUSFTA 12. fejezete³⁵⁰)

Érvelés

457. A *Bizottság* szerint a 12. fejezet lényegében előmozdítja és elősegíti az Európai Unió és Szingapúr közötti áru- és szolgáltatáskereskedelmet. A szóban forgó fejezet arra irányul, hogy megtiltsa a nemzetek feletti jelleggel megjelenő azon versenyellenes gyakorlatokat, amelyek alkalmasak arra, hogy akadályozzák a hatékony piacra jutást vagy csökkentsék a kereskedelem liberalizálásának azon gazdasági előnyeit, amelyeket az EUSFTA el kíván érni. Ezenfelül a 12. fejezet nem valósít meg harmonizációt és kifejezetten utal a versenyellenes magatartás és a nemzetközi kereskedelem kapcsolatára. Ezért közvetlen és azonnali hatást gyakorol a kereskedelemre, és teljes mértékben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerint. A Bizottság utal még több olyan WTO-egyezményre is, amelyekben versenypolitikai elemek szerepelnek.

346 — A TRIPS-megállapodás 9.1. cikkének első mondata előírja, hogy a WTO-tagállamoknak be kell tartaniuk a Berni Egyezmény 1–21. cikkében, valamint a annak függelékében foglaltakat. Azonban a második mondat hozzáteszi, hogy a WTO-tagállamoknak mindazonáltal a TRIPS-megállapodás alapján nincsenek olyan jogaik és kötelezettségeik, mint amelyeket rájuk a Berni Egyezmény 6 bis cikke vagy az abból levezetett jogok ruháznak.

347 — Lásd a fenti 437. pontot.

348 — Lásd a fenti 437. pontot.

349 — Lásd a fenti 109. pontot.

350 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 92–97. pontját.

458. A többi fél a 12. fejezettel kapcsolatban nem terjesztett elő konkrét érveket.

Elemzés

459. Egyetértek a Bizottsággal abban, hogy a nemzetközi kereskedelem és a versenypolitika közötti kapcsolat már a WTO-egyezmények egyes rendelkezéseiben is szerepel.³⁵¹ Mindazonáltal átfogó WTO verseny- és kereskedelempolitika elfogadására még nem került sor.³⁵²

460. Ezzel szemben az EUSFTA 12. fejezete átfogóan próbál foglalkozni az Európai Unió és Szingapúr közötti kereskedelmet ért azon negatív hatásokkal, amelyek a köz- vagy magánjellegű versenyellenes magatartásból vagy gyakorlatokból eredhetnek. Így előírja, hogy a Felek területükön olyan jogszabályokat tartsanak fenn és hajtsanak végre az Európai Unió és Szingapúr között folytatott kereskedelmet befolyásoló, vállalatok közötti megállapodásokra, a piaci erőfölénnyel való visszaélésre, valamint vállalkozások olyan összefonódására, amely jelentős mértékben fékezi a versenyt vagy jelentősen gátolja a versenyt.³⁵³ Az ilyen versenyellenes magatartást úgy tekintik, mint amely alkalmas arra, hogy aláássa a kereskedelem liberalizálásának azon előnyeit, amelyek elérésére az EUSFTA törekszik, akár úgy, hogy a piacra jutás szabályait jelentőségétől megfosztja vagy úgy, hogy csökkenti azon gazdasági előnyöket, amelyek elérésére az egyik Fél vállalkozása a másik Fél területén való áru- vagy kereskedelem révén törekszik.³⁵⁴

461. A 12. fejezet szintén közvetlenül kapcsolódik a kereskedelem szabályozásához, annyiban, hogy a kereskedelem abból eredő torzulásának korlátozására törekszik, hogy az egyes felek közvállalkozásokat hozhatnak létre vagy tarthatnak fenn, illetve hogy különleges vagy kizárólagos jogokkal ruházzon fel vállalkozásokat³⁵⁵, és szabályozza a tiltott és egyéb támogatásokat.³⁵⁶

462. Az EUSFTA 12.7. cikkének (2) bekezdése jól illusztrálja a 12. fejezet és a nemzetközi kereskedelem közötti kapcsolatot. Ez a rendelkezés, amely az SCM-megállapodás (tiltott támogatásokról szóló) 3. cikkét is beépíti,³⁵⁷ megtiltja bizonyos támogatási kategóriák nyújtását, „kivéve, ha a támogatást nyújtó Fél a másik Fél kérésére bebizonyította, hogy a szóban forgó támogatás nem érinti, illetve valószínűleg nem fogja érinteni a másik Fél kereskedelmét”.³⁵⁸ Az EUSFTA 12.8. cikkének (1) bekezdése hasonlóképpen kötelezi a Feleket, hogy vállalják, „megtesznek minden erőfeszítést” annak érdekében, hogy kezeljék az egyéb konkrét, az áruk és szolgáltatások kereskedelmével kapcsolatos támogatásokból eredő versenytorzításokat, „amennyiben azok érintik vagy valószínűleg érinteni fogják a másik Fél kereskedelmét”, és hogy megelőzzék ilyen versenytorzításokat.

351 — Jól példázza ezt az SCM-megállapodás, amely a WTO-egyezmény 1A. mellékletében szerepel és kiegészíti a GATT XVI. cikkét (az EUSFTA 12.5 és 12.7. cikke értelmében az EUSFTA támogatásokról szóló rendelkezései az SCM-megállapodáson alapulnak). Az SCM-megállapodás célja, hogy megtiltsa és szabályozza a vállalkozásoknak oly módon nyújtott támogatásokat, hogy az alkalmas arra, hogy a versenyt a belföldi termelésnek kedvező módon torzítsa, valamint, hogy szabályozza azokat az intézkedéseket, amelyeket a WTO-tagállamok a támogatások hatásainak ellensúlyozása érdekében elfogadhatnak.

352 — Azon korai WTO-kezdemények, amelyek szerint többoldalú keretrendszerre van szükség ahhoz, hogy a versenypolitika fokozottabban hozzájáruljon a nemzetközi kereskedelemhez és fejlődéshez, valamint fokozottabb technikai segítségnyújtásra és kapacitásépítésre ezen a téren, nem eredményeztek a WTO-n belül versenyjogi tárgyalásokat. Lásd: Working Group on the Interaction between Trade and Competition Policy (WGTC) – History, Mandates and Decisions: elérhető a www.wto.org/english/tratop_e/comp_e/history_e.htm#cancun oldalon; valamint The July 2004 package, elérhető a www.wto.org/english/tratop_e/dda_e/dda_package_july04_e.htm oldalon.

353 — Az EUSFTA 12.1. cikkének 1. pontja, valamint 12. cikkének 2. pontja.

354 — Lásd: az EUSFTA 12.1. cikk (1) bekezdésének utolsó mondata.

355 — Az EUSFTA 12.3. cikke.

356 — Az EUSFTA 12.5 és 12.8. cikke, valamint 12-A. melléklete.

357 — Lásd az EUSFTA 12.7. cikkének (1) bekezdését.

358 — Az EUSFTA 12.7. cikke (2) bekezdésének második albekezdése.

463. Az, hogy a 12. fejezet bizonyos fokon harmonizálja a versenyjogi szabályokat, nem jelenti azt, hogy célkitűzése a tagállamok jogszabályainak közelítése ezen a területen a belső piac működésének javítása érdekében. A 12. fejezet inkább kiterjeszti ezen alapvető uniós versenyjogi szabályok és elvek némelyikét Szingapúrra, hogy a vele folytatott áru- és szolgáltatáskereskedelmet szabályozza.³⁵⁹ E szabályok közé tartozik az EUMSZ 101. és EUMSZ 102. cikk, amely a vállalkozások közötti megállapodásokat és összehangolt magatartásokat, valamint a vállalkozások által tanúsított, piaci erőfölénnyel való visszaélést, valamint a 139/2004 tanácsi rendelettel együtt a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzését szabályozza.³⁶⁰ Hasonlóképpen, az EUSFTA rendelkezései (a közvállalkozásokra, a tagállamok által különös vagy kizárólagos jogokkal felruházott vállalkozásokra, valamint az általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott vállalkozásokra vonatkozó) EUMSZ 106. cikket, valamint (az állami támogatás okozta versenytorzulások elkerülését célzó) EUMSZ 107–109. cikket tükrözi.

464. Igaz, hogy a 12. fejezet tartalmaz rendelkezéseket a jogérvényesítés terén történő együttműködésre és koordinációra, az üzleti titkok és egyéb bizalmas információk védelmére, a Felek közötti versenyjogi konzultációra, valamint a 15. fejezetnek (vitarendezés) és a 16. fejezetnek (közvetítői mechanizmus) a 12. fejezetből eredő kérdésekre (az EUSFTA tiltott támogatásokról szóló 12.7. cikkének kivételével) való alkalmazásának kizárására is. Ezek a rendelkezések a 12. fejezetben meghatározott fő anyagi jogi kötelezettségekhez képest mind kiegészítő jellegűek. Ezért nem ássák alá azt a következtetésemet, hogy a 12. fejezet a kereskedelem előmozdítására, elősegítésére és szabályozására irányul, és így közvetlen és azonnali hatást gyakorol az áruk és szolgáltatások kereskedelmére.

465. Az árukereskedelemmel és szolgáltatásnyújtással kapcsolatban nyújtott támogatások terén (EUSFTA 12.9. cikk) alkalmazandó rendelkezések átláthatóságát illetően a 14. fejezetnek, valamint az egyéb fejezetek átláthatóságára vonatkozó rendelkezéseinek az elemzésére hivatkozom.³⁶¹

466. Ezért következtetésem szerint az 12. fejezet teljes mértékben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerint.

Megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelmet vagy beruházásokat akadályozó nem vámjellegű akadályok (az EUSFTA 7. fejezete),³⁶² valamint kereskedelem és fenntartható fejlődés (az EUSFTA 13. fejezete³⁶³)

Érvelés

Megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelmet vagy beruházásokat akadályozó, nem vámjellegű akadályok

467. A *Bizottság* érvelése szerint az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a 7. fejezetre vonatkozóan az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése alapján. Ez a fejezet egyfelől a kereskedelmet akadályozó (vámjellegű és nem vámjellegű) akadályok, valamint a beruházások útjában álló akadályok megszüntetését vagy csökkentését írja elő, továbbá a kereskedelem elősegítése érdekében szabályozási konvergenciát követel meg. Másfelől kapcsolódik a külföldi közvetlen befektetéshez is: kizárja, hogy a Felek a helyi vállalatokkal történő társulások kialakítását írják elő.

359 — Analógia útján lásd: 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 66. és 67. pont.

360 — A 2004. január 20-i rendelet (az EK összefonódás-ellenőrzési rendelete) (HL 2004. L 24., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 3. kötet, 40. o.).

361 — Lásd az alábbi 508–513. pontot.

362 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 13–18. pontját.

363 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 98–112. pontját.

468. A *Parlament* és a *Tanács* a 7. fejezettel kapcsolatban nem terjesztett elő konkrét érveket.

469. Egyes *tagállamok* szerint a 7. fejezet célkitűzése az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának csökkentése a megújuló energiaforrások előállításának előmozdítása révén, és ezért az említett fejezet a környezetvédelmi politika (EUMSZ 191. cikk), nem pedig a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.

Kereskedelem és fenntartható fejlődés

470. A *Bizottság* szerint az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja és az EUMSZ 207. cikk (1) pontja alapján a 13. fejezet teljes mértékben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik. A közös kereskedelempolitikára vonatkozó hatáskör nem korlátozódik azon eszközök elfogadására, amelyek csupán a külkerkedelem hagyományos vonatkozásait érintik. Az államok között a környezetvédelem és a munkavédelem szintjét illetően fennálló különbségek közvetlen és azonnali hatással lehetnek a nemzetközi kereskedelemre és beruházásra. Az egyik fél alacsonyabb védelmi színvonala fokozhatja a területén a kereskedelmet és a beruházást. A környezetvédelmi és munkavédelmi szabályok ellenben rejtett kereskedelmi akadályokká válhatnak. Amint az egyebek mellett az EUSFTA 13.1. cikk (1) bekezdéséből kiderül, az EUSFTA célja, hogy a nemzetközi kereskedelmet oly módon fejlessze és mozdítsa elő, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődéshez, amelynek összetevője a gazdasági fejlődés, a társadalmi fejlődés és a környezetvédelem.

471. A *Bizottság* azzal érvel, hogy a 13. fejezetnek nem célja, hogy új anyagi jogi kötelezettségeket írjon elő a munkavédelemre és a környezetvédelemre vonatkozóan, hanem csupán megerősít bizonyos meglévő nemzetközi kötelezettségvállalásokat. Célja annak biztosítása, hogy a kereskedelmi és beruházási feltételeket nem érintik hátrányosan a különböző védelmi szintek.

472. A *Bizottság* szerint a 13. fejezet, illetve az EUSZ 3. cikk (5) bekezdése és az EUMSZ 21. cikk (2) bekezdése nem összeegyeztethetetlen egymással. Az EUSZ 3. cikk (5) bekezdése előírja az Európai Uniónak, hogy közös kereskedelempolitikájába építse bele „a Föld fenntartható fejlődésével” és „a szabad és tisztességes kereskedelemmel” kapcsolatos aggályokat. Az EUMSZ 21. cikk (2) bekezdésében több célkitűzés is szerepel a fenntartható fejlődéssel kapcsolatban.

473. A 13. fejezet konkrét rendelkezéseit illetően a *Bizottság* különösen azzal érvel, hogy az a tény, hogy az EUSFTA 13.3. cikkének (3) bekezdése kötelezettségvállalást tartalmaz az alapvető munkahelyi jogokra vonatkozó egyes elvek hatékony végrehajtására, nem indokolja azon következtetést, miszerint a tagállamoknak részt kellene venniük az EUSFTA megkötésében. A szóban forgó rendelkezés nem írja elő, hogy Szingapúrnak és a tagállamoknak konkrétan hogyan kell biztosítaniuk a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (a továbbiakban: ILO) általuk ratifikált egyezményeinek hatékony végrehajtását. Ezenfelül az EUSFTA 13.6. cikkének (2) bekezdése, valamint 13.8. cikkének a) pontja csupán megerősíti a már vállalt kötelezettségeket. Egyéb rendelkezések (mint például a 13.8. cikk b)–d) pontja) arra irányulnak, hogy a nemzetközi kereskedelmet érő torzító hatásokat elkerüljék, és így elválaszthatatlanul összefonódik a nemzetközi kereskedelemmel.

474. A *Parlament* lényegében egyetért a *Bizottság* álláspontjával.

475. A *Tanács* és néhány *tagállam* azon az állásponton van, hogy habár a 13. fejezet kapcsolódik a kereskedelemhez, nem kereskedelmi vonatkozású munkaügyi, környezetvédelmi és halászati kérdéseket is szabályoz, és célja a munkavédelem és a környezetvédelem előmozdítása, valamint a tengeri biológiai erőforrások megőrzése a közös halászati politika keretében. A 13. fejezet említett rendelkezései ezért nem alapulhatnak az EUMSZ 207. cikkben. A *Tanács* továbbá azt állítja, hogy az EUSFTA 13.3. cikkének (3) és (4) bekezdésében a tagállami jogszabályok minimumharmonizációja szerepel, olyan területeken, amelyeken a Szerződések ezt kizárják. Amennyiben ezek a rendelkezések a közös kereskedelempolitika részét képezik, akkor ellentétesek az EUMSZ 207. cikk (6) bekezdésével.

476. Ezenfelül a Tanács és néhány tagállam fenntartja, hogy a 13. fejezet egyértelműen külön részt képez a megállapodás többi részéhez képest. Ezt bizonyítja egyebek mellett, hogy a szóban forgó fejezetre külön vitarendezési rendszert kell alkalmazni.³⁶⁴

477. Végezetül a Tanács azt állítja, hogy az Európai Unió arra vonatkozó kizárólagos hatásköre, hogy a halászati termékek kereskedelmével kapcsolatban az EUSFTA 13.8. cikkében kötelezettséget vállaljon, az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének d) pontjából (a tengeri biológiai erőforrások megőrzése a közös halászati politika keretében), nem pedig az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontjából (közös kereskedelempolitika) ered. A 13.8. cikk elsődleges célja, hogy fenntartható módon biztosítsa a halállomány megőrzését és gazdálkodását, nem pedig az, hogy a kereskedelmet elősegítse vagy szabályozza.

Elemzés

Kereskedelmi és nem kereskedelmi célkitűzések: általános elvek

478. A közös kereskedelempolitikát az Európai Unió külső tevékenységének elvei és célkitűzései által meghatározott keretek között kell folytatni³⁶⁵, amelybe beletartozik, hogy hozzájárul „olyan nemzetközi intézkedések kidolgozásához, amelyek a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében a környezet minőségének és a világ természeti erőforrásaival való fenntartható gazdálkodásnak a megőrzésére és javítására irányulnak”³⁶⁶. Ezért egyetértek a Bizottsággal abban, hogy a környezetvédelem szintjei a nemzetközi kereskedelemmel összefüggést mutatnak. A jelentős eltérések torzíthatják a versenyt és a kereskedelmet; az egyik piac alacsony szintű szabályozása a hazai vállalkozások versenyelőnyéhez vezethet, és így vonzzák a külföldi befektetést, azon piacok hátrányára, amelyek magasabb szintű szabályozással rendelkeznek. Ugyanakkor a környezetvédelmi szabályok protekcionista célok elérése érdekében manipulálhatók.³⁶⁷ Emiatt a fenntartható fejlődés előmozdítása szerepel a WTO-egyezmény preambulumban meghatározott célkitűzések között.³⁶⁸ Hasonló indokolás alkalmazható a munkavédelem és a nemzetközi kereskedelem közötti kapcsolatra is.

479. Azonban az a tény, hogy a közös kereskedelempolitika nem kereskedelmi célkitűzések elérésére is irányulhat, nem jelenti azt, hogy a 7. és a 13. fejezet automatikusan az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik.

480. A Bíróság már adott némi eligazítást arra vonatkozóan, hogy miként lehet különbséget tenni a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó intézkedések (amelyek lényegében a kereskedelem előmozdítására, elősegítésére vagy szabályozására irányulnak, és így a kereskedelemre közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak),³⁶⁹ valamint az Európai Unió környezetvédelmi vagy szociálpolitikájával kapcsolatos intézkedések között.

364 — Az EUSFTA 13.17. cikke.

365 — Az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésének első mondata.

366 — Az EUSZ 21. cikk (2) bekezdésének f) pontja. Lásd még az EUSZ 3. cikk (5) bekezdését és az EUMSZ 11. cikket; az utóbbi rendelkezés kimondja, hogy a környezetvédelmi követelményeket „– különösen a fenntartható fejlődés előmozdítása céljából – be kell illeszteni a közösségi politikák és tevékenységek meghatározásába és végrehajtásába”.

367 — Mindkét lehetőség megjelenik az EUSFTA 13.1. cikkének (3) bekezdésében.

368 — Ez a célkitűzés a Fellebbviteli Testületnek az egyebek mellett az 1994. évi GATT XX. cikkében szereplő általános kivételeket tartalmazó rendelkezésének értelmezése során is releváns volt. Lásd például: a WTO Fellebbviteli Testületének 1998. november 6-i Egyesült Államok – Bizonyos garnélák és garnélatermékek behozatali tilalma ügyben kiadott jelentése, WT/DS58/AB/R, DSR 1998:VII, 2755. o., 129–131. és 152–155. pont; valamint a WTO Fellebbviteli Testületének 2016. október 14-i India – Napelemekkel és napmodulokkal kapcsolatos bizonyos intézkedések ügyben kiadott jelentése, WT/DS456/AB/R, még nem tették közzé, 5.72. pont.

369 — 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

481. Így a Bíróság elfogadta, hogy azok az uniós aktusok, amelyek nem tisztán gazdasági célkitűzésekre (hanem például szociális, környezetvédelmi vagy humanitárius célkitűzésekre) is irányulnak, a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozhatnak.³⁷⁰ Ugyanakkor a szóban forgó nemzetközi megállapodások minden esetben tartalmaztak kereskedelempolitikai eszközöket: a készletezésre vonatkozó kereskedelmi megállapodásokat az 1/78. sz. véleményben; tarifális preferenciákat a 45/86. sz. ügyben; mezőgazdasági termékek (feltételes) behozatalát a C-62/88. sz. ügyben; valamint címkézési követelményeket (vagyis a kereskedelemre vonatkozó műszaki akadályokat) a C-281/01. sz. ügyben. Ezek mind olyan eszközök, amelyek az érintett termékek vagy szolgáltatások kereskedelmére közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak.

482. Ezzel szemben a kereskedelmet nem kifejezetten érintő nemzetközi megállapodások nem tartoznak a közös kereskedelempolitika hatálya alá akkor sem, ha közvetetten kapcsolódnak a kereskedelemhez. Így a 2/00. sz. véleményben a Bíróság figyelembe vette, hogy a biológiai sokféleség egyezményhez csatolt, a biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyvében szereplő élő, módosított szervezetek határokon átnyúló mozgására vonatkozó szabályok nem korlátozódtak a kereskedelmi célú mozgásokra. Ezért arra a következtetésre jutott, hogy az említett jegyzőkönyv fő célja vagy összetevője a környezetvédelem, nem pedig a közös kereskedelempolitika volt.³⁷¹ Ehhez hasonlóan a Bíróság a C-411/06. sz. ügyben³⁷² megerősítette, hogy a hulladékszállításról szóló, 2006. június 14-i 1013/2006/EK európai parlamenti és tanácsi rendeletnek³⁷³ nem az a célja, hogy meghatározza azokat a jellemzőket, amelyekkel a hulladéknak rendelkeznie kell ahhoz, hogy szabadon mozoghasson a belső piacon, vagy részt vehessen a harmadik országokkal kötött kereskedelmi ügyletekben, hanem az, hogy olyan összehangolt eljárások rendszerét alakítsa ki, amelyek lehetővé teszik a hulladékszállítás környezetvédelmi célú korlátozását³⁷⁴ Ez a rendelet ezért érvényesen alapult a Szerződésnek a környezetvédelemről szóló rendelkezésein.

483. Mindezek alapján megvizsgálom, hogy a 7. és a 13. fejezet összességében a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik-e.

Megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelmet vagy beruházásokat akadályozó, nem vámjellegű akadályok

484. Az EUSFTA 7. fejezetének célja, hogy a környezet (és adott esetben az emberi egészség) védelme érdekében „ösztönözzék, kifejlesszék és fokozzák a megújuló és fenntartható, nem fosszilis energiaforrásokból származó energiatermelést”, és így csökkentsék az üvegházhatású gázok kibocsátását.³⁷⁵ Azonban a fejezet hatálya azon intézkedésekre korlátozódik, amelyek „hatást gyakorolhatnak a Felek közötti, zöld energiatermelésre vonatkozó kereskedelemre és beruházásokra”.³⁷⁶ Az, hogy az Európai Unió e fejezetre vonatkozóan az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése alapján kizárólagos hatáskörrel rendelkezik-e, attól függ, hogy lényegében a kereskedelem előmozdítására, elősegítésére vagy szabályozására irányul-e, és így a kereskedelemre közvetlen és azonnali hatást gyakorol-e.³⁷⁷

485. Véleményem szerint igen.

370 — Lásd különösen: 1979. október 4-i 1/78. sz. vélemény (Nemzetközi nyersgumi-egyezmény), EU:C:1979:224; 1987. március 26-i Bizottság kontra Tanács ítélet, 45/86, EU:C:1987:163; 1990. március 29-i Görögország kontra Tanács ítélet, C-62/88, EU:C:1990:153; 2002. december 12-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-281/01, EU:C:2002:761.

371 — 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 40. pont.

372 — 2009. szeptember 8-i Bizottság kontra Parlament és Tanács ítélet, C-411/06, EU:C:2009:518.

373 — HL L 190., 1. o.; helyesbítés: HL 2013. L 334., 46. o.; HL 2014. L 283., 65. o.

374 — 2009. szeptember 8-i Bizottság kontra Parlament és Tanács ítélet, C-411/06, EU:C:2009:518, 72. pont.

375 — Az EUSFTA 7.1. cikke.

376 — Az EUSFTA 7.1. cikke.

377 — Lásd különösen a fenti 103. pontot.

486. A 7. fejezetben szereplő rendelkezések elsősorban a kereskedelempolitikai eszközök szabályozásával, valamint a kereskedelem és a beruházás útjában álló akadályok megszüntetésével foglalkoznak. Így a 7.4. cikk a kereskedelem és a beruházás azon akadályainak – például „a helyi tartalmi követelmények” vagy a helyi vállalatokkal történő kötelező társulások megtiltása révén történő – megszüntetésére irányul, amelyek alkalmasak arra, hogy a zöldenergia-termelést akadályozzák.³⁷⁸ Az EUSFTA 7.5. cikke hasonlóképpen arra irányul, hogy a zöld energiatermelésre szolgáló termékek kereskedelmének útjában álló technikai akadályokat elhárítsa. Az állandó ítélkezési gyakorlat alapján azon nemzetközi kötelezettségvállalás, amelynek rendelkezéseit pusztán annak biztosítására szánták, hogy a technikai szabályok és normák, valamint a technikai szabályoknak és normáknak való megfelelésség értékelésére irányuló eljárások ne képezzék a nemzetközi kereskedelem szükségtelen akadályát, a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik.³⁷⁹ Az EUSFTA 7.6 és 7.7. cikke (amelyek a kivételekre, a végrehajtásra, illetve az együttműködésre vonatkoznak) kiegészítő jellegűek a 7. fejezetből eredő többi kötelezettségvállaláshoz képest, és ezért nem döntő jelentőségűek, amikor arról kívánunk meggyőződni, hogy a szóban forgó fejezet a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozik-e.

487. Ebből következik, hogy a 7. fejezet célja, hogy a zöld energiatermeléssel kapcsolatos kereskedelmet szabályozza és elősegítse, és így közvetlen és azonnali hatást gyakorol a kereskedelemre. Ezért ez a fejezet teljes mértékben az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozik az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése szerint.

488. Ezt a következtetést nem vonja kétségbe valamely tagállam azon állítása, miszerint a 7. fejezet alkalmas arra, hogy aláássa az egyes tagállamoknak az EUMSZ 194. cikk (2) bekezdésének második albekezdésében az energiaforrások kiaknázására vonatkozó feltételek meghatározására vonatkozó jogát, továbbá nem befolyásolja a tagállamok különböző energiaforrások közötti választását és energiaellátásuk általános szerkezetét. Az EUMSZ 194. cikk (2) bekezdésének megszövegezéséből kiderül, hogy egyetlen célja, hogy az Európai Uniónak az energiapolitika végrehajtására irányuló jogalkotási aktusok elfogadására vonatkozó hatáskörének hatályát egyértelműbbé tegye. Ezért nem korlátozhatja a közös kereskedelempolitikának az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdésében meghatározott autonóm hatályát.

Kereskedelem és fenntartható fejlődés

489. A 13. fejezet egyes rendelkezései egyértelműen közvetlen és azonnali kapcsolatban állnak a kereskedelem szabályozásával. Így az EUSFTA 13.6. cikkének (4) bekezdése kifejezetten foglalkozik azon burkolt kereskedelmi korlátozások kérdésével, amelyek a többoldalú környezetvédelmi megállapodásokat végrehajtó intézkedésekből eredhetnek. Az EUSFTA 13.12. cikkének célja hasonlóképpen lényegében az, hogy megakadályozza, hogy valamely Fél hatással legyen a kereskedelemre vagy a beruházásra azzal, hogy környezetvédelmi és munkaügyi jogszabályait felfüggeszse vagy más módon eltérjen azoktól, vagy ne hatékonyan alkalmazza azokat. Egyéb példaként említhető az EUSFTA 13.11. cikkének (1) bekezdése, amely kifejezetten a környezetvédelmi áruk és szolgáltatások kereskedelmének és az azokkal kapcsolatos beruházásoknak a megkönnyítésére és előmozdítására irányul, valamint a 13.11. cikkének (2) bekezdése, amely értelmében a Felek megállapodnak abban, hogy különös figyelmet fordítanak a kereskedelmet és a beruházásokat nehezítő akadályok felszámolásának elősegítésére az éghajlatbarát áruk és szolgáltatások tekintetében.

378 — Az EUSFTA 7.4. cikkének a) és b) pontja.

379 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 33. pont. A Bíróság ezt a kijelentést a TBT-megállapodásra vonatkozóan tette, amely egyebek mellett a műszaki szabályokra és szabványokra, valamint a műszaki szabályoknak és szabványoknak való megfelelés értékelésére vonatkozó eljárásokra alkalmazandó.

490. Ugyanakkor annak ellenére, hogy a Felek kifejezték azon szándékukat, hogy nem kívánják harmonizálni a munkaügyi és környezetvédelmi normáikat (az EUSFTA 13. cikkének (4) bekezdése), a 13. fejezet rendelkezéseinek jelentős része *nem köti a kereskedelemet bármilyen feltételhez* (lehetővé téve, hogy a másik Fél a meg nem felelés esetén kereskedelmi szankciókat fogadjon el, vagy valamely konkrét kereskedelmi előnyt a munkaügyi és környezetvédelmi normáknak való megfeleléstől téve függővé), és *más módon sem szabályozza a kereskedelempolitikai eszközök alkalmazását* mint a fenntartható fejlődés előmozdításának módját.

491. Így az EUSFTA 13.3. cikkének (1) és (2) bekezdése, 13.4. cikke, valamint 13.6. cikkének (2) és (3) bekezdése lényegében arra irányul, hogy az Európai Unióban és Szingapúrban minimumszabályok teljesüljenek a munkavédelem és a környezetvédelem terén, *függetlenül* azok kereskedelemre gyakorolt esetleges hatásaitól. Ezek a rendelkezések ezért egyértelműen nem tartoznak a közös kereskedelempolitika hatálya alá. Ellentétben egyes uniós nemzetközi kereskedelmi megállapodásokban szereplő „alapvető követelményekre” vonatkozó rendelkezésekkel,³⁸⁰ amely kötelezettséggé előírja a demokratikus elvek és emberi jogok tiszteletben tartását, az EUSFTA szóban forgó rendelkezéseiben említett munkaügyi és környezetvédelmi normák nem jogosítják fel a másik Felet arra, hogy az EUSFTA-ból eredő kereskedelmi előnyöket felfüggeszse. Az EUSFTA 13.16 és 13.17. cikke nem hatalmazza fel a Felet arra, hogy a másik félnek nyújtott kereskedelmi engedményeket felfüggeszse, amennyiben ez utóbbi nem teljesíti a 13. fejezet alapján vállalt kötelezettségeket.³⁸¹ Ezenfelül, az úgynevezett GSP+ rendszer szerinti, fenntartható fejlődésre és a jó kormányzásra vonatkozó különleges ösztönző előírástól³⁸² eltérően ezek a rendelkezések szintén nem arra irányulnak, hogy Szingapúr kereskedelmi engedményeket kapjon, amennyiben az említett normáknak megfelel.

492. Az EUSFTA 13.8. cikke a „Halászati termékek kereskedelméről” szól. Elfogadom, hogy a 13.8. cikk b) pontjában szereplő azon kötelezettség, hogy hatékony kötelezettségeket vezessenek be a jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan halászat elleni küzdelem céljából, egyebek mellett kereskedelempolitikai eszközök elfogadását eredményezheti, vagy olyan tevékenységeket is magában foglalhat, amelyek az ilyen eszközök (például a túlhalászáshoz és túlzott kapacitáshoz hozzájáruló támogatások) megszüntetésére irányulnak. Az említett rendelkezés példákat is felhoz az ilyen intézkedésekre.

493. Ezzel szemben az EUSFTA 13.8. cikkének többi pontja lényegében arra irányul, hogy hozzájáruljon a halállomány megőrzéséhez és a Felek fenntartható módon való halgazdálkodásához. Például az EUSFTA 13.8. cikkének a) pontja általánosságban előírja a Feleknek, hogy feleljenek meg a hosszú távú védelmi intézkedéseknek és a halállományok fenntartható kiaknázásának az általuk megerősített nemzetközi eszközökben foglaltaknak megfelelően, valamint tartsák be az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének, és az ezen kérdésekhez kapcsolódó megfelelő ENSZ-eszközöknek az alapelveit; A kereskedelmi előnyök elérésének nem feltétele e normák betartása. Ugyanígy, az említett kötelezettségvállalások megsértése sem eredményezheti az EUSFTA szerinti kereskedelmi engedmények felfüggesztését.³⁸³ Az EUSFTA 13.8. cikke c) és d) pontjának hasonlóképpen nincs közvetlen és azonnali kapcsolata a kereskedelemmel. Ezért nem tartozik a közös kereskedelempolitika hatálya alá.

494. Milyen követelményekkel jár a hatáskör kérdése?

380 — Lásd például: egyrészről az Európai Unió és tagállamai, másrészt Kolumbia és Peru közötti kereskedelmi megállapodás 1. cikke (HL 2012. L. 354., 3. o.).

381 — Az EUSFTA 13.17. cikkben említett szakértői testület feladatmeghatározása csupán „jelentés kiadása [...] ajánlások megtételével”. Lásd továbbá a lenti 523. és 535. pontot.

382 — Az általános tarifális preferenciák rendszerének alkalmazásáról és a 732/2008/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2012. október 25-i 978/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2012. L 303., 1. o.), 9–16. cikk.

383 — Lásd az EUSFTA 13.16 és 13.17. cikkét, valamint a fenti 490. pontot.

495. Véleményem szerint az EUSZ 3. cikk (5) bekezdése és az EUSZ 21. cikk, valamint az EUMSZ 9. és 11. cikk, amelyre a Bizottság hivatkozik, a hatáskör kérdésének megoldása szempontjából nem releváns. Az említett rendelkezések célja, hogy az Európai Uniót arra kötelezze, hogy politikái és tevékenységei során bizonyos célkitűzésekhez hozzájáruljon. Nem érintheti az EUMSZ 207. cikkben meghatározott közös kereskedelempolitika hatályát. Ugyanemiatt lényegtelen, hogy az EUSFTA 13.3. cikkének (3) bekezdésében említett alapvető jogok – amint azt a Bizottság állítja – összeegyeztethetők-e azon általános munkaügyi normákkal, amelyek az Európai Unió Alapjogi Chartájának védelmét élvezik. Ez az érv az EUSFTA-nak az alapvető jogokkal való anyagi jogi összeegyeztethetőségére vonatkozik. Az Európai Unió hatáskörének terjedelmét nem változtatja meg.³⁸⁴

496. Ugyanígy nem fogadom el a Bizottság azon érvelését sem, miszerint – lényegében – az EUSFTA 13.3. cikkének (3) bekezdése és 13.6. cikkének (2) bekezdése nem „kellőképpen előíró jellegű” ahhoz, hogy az Európai Unió és a tagállamok 13. fejezetre vonatkozó hatásköre megoszlásának vizsgálatakor figyelembe lehessen venni. A Bizottság itt a C-377/12. sz. ügyre³⁸⁵ utal, amelyben a Bíróság kimondta, hogy az egyrésről az Európai Unió és tagállamai, másrésről a Fülöp-szigeteki Köztársaság közötti partnerségi és együttműködési keretmegállapodásnak³⁸⁶ a szerződő felek állampolgárainak visszafogadására, a közlekedésre és a környezetre vonatkozó rendelkezéseiben nem szerepeltek „olyan terjedelmű kötelezettségek, hogy úgy lehessen tekinteni, hogy azok a fejlesztési együttműködés célkitűzéseitől elkülönült célkitűzéseknek minősülnek, amelyek nem másodlagosak, és nem is közvetettek az előbbiekhöz képest”.³⁸⁷ Mivel a migráció, a közlekedés és a környezetvédelem az Európai Unió fejlesztési politikájának szerves részét képezi, annak elvárása, hogy a fejlesztési együttműködési megállapodás az erre a politikára vonatkozó rendelkezéstől eltérő rendelkezésen is alapuljon minden olyan esetben, amikor az valamely speciális tárgykört érint, a gyakorlatban a lényegétől fosztaná meg az előbbi rendelkezés által meghatározott hatáskört és eljárást.³⁸⁸ Ezzel szemben sem az alapvető munkahelyi jogok, sem pedig a környezetvédelmi normák nem képezik a közös kereskedelempolitika szerves részét. Ezért a C-377/12. sz. ügy nem nyújt segítséget az EUSFTA 13. fejezetének vizsgálatakor.

497. Véleményem szerint a 13. fejezetnek négy összetevője van. Az első összetevő a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó rendelkezésekből áll. A második összetevő a munkavédelmi, a harmadik pedig a környezetvédelmi szabályokra vonatkozó rendelkezésekből áll. A negyedik összetevő a halállomány megőrzésére és a fenntartható módon való halgazdálkodásra vonatkozik.

498. Ezen összetevők egyike sem tekinthető úgy, mint amely csupán az EUSFTA vagy a 13. fejezet többi összetevője hatékonyságának biztosítására szolgáló szükséges velejárója, és nem minősülnek hatályukban rendkívül korlátozottaknak. Különösen nem tudom elfogadni a Bizottság azon érvelését, hogy az EUSFTA 13.6. cikkének (2) bekezdése (amely előírja azon többoldalú környezetvédelmi megállapodások hatékony végrehajtását, amelyekben az Európai Unió és Szingapúr részes fél), nem teremt új nemzetközi kötelezettséget a Felek részére. Igaz ugyan, hogy az említett rendelkezés csupán a Felek korábban már meglévő, többoldalú környezetvédelmi kötelezettségvállalásaira utal. Azonban azzal a hatással jár, hogy ezeket a kötelezettségvállalásokat beépíti az EUSFTA-ba, és ezért az Európai Unió és Szingapúr között az EUSFTA alapján lesznek alkalmazandók. A 13.6. cikk (2) bekezdése tehát egyértelműen új, az EUSFTA alapján kikényszeríthető kötelezettséget teremt a Felek számára.

499. Ebből következik, hogy az Európai Unió azon határozatának, hogy a négy összetevő alapján kötelezettséget vállal, külön-külön jogalapon kell alapulnia.

384 — Ezt az álláspontot a Charta 51. cikkének (2) bekezdése is megerősíti, amikor kimondja, hogy a Charta az uniós jog alkalmazási körét nem terjeszti ki az Unió hatáskörein túl, továbbá nem hoz létre új hatásköröket vagy feladatokat az Unió számára, és nem módosítja a Szerződésekben meghatározott hatásköröket és feladatokat.

385 — 2014. június 11-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-377/12, EU:C:2014:1903.

386 — Az Unió a 2012. május 14-i 2012/272/EU tanácsi határozat (HL 2012. L 134., 3. o.) eredményeképpen lett az említett megállapodás részes fele.

387 — 2014. június 11-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-377/12, EU:C:2014:1903, 59. pont.

388 — 2014. június 11-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-377/12, EU:C:2014:1903, 38. és 49. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat.

500. Az első összetevőt illetően az Európai Unió kizárólagos hatásköre az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontjából és az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdéséből ered. Az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének d) pontja és az EUMSZ 43. cikk (2) bekezdése értelmében³⁸⁹ a negyedik összetevő az Európai Uniónak a tengeri biológiai erőforrások a közös halászati politika keretében történő megőrzésére vonatkozó kizárólagos hatáskörébe tartozik.

501. Ezzel szemben a második és a harmadik összetevő az Európai Unió megosztott hatáskörébe tartozik.

502. A munkavédelmi szabályokra (második összetevő) vonatkozó rendelkezések szükségesnek tekinthetők az EUMSZ 151. cikkben meghatározott, és különösen az EUMSZ 153. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontjában felsoroltakkal kapcsolatos (a munkakörnyezet javítása a munkavállalók egészségének és biztonságának védelme érdekében; munkafeltételek; valamint a munkavállalók szociális biztonsága és szociális védelme) szociálpolitikai célkitűzések eléréséhez. Az Európai Unió ezért megosztott hatáskörrel rendelkezik az említett összetevőt illetően, az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének b) pontja, az EUMSZ 151. cikk, valamint az EUMSZ 153. cikk (1) bekezdése, továbbá az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap következtében.

503. A környezetvédelmi szabályokra (harmadik összetevő) vonatkozó rendelkezéseket illetően elegendő azt megjegyezni, hogy az Európai Unió az EUMSZ 191. cikk (1) bekezdése alapján hatáskörrel rendelkezik a környezet minőségének megőrzésére, védelmére és javítására irányuló környezetvédelmi politika megvalósítása terén. Az Európai Unió a környezetvédelmi politika megvalósítására vonatkozó hatáskörében, amely az EUMSZ 191. cikk (4) bekezdéséből³⁹⁰ és az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti első jogalaphoz is származik, az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének e) pontjával összhangban osztozik a tagállamokkal.

504. A Bizottság nem állította, hogy az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti második vagy harmadik jogalap alapján. Ezért nem a Bíróság dolga kideríteni, hogy az említett rendelkezés harmadik jogalapja esetleg vonatkozhat-e az említett összetevőkre.³⁹¹

Az általánosan alkalmazandó rendelkezések átláthatósága, valamint közigazgatási vagy bírósági felülvizsgálatuk (az EUSFTA 14. fejezete,³⁹² valamint más fejezetek kapcsolódó rendelkezései³⁹³)

Érvelés

505. A *Bizottság* állítása szerint a 14. fejezet az Európai Uniónak a közös kereskedelempolitikára vonatkozó kizárólagos hatáskörébe tartozik a következők miatt: i. az említett fejezet a kereskedelem és beruházás elősegítésére irányul; ii. a rendelkezések csak az EUSFTA többi fejezetének hatálya alá tartozó kérdésekkel kapcsolatos intézkedésekre alkalmazandók; valamint iii. a rendelkezések a WTO megállapodásokban már meglévő rendelkezések, különösen az 1994. évi GATT X. cikkének egyértelműbbé tételére és javítására irányulnak. Ezek a rendelkezések ezenfelül a jogszerű eljárásra vonatkozó olyan alapvető megfontolásokat is tartalmaznak, amelyek az uniós jog általános elveinek részét képezik.

389 — Az EUMSZ 43. cikk (2) bekezdése képezi egyebek mellett azon közös halászati politika megvalósításához szükséges rendelkezések elfogadásának jogalapját, amelyre az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének d) pontja utal.

390 — Az EUMSZ 191. cikk (4) bekezdése hatáskörrel ruházta fel az Európai Uniót, hogy hatásköre keretén belül környezetvédelmi együttműködésről szóló megállapodásokat kössön harmadik országokkal.

391 — E tekintetben lásd: 2014. szeptember 4-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-114/12, EU:C:2014:2151, 75. pont.

392 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 113–118. pontját.

393 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 7., 8., 10., 12., 15., 35., 37., 41., 42., 58., 72–75., 82., 88., 89., 95., és 96. pontját.

506. Sem a *Parlament*, sem a *Tanács* nem terjesztett elő konkrét érveket a 14. fejezettel kapcsolatban.

507. Csak kevés tagállam foglalt állást a 14. fejezetre vonatkozóan. Az előterjesztett érvek szerint egyrészt a 14. fejezet a nemzeti közigazgatás gyakorlására, a közigazgatási eljárások igénybevételére, valamint a közigazgatási intézkedésekkel szembeni bírói jogvédelemre vonatkozik, másrészt, hogy a Bizottság érvelése feltételezi, hogy az Európai Unió az EUSFTA összes többi részét illetően kizárólagos hatáskörrel rendelkezik. Amennyiben a 14. fejezet célja, hogy az EUSFTA azon többi részének, amelyekre az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel, érvényt szerezzen, akkor viszont nem tartozhat az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe. Továbbá a 14. fejezet rendelkezései maguk sem érintik kifejezetten a nemzetközi kereskedelmet. Végezetül az EUSFTA 14.5 és 14.6. cikkében szereplő, igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó kérdések nem tartoznak sem az Európai Unió kizárólagos, sem a megosztott hatáskörébe, mivel (a polgári ügyekben való igazságügyi együttműködésről szóló) EUMSZ 81. cikk (2) bekezdésének hatályán kívül esnek.

Elemzés

508. A 14. fejezet meghatározza az átláthatóságra, a konzultációra és azon törvények, rendeletek, bírósági határozatok, eljárások és adminisztratív intézkedések jobb igazgatására vonatkozó kötelezettségeket, amelyek hatást gyakorolhatnak az e megállapodás hatálya alá tartozó bármely kérdésre.³⁹⁴ Ezt a fejezetet különösen azért illesztették be, mert hatással van a Felek közötti kereskedelemre és beruházásra vonatkozó szabályozási környezetre.³⁹⁵ A 14. fejezetben szereplő kötelezettségek együttesen alkalmazandók az EUSFTA más fejezeteiben található, hasonló célkitűzésekkel rendelkező hasonló kötelezettségekkel.³⁹⁶

509. A 14. fejezet tehát horizontálisan alkalmazandó az EUSFTA valamennyi fejezetére, és *csak* az adott fejezetek hatálya alá tartozó kérdésekre. Ezért úgy vélem, hogy a 14. fejezet elsősorban *nem* a közigazgatási eljárások és a bírói jogvédelem szabályozására irányul. A szóban forgó fejezetben szereplő kötelezettségek csak akkor merülnek fel, ha az általánosan alkalmazandó intézkedések hatással vannak az EUSFTA által szabályozott kérdésekre. Céljuk és feladatuk az, hogy az EUSFTA hatálya alá tartozó anyagi jogi kérdések szabályozása hatékony, működőképes és kikényszeríthető legyen.³⁹⁷ A 14. fejezet rendelkezései (valamint a más fejezetekben ugyanezen kérdéssel kapcsolatos konkrétabb rendelkezések) nem önállóan alkalmazandók. Természetüket tekintve kiegészítő jellegűek; ugyanakkor az EUSFTA zökkenőmentes alkalmazásához nélkülözhetetlenek.

510. Ezenfelül a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó kérdésekre vonatkozó, általánosan alkalmazandó intézkedések átláthatósága, megismerhetősége és szabályozása nélkülözhetetlen a kereskedelmi akadályok csökkentése és megelőzése érdekében. Az átláthatóság, a pártatlanság és a jogbiztonság hiánya ugyanis önmagában is hozzájárulhat a kereskedelmi akadályok létrejöttéhez.³⁹⁸ Amennyiben a kereskedők és beruházók nem részesülnek jogszerű eljárásban, és nincsenek biztosítékok arra, hogy ezek a kereskedők és beruházók, valamint a kormányok megismerik a kereskedelemre és beruházásra vonatkozó általánosan alkalmazandó intézkedéseket, és azokhoz igazodnak, az kereskedelem liberalizálásának az EUSFTA anyagi szabályai által elért előnyei elveszhetnek. Ezenfelül a

394 — Az EUSFTA 14.1. cikkének a) bekezdése.

395 — Lásd az EUSFTA 14.2. cikkének (1) bekezdését.

396 — Lásd a fenti 388. lábjegyzetet. Amennyiben az átláthatóságra, az igazgatásra és a bírósági felülvizsgálatra vonatkozó, csak az említett fejezetekre alkalmazandó kötelezettségek eltérnek a 14. fejezet rendelkezéseitől, a többi fejezet különös szabályai elsőbbséget élveznek (EUSFTA 14.8. cikk).

397 — Lásd például: 2013. október 22-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-137/12, EU:C:2013:675.

398 — A WTO megállapodások ezért tartalmazzák széleskörű kötelezettségeket, amelyek célja, hogy garantálják az intézkedések előkészítésével, elfogadásával, hatálybalépésével, kihirdetésével, végrehajtásával, az értesítéssel és az igazgatással, továbbá azok (közigazgatási és bírói) felülvizsgálatával kapcsolatos akadályokkal szembeni védelmet. Lásd például az 1994. évi GATT X. cikkét.

versenyfeltételeket érintheti, ha az említett intézkedéseket ténylegesen nem alkalmazzák, vagy pedig kielégítő biztosítékok hiányában, ha a konkrét ügyletek a gyakorlatban nem jönnek létre. A kereskedők esetleg felhagynak a kereskedelemmel és a beruházással, vagy az ügyletek késedelmesek és költségesebbek lesznek.

511. Mindezek alapján úgy vélem, hogy a közös kereskedelempolitika vonatkozik az általánosan alkalmazandó intézkedések kihirdetésére, igazgatására, valamint közigazgatási és bírósági felülvizsgálatára vonatkozó azon szabályokra és határozatokra, amelyek hatással vannak az EUSFTA által szabályozott azon kérdésekre, amelyek kifejezetten kapcsolódnak a nemzetközi kereskedelemhez vagy a beruházáshoz. Habár az erre vonatkozó kötelezettségek ezen intézkedések anyagi tartalmára nem alkalmazandók, ugyanúgy anyagi jogi kötelezettséget jelentenek, amelyek lényegében megvalósítják a kereskedelem és a beruházás előmozdítására és elősegítésére irányuló célkitűzést, továbbá közvetlen és azonnali hatást gyakorolnak a kereskedelemre.

512. Véleményem szerint ezek a kötelezettségek hasonló feladatot látnak el a közös kereskedelempolitikán kívüli, az EUSFTA által szabályozott kérdések szempontjából releváns külső politikákkal összefüggésben. Amikor az Európai Unió megosztott vagy kizárólagos hatáskörébe tartozó kérdésekre (mint amilyen a közlekedés, a környezetvédelem, vagy a portfólióbefektetés előmozdítása) vonatkozóan harmadik államokkal megállapodás kötése kerül sor, az Európai Unió hatáskörének ki kell terjednie azokra a jogkörökre, amelyek révén dönthet azokról a rendelkezésekről, amelyek célja azon kötelezettségvállalások hatékonyságának biztosítása, amelyeket az Európai Unió elfogad. Így például a környezetvédelemre vonatkozó anyagi kötelezettségvállalásokat alááshatja az, ha valamely harmadik állam megtagadná, hogy az uniós állampolgárok az általánosan alkalmazandó környezetvédelmi intézkedésekre vonatkozó bírósági felülvizsgálathoz hozzáférjenek, ha az ilyen bírósági felülvizsgálat hasonló körülmények között saját állampolgárai számára elérhető.

513. Ezért úgy vélem, hogy (a 14. fejezetben vagy más fejezetekben lévő) általánosan alkalmazandó intézkedések átláthatóságára, igazgatására és bírósági felülvizsgálatára vonatkozó hatáskörök megszólásának az anyagi jogi hatáskörök megszólásához kell igazodnia.

Vitarendezés és közvetítés (az EUSFTA 9. fejezetének B. szakasza,³⁹⁹ valamint 13., 15. és 16. fejezete⁴⁰⁰)

Érvelés

514. A *Bizottság* azt állítja, hogy az Európai Unió kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a 9. fejezet B. szakaszában szereplő, a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmus valamennyi rendelkezésére vonatkozóan. Ez a hatáskör szükségszerűen a megállapodás azon anyagi rendelkezéseire vonatkozó hatáskörből következik, amelyek alkalmazására és értelmezésére a vitarendezési mechanizmus működésbe lépésekor sor kerül. Ez azt is jelenti, hogy nemzetközi jogi szempontból főszabály szerint egyedül az Európai Unió felelős az ilyen rendelkezések megsértéséért. Az Európai Unió uniós jogi szempontból dönthet arról, hogy a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmushoz kapcsolódó pénzügyi felelősséget megosztja az Európai Unió és a tagállamok között, és felhatalmazza a tagállamokat, hogy alperesként járjanak el (és így esetleg pénzügyi felelősséget vállaljanak), ha felelősek a vitatott bánásmódért, kivéve, ha ezt a bánásmódot az uniós jog írja elő. Pontosan ez a célja a 912/2014 rendeletnek,⁴⁰¹ amely minden olyan megállapodásra alkalmazandó,

399 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 61–67. pontját.

400 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 111., 112., valamint 119–123. pontját.

401 — Az Európai Unió által megkötött nemzetközi megállapodások által létrehozott, a beruházók és az államok közötti vitarendezést végző választott bíróságokkal kapcsolatos pénzügyi felelősség meghatározására vonatkozó keret létrehozásáról szóló, 2014. július 23-i 912/2014/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2014. L 257., 121. o.)

amelyben az Európai Unió részes, és amelyek beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmust írnak elő. Az említett rendeletben szereplő felelősségmegosztási szabályok alkalmazására kerülne sor, ha az Európai Unió az EUSFTA 9.15. cikkének (2) bekezdésével összhangban valamely beruházó és állam közötti vitarendezési mechanizmusban meghatározza az alperest.

515. A Bizottság az EUSFTA 13.16. cikkére (kormányzati konzultációk) és 13.17. cikkére (szakértői testület) vonatkozóan nem terjesztett elő konkrét érveket.

516. A 15. fejezetet (vitarendezés) és a 16. fejezetet (közvetítés) illetően a Bizottság azt állítja, hogy az említett fejezetek szükségesek az EUSFTA szerint biztosított jogok és vállalt kötelezettségek hatékony érvényesítéséhez, és a kialakult nemzetközi gyakorlatot követi. Mivel az Európai Unió kizárólagos hatáskör élvez az EUSFTA azon részeire vonatkozóan, amelyekre a 15. és 16. fejezet alkalmazandó, e fejezetekre vonatkozóan is kizárólagos hatáskör illeti meg.

517. A *Parlament* lényegében osztja a Bizottság álláspontját.

518. A *Tanács* azzal érvel, hogy mivel az Európai Unió nem rendelkezik hatáskörrel a diplomáciai védelemmel (EUSFTA 9.28. cikk) kapcsolatos szabályozás elfogadására, az Európai Unió semmiképpen nem rendelkezhet kizárólagos hatáskörrel az EUSFTA aláírására és megkötésére. Az EUMSZ 23. cikk (1) bekezdését nem érintve, a tagállamokat illeti meg a döntés abban a kérdésben, hogy egy adott ügyben diplomáciai védelmet nyújt-e. Másodlagosan a Tanács azt állítja, hogy az Európai Uniónak az EUSFTA 9.28. cikkre vonatkozó hatásköre a külföldi közvetlen befektetésekkel kapcsolatos jogvitákra korlátozódik.

519. A Tanács nem terjesztett elő konkrét érveket a 15. és 16. fejezettel kapcsolatban.

520. Habár azon *tagállamok* többsége, amelyek írásbeli észrevételt nyújtottak be, (részletesen) foglalkozik a 9. fejezet B. szakaszával, a 15. és 16. fejezetre vonatkozó észrevételeik sokkal korlátozottabbak. A tárgyaláson néhány tagállam az EUSFTA 9.28. cikkére (diplomáciai védelem) összpontosított.

521. A 9. fejezet B. szakaszára vonatkozóan először is azt állítják, hogy mivel az Európai Unió nem rendelkezik kizárólagos hatáskörrel a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajtákra vonatkozóan, nem illetheti meg kizárólagos hatáskör a szóban forgó szakaszra vonatkozóan, amely a külföldi közvetlen befektetésre és más befektetésfajtákra is vonatkozik. Továbbá, mivel az EUSFTA olyan vitarendezési mechanizmust ír elő, amelyben a tagállamokat alperesként kijelölhetik, egyes tagállamok alkotmányjoga előírhatja, hogy a szóban forgó megállapodás megkötésében vegyenek részt.

522. A Tanács és a tagállamok nem terjesztettek elő konkrét érveket az EUSFTA 13.16 és 13.17. cikkére vonatkozóan, kivéve hogy a 13. fejezet anyagi jogi rendelkezéseit illető uniós hatáskörre vonatkozó álláspontjuk alátámasztásául a 13.17. cikkre hivatkoztak.

Elemzés

523. Véleményem szerint az EUSFTA különböző rendelkezéseinek értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatos jogviták megoldására szolgáló mechanizmusokat illető hatáskörmegoszlás az anyagi jogi hatáskörök megoszlásához képest kiegészítő jellegű. Ez igaz mind a 15., mind pedig a 16. fejezetre, amelyek horizontálisan alkalmazandók, valamint mindazon fejezetekre, amelyek konkrét vitarendezési formákat írnak elő (ilyen a beruházásról szóló 9. fejezet B. szakasza, valamint a kereskedelemről és fenntartható fejlődésről szóló 13. fejezet).

524. Az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztást kizárólag a Szerződések szabályozzák. A belső jogszabályok – ideértve az alkotmányos természetű jogszabályokat is – nem módosíthatják ezt a hatáskörmegosztást.⁴⁰²

525. Az 1/91., 1/09. és 2/13. sz. véleményből az következik, hogy ha az Európai Unió valamely nemzetközi megállapodás anyagi rendelkezéseit illetően rendelkezik hatáskörrel, akkor az e rendelkezések hatékony érvényesítésének biztosítását szolgáló vitarendezési mechanizmusokat illetően is rendelkezik hatáskörrel. Az ilyen mechanizmusok csupán segítenek elérni a megállapodás elsődleges célkitűzését, és ezért azon (anyagi) szabályokhoz képest, amelyekre vonatkoznak, kiegészítő jellegűek.⁴⁰³

526. Ez a következtetés vonatkozik mind a 15. fejezetben szereplő horizontális vitarendezési mechanizmusra, mind pedig a 9. fejezet B. szakaszában és a 13. fejezetben meghatározott tárgyspecifikus vitarendezési mechanizmusokra.⁴⁰⁴ Néhány tagállammal ellentétben én úgy vélem, hogy az, hogy a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmus feljogosítja az egyik Fél beruházóját, hogy választottbírói eljárást indítson a másik Féllel szemben, *önmagában* nem érinti az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztást. Az említett rendelkezés azt a tényt tükrözi, hogy a Felek a beruházásra vonatkozóan a vitarendezésnek ezt a fajtáját választották az államon belüli vitarendezés helyett (vagy mellett). Ezért a külső hatáskör gyakorlásának *módjára*, nem pedig fennállására vagy természetére vonatkozik.

527. Ugyanez az érvelés vonatkozik a közvetítői mechanizmusokra, mint amelyek a 9-E. Mellékletben (kifejezetten a beruházó és az állam közötti jogvitákkal kapcsolatban) és a 16. fejezetben szerepelnek. Ezek is azt próbálják biztosítani, hogy az EUSFTA rendelkezéseinek, amelyekre vonatkoznak, végrehajtása hatékonyan történjen.

528. A következtetésemet nem ássa alá az az érv (amelyet az egyik tagállam hozott fel), miszerint, habár az EUSFTA 9.16. cikke a Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központja (a továbbiakban: ICSID) égisze alatt lefolytatott választottbírói eljárást ír elő, az Európai Unió nem lehet részes fél az 1965. március 18-án aláírt az államok és más államok természetes és jogi személyei közötti beruházási viták rendezéséről szóló egyezményben. Igaz, hogy csak államok lehetnek az említett egyezményben felek.⁴⁰⁵ Ugyanakkor a Bíróság már kimondta, hogy az Európai Unió valamely nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó jogképességének nemzetközi jogi akadály nem érinti az Európai Unió külső hatáskörét, amelyet kizárólag az uniós jog alapján kell megítélni. Egy ilyen akadály nem akadályozza meg az Európai Uniót, hogy külső hatáskörét az érdekében történő együttes tagállami fellépés révén gyakorolja.⁴⁰⁶ Mindenesetre az ICSID választottbírói eljárása csak az egyike az EUSFTA 9.16. cikkében említett vitarendezési mechanizmusoknak.

529. Mivel a vitarendezési és közvetítői mechanizmusuk kiegészítő jellegűek, az ilyen mechanizmusokra vonatkozó hatáskör szükségszerűen ugyanúgy oszlik meg az Európai Unió és a tagállamok között, mint azon anyagi jogi rendelkezések esetében, amelyekre vonatkoznak. Más szavakkal, maguk a mechanizmusok önmagukban nem tudják módosítani az Európai Unió és a tagállamai közötti hatáskör megoszlását.

402 — 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 20. pont.

403 — Lásd többek között: 1991. december 14-i 1/91. sz. vélemény (Az EGT-megállapodásra vonatkozó első vélemény), EU:C:1991:490, 40. és 70. pont; 2011. március 8-i 1/09. sz. vélemény (Az egységes szabadalmi bírósági rendszert létrehozó megállapodás), EU:C:2011:123, 74. pont; 2014. december 18-i 2/13. sz. vélemény (Az Európai Unió csatlakozása az EJE-hez), EU:C:2014:2454, 182. pont.

404 — Analógia útján vonatkozik még az EUSFTA 13.16 és 13.17. cikkben szereplő különös vitarendezési rendelkezésekre is.

405 — Az említett egyezmény 67. cikke.

406 — Lásd e tekintetben: 1993. március 19-i 2/91. sz. vélemény (170. sz. ILO-egyezmény), EU:C:1997:63, 3–5. pont. Ebben az ügyben az ILO alapokmánya ütközött, hogy az (akkor) Európai Közösség maga kösse meg a 170. sz. egyezményt.

530. Ezért engem nem győz meg az az érv, hogy amiatt, hogy a tagállamok esetleg megállapítják, hogy valamely beruházásra vonatkozó jogvitában alperesek, és így egy ilyen jogvitában született döntés eredményeképp esetleg nekik kell vállalniuk a pénzügyi terheket,⁴⁰⁷ az Európai Unió nem rendelkezhet kizárólagos hatáskörrel az EUSFTA 9. fejezetének B. szakaszára vonatkozó megállapodást illetően.

531. Ezenfelül az Európai Unió és tagállamai közötti pénzügyi felelősség megoszlására a 912/2014 rendeletben meghatározott szabályok nem érintik a hatáskörök Szerződések szerinti megoszlását. A 912/2014 rendelet 1. cikke (1) bekezdésének bevezető része kifejezetten kimondja, hogy a rendelet „az EUMSZ-ben megállapított hatáskörmegosztás sérelme nélkül”⁴⁰⁸ alkalmazandó, valamint hogy magának a rendeletnek meg kell felelnie a Szerződések hatáskörre vonatkozó szabályainak.⁴⁰⁹

532. Mindenesetre a Bíróság már kimondta, hogy valamely nemzetközi megállapodás megkötésére vonatkozó hatáskörnek az Európai Unió és tagállamai közötti megoszlását illetően nincs nagy jelentősége, hogy a megállapodás végrehajtásával együtt járó kötelezettségeket és pénzügyi terheket közvetlenül a tagállamok viselik.⁴¹⁰ Az Európai Unió hatáskörén belül végzett belső és külső uniós tevékenység nem feltétlenül jelenti, hogy az ilyen tevékenységgel esetleg együtt járó kötelezettségek és pénzügyi terhek átszállnak az uniós intézményekre; e szabályok csupán azt a célt szolgálják, hogy a tagállamok egyoldalú tevékenységeit az egész Európai Unió nevében történő, egységes elveken alapuló közös tevékenységgel váltsa fel.⁴¹¹

533. Meglátásom szerint ez az érvelés még inkább vonatkozik azon tagállamra, amelyre olyan jogerős választott bírói döntés ró pénzügyi terhet, amely azt állapította meg, hogy az adott tagállam az EUSFTA beruházásvédelmi szabályaival összeegyeztethetetlen intézkedéseket alkalmazott.

534. A teljesség kedvéért hozzáteszem, hogy az 1/78. sz. véleményben a Bíróság lényegében kimondta, hogy ha valamely nemzetközi megállapodás olyan pénzügyi mechanizmust határoz meg, amely a megállapodás „lényegi elemének” minősül, ez a tény önmagában indokolhatja a tagállami részvételt a megkötés során, mivel az ebből adódó pénzügyi terheket közvetlenül a tagállamok költségvetése fedezte.⁴¹² Véleményem szerint ez az érvelés nem vonatkozik azokra a pénzügyi terhekre, amelyek az EUSFTA szerinti, a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmusból a tagállamok számára keletkezhetnek. Ha ilyen pénzügyi terhek felmerülnének, azok abból erednének, hogy valamely tagállam nem megfelelően hajtotta végre az EUSFTA-ból eredő kötelezettségeit. Ezért nem lehet összehasonlítani azokkal, amelyeket a Bíróság az 1/78. sz. véleményében vizsgált.

535. Ezért következtetésem szerint az Európai Unió hatáskörrel rendelkezik, hogy az EUSFTA 9. fejezetének B. szakaszában, valamint 13., 15. és 16. fejezetében meghatározott vitarendezési és közvetítési mechanizmusokra vonatkozóan megállapodást kössön. Mivel az Európai Unió az EUSFTA egyes olyan rendelkezéseit illetően, amelyre az említett fejezetek vonatkoznak, megosztott hatáskörrel rendelkezik, az Európai Uniót e hatáskör a tagállamokkal megosztottan illeti meg. Mivel az Európai Unió az EUSFTA egyes rendelkezéseit illetően kizárólagos hatáskörrel rendelkezik, egyedül köthet megállapodást az EUSFTA 9. fejezetének B. szakaszára, 13.16 és 13.17. cikkére, valamint 15. és 16. fejezetére vonatkozóan.

407 — Ez következik az EUSFTA 9.24. cikkel együttesen értelmezett 9.11. cikkének (2) bekezdéséből és 9.15. cikkének (2) bekezdéséből, amelyek értelmében a bíróság pénzbeli kártérítést, az alkalmazandó kamatok megfizetését és visszaszolgáltatás ítélt meg.

408 — Lásd még az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság együttes nyilatkozatát a 912/2014 rendeletben.

409 — Mindenesetre az EUSFTA 9.15. cikkének (2) bekezdése, amelynek értelmében az Európai Uniónak a választottbírói eljárásra irányuló szándéknyilatkozatot átvételétől számított két hónapon belül el kell döntenie az alperesi jogállást, nem hivatkozik (sem kifejezetten, sem hallgatólagosan) az említett rendeletre.

410 — 1975. november 11-i 1/75. sz. vélemény (A helyi kiadások előírásairól szóló OECD-megállapodás), EU:C:2009:739, 1364. pont. Lásd még: 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 21. pont.

411 — E tekintetben lásd: 1975. november 11-i 1/75. sz. vélemény (A helyi kiadások előírásairól szóló OECD-megállapodás), EU:C:2009:739, 1364. pont.

412 — 1979. október 4-i 1/78. sz. vélemény (Nemzetközi nyersgumi-egyezmény), EU:C:1979:224, 41–46. pont. Lásd még: 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 21. pont.

536. Hangsúlyozom, hogy következtetésem kizárólag a hatáskörre vonatkozik. Nem vizsgáltam a 9. fejezet B. szakaszának a Szerződések anyagi jogi szabályaival való anyagi összeegyeztethetőségét, és arról nem is nyilvánítok véleményt. Ez a kérdés nem tartozik a Bizottság vélemény iránti kérelmének hatálya alá.⁴¹³

537. Végezetül nem győz meg az az érv, miszerint az Európai Uniót az EUSFTA 9.28. cikke miatt *nem illetheti* meg kizárólagos hatáskör a 9. fejezet B. szakaszára vonatkozóan. E rendelkezéssel szemben a fő kifogás az, hogy az Európai Unió diplomáciai védelmi kérdésekben nem rendelkezik hatáskörrel.

538. Mivel ennek a kérdésnek csak akkor van alapvető jelentősége, ha a Bíróság azt mondaná ki, hogy az Európai Uniót kizárólagos hatáskör illeti meg az EUSFTA valamennyi kérdésére vonatkozóan, a következő okfejtés során ebből indulok ki.

539. A diplomáciai védelem azon folyamatokra irányul, amelyek révén a sértett személy állampolgársága szerinti állam egy másik állam felelősségére hivatkozik ez utóbbi törvénytelen cselekedete vagy mulasztása által az állampolgárának okozott sérelemért ezen állampolgára védelmének biztosítása és kárainak megtérítése érdekében.⁴¹⁴ Vagy, ahogy az Állandó Nemzetközi Bíróság fogalmazott, „az állam, amely magáévá teszi valamely állampolgárának ügyét és annak érdekében diplomáciai lépést tesz vagy nemzetközi bírósági eljárást tesz folyamatba, tulajdonképpen saját jogát érvényesíti, azt a jogot, hogy biztosítsa saját polgárainak személye tekintetében a nemzetközi jog tiszteletben tartását”.⁴¹⁵ A nemzetközi szokásjog szabálya, hogy mielőtt az állam diplomáciai védelmet nyújt károsult állampolgára számára, ezeknek az állampolgároknak előbb ki kell meríteniük a helyi jogorvoslati lehetőségeket.⁴¹⁶

540. Az egyének fokozatosan egyre több nemzetközi jog biztosította egyéni jogot szereztek, ideértve a saját államukkal és a fogadó állammal szemben védzáradékokra való hivatkozás jogát, és a diplomáciai védelem mellett ezért ma már olyan eszközök is léteznek, amelyek révén az egyének saját jogaikat közvetlenül kényszeríthetik ki (mint amilyen a beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmus).⁴¹⁷ A Nemzetközi Jogi Bizottság szerint „a [kétoldalú beruházási megállapodásokban] és az [ICSID] által biztosított vitarendezési eljárások nagyobb előnyöket nyújtanak a külföldi beruházók számára, mint a diplomáciai védelem nemzetközi szokásjogi rendszere, mivel közvetlen hozzáférést biztosítanak a nemzetközi választottbíráskodáshoz, elkerülik a diplomáciai védelem diszkrecionális jellegéből fakadó politikai bizonytalanságokat, valamint eltekintenek a diplomáciai védelem gyakorlásának feltételeitől”.⁴¹⁸

413 — Lásd a fenti 85. pontot.

414 — A diplomáciai védelem fő vonásait az Egyesült Nemzetek Nemzetközi Jogi Bizottsága akként írta le, mint amely abból áll, hogy „[...] egy adott állam a diplomáciai lépéssel vagy a békés vitarendezés más eszközeivel a saját állampolgárának számító természetes vagy jogi személynek nemzetközi jogilag törvénytelen cselekménnyel okozott sérelem esetében hivatkozik a másik érintett állam felelősségére, e felelősség érvényesítése érdekében”. A Nemzetközi Jogi Bizottság az ötvennyolcadik ülészakán elfogadott, és a Közgyűléshez az említett ülészak munkájáról szóló bizottsági jelentés (A/61/10) részeként benyújtott United Nations International Law Commission, Draft Articles on Diplomatic Protection with commentaries (2006), megjelent IN: *Yearbook of the International Law Commission, 2006*, II. kötet, Második rész, („UN ILC Draft Articles on Diplomatic Protection”), 1. cikk, valamint az 1. cikk (2) bekezdéséhez fűzött magyarázat.

415 — Állandó Nemzetközi Bíróság, Mavrommatis palesztin koncessziók (Görögország kontra Egyesült Királyság) ügy, P. C. I. J. Reports, 1924., Series A, No. 2, 12. o. Lásd még: Nemzetközi Bíróságnak a Barcelona Traction Light and Power Company Limited (Belgium kontra Spanyolország) ügyben 1970. február 5-én hozott ítélete, második szakasz, I. C. J. Reports 1970-, 3. o., 78. o.

416 — A Nemzetközi Bíróságnak az Interhandel (Svájc kontra Amerikai Egyesült Államok) ügyben 1959. március 21-én hozott ítélete, előzetes kifogások, I. C. J. Reports 1959., 6. o., a 27. oldalon. Lásd még: UN ILC Draft Articles on Diplomatic Protection (az ENSZ Nemzetközi Jogi Bizottságának a diplomáciai védelemről szóló cikkeinek tervezete) 14. cikk, valamint az e rendelkezéshez fűzött magyarázatok.

417 — E fejlődés történelmi áttekintéséhez lásd például Parlett, K.: *The Individual in the International Legal System: Continuity and Change in International Law* (Cambridge University Press, 2011.), 47–123. o. (az egyéni és nemzetközi igényekkel kapcsolatban).

418 — UN ILC Draft Articles on Diplomatic Protection (az ENSZ Nemzetközi Jogi Bizottságának a diplomáciai védelemről szóló cikkeinek tervezete) 17. cikk (2) bekezdése.

541. A Bizottság megerősítette, hogy az EUSFTA 9.28. cikkének alapja az ICSID-egyezmény.⁴¹⁹

542. Megítélésem szerint az EUSFTA 9.28. cikk egyrészt a 9. fejezet B. szakaszának értelmében vett választottbíróóságok (a továbbiakban: az EUSFTA 9. fejezete szerinti választottbíróóság) joghatósága, másrészt más (nemzeti vagy nemzetközi) bíróságok, illetve egy másik Fél felelősségének felhívására vonatkozó egyéb eljárások (a 9.28. cikk (1) bekezdése), továbbá az EUSFTA 15. fejezete szerinti értelemben vett választottbíróási testület (a továbbiakban: EUSFTA 15. fejezete szerinti választottbíróási testület) (9.28. cikk (2) bekezdése) közötti kapcsolatra vonatkozik. Amennyiben valamely Fél és egy másik Fél beruházója megállapodtak abban, hogy jogvitájukat a 9. fejezet B. szakasza szerinti választottbíróóság elé terjesztik, ezt a jogvitát (főszabály szerint) nem terjeszthetik sem bírósági védelem, sem nemzetközi igény alapján egy másik bíróság elé. Ez alól két kivétel van: először is, ha a másik Fél nem tett eleget az EUSFTA 9. fejezete szerinti választottbíróóság ítéletének (a 9.28. cikk (1) bekezdése), illetve másodszor, ha az EUSFTA 15. fejezete szerinti választottbíróási testület joghatósággal rendelkezik valamely általánosan alkalmazandó intézkedésre vonatkozó jogvita tárgyalására (a 9.28. cikk (2) bekezdése).

543. Véleményem szerint, amennyiben a vitarendezési mechanizmusok az Európai Unió kizárólagos hatáskörébe tartozó valamely nemzetközi megállapodás rendelkezéseinek értelmezésére és alkalmazására vonatkoznak, az Európai Unió dönthet az e mechanizmusok (kizárólagos) joghatóságát meghatározó feltételekről is.

544. Végezetül, az EUMSZ 23. cikk első bekezdése értelmében valamely tagállam diplomáciai vagy konzuli hatóságai bizonyos feltételek mellett kötelesek lehetnek a saját állampolgáraik mellett valamely másik tagállam állampolgárainak is védelmet nyújtani. Az uniós jog így kitágítja azon személyek körét, akik valamely tagállam diplomáciai védelmét élvezhetik. Máskülönben a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel, hogy a diplomáciai védelemről döntsenek. Ugyanakkor ezt a hatáskört a Szerződések által az Európai Unióra ruházott azon hatáskörnek megfelelően kell gyakorolniuk, amely alapján az Európai Unió a (jelen hipotézis szerint) kizárólagos hatáskörébe tartozó nemzetközi megállapodások rendelkezéseivel kapcsolatos jogviták megoldására szolgáló vitarendezési mechanizmusokra vonatkozó joghatóságot.

Intézményi, általános és záró rendelkezések (az EUSFTA 17. fejezete⁴²⁰)

Érvelés

545. A Bizottság szerint a 17. fejezet célja, hogy intézményi és eljárási keretek létrehozása révén biztosítsa az EUSFTA hatékony végrehajtását. Mivel a 17. fejezet rendelkezései ezért kiegészítő jellegűek az EUSFTA többi részéhez képest, az Európai Unió e fejezetre vonatkozóan is kizárólagos hatáskörrel rendelkezik. Ez a következtetés vonatkozik az adózás alóli kivételekre (17.6. cikk), a folyó fizetési mérlegre és tőkemozgásokra (17.7. cikk), az állami befektetési alapokra (17.8. cikk), a fizetési mérleg védelmére hozott intézkedésekre (17.9. cikk), a biztonságra (17.10. cikk), valamint az információk közzétételére (17.11. cikk) vonatkozó rendelkezésekre is.

546. Sem a *Parlament*, sem a *Tanács* nem terjesztett elő konkrét érveket a 17. fejezettel kapcsolatban.

419 — Az ICSID-egyezmény bekezdése kimondja, hogy „egyetlen Szerződő Állam sem fog diplomáciai védelmet nyújtani vagy nemzetközi igényt támasztani olyan jogvitát illetően, amelyre vonatkozólag valamely természetes vagy jogi személy és egy másik Szerződő Állam egyetértett abban, hogy azt az Egyezmény szerinti választott bíróság elé terjesztik vagy terjesztették, kivéve, ha az említett másik Szerződő Állam nem tartotta magát az ilyen jogvitában hozott határozathoz, illetőleg annak nem tett eleget”.

420 — Lásd az indítványomhoz fűzött melléklet 124–130. pontját.

547. Csupán egy *tagállam* foglalkozott ezzel a fejezettel, azzal érvelve, hogy a Bizottság semmivel nem bizonyította, hogy az EUSFTA 17.6. cikke kifejezetten a kereskedelmi kapcsolatokat érinti, valamint, hogy ez a rendelkezés mindenképpen meghaladja a Szerződésekben az Európai Uniónak adóügyekben biztosított hatáskörök terjedelmét.

Elemzés

548. Az EUSFTA 17. fejezetének azon rendelkezései, amelyeknek tisztán eljárási és intézményi vonatkozásai vannak, rendszerint szerepelnek a nemzetközi (kereskedelmi) megállapodásokban. Ezek a rendelkezések a megállapodásban meghatározott konkrét feladatokkal megbízott szerveket hoznak létre és szabályozzák azok működését (17.1, 17.2 és 17.3. cikk); szabályozzák a megállapodás és a Felek egyéb nemzetközi kötelezettségvállalásai közötti kapcsolatot (17.3 és 17.17. cikk); valamint megállapítják azokat a szabályokat, amelyek a megállapodás módosítására (17.5. cikk), hatálybalépésére (17.12. cikk), időtartamára (17.13. cikk), a kötelezettségek teljesítésére (17.14. cikk), a megállapodásnak a felek jogrendjében kiváltott joghatására (17.15. cikk), a megállapodás hatályára és a hiteles szövegekre (17.16 és 17.20. cikk), valamint az Európai Unióhoz való jövőbeni csatlakozásra és a megállapodás területi hatályára (17.18 és 17.19. cikk) vonatkoznak. Mivel ezek a rendelkezések tisztán kiegészítő jellegűek, nem olyan jellegűek, hogy az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskör megoszlását az EUSFTA többi rendelkezésének vonatkozásában megváltoztassák.

549. A 17. fejezet többi rendelkezése inkább anyagi természetű.

550. Az (1. egyetértési záradékkal együttesen értelmezett) EUSFTA 17.6. cikkének (adózás) célja annak pontosítása, hogy az EUSFTA milyen mértékben vonatkozik az adózási intézkedésekre, továbbá hogy megőrizze Szingapúr és az Európai Unió vagy tagállamainak adópolitikájuk irányítására vonatkozó hatáskörét. Következésképpen ez a rendelkezés kiegészítő jellegű az EUSFTA többi részéhez képest, és nem minősül külön összetevőnek.

551. Ugyanez igaz az EUSFTA 17.9. cikkére (a fizetési mérleg védelmében hozott korlátozások). Ez a rendelkezés lehetővé teszi, hogy bármelyik Fél, amelynek súlyos nehézségei vannak a fizetési mérleggel és a külső finanszírozással kapcsolatban, korlátozza az EUSFTA alapján biztosított előnyöket az árukkal, szolgáltatásokkal és a letelepedéssel, valamint a beruházásokkal összefüggő kifizetésekkel és átutalásokkal kapcsolatban. Ezért csak az EUSFTA azon többi rendelkezésével összefüggésben releváns, amelyek alól kivételt jelent. Ez a rendelkezés ezért nem képezi a megállapodás külön összetevőjét. A 17.10. cikk (biztonsági kivételek) és a 17.11. cikk (az információk közzététele) is kiegészítő jellegű az EUSFTA többi részéhez képest.

552. Végezetül a 17.7. cikk (folyó fizetési mérleg és tőkemozgások) és a 17.8. cikk (állami befektetési alapok) olyan szabályokat tartalmaz, amelyek az EUSFTA többi rendelkezéséhez képest önállóak. Ugyanakkor ezek a rendelkezések hatályukat tekintve igen korlátozottak, és ezért nem tekinthetők az EUSFTA külön összetevőjének.

553. Ezért következtetésem szerint az EUSFTA 17. cikkének rendelkezései vagy tisztán kiegészítő jellegűek a megállapodás többi rendelkezéséhez képest, vagy hatályukat tekintve igen korlátozottak, és emiatt nem alkalmasak arra, hogy az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskör megoszlását az EUSFTA többi rendelkezésének vonatkozásában megváltoztassák.

Az EUSFTA megkötésére vonatkozó európai uniós külső hatáskör értékelése

554. A fentiekből az következik, hogy az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztás értékelése szempontjából az EUSFTA külön részekre osztható. E részek a következők: a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó rendelkezések; az Európai Unió és Szingapúr közötti szállítási szolgáltatások liberalizálásáról szóló, és ezért a közlekedéspolitika hatálya alá tartozó rendelkezések; a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajtákat szabályozó rendelkezések, amelyek a tőke szabad mozgására vonatkozó szabályok hatálya alá tartoznak; a szellemi tulajdonjogok nem kereskedelmi vonatkozásairól szóló rendelkezések, amelyek szükségesek a belső piac célkitűzéseinek eléréséhez; az alapvető munkahelyi és környezetvédelmi szabályok Európai Unió és Szingapúr közötti konvergenciájára vonatkozó rendelkezések, amelyek így a szociálpolitika és a környezetvédelmi politika hatálya alá tartoznak; továbbá a tengeri és a biológiai erőforrások védelmére vonatkozó rendelkezések, amelyek a halászati politika alá tartoznak.

555. E részek egyike sem tekinthető az EUSFTA fő vagy túlnyomó súlyú összetevőjének, illetve „csak járulékos jellegűnek” vagy „hatályában rendkívül korlátozottnak” sem.

556. Mivel e részek nem mindegyike tartozik az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörébe, az EUSFTA megkötésére az Európai Unió kizárólagos külső hatásköre alapján a tagállamok részvétele nélkül nem kerülhet sor.

557. Az Európai Unió és a tagállamok közötti hatáskörmegosztásra vonatkozó részletes álláspontom az EUSFTA különböző szakaszait illetően alább található.

558. Az Európai Unió az EUSFTA-nak a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó rendelkezésekből álló részeit illetően az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének e) pontja és az EUMSZ 207. cikk (1) bekezdése értelmében kizárólagos külső hatáskört élvez. Ezek a következőkre vonatkozó rendelkezések:

- célkitűzések és általános fogalommeghatározások (1. fejezet);
- árukereskedelem (2–6. fejezet);
- megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelem és beruházások (7. fejezet);
- szolgáltatásKERESKEDELEM és kormányzati beszerzések (8. és 10. fejezet), kivéve az EUSFTA-nak a szállítási szolgáltatásokra és a szállítási szolgáltatásokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó szolgáltatásokra alkalmazandó részeit;
- külföldi közvetlen befektetés (a 9. fejezet A. szakasza);
- a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásai (11. fejezet, kivéve azokat a rendelkezéseket, amelyek e jogok nem kereskedelmi vonatkozásairól szólnak);
- verseny és a kapcsolódó kérdések (12. fejezet); valamint
- kereskedelem és fenntartható fejlődés, amennyiben a kérdéses rendelkezések elsősorban a kereskedelempolitikai eszközökre vonatkoznak (13. fejezet, az alábbi 559–562. pontban említett rendelkezések kivételével).

559. Az Európai Unió az EUMSZ 3. cikk (1) bekezdésének d) pontja és a 43. cikk (2) bekezdése értelmében kizárólagos külső hatáskört élvez az EUSFTA-nak a tengeri és a biológiai erőforrások védelmére vonatkozó részeit (az EUSFTA 13.8. cikk a), c) és d) pontja) illetően is.

560. Ezenkívül az EUMSZ 3. cikk (2) bekezdése szerinti harmadik jogalappal és az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti negyedik jogalappal együttesen értelmezett EUMSZ 91. cikk és EUMSZ 100. cikk (1) bekezdése alapján az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik az EUSFTA vasúti és közúti szállítási szolgáltatásokról szóló rendelkezéseit illetően (az EUSFTA 8. fejezete).

561. Végezetül az Európai Unió kizárólagos külső hatáskört élvez az EUSFTA 9. fejezetének B. szakasza, 13.16. cikke, 13.17. cikke, valamint 14–17. fejezetét illetően, amennyiben ezek a rendelkezések az EUSFTA azon részeire vonatkoznak, amelyekre vonatkozóan az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik (és így azokhoz képest kiegészítő jellegűek).

562. Az Európai Unió külső hatásköre a tagállamokkal megosztott az EUSFTA következő összetevőire vonatkozóan:

- a légi szállítási szolgáltatások, tengeri szállítási szolgáltatások, belvízi szállításra vonatkozó rendelkezések, ideértve azokat a szolgáltatásokat is, amelyek természetüknél fogva e szállítási szolgáltatásokhoz kapcsolódnak (8. fejezet), az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének g) pontja, az EUMSZ 91. cikk, az EUMSZ 100. cikk, valamint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap alapján;
- a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetésfajtákra vonatkozó rendelkezések (a 9. fejezet A. szakasza), az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének a) pontja, az EUMSZ 63. cikk, valamint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap;
- a kormányzati beszerzésekre vonatkozó rendelkezések, amennyiben azok a szállítási szolgáltatásokra, valamint olyan szolgáltatásokra vonatkoznak, amelyek természetüknél fogva a szállítási szolgáltatásokhoz kapcsolódnak (10. fejezet), az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének a) pontja, az EUMSZ 26. cikk (1) bekezdése, valamint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap alapján;
- a szellemi tulajdonjogok nem kereskedelmi vonatkozásaira vonatkozó rendelkezések (11. fejezet), az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének a) pontja, az EUMSZ 26. cikk (1) bekezdése, valamint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdésének második jogalapja alapján;
- az alapvető munkahelyi és környezetvédelmi szabályokat meghatározó rendelkezések, amelyek így a szociálpolitika, vagy pedig a környezetvédelmi politika hatálya alá tartoznak (13. fejezet), az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének b) pontja, az EUMSZ 151. cikk és az EUMSZ 153. cikk (1) bekezdése, valamint az EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti második jogalap, illetve az EUMSZ 4. cikk (2) bekezdésének e) pontja, az EUMSZ 191. cikk (4) bekezdése, valamint EUMSZ 216. cikk (1) bekezdése szerinti első jogalap; továbbá
- az EUSFTA 9. fejezetének B. szakasza, 13.16. cikke, 13.17. cikke, valamint 14–17. fejezetét illetően, amennyiben ezek a rendelkezések az EUSFTA azon részeire vonatkoznak (és így azokhoz képest kiegészítő jellegűek), amelyekre vonatkozóan az Európai Unió megosztott külső hatáskörrel rendelkezik.

563. Végezetül, az Európai Unió nem rendelkezik külső hatáskörrel arra, hogy olyan megállapodást kössön, amelyben az EUSFTA 9.10. cikkének bizonyos tagállamok és Szingapúr között létrejött kétoldalú megállapodások megkötéséről szóló (1) bekezdését magára nézve kötelezőnek ismeri el. Ez a hatáskör kizárólag a tagállamokat illeti meg.

564. A fenti következtetések alapján az EUSFTA-t jelen formájában az Európai Unió és a tagállamok kizárólag együttesen eljárva köthetik meg.

565. Az Uniót és annak valamennyi tagállamát magában foglaló ratifikációs eljárás alighanem szükségszerűen nehézkes és bonyolult lesz. Magában hordozhatja annak a kockázatát is, hogy a hosszadalmas tárgyalások kimenetelét néhány tagállam, vagy akár egyetlen tagállam megakaszthatja. Ez alááshatja az Európai Unió külső tevékenységének hatékonyságát és kedvezőtlen következményekkel járna az Európai Uniónak az egy vagy több érintett harmadik állammal való kapcsolatára nézve.

566. Ugyanakkor az, hogy az Európai Unió külső tevékenységének egységesnek és gyorsnak kell lennie, valamint azok a nehézségek, amelyek felmerülhetnek, ha az Európai Uniónak és a tagállamoknak együttesen kell részt venniük valamely nemzetközi megállapodás megkötésében és végrehajtásában, nem befolyásolhatja azon kérdést, hogy kinek a hatáskörébe tartozik a megállapodás megkötése. Ezt a kérdést kizárólag a Szerződések alapján kell eldönteni.⁴²¹ Ebből következik, hogy az EUSFTA tárgyalását és megkötését, valamint végrehajtását érintő gyakorlati aggályok nem képesek feloldani azt, hogy a szóban forgó megállapodás által szabályozott kérdések tág köre és a közös kereskedelempolitika hatálya – amint az a Lisszaboni Szerződésből következik – közötti eltéréseket, amelyekre indítványomban rámutattam. Más szavakkal annak eldöntésekor, hogy az Európai Unió rendelkezik-e kizárólagos hatáskörrel valamely megállapodás megkötésére, nincs jelentősége annak, hogy az, hogy mi minősül a nemzetközi kapcsolatokban „kereskedelempolitikának” vagy „befektetési politikának” (és tartozik ezért olyan megállapodások hatálya alá, mint az EUSFTA), és mi számít közös kereskedelempolitikának az uniós jog alapján, nem teljesen esik egybe.

567. Természetesen egyik lehetőség az, hogy az EUSFTA-t több megállapodásra bontják, az érintett hatáskör(ök)től függően. Azonban ez egy olyan politikai döntés, amelyhez (egyebek mellett) az érintett harmadik államnak is hozzá kell járulnia.

568. A Bíróság kimondta, hogy egy olyan megállapodás tárgyalása és megkötése során, amely az Európai Unió és az azt alkotó tagállamok részvételét is kívánja, az Európai Uniónak és a tagállamoknak *az őket megillető hatáskörökön belül és a többi szerződő fél hatásköreit tiszteletben tartva* kell eljárnia.⁴²² Igaz, hogy főszabály szerint mindegyik fél (ideértve a tagállamokat is) köteles – a jelenlegi helyzet alapján – eldönteni, hogy a *teljes* megállapodás elfogadását vagy elutasítását választja-e. Azonban ezt a döntést a Szerződésnek a hatáskörmegosztásra vonatkozó szabályaival összhangban kell meghozni. Amennyiben valamely tagállam az említett megállapodás olyan vonatkozásaival kapcsolatos okok miatt tagadná meg a nemzetközi megállapodás megkötését, amelyre vonatkozóan az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik, az adott tagállam a Szerződés említett szabályait megsértve járna el.

569. Végezetül, a Bíróság már különböző alkalmakkal kimondta, hogy amennyiben egy megállapodás tárgya részben az Unió, részben pedig a tagállamok hatáskörébe tartozik, úgy mind a tárgyalási és szerződéskötési folyamat során, mind a vállalt kötelezettségek teljesítése során fontos a szoros együttműködés biztosítása a tagállamok és az uniós intézmények között. Ez következik az Európai Unió egységes nemzetközi képviseletére vonatkozó követelményből,⁴²³ valamint az EUSZ 4. cikk (3) bekezdésében megfogalmazott lojális együttműködés elvéből is. A jelen indítványban kifejtett indokok alapján ezen együttműködési kötelezettség teljes mértékben alkalmazandó az EUSFTA tárgyalására, megkötésére és végrehajtására.

421 — E tekintetben lásd: 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 107. pont; a 2009. november 30-i 1/08. sz. vélemény (A GATS-hoz csatolt egyedi kötelezettségvállalások listáinak módosításáról szóló megállapodások), EU:C:2009:739, 127. pont.

422 — 2015. április 28-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-28/12, EU:C:2015:282, 47. pont.

423 — Lásd egyebek mellett: 1994. november 15-i 1/94. sz. vélemény (A WTO-egyezményhez csatolt megállapodások), EU:C:1994:384, 108. pont; 2001. december 6-i 2/00. sz. vélemény (A biológiai biztonságról szóló Cartagena Jegyzőkönyv), EU:C:2001:664, 18. pont; 2010. április 20-i Bizottság kontra Svédország ítélet, C-246/07, EU:C:2010:203, 73. pont; 2015. április 28-i Bizottság kontra Tanács ítélet, C-28/12, EU:C:2015:282, 54. pont.

Véggövetkeztetések

570. Ezen megfontolások alapján azt javaslom a Bíróságnak, hogy a Bizottság vélemény iránti kérelmére a következő választ adja:

- (1) Az Európai Unió és a Szingapúri Köztársaság között tervezett szabadkereskedelmi megállapodást (EUSFTA) az Európai Unió és a tagállamok kizárólag együttesen eljárva köthetik meg.
- (2) Az Európai Uniót kizárólagos külső hatáskör illeti meg az EUSFTA-nak a közös kereskedelempolitika hatálya alá tartozó rendelkezésekből álló, nevezetesen a következő részeit illetően:
 - célkitűzések és általános fogalommeghatározások (1. fejezet);
 - árukereskedelem (2–6. fejezet);
 - megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelem és beruházások (7. fejezet);
 - szolgáltatáskereskedelem és kormányzati beszerzések (8. és 10. fejezet), kivéve az EUSFTA-nak a szállítási szolgáltatásokra és a szállítási szolgáltatásokhoz elválaszthatatlanul kapcsolódó szolgáltatásokra alkalmazandó részeit;
 - külföldi közvetlen befektetés (a 9. fejezet A. szakasza);
 - a szellemi tulajdon-jogok kereskedelmi vonatkozásai (11. fejezet, kivéve azokat a rendelkezéseket, amelyek e jogok nem kereskedelmi vonatkozásairól szólnak);
 - verseny és a kapcsolódó kérdések (12. fejezet); valamint
 - kereskedelem és fenntartható fejlődés, amennyiben a kérdéses rendelkezések elsősorban a kereskedelempolitikai eszközökre vonatkoznak (13. fejezet, kivéve a tengeri és a biológiai erőforrások védelmére vonatkozó, valamint az alapvető munkahelyi és környezetvédelmi szabályokat meghatározó rendelkezések, amelyek így a szociálpolitika, vagy pedig a környezetvédelmi politika hatálya alá tartoznak).

Az Európai Unió kizárólagos külső hatáskört élvez az EUSFTA-nak a tengeri és a biológiai erőforrások védelmére vonatkozó részeit (13. fejezet) illetően is.

Az Európai Unió kizárólagos külső hatáskört élvez az EUSFTA-nak a vasúti és közúti szállítási szolgáltatásokról szóló rendelkezéseit illetően is.

Az Európai Unió kizárólagos külső hatáskört élvez az EUSFTA 9. fejezetének B. szakasza, 13.16. cikke, 13.17. cikke, valamint 14–17. fejezetét illetően, amennyiben ezek a rendelkezések az EUSFTA azon részeire vonatkoznak, amelyekre vonatkozóan az Európai Unió kizárólagos külső hatáskörrel rendelkezik (és így azokhoz képest kiegészítő jellegűek).

- (3) Az Európai Unió külső hatásköre a tagállamokkal megosztott az EUSFTA következő összetevőire vonatkozóan:
 - a légi szállítási szolgáltatások, tengeri szállítási szolgáltatások, belvízi szállításra vonatkozó rendelkezések, ideértve azokat a szolgáltatásokat is, amelyek természetüknél fogva e szállítási szolgáltatásokhoz kapcsolódnak (8. fejezet);

- a külföldi közvetlen befektetésen kívüli befektetéstípusokra vonatkozó rendelkezések (a 9. fejezet A. szakasza);
 - a kormányzati beszerzésekre vonatkozó rendelkezések, amennyiben azok a szállítási szolgáltatásokra, valamint olyan szolgáltatásokra vonatkoznak, amelyek természetüknél fogva a szállítási szolgáltatásokhoz kapcsolódnak (10. fejezet);
 - a szellemi tulajdonjogok nem kereskedelmi vonatkozásaira vonatkozó rendelkezések (11. fejezet);
 - az alapvető munkahelyi és környezetvédelmi szabályokat meghatározó rendelkezések, amelyek így a szociálpolitika, vagy pedig a környezetvédelmi politika hatálya alá tartoznak (13. fejezet); valamint
 - az EUSFTA 9. fejezetének B. szakasza, 13.16. cikke, 13.17. cikke, valamint 14–17. fejezetét illetően, amennyiben ezek a rendelkezések az EUSFTA azon részeire vonatkoznak, amelyekre vonatkozóan az Európai Unió megosztott külső hatáskörrel rendelkezik (és így azokhoz képest kiegészítő jellegűek).
- (4) Az Európai Unió nem rendelkezik külső hatáskörrel arra, hogy olyan megállapodást kössön, amelyben az EUSFTA 9.10. cikkének bizonyos tagállamok és Szingapúr között létrejött kétoldalú megállapodások megkötéséről szóló (1) bekezdését magára nézve kötelezőnek ismeri el. Ez a hatáskör kizárólag a tagállamokat illeti meg.

Melléklet – Az EUSFTA összefoglaló leírása

1. Az EUSFTA első és második preambulumbekzdése az Európai Unió és Szingapúr között létrejött partnerségi és együttműködési megállapodásra utal. A második és az ötödik preambulumbekzdés kimondja, hogy a Felek óhaja az, hogy növeljék az életszínvonalat, előmozdítsák a gazdasági növekedést és a stabilitást, új foglalkoztatási lehetőségeket teremtsenek, és fokozzák az általános jólétet, és ennek érdekében ismételten megerősítsék a kereskedelem és a befektetések liberalizálásának ösztönzése iránti kötelezettségvállalásaikat. A negyedik preambulumbekzdés szerint a Felek szándéka, hogy a fenntartható fejlődés célkitűzésével összhangban erősítsék a gazdasági, kereskedelmi és a befektetések terén létesült kapcsolataikat, és oly módon mozdítsák elő a kereskedelmet és a befektetéseket, hogy figyelembe veszik a környezetvédelem és a munkaügyi védelem magas szintjét, valamint a kapcsolódó nemzetközileg elismert normákat, és azon megállapodásokat, amelyeknek részes Felei. A Felek a nyolcadik preambulumbekzdésben továbbá elismerik a nemzetközi kereskedelem átláthatóságának fontosságát valamennyi érdekelt fél szempontjából. A kilencedik preambulumbekzdés kimondja, hogy a Felek arra törekednek, hogy kereskedelmük és befektetéseik szabályozására egyértelmű és kölcsönösen előnyös szabályokat alkossanak, valamint hogy csökkentsék vagy felszámolják a kölcsönös kereskedelem és befektetések akadályait. A tizedik preambulumbekzdés szerint a Felek elhatározták, hogy a kereskedelem akadályait az EUSFTA-val felszámolva hozzájárulnak a nemzetközi kereskedelem harmonikus fejlődéséhez és bővüléséhez, és elkerülik a Felek közötti kereskedelmet vagy befektetéseket akadályozó olyan újabb korlátok létrehozását, amelyek korlátozhatnák az EUSFTA-ból származó előnyöket. A tizenegyedik preambulumbekzdésben a Felek kimondják, hogy építenek azon vonatkozó jogaira és kötelezettségeikre, amelyek a WTO-egyezmény, valamint egyéb többoldalú, regionális és kétoldalú megállapodások és intézkedések alapján állnak fenn, amelyeknek részes felei.

2. Az 1. fejezet („Célkitűzések és általános fogalom meghatározások”) előírja, hogy az EUSFTA Felei az 1994. évi GATT XXIV. cikkével és a GATS V. cikkével összhangban szabadkereskedelmi térséget hoznak létre (1. cikk (1) bekezdés). Az 1.2. cikk meghatározza, hogy az EUSFTA célkitűzése, hogy rendelkezései szerint liberalizálja és előmozdítsa a Felek közötti kereskedelmet és beruházásokat.

3. A 2. fejezetet („A nemzeti elbánásról és az áruk piacra jutásáról”) a Felek közötti árukereskedelemre kell alkalmazni (2.2. cikk). A 2.1. cikkben szereplő célkitűzés, hogy a Felek a megállapodás hatálybalépésekor kezdődő átmeneti időszak alatt fokozatosan és kölcsönösen liberalizálják az áruk kereskedelmét e megállapodás rendelkezéseinek megfelelően és az 1994. évi GATT XXIV. cikkével összhangban. A 2.3. cikk megteremti azt a kötelezettséget, hogy a Felek nemzeti elbánásban részesítsék a másik Fél termékeit, összhangban az 1994. évi GATT III. cikkével (amely ezzel az EUSFTA részévé válik). A 2. fejezet az áruk szolgáltatására is kiterjed (2.5. cikk); előírja a behozatali vámok csökkentését és/vagy eltörlését (2.6. cikk); és megtiltja az exportra vonatkozó vámok és adók fenntartását vagy bevezetését (2.7. cikk). A továbbiakban a nem tarifális intézkedésekre, egyebek mellett az import- és exportkorlátozásokra (2.9. cikk); a behozattal és kivitellel kapcsolatos díjakra és vámalakításokra (2.10. cikk); az import- és exportengedélyezési eljárásokra (2.11. cikk); az állami kereskedelmi vállalkozásokra (2.12. cikk); valamint a 2-B. és 2-C. mellékletben meghatározott ágazati nem tarifális intézkedésekre (2.13. cikk) ír elő kötelezettséget. A 2.14. cikkben egy általános kivételeket tartalmazó rendelkezés szerepel, és egyebek mellett az 1994. évi GATT XX. cikkére hivatkozik (amely e megállapodás általános kivételeket tartalmazó rendelkezése). A 2.15. cikk létrehozza az Árukereskedelmi Bizottságot, amelynek fő feladata a végrehajtás nyomon követése, a Felek közötti árukereskedelem előmozdítása a szóban forgó fejezet és a mellékletei hatálya alá tartozó területeken, valamint foglalkozik a Felek közötti árukereskedelemre vonatkozó tarifális és nem tarifális intézkedésekkel.

4. A 2-A. melléklet a vámok eltörlésével foglalkozik. Két függelékből áll: a 2-A-1 függelékből (a vámtörlés Szingapúrra vonatkozó ütemezése) és a 2-A-2 függelékből (a vámtörlés Európai Unióra vonatkozó ütemezése). A 2-B. melléklet, amely mindenféle gépjárművekre és gépjárműalkatrészekre vonatkozik, számos kötelezettséget tartalmaz, egyebek mellett nemzetközi szabványok alkalmazását, a szabályozási konvergenciát, az új technológiát vagy új tulajdonságokat tartalmazó termékeket. A behozatal engedélyezését és egyéb kereskedelmerkörlátozó intézkedéseket illetően a gyógyszeripari termékekről és orvostechikai eszközökről szóló 2-C. melléklet a nemzetközi szabványokkal, az átláthatósággal és a szabályozási együttműködéssel foglalkozik.

5. A 3. fejezet a „Kereskedelmi jogorvoslatok” címet viseli.

6. A dömpingellenes és kiegyenlítő intézkedéseket illetően a 3.1. cikk kimondja, hogy a Felek megerősítik az 1994. évi GATT (dömpingellenes és kiegyenlítő vámokról szóló) VI. cikkéből, a dömpingellenes megállapodásból és az SCM-megállapodásból eredő jogait és kötelezettségeiket. A fejezet eljárási szabályokat tartalmaz a dömpingellenes és kiegyenlítő vámmal kapcsolatos kérelmek kezelésére (3.2. cikk); a vámok egyes fajtáira megállapítja az alacsonyabb vám szabályát (3.3. cikk); előírja a közérdek figyelembevételének szükségességét (3.4. cikk); valamint a dömpingellenes és kiegyenlítő intézkedésekről szóló szakaszban szereplő rendelkezéseket kizárja a 15. fejezet (vitarendezés) és a 16. fejezet (közvetítő mechanizmus) hatálya alól (3.5. cikk).

7. A 3. fejezet védintézkedésekre vonatkozó különös szabályokat is tartalmaz. A Felek egyebek mellett megerősítik az 1994. évi GATT (konkrét termékek behozatala esetén alkalmazandó vészhelyzeti teendőkkel foglalkozó) XIX. cikke, a védintézkedésekről szóló megállapodás, valamint a mezőgazdaságról szóló megállapodás alapján fennálló jogait és kötelezettségeiket (3.6. cikk). Továbbá tartalmaz eljárási és átláthatósági szabályokat (3.7. cikk), valamint a globális védintézkedésekről szóló szakaszban szereplő rendelkezéseket kizárja a 15. fejezet (vitarendezés) és a 16. fejezet (közvetítő mechanizmus) hatálya alól (3.8. cikk). A 3.9–3.13. cikk (ha átmeneti jelleggel arra szükség van) külön kétoldali védintézkedéseket, és az ilyen intézkedések alkalmazása esetére megfelelő kompenzációt ír elő.

8. A 4. fejezet („A kereskedelem technikai akadályai”) célja lényegében a Felek közötti árukereskedelem előmozdítása és fokozása, a kereskedelemben kialakult felesleges akadályok felismerésére, megelőzésükre és megszüntetésükre vonatkozó keret biztosítása a kereskedelem technikai akadályairól szóló megállapodáson belül (4.1. cikk), amelyet az EUSFTA-ba foglalnak, és amely annak részét képezi

(4.3. cikk). A 4. fejezet a kereskedelem technikai akadályairól szóló megállapodás 1. mellékletében meghatározott olyan szabványok, műszaki előírások és megfelelőségértékelési eljárások előkészítésére, elfogadására és alkalmazására vonatkozik, amelyek érinthetik a Felek közötti árukereskedelmet, a szóban forgó áruk származásától függetlenül (4.2.1. cikk). A 4. fejezet rendelkezéseket tartalmaz egyebek mellett a közös együttműködés különböző formáira (4.4. cikk), a szabványügyi testületek jellegére és a Felek azokban való részvételére (4.5. cikk), a műszaki előírások alapjára (4.6. cikk), a megfelelőségértékelési eljárásokat követő eredmények elfogadásának elősegítésére szolgáló mechanizmusokra (4.7. cikk), az átláthatóságra (4.8. cikk), valamint a (kötelező) jelölési és címkézési követelményekre (4.10. cikk) vonatkozóan. Egyéb rendelkezései (mint a 4.9. cikk) az információcserével, vagy az információknak (például a 14.4. cikkel összhangban kijelölt kapcsolattartó pontokon keresztül) valamely meghatározott céllal való rendelkezésre bocsátásával kapcsolatosak (4.11. cikk).

9. Az 5. fejezet („Állat- és növényegészségügyi intézkedések”) célja a) az emberi, állati vagy növényi élet és egészség védelme a Felek területén, egyúttal a Felek közötti kereskedelem megkönnyítése az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedések (a továbbiakban: SPS-intézkedések) tekintetében; b) az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedések alkalmazásáról szóló megállapodás további végrehajtása érdekében történő együttműködés; és c) a Felek közötti kereskedelmet érintő SPS-intézkedések végrehajtásával kapcsolatos kérdésekre vonatkozó kommunikáció, együttműködés és megoldás javítása (5.1. cikk). A Felek újlag megerősítik az SPS-megállapodás alapján fennálló jogait és kötelezettségeiket (5.4. cikk; lásd még az 5.6. cikk a) pontját).

10. Az 5.6. cikk (Általános elvek) az SPS-intézkedések összehangolására, valamint az SPS-intézkedések oly módon való alkalmazásának korlátozására irányuló megoldásokat ír elő, hogy megakadályozzák, hogy indokolatlan akadályokat állítsanak a kereskedelem elé, illetve szükségtelen korlátozásra és önkényes vagy indokolatlan megkülönböztetésre és késedelemre kerüljön sor a Felek piacára való jutás során. Egyéb érdemi kötelezettségek vonatkoznak az importkövetelményekre (5.7. cikk), az ellenőrzésekre (5.8. cikk), egy adott állati eredetű termék kategória vagy termék kategóriák exportáló Félről való behozatalának engedélyezése céljából lefolytatandó helyszíni ellenőrzés esetén alkalmazandó eljárásra (5.9. cikk, lásd még az 5-B. mellékletet); a kártevőktől vagy megbetegedéstől mentes területek meghatározására és elismerésére (5.10. cikk); az emberi, állati vagy növényi életet vagy egészséget veszélyeztető súlyos kockázat esetén alkalmazandó sürgősségi intézkedésekre (5.13. cikk) és az egyéni intézkedés és/vagy intézkedéscsoport egyenértékűségének elismerésére irányuló (eljárásra) (5.14. cikk). Az átláthatóságra és az információcserére vonatkozó általános kötelezettségeket az 5.11. cikk tartalmazza.

11. A 6. fejezet („Vámügyi együttműködés és a kereskedelem könnyítése”) célja, hogy a Felek elismerjék a vámügyi együttműködés és a kereskedelem könnyítésének jelentőségét a fejlődő globális kereskedelmi környezetben, és megerősítsék az együttműködést ezen a területen annak biztosítása érdekében, hogy a vonatkozó jogszabályok és eljárások, valamint a vonatkozó közigazgatási szervek igazgatási kapacitásai megfeleljenek a kereskedelemkönnyítési célkitűzéseknek, és biztosítsák a hatékony vámenellenőrzést (a 6.1. cikk (1) bekezdése). A 6.2. cikk meghatározza azokat az elveket, amelyeken a Felek vámügyi rendelkezéseinek és eljárásainak alapulnia kell (a 6.2. cikk (1) bekezdése). A Feleknek lehetőség szerint az előírásokat és az alaki követelményeket egyszerűsíteniük kell az áruk gyors kiadása és vámkezelése tekintetében; valamint további lépéseket kell tenniük a vám- és egyéb hatóságok által kért adatok és a dokumentációs anyagok egyszerűsítése és szabványosítása érdekében (a 6.2. cikk (2) bekezdése). A 6.3–6.14. cikk külön kötelezettségeket állapít meg a vámügyi együttműködés; tranzit és átrakodás; előzetes rendelkezések; egyszerűsített vám eljárás; áruk kiadása; díjak és terhek; vámügynökök; szállítás előtti ellenőrzés; vámérték-megállapítás; kockázatkezelés; egyablakos ügyintézés (valamennyi előírt információ egy alkalommal történő, elektronikus benyújtásának elősegítése); valamint a hatékony, gyors, megkülönböztetésmentes és könnyen hozzáférhető eljárások biztosítása terén. A 6.16. cikk a Feleknek az üzleti közösséggel való kapcsolatáról szól.

12. A 6.15. cikk általános kötelezettséget ír elő, miszerint a Felek kötelesek közzétenni vagy más módon rendelkezésre bocsátani a vámügyek és a kereskedelem könnyítésével összefüggő jogszabályait, szabályzataikat és igazgatási eljárásaikat, valamint az egyéb követelményeket (a 6.15. cikk (1) bekezdése), valamint kötelesek kijelölni vagy fenntartani egy vagy több felvilágosító és tájékoztató pontot (a 6.15. cikk (2) bekezdése). A 6. fejezetben különböző rendelkezések foglalkoznak az információcsere szükségességével és rendelkezésre bocsátásával (például a 6.3. cikk (2) bekezdése, a 6.8. cikk (2) bekezdése és a 6.16. cikk b) pontja).

13. A 7. fejezet („Megújuló energiaforrásokból való energiatermelésre vonatkozó kereskedelmet vagy beruházásokat akadályozó nem vámjellegű akadályok”) célja, hogy a Felek egyebek mellett a kereskedelem és a beruházás megkönnyítésével ösztönözzék, kifejlesszék és fokozzák a megújuló és fenntartható, nem fosszilis energiaforrásokból származó energiatermelést. E célból a Felek együttműködnek a vámok és a nem vámjellegű akadályok felszámolása, illetve visszaszorítása, valamint a regionális és nemzetközi szabványokkal való szabályozási konvergencia megerősítése érdekében. (7.1. cikk).

14. A 7. fejezet azon intézkedésekre alkalmazandó, amelyek hatást gyakorolnak a Felek közötti, a megújuló és fenntartható, nem fosszilis energiaforrásokból származó energiatermelésre vonatkozó kereskedelemre és beruházásokra, de nem azon termékekre vonatkozóan, amelyekből az energiát állítják elő (a 7.3. cikk (1) bekezdése).

15. A 7.4. cikk szerint a Felek kötelesek a) tartózkodni a helyi tartalmi követelményeket vagy bármely, a másik Fél termékeit, szolgáltatóit, befektetőit vagy beruházásait érintő ellentételezést előíró intézkedések elfogadásától; b) tartózkodni a helyi vállalatokkal történő társulások kialakítását előíró intézkedések elfogadásától (kivéve, technikai okokból); c) biztosítani, hogy az alkalmazott tanúsítási és engedélyezési eljárásokra vonatkozó szabályok objektívak, átláthatóak, nem önkényesek, és a másik Fél kérelmezőivel szemben nem tesznek megkülönböztetést; d) biztosítani, hogy a másik Félről származó áruk behozatalára és felhasználására, illetve a másik Fél szállítói által szállított árukra felszámolt vagy azokkal kapcsolatos adminisztratív díjak a 2.10. cikk hatálya alá tartoznak és a másik Fél szolgáltatói általi szolgáltatásnyújtás a 8.18–8.20. cikk hatálya alá tartozik; valamint e) biztosítani, hogy a villamosenergia-átviteli hálózatok összekapcsolásának és azokhoz való hozzáférésnek a feltételei és eljárásai átláthatóak, és a másik Fél szállítóival szemben nem tesznek megkülönböztetést.

16. A 7.5. cikk a nemzetközi és regionális szabványokról szól a megújuló és fenntartható, nem fosszilis energiaforrásokból származó energiatermelésre szolgáló termékekre vonatkozóan, annak szükségességéről, hogy a termékkövetelmények tekintetében határozzák meg a műszaki előírásokat, valamint a másik Félről származó megfelelőségi nyilatkozatok elfogadásáról.

17. A 7.6. cikk (1) bekezdése szerint a 7. fejezet rendelkezései alárendeltek a 2.14. cikk és a 8.62. cikk általános kivételekről, a 10.3. cikk biztonságról és általános kivételekről szóló, valamint a 17. cikk vonatkozó rendelkezéseinek. A 7.6. cikk (2) bekezdése szerint a 7. fejezet egyik rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy az megakadályozza bármelyik Felet az érintett energiahálózatok biztonságos üzemeltetéséhez vagy az energiaellátás biztonságához szükséges intézkedések elfogadásában és végrehajtásában.

18. A 7.7. cikk meghatározza a Kereskedelmi Bizottság szerepét az együttműködés és a 7. cikk végrehajtásával kapcsolatban, és meghatározza, hogy ez az együttműködés mit foglalhat magában.

19. A 8. fejezet („Szolgáltatáskereskedelem, letelepedés és elektronikus kereskedelem”) hét szakaszra oszlik.

20. Az A. szakaszban a Felek ismételten megerősítik a WTO-egyezmény alapján fennálló vonatkozó kötelezettségvállalásaikat és megállapodnak abban, hogy a fejezet meghatározza a szükséges intézkedéseket a szolgáltatáskereskedelem, letelepedés és elektronikus kereskedelem fokozatos kölcsönös liberalizációja érdekében (8.1.1. cikk).

21. A 8.1. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy eltérő rendelkezés hiányában a 8. fejezet nem vonatkozik a) a Fél által nyújtott támogatásokra; b) az államhatalom gyakorlása során nyújtott szolgáltatásokra a Felek vonatkozó területein; c) nem kívánja az állami vállalkozások privatizációját; és/vagy d) nem vonatkozik azokra a törvényekre, szabályokra és követelményekre, amelyek a kormányzatok által, kormányzati célokra vásárolt szolgáltatásokat érintik, amennyiben nincs szó ezek kereskedelmi viszonteladásáról, illetve kereskedelmi értékesítésre szánt szolgáltatások nyújtásáról. A 8.1. cikk (4) bekezdése hozzáteszi, hogy a 8. fejezet nem vonatkozik a Fél munkaerőpiacára történő belépést kereső természetes személyeket érintő intézkedésekre, illetve az állampolgárságot, a tartózkodást vagy az állandó munkavállalást érintő intézkedésekre.

22. A 8.1. cikk (3) bekezdése védi a Felek szabályozáshoz való jogát és az arra vonatkozó jogát, hogy új szabályozásokat vezessen be a jogszerű politikai célok megvalósítása érdekében, a 8. fejezettel összhangban álló módon.

23. A 8.2. cikk d) pontja kimondja, hogy az EUSFTA az Unió területén kívül letelepedett és az Unió valamely tagállamának állampolgárai által ellenőrzött hajózási társaságokra szintén vonatkozik, amennyiben hajóik az Unió adott tagállamának jogszabályai szerint kerültek bejegyzésre és az Unió tagállamának a lobogója alatt hajóznak.

24. A 8.2. cikk m) pontja a „szolgáltatáskereskedelem” fogalmát úgy határozza meg, miszerint olyan szolgáltatásnyújtás, amely: i. az egyik Fél területéről a másik Fél területére irányul („határokon átnyúló”); ii. a szolgáltatásnyújtás az egyik Fél területén a másik Fél fogyasztójának („külföldi fogyasztás”); iii. az egyik Fél szolgáltatója által, a másik Fél területén való kereskedelmi jelenléttel („kereskedelmi jelenlét”); iv. az egyik Fél szolgáltatója által, e Félnek a másik Fél területén jelen lévő természetes személyein keresztül („természetes személyek jelenléte”).

25. A B. szakasz („Határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás”) a Feleknek a határokon átnyúló valamennyi szolgáltatási ágazatot érintő intézkedéseire vonatkozik, az alábbi kivételekkel: a) audiovizuális szolgáltatások; b) belföldi tengeri kabotázs; és c) belföldi és nemzetközi menetrendszerű, illetve nem menetrendszerű légi szállítási szolgáltatások, valamint a forgalmi jogok gyakorlásához közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások. A következőkre azonban vonatkozik: i. repülőgép-karbantartási és -javítási szolgáltatások, amelyek során repülőgépet vonnak ki a szolgálatból; ii. a légiközlekedési szolgáltatások értékesítése és marketingje; valamint iii. a számítógépes helyfoglalási rendszerrel (CRS) összefüggő szolgáltatások (a 8.3. cikk c) pontja). A következőkre azonban vonatkozik: i. repülőgép-karbantartási és -javítási szolgáltatások, amelyek során repülőgépet vonnak ki a szolgálatból; ii. a légiközlekedési szolgáltatások értékesítése és marketingje; valamint iii. a számítógépes helyfoglalási rendszerrel (CRS) összefüggő szolgáltatások (8.3. cikk c) pont). A 8.4 pont meghatározása szerint a B. szakasz alkalmazásában a „határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás” alatt az alábbi szolgáltatásnyújtás értendő: a) az egyik Fél területéről a másik Fél területére; és b) az egyik Fél területén a másik Fél fogyasztójának nyújtott szolgáltatás.

26. A 8.5. cikk a piacra jutásról szól. Valamennyi Fél legalább olyan kedvező elbánást biztosít a másik fél szolgáltatásainak és szolgáltatóinak, mint amelyet az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében szereplő és megállapodás tárgyát képező feltételek, korlátozások és kikötések alapján nyújtaniuk kell (8.5. cikk (1) bekezdés). A piacra jutással kapcsolatos kötelezettségvállalások által érintett ágazatokra vonatkozóan a 8.5. cikk (2) bekezdése – az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében meghatározottaktól eltérő rendelkezésének a hiányában – meghatározza azokat az intézkedéseket, amelyeket a Fél sem regionális felosztás alapján, sem az adott terület egészét figyelembe véve nem foganatosít, illetve nem tart fenn.

27. A 8.6. cikk a nemzeti elbánásra vonatkozó kötelezettséget ír elő. Azon ágazatokban, amelyek az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében szerepelnek és az ott meghatározott feltételekre és minősítésekre is figyelemmel a másik fél szolgáltatásait és szolgáltatóit a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtást érintő valamennyi intézkedéssel összefüggésben mindegyik Fél legalább olyan elbánásban részesíti, mint saját hasonló szolgáltatásait és szolgáltatóit (a 8.6. cikk (1) bekezdése).

28. A 8.7. cikk (1) bekezdése előírja, hogy az egyes Felek által a B. szakasz alapján liberalizált ágazatok, valamint az említett ágazatokban a másik Fél szolgáltatásaira és szolgáltatóira alkalmazandó, a piacra jutással és a nemzeti elbánással kapcsolatos korlátozások az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében kerülnek meghatározásra.

29. A C. szakasz a „Letelepedésről” szól, amelyet a 8.8. cikk d) pontja úgy határoz meg, miszerint „i. jogi személy alapítása, megszerzése vagy fenntartása; vagy ii. fiók vagy képviseleti iroda létrehozása vagy fenntartása, az egyik Fél területén gazdasági tevékenység végzése céljából, ideértve, de nem kizárólag a szolgáltatásnyújtást”. A jogi személy „alapítása” és „megszerzése” kifejezéseket úgy kell értelmezni, hogy magukban foglalják a jogi személyben való tőkerészesedést a tartós gazdasági kapcsolatok létrehozása és fenntartása céljából (a 8.8. cikk d) pontjához fűzött 8. lábjegyzet⁴²⁴). A C. szakasz a Felek által elfogadott vagy fenntartott, a letelepedést érintő intézkedésekre vonatkozik valamennyi gazdasági tevékenység tekintetében, az alábbi kivételekkel: a) nukleáris anyagok bányászata, gyártása és feldolgozása; b) fegyver-, lőszer- és hadianyaggyártás, illetve -kereskedelem; c) audiovizuális szolgáltatások; d) belföldi tengeri kabotázs; és e) belföldi és nemzetközi menetrendszerű, illetve nem menetrendszerű légi szállítási szolgáltatások, valamint a forgalmi jogok gyakorlásához közvetlenül kapcsolódó szolgáltatások (8.9. cikk). A C. szakasz azonban nem vonatkozik a letelepedést érintő intézkedésekre a következő gazdasági tevékenységek tekintetében: i. repülőgép-karbantartási és -javítási szolgáltatások, amelyek során repülőgépet vonnak ki a szolgálatból; ii. a légiközlekedési szolgáltatások értékesítése és marketingje; valamint iii. a számítógépes helyfoglalási rendszerrel (CRS) összefüggő szolgáltatások (a 8.9. cikk e) pontja).

30. A piacra jutásról, a nemzeti elbánásról, valamint az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékéről szóló 8.10, 8.11 és 8.12. cikk nagymértékben letükrözi a letelepedés vonatkozásában (a határokon átnyúló szolgáltatásnyújtással kapcsolatos piacra jutásról, nemzeti elbánásról és egyedi kötelezettségvállalások jegyzékéről szóló) 8.5, 8.6 és 8.7. cikket (B. szakasz).

31. A D. szakasz („Természetes személyek üzleti célú ideiglenes tartózkodása”) a Felek által a kulcsfontosságú személyzet, a felsőfokú képzéssel rendelkező gyakornokok és az üzleti szolgáltatások értékesítői belépésével és a területükön való ideiglenes tartózkodásával kapcsolatban hozott intézkedésekre vonatkozik a 8.1. cikk (4) bekezdésének megfelelően (a 8.13. cikk (1) bekezdése). „Kulcsfontosságú személyzet” a Fél területén letelepedett, nonprofit szervezettől eltérő jogi személy által alkalmazott természetes személyek, akik egy letelepedett vállalat megalapításáért vagy megfelelő ellenőrzéséért, igazgatásáért és működéséért felelősek (a 8.13. cikk (2) bekezdésének a) pontja). Ez a kategória magában foglalja a „vállalat megalapításáért felelős üzleti célú látogatókat, akik a letelepedett vállalat létrehozásáért és a társaságon belüli áthelyezésekért felelősek”. A „vállalat megalapításáért felelős üzleti célú látogatók”: vezető beosztásban dolgozó természetes személyek, akik a letelepedett vállalat létrehozásáért felelősek, és akik nem bonyolódnak közvetlen ügyletekbe a lakossággal, és nem kapnak díjazást a fogadó Fél területén található forrásból (a 8.13. cikk (2) bekezdése a) pontjának i. alpontja). A „társaságon belül áthelyezett személyek” olyan természetes személyek, akik valamely Fél jogi személyének munkavállalói voltak, vagy üzleti szolgáltatásokat nyújtó szakemberek esetében legalább egy éven keresztül abban partnerek voltak, és akiket egy másik Fél területén letelepedett vállalkozáshoz ideiglenesen áthelyeznek. Ezek lehetnek ügyvezetők, igazgatók vagy szakemberek (a 8.13. cikk (2) bekezdése a) pontjának ii. alpontja).

424 — Egyes nyelvi változatokban [így a magyarban is] ez az 10. lábjegyzet.

32. A C. szakasznak megfelelően liberalizált minden ágazat tekintetében, az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében felsorolt fenntartásokra is figyelemmel, valamennyi Fél engedélyezi a másik Fél vállalkozóinak, hogy a letelepedett vállalatukhoz természetes személyeket helyezzenek át, feltéve, hogy az ilyen alkalmazottak a 8.13. cikkben meghatározottak szerinti kulcsfontosságú személyzethez tartoznak vagy felsőfokú képesítéssel rendelkező gyakornokok. Ez a rendelkezés különböző maximális időtartamokat is meghatároz a belépésükre és ideiglenes tartózkodásra a társaságon belüli áthelyezések, az üzleti célú látogatók, valamint a felsőfokú képesítéssel rendelkező gyakornokok esetében. Tilosak azok az intézkedések, amelyek vállalkozónként egy bizonyos ágazatban kulcsfontosságú személyzetként és felsőfokú képesítéssel rendelkező gyakornokként áthelyezhető természetes személyek számának (számbeli kvóták vagy a gazdasági szükségesség vizsgálatára irányuló követelmény útján történő) korlátozásával, valamint megkülönböztető korlátozásokkal járnak (a 8.14. cikk (2) bekezdése).

33. A 8.15. cikk értelmében főszabály szerint valamennyi Fél engedélyezi az üzleti szolgáltatások értékesítői számára, hogy ideiglenesen belépjenek a területükre és tizenkét havonta maximum kilencven napig ott tartózkodjanak (8.15. cikk).

34. Az E. szakasz („Szabályozási keret”) alszakaszokra van bontva, amelyek általánosan alkalmazandó rendelkezéseket, továbbá a belső szabályozásra, számítástechnikai szolgáltatásokra, postai szolgáltatásokra; távközlési szolgáltatásokra, pénzügyi szolgáltatásokra és nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatásokra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak.

35. Az 1. alszakaszban általánosan alkalmazandó rendelkezések szerepelnek. Ez az alszakasz a szakmai képezések kölcsönös elismerésére (8.16. cikk) és az átláthatóságra (8.17) vonatkozó kötelezettségeket határoz meg. A 8.16. cikk nem akadályozza a Feleket annak előírásában, hogy az érintett tevékenységi ágazat tekintetében a természetes személyek rendelkezzenek a szolgáltatás teljesítésének területén előírt szükséges képesítésekkel és/vagy szakmai tapasztalattal (a 8.16. cikk (1) bekezdése). Mindkét Félnek azonnal meg kell válaszolnia a másik Fél egyedi tájékoztatásra vonatkozó kéréseit, amely a 8. fejezethez tartozó vagy ezt a fejezetet érintő, általánosan alkalmazandó bármilyen intézkedésével vagy nemzetközi megállapodásokkal kapcsolatos. A 14.4. cikk szerint mindkét Fél létrehoz egy vagy több információs pontot (8.17. cikk).

36. A 2. alszakasz a belső szabályozásra vonatkozik. Ezen alszakasz a Feleknek az engedélyezési és minősítési követelményekhez és eljárásokhoz kapcsolódó intézkedéseire vonatkozik, amelyek határokon átnyúló szolgáltatásnyújtást; természetes és jogi személyeknek a Felek területén való letelepedését, természetes személyeknek a Felek területén való ideiglenes tartózkodását érintik (a 8.18. cikk (1) bekezdése), a Felek kötelezettségvállalásainak függvényében (a 8.18. cikk (2) bekezdése).

37. A 8.19 és a 8.20. cikk az engedélyezési és minősítési követelményekhez és eljárásokhoz, az engedély megszerzéséhez vezető eljáráshoz, továbbá a letelepedést, a határon átnyúló szolgáltatásnyújtást vagy természetes személyek üzleti céllal történő ideiglenes tartózkodását érintő adminisztratív döntések azonnali megvizsgálásának, és ha jogos, a megfelelő jogorvoslat biztosításához kapcsolódó kötelezettségeket határoz meg.

38. A 3. alszakasz a számítástechnikai szolgáltatásokkal foglalkozik. A 8.21. cikk (1) bekezdése szerint a Felek a számítógépes szolgáltatások kereskedelmének a B–D. szakasz szerinti liberalizálása során csatlakoznak a többi bekezdésben foglalt egyetértéshez. Ez az egyetértés főképp a számítástechnikai és kapcsolódó szolgáltatás nyújtásának jelentésére vonatkozik.

39. A 4. alszakasz a postai szolgáltatásokra vonatkozik. A 8.22. cikk értelmében a Felek megfelelő intézkedéseket vezetnek be vagy alkalmaznak annak megakadályozása érdekében, hogy azon szolgáltatók, akik – magukban vagy másokkal – a postai szolgáltatások kapcsolódó piacán vezető szolgáltatónak minősülnek, ne folytathassanak versenyellenes gyakorlatokat. A 8.23. cikk szerint a szabályozó szervek elkülönülnek valamennyi postai szolgáltatótól, és általuk nem elszámoltathatók. Határozataiknak és az általuk alkalmazott eljárásoknak minden piaci résztvevő tekintetében pártatlanoknak kell lenniük.

40. Az 5. alszakasz a távközlési szolgáltatások kereskedelmét érintő intézkedésekre vonatkozik. Meghatározza a B–D. szakasz (vagyis a letelepedés, a határon átnyúló szolgáltatásnyújtás vagy természetes személyek üzleti céllal történő ideiglenes tartózkodása) értelmében liberalizált távközlési szolgáltatásokra alkalmazandó szabályozási keret elveit (a 8.24. cikk (1) bekezdése). A 8.26–8.38. cikk anyagi jogi kötelezettségeket tartalmaz egyebek mellett a nyilvános távközlési hálózatokhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, illetve használatuk, az összekapcsolás, a létesítmények megosztása, valamint a számhordozhatóság vonatkozásában. A 8.41–8.42. cikk kötelezettségeket tartalmaz egyfelől a távközlési szolgáltatási tevékenység engedélyezési eljárására, másfelől pedig az elégtelen források elosztására és felhasználására vonatkozóan.

41. Az átláthatóságra vonatkozó általános kötelezettség a 8.45. cikkben szerepel. Az információk hozzáférhetőségére vonatkozó konkrét kötelezettségeket például a 8.29. cikk (3) bekezdése és a 8.41. cikk (2) bekezdése tartalmazza.

42. A 6. alszakasz a B–D. szakasszal összhangban liberalizált valamennyi pénzügyi szolgáltatásra vonatkozó szabályozási keret elveit határozza meg (a 8.49. cikk (1) bekezdése). A 8.50. cikk (1) bekezdése és a 8.50. cikk (2) bekezdése felhatalmazza a Feleket, hogy észszerű intézkedéseket fogadjanak el vagy alkalmazzanak prudenciális okokból, és meghatározza ennek feltételeit. A 8.50. cikk (4) bekezdésével összhangban a Feleknek minden tőlük telhetőt meg kell tenniük annak biztosítása érdekében, hogy területükön végrehajtsanak és alkalmazzanak számos, a bankfelügyeletre, a biztosításfelügyeletre, az értékpapír-szabályozásra, az átláthatóságra és az adózási célú információcserére vonatkozóan felsorolt standardot. A 8.50. cikk (5) bekezdése szerint mindkét Fél bizonyos feltételek mellett előírhatja a másik Fél határon átnyúló pénzügyi szolgáltatást nyújtó szolgáltatóinak és a pénzügyi instrumentumoknak a regisztrációját.

43. A 8.52. cikk valamennyi Félnek előírja, hogy a másik Fél pénzügyi szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatói számára köteles hozzáférést biztosítani az állami szervek által működtetett fizetési és elszámolási rendszerekhez, valamint a szokásos üzleti életben rendszeren elérhető hivatalos finanszírozási és refinanszírozási lehetőségekhez.

44. A 8.53. cikk az új pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozik. Kötelezi a Feleket, hogy tegyék lehetővé a másik Fél pénzügyi szolgáltatói számára olyan új pénzügyi szolgáltatás nyújtását, amelyet az első Fél saját hasonló pénzügyi szolgáltatóinak lehetővé tenne, anélkül, hogy az az első Fél kiegészítő jogalkotási intézkedését igényelné.

45. A 8.54. cikk egyebek mellett az információknak elektronikus vagy egyéb formában valamely Fél területére, illetve a területéről adatfeldolgozás céljából történő továbbítására vonatkozik, amennyiben az a pénzügyi szolgáltató rendes üzletmenetéhez szükséges.

46. A 8.56. cikk (3) bekezdése rögzíti a Felek azon megállapodását, hogy kereskedelmi alapon biztosítják a rakományokhoz való korlátlan hozzáférés elveinek hatékony alkalmazását, a nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatásnyújtás szabadságát és a szóban forgó szolgáltatások nyújtásának keretében a nemzeti elbánást. A Feleknek üzleti és megkülönböztetésmentes alapon alkalmazniuk kell a nemzetközi tengeri piacokhoz és kereskedelemhez való korlátlan hozzáférés elvét (a 8.56. cikk (3) bekezdésének a) pontja). A Feleknek a másik Fél lobogója alatt hajózó vagy a másik Fél szolgáltatója által üzemeltetett hajókat a saját hajóik, illetve harmadik országbeli hajók – attól függően,

hogy melyik az előnyösebb – számára biztosítottnál nem kevésbé előnyös elbánásban kell részesíteniük, többek között a kikötők elérése, a kikötők infrastruktúrájának, szolgáltatásainak és kiegészítő tengerészeti szolgáltatásainak igénybevétele, valamint az azokkal kapcsolatos illetékek és díjak, továbbá a vámügyi létesítmények, valamint a kikötőhelyek és a be- és kirakodásra szolgáló létesítményekhez való hozzáférés tekintetében. A 8. 56. cikk (5) bekezdése előírja, hogy valamennyi Félnek az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékében meghatározott feltételekkel összhangban lehetővé kell tennie, hogy a másik Fél nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatói a letelepedés és működés feltételei szerint területén letelepedhessenek. A 8.56. cikk (6) bekezdésével összhangban a Feleknek elfogadható és megkülönböztetésmentes feltételek mellett a másik Fél nemzetközi tengeri szállítási szolgáltatói számára elérhetővé kell tenniük az alábbi szolgáltatások felhasználását a kikötőnél: a) révkalauzolás; b) vontatás és vontató biztosítása; c) élelmiszer-ellátás; d) üzemanyag- és vízellátás; e) hulladékgyűjtés és ballaszt hulladéktávoltítás; f) révkapitányi szolgáltatások; g) navigációs segítség; valamint h) a hajó üzemeltetéséhez szükséges parti üzemeltetési szolgáltatások.

47. Az F szakaszban („Elektronikus kereskedelem”) a Felek egyetértenek abban, hogy támogatni kell az elektronikus kereskedelem alkalmazását, fejlesztését és a WTO-szabályok elektronikus kereskedelemre való alkalmazhatóságát, továbbá elkötelezték magukat, hogy támogatják a közöttük megvalósuló elektronikus kereskedelem fejlesztését, különösen azáltal, hogy együttműködést folytatnak a 8. fejezet rendelkezései értelmében az elektronikus kereskedelem tekintetében felmerülő kérdésekben (a 8.57. cikk (1) és (2) bekezdése). A Felek egyetértenek abban, hogy az elektronikus kereskedelem fejlesztésének teljes mértékben a nemzetközi adatvédelmi előírásokkal összhangban kell történnie, az elektronikus kereskedelem felhasználói bizalmának biztosítása érdekében (a 8.57. cikk (4) bekezdése).

48. A 8.58. cikk értelmében nem vethetnek ki vámot az elektronikus úton történő továbbításokra. A 8.59. cikkben a Felek megerősítik, hogy az elektronikus szolgáltatásnyújtáshoz kapcsolódó intézkedések a 8. fejezet vonatkozó rendelkezéseiben foglalt kötelezettségek alkalmazási körébe tartoznak, figyelemmel a szóban forgó kötelezettségekre alkalmazandó kivételekre.

49. A G. szakasz címe: „Kivételek”. A 8.62. cikkben egy általános kivételeket tartalmazó rendelkezés szerepel. A 8.63. cikkben a Felek elkötelezik magukat, hogy legkésőbb az EUSFTA hatálybalépésétől számított három év elteltével, majd ezt követően rendszeres időközönként felülvizsgálják a 8. fejezetet és az egyedi kötelezettségvállalások jegyzékét.

50. A 8-A. melléklet egyetlen cikke előírja, hogy az Európai Unió egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékét a 8-A-1–8-A-3. függelék határozza meg. Ezek az Európai Uniónak a 8.7. cikkel (határokon átnyúló szolgáltatásnyújtás), 8.12. cikkével (letelepedés), valamint a 8.14 és 8.15. cikkel (kulcsfontosságú személyzet és felsőfokú képesítéssel rendelkező gyakornokok) kapcsolatos egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékét tartalmazzák.

51. A 8-B. melléklet előírja, hogy Szingapúr egyedi kötelezettségvállalásainak jegyzékét a 8-B-1. (egyedi kötelezettségvállalások) és a 8-B-2. függeléke (pénzügyi szolgáltatások) határozza meg.

52. A 9. fejezet („Beruházások”) két részből áll. Az A. szakasz két anyagi rendelkezést tartalmaz a beruházók és beruházásaik védelmére. A B. szakasz egy beruházó és az állam közötti vitarendezési mechanizmust ír elő e rendelkezések érvényesítése érdekében.

53. A 9. cikk alkalmazásában „érintett beruházás”: olyan beruházás, amely valamelyik Fél érintett beruházójának közvetlen vagy közvetett tulajdonában áll, vagy valamelyik fél érintett beruházójának közvetlen vagy közvetett ellenőrzése alatt áll a másik fél területén (a 9.1. cikk (1) bekezdése). Az „érintett beruházók”: valamelyik Fél természetes személye vagy jogi személye, aki/amely beruházást eszközölt a másik Fél területén (9.2. cikk). A meghatározás szerint „beruházás” minden olyan eszköz,

amely rendelkezik egy beruházás jellemzőivel, ideértve az olyan jellemzőket is, mint a tőke vagy más források lekötése, az elvárt nyereség, a kockázatvállalás, illetve egy bizonyos időtartam (a 9.1. cikk (1) bekezdése). A 9.1. cikk (1) bekezdésének a)–h) pontja felsorolja a beruházások különböző lehetséges formáit.

54. A 9. fejezet alkalmazandó függetlenül attól, hogy az ilyen beruházásokra az EUSFTA hatálybalépését megelőzően, vagy azt követően került-e sor (a 9.2. cikk (1) bekezdése).

55. A 9.3. cikk (1) bekezdése meghatározza a nemzeti elbánásra vonatkozó követelményeket: az egyes Feleknek területükön a másik Fél érintett beruházóit és azok érintett beruházásait olyan elbánásban kell részesíteniük, amelyek nem kevésbé kedvezőek, mint az az elbánás, amelyet saját beruházóik és azok beruházásai számára hasonló helyzetben beruházásaik üzemeltetése, kezelése, irányítása, fenntartása, használata, hasznélvezete és értékesítése vagy az azokról való egyéb rendelkezés vonatkozásában biztosítanak. A 9.3. cikk bizonyos kivételeket határoz meg és megállapítja azokat a feltételeket, amelyek alapján a Felek kevésbé kedvezőbb elbánást alkalmazó intézkedéseket fogadhatnak el vagy hajthatnak végre.

56. A 9.4. cikk előírja, hogy az egyes Felek saját területükön a másik fél érintett beruházásai számára tisztességes és méltányos elbánást, valamint teljes körű védelmet és biztonságot biztosítsanak (a 9.4. cikk (1) bekezdése), ez utóbbi azonban csak a Félnek az érintett beruházók és beruházások fizikai biztonságával kapcsolatos kötelezettségére vonatkozik (a 9.4. cikk (4) bekezdése). Az említett kötelezettség teljesítésének érdekében egyik Fél sem vezethet be olyan intézkedést, amely az alábbiakból áll: a) az igazságszolgáltatás megtagadása büntető, polgári vagy közigazgatási eljárás során; b) a jogszerű eljárás súlyos megsértése; c) nyilvánvalóan önkényes viselkedés; d) zaklatás, kényszerítés, hatáskörrel való visszaélés vagy hasonló rosszhiszemű viselkedés; vagy e) valamely érintett beruházó valamelyik Fél egyedi vagy egyértelmű, a beruházót a beruházás eszközlésére ösztönző nyilatkozatain alapuló jogos elvárásának megsértése, amely nyilatkozatokra az érintett beruházó észszerűen hagyatkozott.

57. A 9.5. cikk (1) bekezdése előírja, hogy valamely Fél érintett beruházói számára, amelyek beruházásai háború vagy egyéb fegyveres konfliktus, szükségállapot, zavargás vagy más hasonló, a másik Fél területén lejátszódó esemény miatt veszteségeket szenvednek, a másik Fél a jóvátétel, kárpótlás, kártalanítás vagy más kárrendezés tekintetében legalább olyan kedvező elbánást biztosít, mint amelyet saját beruházói vagy bármely harmadik ország beruházója számára biztosítana, attól függően, hogy az említettek közül melyik kedvezőbb az adott érintett beruházó számára. A 9.5. cikk (2) bekezdése előírja, hogy valamely Fél jóvátételt vagy kárpótlást nyújtson, ha valamely érintett beruházást lefoglalnak vagy megsemmisítenek.

58. A 9.6. cikk (1) bekezdése értelmében az egyik Fél a másik fél érintett beruházóinak érintett beruházásait – sem közvetlen, sem közvetett módon – nem államosíthatja, nem sajátíthatja ki vagy vetheti alá más, az államosítás vagy a kisajátítás hatásával egyenértékű hatással járó intézkedésnek (a továbbiakban: kisajátítás), kivéve a következők esetén: a) közérdekű cél; b) összhangban egy jogszerű eljárással; c) megkülönböztetésmentesség alapján; valamint d) a 9.6. cikk (2) bekezdésének megfelelő, azonnali, megfelelő és hatékony kártalanítás fizetése ellenében. A 9.6. cikk (2) bekezdése meghatározza, miként kell megállapítani a kompenzáció összegét. A 9.6. cikk nem alkalmazandó az olyan kényszerengedélyekre, amelyek kibocsátására a szellemi tulajdon-joggal kapcsolatban került sor, amennyiben az ilyen kibocsátás a TRIPS-megállapodással összhangban áll (a 9.6. cikk (3) bekezdése). A 9.6. cikk (4) bekezdése a kisajátítási, illetve értékelési intézkedéseknek az intézkedést meghozó Fél igazságügyi hatósága vagy más független hatósága általi felülvizsgálatáról szól.

59. A 9.7. cikk előírja, hogy mindegyik Fél tegye lehetővé az érintett beruházáshoz kapcsolódó valamennyi átutalást, amelyet szabadon átváltható pénznemben, korlátozás vagy késedelem nélkül kell végrehajtani (a 9.7. cikk (1) bekezdése). Azonban a 9.7. cikk egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy az megakadályozza azt, hogy valamelyik Fél méltányos és megkülönböztetésmentes módon alkalmazza a 9.7. cikk a)–g) pontjában szereplő kérdésekkel kapcsolatos saját jogszabályait (a 9.7. cikk (2) bekezdése).

60. Az A. szakasz fennmaradó rendelkezései a jogátruházásra (9.8. cikk), a megszűnésre (9.9. cikk) és az EUSFTA-nak más megállapodásokkal való kapcsolatára (9.10. cikk) vonatkoznak. A 9.9. cikk egyebek mellett előírja, hogy abban az esetben, ha e megállapodás a 17.13. cikk értelmében megszűnik, a 9. fejezet a megszűnés időpontjától számított további húsz évig hatályban marad az EUSFTA megszűnésének időpontját megelőzően eszközölt érintett beruházások tekintetében. A 9.10. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy az EUSFTA hatálybalépésekor az Unió tagállamai és Szingapúr közötti, a 9-D. mellékletben felsorolt megállapodások, ideértve az ezekből eredő jogokat és kötelezettségeket, hatályukat veszítik, és helyükbe az EUSFTA lép. A 19. lábjegyzet⁴²⁵ hozzáteszi, hogy e megállapodásokat az EUSFTA által megszüntetettnek kell tekinteni a szerződések jogáról szóló bécsi egyezmény 59. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében. A 9.10. cikk fennmaradó bekezdései nagyrészt az EUSFTA ideiglenes alkalmazásának a 9-D. mellékletben felsorolt megállapodások rendelkezései alkalmazására gyakorolt hatásával foglalkozik.

61. A 9. fejezet B. szakasza a felperes egyik fél és az alperes másik fél közötti jogvitára alkalmazandó, amelyet az A. szakasz rendelkezéseit állítólag megsértő olyan bánásmód (ideértve a mulasztást is) miatt kezdeményeztek, amely feltehetően veszteséget vagy kárt okozott a jogosult vagy annak helyben alapított vállalkozása számára (a 9.11. cikk (1) bekezdése).

62. A 9.12. cikk kimondja, hogy törekedni kell a jogviták lehetőség szerint tárgyalások útján történő, békés rendezésére. A 9.14. cikk szerint a jogvitát folytató felek bármikor megállapodhatnak arról, hogy közvetítést vesznek igénybe. Ha valamely jogvitát nem lehet megoldani békés módon, valamely fél felperese konzultációk iránti kérelemmel fordulhat a másik félhez (9.13. cikk). Amennyiben a jogvitát nem sikerül rendezni a konzultációk iránti kérelem benyújtását követő három hónapon belül, a felperes a választottbírói eljárásra irányuló szándéknyilatkozatot nyújthat be (9.15. cikk). Ha a választottbírói eljárásra irányuló szándéknyilatkozatot az Uniónak küldték el, az Unió a nyilatkozat átvételétől számított két hónapon belül eldönti az alperesi jogállást (a 9.15. cikk (2) bekezdése). Arra az esetre, ha nem döntötték el az alperesi jogállást, a 9.15. cikk (3) bekezdése lényegében azt írja elő, hogy az alperest a választottbírói eljárásra irányuló szándéknyilatkozat alapján kell meghatározni.

63. A választottbírói eljárásra irányuló szándéknyilatkozat benyújtásától számított legalább három hónappal a felperes a 9.17. cikkben meghatározott feltételeknek megfelelően és az egyéb igazságszolgáltatási előírásoktól függően (a 9.17. cikk (5) bekezdése) a felperes a 9.16. cikk (1) bekezdésében felsorolt választottbírói eljárásra irányuló keresetet nyújthat be. E mechanizmusok közé tartozik a Beruházási Viták Rendezésének Nemzetközi Központja (a továbbiakban: ICSID) égisze alatt lefolytatott választottbírói eljárás, az Egyesült Nemzetek Nemzetközi Kereskedelmi Jogi Bizottsága (UNCITRAL) választottbírói szabályai szerint létrehozott választottbírói eljárás, vagy bármely más választottbírói intézmény vagy választottbírói szabályok, amennyiben a jogvitát folytató felek erről megállapodnak.

64. A 9.18–9.21. cikk a választottbírói létrehozásáról, az alkalmazandó jogról és értelmezési szabályokról, továbbá a nyilvánvalóan jogalap nélküli és jogilag megalapozatlan keresetekről szól.

425 — Egyes nyelvi változatokban [így a magyarban is] ez az 51. lábjegyzet.

65. Amennyiben a választottbíróság a 9. fejezet rendelkezéseinek megsértését megállapító jogerős ítéletet hoz, ítéletében – külön vagy együttesen – csak a következőket ítéldheti meg: a) pénzbeli kártérítés (a 9.24. cikk (2) bekezdésének korlátjai mellett), az adott esetben alkalmazandó kamatokkal; továbbá b) tulajdon visszaszolgáltatása azzal a feltétellel, hogy az alperes a visszaszolgáltatás helyett megfizetheti a pénzbeli kártérítést és az adott esetben alkalmazandó kamatokat (a 9.24. cikk (1) bekezdése). A választottbíróság nem ítéldhet meg büntető jellegű kártérítést (a 9.24. cikk (2) bekezdése). A 9.25 és a 9.26. cikk a kártalanítás vagy egyéb kártérítésről, valamint a költségekről szól.

66. A 9.27. cikk az ítélet kötelező érvényéről és annak betartásáról szól.

67. A 9.28. cikk (1) bekezdése értelmében egyik fél sem nyújt diplomáciai védelmet és nem érvényesít nemzetközi jogi keresetet olyan jogvita vonatkozásában, amelyet az adott fél egyik beruházója és a másik fél egyhangúlag a B. szakasz szerinti választottbíróági eljárás elé utal vagy utalt, kivéve, ha a másik az ilyen jogvita keretében hozott ítéletnek nem tesz eleget. A 9.28. cikk (1) bekezdése alkalmazásában azok az informális diplomáciai jegyzékváltások, amelyek egyedüli célja a jogvita rendezésének előmozdítása, nem tartoznak a diplomáciai védelem e bekezdésben meghatározott fogalma alá. A 9.28. cikk (1) bekezdése azonban nem zárja ki annak lehetőségét, hogy valamely jogvitát folytató fél egy általános hatályú intézkedés vonatkozásában igénybe vegye a 15. fejezet szerinti valamely vitarendezési eljárást, még akkor is, ha az adott intézkedés egy adott beruházás tekintetében, amelyre vonatkozóan keresetet nyújtottak be, állítólagosan megsértette az EUSFTA-t.

68. A 9. fejezet mellékleteiben szerepel a kisajátítás (9-A–9-C. melléklet); az Európai Unió és Szingapúr közötti megállapodások felsorolása (9-D. melléklet); a beruházó és az állam közötti vitákra vonatkozó közvetítő mechanizmus (9-E. melléklet); a választottbírói testület tagjai és a közvetítők magatartási kódexe (9-F. melléklet); a dokumentumokhoz, meghallgatásokhoz való nyilvános hozzáférésre vonatkozó szabályok, valamint harmadik személyek beadványok benyújtására vonatkozó joga (9-G. melléklet).

69. A 10. fejezet („Kormányzati beszerzések”) kilenc mellékletével együtt a Felek által lefolytatott kormányzati beszerzések kereteit szabályozza. A 10. cikk alkalmazásában az EUSFTA hatálya alá tartozó beszerzés i) kormányzati célú beszerzés, amelynek tárgya olyan áruk, szolgáltatások vagy ezek bármilyen kombinációjának beszerzése, amelynek becsült értéke eléri vagy meghaladja a 10-A–10-G. mellékletben meghatározott küszöbértéket; ii. amelyet ajánlatkérő végez, és iii. amely más módon nincs kizárva (a 10.2. cikk (2) bekezdése). A 10.2. cikk (3) bekezdése azokat a helyzeteket határozza meg, amelyekben a 10. fejezet nem alkalmazandó (kivéve, ha a 10-A–10-G. melléklet másképp nem rendel).

70. A 10.3. cikk a biztonságról és az általános kivételekről szól.

71. A 10.4. cikk a kormányzati beszerzésekre vonatkozó általános elveket határozza meg. A 10.4. cikk (1) és (2) bekezdése egyebek mellett a nemzeti elbánásra vonatkozó kötelezettséget és a megkülönböztetésmentességre vonatkozó kötelezettség egyéb formáit határozza meg. A 10. 4. cikk (7) bekezdése értelmében ezek a rendelkezések nem alkalmazandók a nem a kormányzati beszerzéseket szabályozó intézkedésekre.

72. A 10.5. cikk azokra az információkra határoz meg a szabályokat, amelyeket a Feleknek beszerzési rendszerükre vonatkozóan közzé kell tenniük.

73. Az EUSFTA hatálya alá tartozó beszerzések esetében az ajánlatkérőnek közzé kell tennie egy szándékolt beszerzésről szóló értesítést (a 10.6. cikk (1) bekezdése), amelyben a 10.6. cikk (2) bekezdésében szereplő információknak kell szerepelniük. Ezen kívül minden egyes szándékolt beszerzésről összefoglaló értesítést kell közzétenni (a 10.6. cikk (3) bekezdése). A 10.7. cikk meghatározza azon feltételek fajtájára vonatkozó kötelezettségeket, amelyeket valamely ajánlatkérő

előírhat (vagy nem írhat elő) egy közbeszerzési eljárásban; hogyan kell értékelni, hogy az ajánlattevő megfelel-e a részvétel feltételeinek; és azokat az okokat, amelyek alapján egy ajánlattevő kizárható. A 10.8. cikk az ajánlattevők minősítéséről szól. A 10.9. cikk a műszaki előírásokra és ajánlattételi dokumentációra vonatkozó követelményeket határozza meg. A 10.10. cikk arról szól, hogy az ajánlatkérőnek elegendő időt kell biztosítania az ajánlattevők számára, hogy elkészíthessék és benyújthassák részvételi jelentkezéseiket és ajánlataikat. A 10.11. cikk a tárgyalások lefolytatásáról szól. A 10.12. cikk azokat a feltételeket határozza meg, amelyek alapján valamely ajánlatkérő korlátozott körű tendereljárást alkalmazhat és dönthet úgy, hogy a 10. fejezet egyes biztosítékait nem alkalmazza. A 10.14. cikk az ajánlatok kezeléséről és a szerződések odaítéléséről szól. A 10.15. cikk azon információkra vonatkozóan határoz meg kötelezettségeket, amelyeket az ajánlatkérőnek vagy közölnie kell az ajánlattevővel, vagy közzé kell tennie.

74. A 10.16. cikk (1) bekezdése szerint valamely Fél kérésére a másik Félnek haladéktalanul rendelkezésre kell bocsátania az annak megállapításához szükséges összes információt, hogy a beszerzést tisztességesen, pártatlanul és a 15. fejezettel összhangban folytatták-e le. Meghatározott körülmények között az információt nem kell közölni (a 10.6. cikk (2) bekezdése).

75. A 10.17. cikk a Felek által biztosítandó igazgatási vagy bírósági felülvizsgálati eljárások fajtájára, az ilyen felülvizsgálat lefolytatására vonatkozó feltételekre és az alkalmazandó eljárásra vonatkozóan határoz meg követelményeket.

76. A 10. cikk mellékletei a következőkről szólnak: az EUSFTA-ban foglalt rendelkezésekkel összhangban beszerzést végző központi szervek (10-A. melléklet); az EUSFTA-ban foglalt rendelkezésekkel összhangban beszerzést végző, központi szint alatti szervek (10-B. melléklet); az EUSFTA-ban foglalt rendelkezésekkel összhangban beszerzést végző közüzemek és egyéb szervek (10-C. melléklet); az EUSFTA hatálya alá tartozó áruk (10-D. melléklet); szolgáltatások (10-E. melléklet); építési szolgáltatások és építési koncessziók (10-F. melléklet); általános megjegyzések és eltérések a 10.4. cikk (általános elvek) rendelkezéseitől (10-G. melléklet); közzététel (10-H. melléklet); köz-magán társulások (10-I. melléklet).

77. A 11. fejezet („Szellemi tulajdon”) célja az innovatív és kreatív termékek előállításának és kereskedelmi forgalomba hozatalának elősegítése, valamint a szolgáltatásnyújtás a Felek között, továbbá a kereskedelemből és a beruházásokból származó előnyök fokozása a szellemi tulajdonjogok oltalmának megfelelő és hatékony szintje révén, valamint az e jogok hatékony érvényesítésére irányuló intézkedések meghozatala (a 11.1. cikk (1) bekezdése). A TRIPS-megállapodás I. részében (különösen a 7. és a 8. cikkben) meghatározott célkitűzések és alapelvek értelemszerűen vonatkoznak a 11. fejezetre (a 11.1. cikk (2) bekezdése).

78. Az A. szakasz a 11. fejezet hatályával, a releváns fogalommeghatározásokkal és a szellemi tulajdonjogok kimerülésével foglalkozik. A 11.2. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a 11. fejezet rendelkezései kiegészítik a Feleknek a szellemi tulajdon tekintetében a TRIPS-megállapodás és azon egyéb nemzetközi szerződések szerinti jogait és kötelezettségeit, amelyeknek mindketten részes felei. A 11. fejezet alkalmazásában a „szellemi tulajdonjogok” a TRIPS-megállapodás II. részének 1–7. szakasza alá tartozó szellemi tulajdonjogok valamennyi kategóriája, nevezetesen: szerzői jogok és szomszédos jogok, szabadalmak, védjegyek, formatervezési minták, integrált áramkörök topográfiája, földrajzi árujelzők, a nyilvánosságra nem hozott adatok védelme (a 11.2. cikk (2) fejezete a) pont i–viii. alpont), valamint a növényfajtaoltalmi jogok (a 11.2. cikk (2) bekezdésének b) pontja). A 11.3. cikk értelmében a Felek szabadon létrehozhatják a szellemi tulajdonjogok kimerülésére vonatkozó saját rendszerüket a TRIPS-megállapodás rendelkezései alapján.

79. A B. szakasz mindegyik alszakasza egy (vagy több) adott szellemi tulajdonjoggal foglalkozik.

80. Az A. alszakasz a „Szerzői jogok és szomszédos jogok” címet viseli. A 11.4. cikk („A biztosított védelem”) értelmében a Feleknek eleget kell tenniük a többi nemzetközi megállapodásban, nevezetesen az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló berni egyezményben, a szerzői jogokról szóló WIPO-szerződésben, az előadásokról és hangfelvételekről szóló WIPO-szerződésben és a TRIPS-megállapodásban foglalt jogoknak és kötelezettségeknek. A 11.5. cikk meghatározza az EUSFTA hatálya alá tartozó szerzői és szomszédos jogok oltalmának feltételeit.

81. Az A. alszakasz fennmaradó része a hangfelvételek előadói és előállítói számára biztosított egyszeri méltányos díjazás jogára (11.6. cikk), a művészek viszonteladási jogaira vonatkozó gyakorlatokra és politikákra (11.7. cikk), a műveikkel, előadásaikkal és hangfelvételeikkel összefüggő jogaik gyakorlásával kapcsolatban alkalmazott, valamint az ezen műveikkel, előadásokkal és hangfelvételekkel összefüggő – az érintett szerzők, előadóművészek és hangfelvétel-előállítók engedélye nélküli, illetve a jogszabály által meg nem engedett – tevékenységek korlátozása érdekében alkalmazott hatékony műszaki intézkedések kijátszása elleni megfelelő jogi védelem és hatékony jogorvoslat biztosítására (11.9. cikk), valamint a jogkezelési információk védelmére (11.10. cikk) vonatkozik.

82. A B. alszakasz a „Védjegyek” címet viseli. A 11.12. cikk értelmében valamennyi Félnek minden tőle telhetőt meg kell tennie az 1994. október 27-én Genfben elfogadott Védjegyjogi Szerződésnek és a 2006. március 27-én Szingapúrban elfogadott Szingapúri Védjegyjogi Szerződésnek való megfelelés érdekében. A Feleknek a védjegyek lajstromozásának olyan rendszerét kell létrehozniuk, amelyben a megfelelő védjegyhatóság írásban megindokolja a védjegy lajstromozásának esetleges elutasítását. A kérelmezőnek lehetőséget kell biztosítani, hogy ezen elutasítás ellen bírói hatóság előtt fellebbezzon, a harmadik felek számára biztosítani kell a védjegykérelmek kifogásolásának lehetőségét, és valamennyi Félnek nyilvánosan hozzáférhető elektronikus adatbázist kell létrehoznia a védjegykérelmek és a lajstromozott védjegyek tekintetében (11.13. cikk). A Feleknek a TRIPS-megállapodással összhangban oltalmazniuk kell a közismert védjegyeket (11.14. cikk). A 11.15. cikk kivételek ír elő a védjegyek által biztosított jogok alól.

83. A C. alszakasz („Földrajzi árujelzők”) a Felek területéről származó borokra, szeszes italokra, mezőgazdasági termékekre és élelmiszerekre vonatkozó földrajzi árujelző elismerésére vagy védelmére alkalmazandó (a 11.16. cikk (1) bekezdése). A Feleknek az EUSFTA hatálybalépését követően területükön létre kell hozniuk a földrajzi árujelzők nyilvántartási és védelmi rendszereit a borok, szeszes italok, mezőgazdasági termékek és élelmiszerek megfelelőnek ítélt kategóriáinak vonatkozásában (11.17. cikk). A többi rendelkezés olyan kérdésekkel foglalkozik, mint a földrajzi árujelzők védelmének terjedelme (11.19. cikk) vagy a földrajzi árujelzők használatának joga (11.20. cikk).

84. A D. alszakasz a „Formatervezési minta” címet viseli. A Feleknek biztosítaniuk kell az önállóan alkotott, új vagy eredeti ipari minták oltalmát. Ezt az oltalmat a lajstromozás biztosítja, amely kizárólagos jogokkal ruházza fel a jogosultakat. (a 11.24. cikk (1) bekezdése). A 11.25. cikk az oltalom alatt álló ipari minta jogosultjának a bejegyzés által biztosított jogok hatályát határozza meg. A rendelkezésre álló oltalmi idő az alkalmazás időpontjától számított legalább tíz évre szól (11.26. pont). A 11.27. cikk a formatervezési mintaoltalom hatálya alóli kivételeket érinti. A 11.28. cikk a formatervezési minta és a szerzői jog közötti viszonytal foglalkozik.

85. Az E. alszakasz a „Szabadalmak” címet viseli. A 11.29. cikkel a Felek megerősítik a Szabadalmi Együttműködési Szerződés szerinti kötelezettségeiket, és adott esetben kötelezettséget vállalnak arra, hogy megtesznek minden észszerű intézkedést annak érdekében, hogy belső jogszabályaikkal és eljárásaikkal összhangban álló módon megfeleljenek a Szabadalmi Jogi Szerződés 1–16. cikkének. A Felek továbbá kötelezettséget vállalnak arra, hogy elismerik a WTO Általános Tanácsa által 2003. augusztus 30-án elfogadott, a TRIPS-megállapodás és a közegészségügy kapcsolatáról szóló dohai nyilatkozat 6. pontjának végrehajtásáról szóló határozatot, valamint a WTO Általános Tanácsa által

2005. december 6-án elfogadott, a TRIPS-megállapodást módosító jegyzőkönyvet elfogadó, a TRIPS-megállapodást módosító határozatot. A 11.31. cikk meghatározza azokat a körülményeket, amelyek esetén a Feleknek lehetővé kell tenniük a szabadalom által biztosított jogok időtartamának meghosszabbítását.

86. Az F. alszakasz („Személyes adatok védelme”) a gyógyszeripari termékek forgalmazási engedélyének megszerzése céljából benyújtott vizsgálati adatok védelmére és a mezőgazdasági vegyi termékek forgalmazási engedélyének megszerzése céljából benyújtott vizsgálati adatok védelmére vonatkozik (11.33 és 11.34. cikk).

87. A G. alszakasz egyetlen rendelkezése („Növényfajták”) kimondja, hogy a Felek ismételt megerősítik az új növényfajták oltalmáról szóló nemzetközi egyezmény szerinti kötelezettségeiket, ideértve a növénynevelők jogaira vonatkozó opcionális kivétel végrehajtására vonatkozó képességüket is, ahogy az az egyezmény 15. cikkének (2) bekezdésében szerepel (11.35. cikk).

88. A C. szakasz „A szellemi tulajdonjogok polgári jogi érvényesítése” címet viseli. A 11.36. cikkben a Felek ismételt megerősítik a TRIPS-megállapodás 41–50. cikke szerinti kötelezettségvállalásaikat. A Felek megállapodnak abban, hogy e kötelezettségvállalásoknak megfelelő eljárásokat és jogorvoslatot írnak elő vonatkozó belső jogszabályaik szerint a 11. fejezet hatáskörébe tartozó szellemi tulajdonjogok megsértésével járó cselekményekkel szemben (a 11.36. cikk (1) bekezdése). Ezen intézkedéseknek, eljárásoknak és jogorvoslatoknak teljesíteniük kell a 11.36. cikk (2) bekezdésében szereplő követelményeket. A 11.36. cikk (3) bekezdése előírja, hogy a 11. fejezet egyetlen rendelkezése sem érinti az érintett Fél belső jogszabályainak általános érvényesítésére vonatkozó képességét, illetve nem kötelezi a Feleket arra, hogy módosítsák meglévő, a szellemi tulajdonjogok érvényesítésével kapcsolatos jogszabályaikat. Ezen felül a szóban forgó fejezet egyetlen rendelkezése sem kötelezi a Feleket arra, hogy a szellemi tulajdonjogok érvényesítésére az általános jogérvényesítést szolgáló bíróságoktól elkülönített bíróságokat hozzanak létre, illetve nem tartalmaz kötelezettséget az erőforrások megosztására a szellemi tulajdonjogok érvényesítése és az általános jogérvényesítés között.

89. A C. szakasz fennmaradó része foglalkozik egyéb mellett azon kötelezettséggel, hogy a szellemi tulajdonjogok megsértése miatt indított polgári igazságszolgáltatási eljárásokban megtegyék a megfelelő intézkedéseket, hogy közzétegyék vagy a nyilvánosság rendelkezésére bocsássák a végleges bírósági határozatokkal kapcsolatos információkat (11.37. cikk); azon kötelezettséggel, hogy rendelkezésre bocsássák a C. szakaszban említett polgári jogi intézkedéseket, eljárásokat és jogorvoslatokat a TRIPS-megállapodás II. részének 1–6. szakasza alá tartozó szellemi tulajdonra vonatkozóan (11.38. cikk); foglalkozik továbbá a bizonyítékok megővését célzó intézkedésekkel (11.39. cikk), a tiltó bírósági végzésekkel (11.42. cikk), az alternatív intézkedésekkel (11.43. cikk) és a kártérítéssel (11.44. cikk).

90. A D. alszakasz a „Határon alkalmazott kereskedelmi intézkedések” címet viseli. A 11.49. cikk meghatározza az ilyen intézkedések hatályát, különösen a vámhatósági ellenőrzés alatt álló árukra vonatkozó eljárások tekintetében. A 11.50. cikk előírja, hogy a vámhatóságoknak különböző megközelítéseket kell elfogadniuk a hamis védjeggyel ellátott árukat, a szerzői jogot bitorló kalóz termékeket, a formatervezési mintaoltalom megsértésével előállított kalózárukat és a hamisított földrajzi árujelzővel ellátott árukat tartalmazó szállítmányok azonosítására vonatkozóan. A 11.51. cikk meghatározza azokat a területeket, amelyeken való együttműködésről a Felek megállapodnak.

91. Az E. szakasz („Együttműködés”) egyetlen rendelkezése szerint a Felek megállapodnak abban, hogy együttműködnek a 11. fejezetben szereplő kötelezettségvállalások és kötelezettségek végrehajtásának támogatása céljából, és meghatározza, hogy az együttműködés területei mely cselekményekre terjednek ki (11.52. cikk).

92. A 12. fejezet („Verseny és a kapcsolódó kérdések”) foglalkozik a trösztellenes és az összefonódásokkal kapcsolatos politikával, a közvállalkozásokkal, a különleges vagy kizárólagos jogokkal rendelkező vállalkozásokkal, valamint az állami monopóliumokkal.

93. Az A. szakasz a „Trösztellenes politika és az összefonódásokkal kapcsolatos politika” kérdésével foglalkozik. A 12.1. cikk (1) bekezdésében a Felek elismerik a szabad és torzulásoktól mentes verseny fontosságát kereskedelmi kapcsolataikban, valamint tudomásul veszik, hogy a versenyellenes üzleti magatartás és a versenyellenes tranzakciók torzíthatják a piacok megfelelő működését, és általában véve gyengítik a kereskedelem liberalizálásából származó előnyöket. A 12.1. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy a szabad és torzulásoktól mentes versenynek a gazdaság valamennyi ágazatában történő előmozdítása érdekében a Felek területükön olyan átfogó jogszabályokat tartanak fenn, amelyek hatékonyan kezelnek három, a közöttük zajló kereskedelmet befolyásoló kérdést, nevezetesen: a) horizontális és vertikális megállapodásokat, b) piaci erőfölénnyel való visszaélést, valamint c) vállalkozások olyan összefonódását, amely jelentős mértékben fékezi a versenyt vagy jelentősen gátolja a hatékony versenyt.

94. A B. szakasz a „Közvállalkozások és különleges vagy kizárólagos jogokkal rendelkező vállalkozások, valamint állami monopóliumok” kérdésével foglalkozik. A 12.3. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy a 12. fejezet egyetlen rendelkezése sem akadályozza meg valamely Felet abban, hogy jogszabályainak megfelelően közvállalkozásokat hozzon létre vagy tartson fenn, illetve, hogy különleges vagy kizárólagos jogokkal ruházzon fel vállalkozásokat. A 12.3. cikk fennmaradó része az ilyen vállalkozásokra vonatkozó feltételekkel kapcsolatos kötelezettségeket határozza meg. A 12.4. cikk kimondja, hogy a Felek továbbra is létrehozhatnak vagy fenntarthatnak állami monopóliumot. Azonban ki kell igazítaniuk minden kereskedelmi jellegű állami monopóliumot annak biztosítása érdekében, hogy az áruk és szolgáltatások értékesítése és megvásárlása során az ilyen monopóliumok ne okozzanak hátrányos megkülönböztetést.

95. A C. szakasz a „Támogatások” kérdésével foglalkozik. A 12.5. cikk (1) és (2) bekezdése meghatározza, mi minősül támogatásnak az EUSFTA alkalmazásában, és milyen támogatásfajták tartoznak a 12. cikk hatálya alá. A 12.5. cikk (3) bekezdése előírja, hogy a 12.7. cikk (Tiltott támogatások), a 12.8. cikk (Egyéb támogatások), a 12.10. cikk (Felülvizsgálati záradék) és a 12-A. melléklet rendelkezései nem alkalmazandók a különböző halászati és mezőgazdasági támogatásokra. A C. szakasz rendelkezései nem sértik a Feleknek a WTO-egyezmény alapján fennálló jogait és kötelezettségeit (12.6. cikk). A 12.7. cikk meghatározza, hogy milyen árukkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos támogatástípusok tiltottak, továbbá kivételeket határoz meg. A 12.8. cikk (2) bekezdése rendelkezik az ilyen támogatásokkal kapcsolatos információcseréről. A 12.9. cikk az átláthatóságra vonatkozó követelményekről szól. A 12.10. cikk (1) bekezdése előírja a Feleknek, hogy folyamatosan felülvizsgálják a C. szakaszban említett ügyeket.

96. A D. szakasz („Általános rendelkezések”) a jogérvényesítés terén történő együttműködés és koordináció (12.11. cikk), a titoktartás (12.12. cikk), valamint a konzultáció (12.13. cikk) tekintetében határoz meg kötelezettségeket. A 12.14. cikk – a 12.7. cikk („Tiltott támogatások”) kivételével – a 12. fejezetből fakadó minden kérdést kizár a 15. fejezet (vitarendezés) és a 16. fejezet (közvetítő mechanizmus) hatálya alól.

97. A 12-A. cikk meghatározza a többi támogatástípusra alkalmazandó elveket.

98. A 13. fejezet a „Kereskedelem és fenntartható fejlődés” címet viseli.

99. Az A. szakaszban „Bevezető rendelkezések” szerepelnek. A 13.1. cikk számos nemzetközi eszközre utal, és megerősíti a Felek arra vonatkozó kötelezettségvállalásait, hogy a nemzetközi kereskedelmet, kétoldalú kereskedelmüket és gazdasági kapcsolatukat olyan módon fejlesszék és ösztönözzék, hogy az hozzájáruljon a fenntartható fejlődéshez (a 13.1. cikk (1) bekezdése). A Felek elismerik, hogy a gazdasági fejlődés, a társadalmi fejlődés és a környezetvédelem a fenntartható fejlődés kölcsönösen

összefüggő és egymást erősítő összetevői, és kiemelik a kereskedelemmel kapcsolatos társadalmi és környezetvédelmi kérdésekre vonatkozó együttműködés előnyeit, a kereskedelemre és a fenntartható fejlődésre vonatkozó globális megközelítés részeként (a 13.1. cikk (2) bekezdése). A Felek továbbá elismerik, hogy helytelen a kereskedelemnek vagy a beruházásoknak a belső munkajogi és környezetvédelmi jogszabályok által biztosított védelmi szint gyengítésével vagy csökkentésével való ösztönzése, de hangsúlyozzák, hogy a környezetvédelmi és munkaügyi előírások nem használhatók fel protekcionista kereskedelmi célokra (a 13.1. cikk (3) bekezdése). Mindemellett a Felek elismerik, hogy céljuk az, hogy a 13.1. cikk (1) és (2) bekezdésével összefüggésben oly módon szilárdítsák meg kereskedelmi kapcsolataikat és együttműködésüket, amely előmozdítja a fenntartható fejlődést, és megjegyzik, hogy nem kívánják összehangolni a munkaügyi és környezetvédelmi előírásaikat (a 13.1. cikk (4) bekezdése).

100. A Felek fenntartják jogukat a környezetvédelem és munkavédelem saját szintjeinek meghatározására, valamint a vonatkozó jogszabályok és politikák ennek megfelelő – a 13.3. cikkben és a 13.6. cikkben említett azon nemzetközileg elismert normák és megállapodások – kiigazítására vagy módosítására, amelyeknek részes felei (a 13.2. cikk (1) bekezdése). A Feleknek továbbra is javítaniuk kell e jogszabályokat és politikákat, valamint törekedniük kell a magas szintű környezetvédelem és munkavédelem biztosítására és ösztönzésére (a 13.2. cikk (2) bekezdése).

101. A B. szakasz „A kereskedelem és a fenntartható fejlődés munkaügyi szempontjaival” foglalkozik. A Felek elismerik a foglalkoztatásra és a munkaügyre vonatkozó nemzetközi együttműködés és megállapodások értékét mint a nemzetközi közösségnek a globalizációból eredő gazdasági, foglalkoztatási és társadalmi kihívásokra és lehetőségekre adott válaszát, és elkötelezik magukat a konzultáció és az együttműködés mellett a kölcsönös érdeklődésre számot tartó és a kereskedelemmel összefüggő munkaügyi és foglalkoztatási kérdésekben (a 13.3. cikk (1) bekezdése). Emellett ismételten megerősítik elkötelezettségüket amellett, hogy elismerjék a teljes és produktív foglalkoztatást és a mindenki számára rendelkezésre álló tisztességes munkát, mint a nemzetközi együttműködés elsőbbséget élvező célját; valamint elhatározzák magukat a nemzetközi kereskedelem oly módon történő fejlesztése mellett, ami a teljes és produktív foglalkoztatás, valamint a mindenki számára rendelkezésre álló tisztességes munka irányába mutat (a 13.3. cikk (2) bekezdése). A Felek az ILO-tagságukból fakadó kötelezettségeikkel és a munka világára vonatkozó alapvető elvekről és jogokról szóló ILO-nyilatkozattal és annak mellékleteivel összhangban kötelezettséget vállaltak az alapvető munkahelyi jogokra vonatkozó elvek tiszteletben tartására, előmozdítására és megvalósítására, nevezetesen a következőkre: a) az egyesülés szabadsága és a kollektív tárgyaláshoz való jog hatékony elismerése; b) a kényszer- és kötelező munka minden formájának felszámolása; c) a gyermekmunka tényleges megszüntetése; valamint d) a foglalkoztatással és a munkával kapcsolatos megkülönböztetések felszámolása. A Felek emellett ismételten megerősítik elkötelezettségüket azon ILO-egyezmények hatékony végrehajtása mellett, amelyeket Szingapúr és az Unió tagállamai megerősítettek (13.3. cikk). A Felek vállalják, hogy folyamatos és tartós erőfeszítéseket tesznek az alapvető ILO-egyezmények megerősítésére és hatékony végrehajtására; hogy a hazai körülmények figyelembevételével más ILO-egyezmények megerősítését és hatékony végrehajtását is megfontolják; valamint, hogy e tekintetben információcserét folytatnak (a 13.3. cikk (4) bekezdése). A 13.3. cikk (5) bekezdése kimondja, hogy a Felek elismerik, hogy a munka világára vonatkozó alapvető elvek és jogok megsértése nem használható fel jogos komparatív előnyként.

102. A 13.4. cikkben a Felek elismerik az EUSFTA célkitűzéseinek megvalósítása céljából a környezetvédelmi politikák kereskedelmi vonatkozású szempontjait illetően folytatott együttműködés fontosságát. Az említett rendelkezés (nem kizárólagosan) felsorolja azokat a területeket, amelyeken a Felek kölcsönös együttműködési tevékenységeket kezdeményezhetnek.

103. A 13.5. cikk kimondja, hogy a Felek a munkahelyi egészségre és biztonságra irányuló, a Felek közötti kereskedelmet vagy beruházásokat érintő intézkedések előkészítése és végrehajtása során figyelembe veszik a kapcsolódó tudományos és műszaki információkat, valamint a vonatkozó nemzetközi előírásokat, iránymutatásokat és ajánlásokat, ideértve az elővigyázatosság elvét is.

104. A C. szakasz „A kereskedelem és a fenntartható fejlődés – környezetvédelmi szempontjaival” foglalkozik. A Felek elismerik a nemzetközi környezetvédelmi szabályozás és megállapodások értékét; hangsúlyozzák a kereskedelem és a környezetvédelmi politikák, szabályok és intézkedések közötti kölcsönös támogatás megerősítésének szükségességét; valamint kimondják, hogy konzultálnak, és szükség esetén együttműködnek a kölcsönös érdek által fedett kereskedelemmel kapcsolatos környezetvédelmi kérdésekről szóló tárgyalásokkal kapcsolatban (a 13.6. cikk (1) bekezdése). A Felek ezenfelül vállalják, hogy hatékonyan végrehajtják vonatkozó jogszabályaikban, rendeleteikben vagy egyéb intézkedéseikben és területükön folytatott gyakorlataikban azon többoldalú környezetvédelmi megállapodásokat, amelyeknek részes felei (a 13.6. cikk (2) bekezdése). A Felek ismételt megerősítik kötelezettségvállalásukat az Egyesült Nemzetek Éghajlat-változási Keretegyezménye (UNFCCC) és annak Kiotói Jegyzőkönyve végső célkitűzésének elérésére; egyetértenek abban, hogy megerősítik a többoldalú, szabályokon alapuló rendszert az UNFCCC keretében az UNFCCC elfogadott határozataira támaszkodva, és hogy támogatják azon erőfeszítéseket, hogy a valamennyi Félre alkalmazandó UNFCCC keretében kidolgozzanak egy 2020 utáni éghajlatváltozásról szóló nemzetközi megállapodást (a 13.6. cikk (3) bekezdése). Az EUSFTA egyik rendelkezése sem értelmezhető úgy, hogy akadályozza bármelyik Felet olyan multilaterális környezetvédelmi megállapodások végrehajtására hozott intézkedések elfogadásában vagy fenntartásában, amelyeknek részes felei, feltéve hogy ilyen intézkedéseket nem szabad olyan módon alkalmazni, amely a Felek közötti önkényes vagy indokolatlan megkülönböztetést vagy a kereskedelem rejtett korlátozását jelenti (a 13.6. cikk (4) bekezdése).

105. A 13.7. cikk a fa és fatermékek kereskedelmével foglalkozik. A Felek elismerik az erdők globális megőrzésének és fenntartható gazdálkodásának jelentőségét. Vállalják a következőket: a) információcsere a legális és fenntartható módon kezelt erdőkből származó fa és fatermékek kereskedelmének és felhasználásának ösztönzésére irányuló megközelítésekről, valamint e megközelítésekkel kapcsolatos tudatosság előmozdítása; b) a globális erdészeti jogszabályok végrehajtásának és irányításának ösztönzése, valamint az illegális fakitermelésből származó fa és fatermékek kereskedelmének kezelése, c) az illegális fakitermelésből származó fa és fatermékek kereskedelmének kezelésére irányuló intézkedések vagy politikák hatékonyságának ösztönzése terén folytatott együttműködés; valamint d) a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény eredményes alkalmazásának előmozdítása azon fajok tekintetében, amelyek védettségi helyzete veszélyeztetettnek minősül.

106. A 13.8. cikk a halászati termékek kereskedelmére vonatkozik. A Felek elismerik annak jelentőségét, hogy biztosítani kell a halállomány megőrzését és a fenntartható módon való halgazdálkodást, és ennek érdekében vállalják a következőket: a) megfelelnek a hosszú távú védelmi intézkedéseknek és a halállományok fenntartható kiaknázásának az érintett Felek által megerősített nemzetközi eszközökben foglaltaknak megfelelően, valamint betartják az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezetének (a továbbiakban: FAO) és az ezen kérdésekhez kapcsolódó megfelelő ENSZ-eszközöknek az alapelveit; b) hatékony intézkedéseket vezetnek be és hajtanak végre a jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan (a továbbiakban: IUU) halászat elleni küzdelem céljából, elősegítik az IUU-termékek kereskedelmi forgalomból való kivonását és az IUU-tevékenységekre vonatkozó információk cseréjét; c) hatékony nyomkövetési és ellenőrzési intézkedéseket fogadnak el, hogy biztosítsák a védelmi intézkedéseknek való megfelelést; valamint d) betartják a nemzetközi védelmi és gazdálkodási intézkedések nyílt tengeri halászhajók általi betartásának előmozdításáról szóló FAO-megállapodás alapelveit, és tiszteletben tartják a kikötő szerinti államok által a jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan halászat (IUU-halászat) megelőzésére, megakadályozására és felszámolására hozandó intézkedésekről szóló FAO-megállapodás vonatkozó rendelkezéseit.

107. A 13.9. cikk a 13.5. cikkel szinte azonosan van megfogalmazva, kivéve, hogy az nem a munkahelyi egészségre és biztonságra, hanem „a környezetvédelemre irányuló [...] intézkedésekre” vonatkozik.

108. A 13.10. cikkben a Felek elismerik az EUSFTA célkitűzéseinek megvalósítása céljából a környezetvédelmi politikák kereskedelmi vonatkozású szempontjait illetően folytatott együttműködés fontosságát. Az említett rendelkezés (nem kizárólagosan) felsorolja azokat a területeket, amelyeken a Felek kölcsönös együttműködési tevékenységeket kezdeményezhetnek.

109. A D. szakasz „Általános rendelkezéseket” tartalmaz. A 13.11. cikk rögzíti a Felek azon elhatározását, hogy továbbra is különös erőfeszítéseket tesznek a környezetvédelmi áruk és szolgáltatások kereskedelmének és az azokkal kapcsolatos beruházásoknak a megkönnyítése és előmozdítása érdekében (a 13.11. cikk (1) bekezdése); hogy különös figyelmet fordítanak a kereskedelmet és a beruházásokat nehezítő akadályok felszámolásának elősegítésére az éghajlatbarát áruk és szolgáltatások tekintetében (a 13.11. cikk (2) bekezdése); annak szükségességét, hogy csökkenteni kell az üvegházhatásúgáz-kibocsátást, és a lehető legnagyobb mértékben vissza kell szorítani a kereskedelem torzulásait (a 13.11. cikk (3) bekezdése), valamint elő kell mozdítani a vállalkozások társadalmi felelősségvállalását (a 13.11. cikk (4) bekezdése).

110. A 13.12. cikk szerint valamely Fél nem mondhat le környezetvédelmi vagy munkaügyi jogszabályairól vagy engedhet eltérést, illetve nem tehet erre vonatkozó ajánlatot a Felek közötti kereskedelmet vagy beruházásokat érintő módon (a 13.12. cikk (1) bekezdése); illetve köteles hatékonyan érvényesíteni környezetvédelmi és munkaügyi jogszabályait folyamatos vagy visszatérő tevékenység vagy annak hiánya útján, a Felek közötti kereskedelmet vagy befektetéseket érintő módon (a 13.12. cikk (2) bekezdése).

111. A 13.13. cikk átláthatóságra vonatkozó kötelezettséget ír elő a Felek között a kereskedelmet és a beruházást potenciálisan érintő környezeti és munkafeltételek védelmét célzó, általánosan alkalmazandó intézkedésekre. A 13.14 és a 13.15. cikk az EUSFTA végrehajtásának a fenntartható fejlődésre gyakorolt hatásának felülvizsgálatáról és a 13. fejezetnek való megfelelés ellenőrzésére vonatkozó intézményi mechanizmusokról szól.

112. Amennyiben a Felek a 13. fejezet szerint felmerülő bármely kérdésben nem értenek egyet, akkor kizárólag a 13.16. cikkben (Kormányzati konzultációk) és a 13.17. cikkben (Szakértői testület) foglalt eljárásokhoz folyamodhatnak. A 15. fejezet (Vitarendezés) és a 16. fejezet (Közvetítő mechanizmus) nem alkalmazandó a 13. fejezetre (a 13.16. cikk (1) bekezdése). A 13.16. cikk (2)–(6) bekezdése meghatározza a kormányzati konzultációkra vonatkozó eljárásokat és azok céljait. A 13.17. cikk egyebek mellett egy olyan szakértői testület létrehozatalára irányuló mechanizmusokat és eljárásokat határoz meg, amely bármely olyan ügyet megvizsgál, amelyet a 13.16. cikk (4) bekezdésében előírt bizottságnak nem sikerül rendeznie.

113. A 14. fejezet („Átláthatóság”) célja, hogy átlátható és kiszámítható szabályozási környezetet teremtsenek a területükön működő gazdasági szereplők számára, megerősítse a WTO-egyezmény szerinti kötelezettségvállalásokat továbbá pontosításokat, és továbbfejlesztett megállapodásokat fogadjanak el az átláthatóság, a konzultáció és az általánosan alkalmazandó intézkedések jobb igazgatása érdekében (a 14.2. cikk (2) bekezdése). Az „általánosan alkalmazandó intézkedés” a törvény, rendelet, bírósági határozat, eljárás és adminisztratív intézkedés, amelyek hatást gyakorolhatnak az EUSFTA hatálya alá tartozó bármely kérdésre. Nem foglalja magában az adott személyre vonatkozó végzést (a 14.1. cikk a) pontja).

114. A 14.3. cikk mindkét Félre közzétételi kötelezettséget ír elő mind az általánosan alkalmazandó intézkedések (a 14.3. cikk (1) bekezdése), mind pedig az általánosan alkalmazandó intézkedés elfogadására vagy módosítására irányuló javaslat (a 14.3. cikk (2) bekezdése) vonatkozásában. A 14.4. cikk (1) bekezdése az EUSFTA hatékony végrehajtásának az általa érintett bármely kérdésben a Felek között folytatott kommunikáció előmozdítása érdekében előírja, hogy a Felek kapcsolattartó pontot jelöljenek ki. Az említett kapcsolattartó pontra, működésére és az azzal kapcsolatos tájékoztatási kérelmekre vonatkozó további részleteket a 14.4. cikk (2)–(8) bekezdése tartalmazza.

115. A 14.5. cikk kötelezettségeket ír elő az általánosan alkalmazandó intézkedések következetes, pártatlan és észszerű módon történő igazgatása érdekében. Egyebek mellett valamennyi Fél köteles: a) arra törekedni, hogy a másik Félnek az eljárás által közvetlenül érintett érdekelt személyei részére eljárásaival összhangban észszerű tájékoztatást adjon az eljárás indításakor; b) az ilyen érdekelt személyek részére észszerű lehetőséget biztosítani arra, hogy bármely végleges közigazgatási cselekményt megelőzően előadhassák az álláspontjukat alátámasztó tényeket és érveket; valamint c) biztosítani azt, hogy eljárásai jogszabályain alapuljanak és azokkal összhangban legyenek.

116. A 14.6. cikk (1) bekezdése előírja, hogy mindegyik Fél bírói, kvázi bírói vagy közigazgatási törvényszékeket és eljárásokat hozzon létre vagy tartson fenn az EUSFTA hatálya alá tartozó ügyekkel kapcsolatos közigazgatási cselekmények haladéktalan felülvizsgálata és ha indokolt, kiigazítása érdekében. A törvényszékeknek pártatlanoknak és függetleneknek kell lenniük az igazgatási végrehajtással megbízott hivataltól vagy hatóságtól, és az ügy kimenetelében semmiféle lényeges érdekelttségük nem lehet (a 14.6. cikk (1) bekezdése). A Feleknek emellett biztosítaniuk kell, hogy a 14.6. cikk (1) bekezdésében említett törvényszék vagy eljárás során az eljárás felei jogosultak legyenek a következőkre: a) észszerű lehetőség saját álláspontjuk alátámasztására vagy megvédésére; valamint b) olyan döntéshozatalra, amely a bizonyítékokon és a észrevételek benyújtásán, vagy ha a jogszabálya előírja, a közigazgatási hatóság által összeállított feljegyzéseken alapul (a 14.6. cikk (2) bekezdése). A 14.6. cikk (3) bekezdése e határozatok végrehajtásáról szól.

117. A Felek megállapodnak abban, hogy együttműködnek a szabályozás minősége és teljesítménye fejlesztésében (a 14.7. cikk (1) bekezdése) és a helyes hivatali magatartásra vonatkozó elvek népszerűsítésében (a 14.7. cikk (2) bekezdése).

118. A 14.8. cikk előírja, hogy az EUSFTA egyéb fejezeteiben foglalt, a 14. fejezet tárgyára vonatkozó különleges szabályok elsőbbséget élveznek az e fejezet rendelkezéseitől való eltérés mértékéig.

119. A 15. fejezet („Vitarendezés”) célja, hogy elkerülje és rendezze a Felek közötti véleménykülönbségeket e megállapodás értelmezésével és alkalmazásával kapcsolatban, abból a célból, hogy lehetőség szerint kölcsönösen elfogadható megoldást találjanak (15.1. cikk). A 15. fejezet alkalmazandó az EUSFTA értelmezéséből és alkalmazásából eredő bármilyen véleménykülönbség rendezésére, kivéve, ha e megállapodás kifejezetten másképp rendelkezik (15.2. cikk).

120. A 15.3–15.13. cikkben szereplő eljárás a vitarendezési mechanizmus következő lépéseit írja elő: jóhiszemű konzultáció egy kölcsönösen elfogadott megoldás elérése céljából (a 15.3. cikk (1)–(4) bekezdése); választottbírói testület létrehozása iránti kérelem, ha a konzultációkat kölcsönösen elfogadott megoldás elérése nélkül zárták le (a 15.3. cikk (5) bekezdése); választottbírói eljárás (15.4–15.8. cikk); határozat teljesítése (a 15.9–15.11. cikk); jogorvoslatok a határozat teljesítésének elmulasztása esetén (15.12. cikk); valamint a kötelezettségek felfüggesztését követően hozott intézkedések felülvizsgálata (15.13. cikk).

121. A 15.14–15.19. cikk különböző szabályokat tartalmaz a választottbírói eljárásokra, amelyeket a 15-A. melléklet egészít ki. A D. szakaszban szereplő általános rendelkezések a választottbírók névjegyzékeivel (15.20. cikk); a 15. fejezetben szereplő vitarendezési mechanizmus és a WTO vitarendezési mechanizmus közötti kapcsolattal (15.21. cikk); a határidőkkel (15.22. cikk); valamint a 15. fejezet felülvizsgálatával és módosításával foglalkozik.

122. A 16. fejezet („Közvetítő mechanizmus”) célja annak megkönnyítése, hogy közvetítő segítségével zajló átfogó és gyors eljárás révén kölcsönösen elfogadott megoldást sikerüljön találni (16.1. cikk). A 16. fejezet az EUSFTA hatálya alá tartozó bármely, a Felek közötti kereskedelmet vagy beruházásokat kedvezőtlenül érintő intézkedésre alkalmazandó, kivéve, ha e fejezet másként nem rendelkezik (16.2. cikk).

123. A közvetítői eljárás kezdeményezését megelőzően bármely Fél írásban információt kérhet az ilyen intézkedésre vonatkozóan (16.2. cikk). A 16.3–16.6. cikkben szereplő eljárás a közvetítői eljárásban a következő lépéseket határozza meg: közvetítői eljárás megindítására irányuló kérés (16.3. cikk), a közvetítő kiválasztása (16.4. cikk), maga a közvetítői eljárás (16.5. cikk), valamint a kölcsönösen elfogadott megoldás végrehajtása (16.6. cikk). A 16.7. cikk a közvetítés és a vitarendezés közötti kapcsolatról szól. A többi rendelkezés a határidőkre (16.8. cikk), a költségekre (16.9. cikk) és a felülvizsgálatra (16.10. cikk) vonatkozik.

124. A 17. fejezet az „Intézményi, általános és záró rendelkezések” címet viseli. A 17.1 és a 17.2. cikk egy különböző bizottságokból álló intézményi felépítést hoz létre, amelyekben a Felek az EUSFTA végrehajtásának és alkalmazásának felügyelete és megkönnyítése érdekében találkoznak. A 17.3. cikk előírja, hogy amennyiben módosul a WTO-egyezmény bármely, a Felek által e megállapodásba belefoglalt rendelkezése, a Feleknek szükség esetén konzultálniuk kell egymással abból a célból, hogy kölcsönösen kielégítő megoldást találjanak. A 17.4. cikk a különböző bizottságokon belüli döntéshozatallal foglalkozik. A 17.5. cikk az EUSFTA módosításáról szól.

125. A 17.6. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy az EUSFTA csak annyiban vonatkozik az adóintézkedésekre, amennyiben alkalmazása szükséges a megállapodás rendelkezéseinek hatályosulásához. A 17.6. cikk (2) bekezdésével összhangban az EUSFTA egyetlen rendelkezése sem érinti a valamely, Szingapúr és az Európai Unió tagállama vagy tagállamai között létrejött adózási egyezmény alapján Szingapúrra vagy az Európai Unióra vagy egyik tagállamára háruló jogokat és kötelezettségeket. A 17.6. cikk (3) és (4) bekezdése értelmében az EUSFTA-ban semmi sem értelmezhető úgy, hogy megakadályozná bizonyos adóügyi intézkedések, valamint az adók elkerülését és az adócsalást célzó intézkedések elfogadását vagy fenntartását. A 17.6. cikk (5) bekezdése Szingapúr azon jogára vonatkozik, miszerint elfogadhat vagy fenntarthat olyan adóintézkedéseket, amelyek Szingapúr számára a hely sajátos korlátaiból eredő nyomós közérdekek védelme szempontjából szükségesek.

126. A Feleknek szabadon átváltható valutában és a Nemzetközi Valutaalap alapokmányának VIII. cikke rendelkezéseivel összhangban bármilyen, folyó fizetési mérleg folyószámláról történő fizetést és átutalást engedélyezniük kell maguk között. (a 17.7. cikk (1) bekezdése). Ezzel összefüggésben konzultálniuk kell egymással (17.7. cikk).

127. Valamennyi Félnek arra kell ösztönöznie állami befektetési alapjait, hogy tartsák tiszteletben az ún. santiagoói elveket (általánosan elfogadott elvek és gyakorlatok) (17.8. cikk).

128. A 17.9. cikk azon feltételekre és eljárásokra vonatkozik, amelyek alapján az a Fél, amelynek súlyos nehézségei vannak a fizetési mérleggel és a külső finanszírozással kapcsolatban, illetve ennek veszélye fenyeget, korlátozó intézkedéseket fogadhat el és tarthat fenn az árukkal, szolgáltatásokkal és a letelepedéssel, valamint a beruházásokkal összefüggő kifizetésekkel és átutalásokkal kapcsolatban.

129. A 17.10. cikk egy biztonsági kivételeket tartalmazó rendelkezést ír elő, amely lehetővé teszi a Feleknek, hogy alapvető biztonsági érdekeik védelmének megfelelően lépjenek fel.

130. A 17. fejezet fennmaradó rendelkezései az információk közzétételére és a bizalmas információk védelmére (17.11. cikk); az EUSFTA hatálybalépésére (17.12. cikk), időtartamára és megszűnésére (17.13. cikk); az EUSFTA szerinti kötelezettségek teljesítésére (17.14. cikk); a közvetlen hatály hiányára (17.15. cikk); mellékletekre, függelékekre, közös nyilatkozatokra, jegyzőkönyvekre és egyetértési záradékokra (17.16. cikk); az EUSFTA, a partnerségi és együttműködési megállapodás és a WTO-egyezmény közötti kapcsolatra (17.17. cikk); az Európai Unióhoz való jövőbeni csatlakozásra (17.18. cikk); az EUSFTA területi hatályára (17.19. cikk); valamint az EUSFTA hiteles szövegére, vagyis az angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, horvát, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén nyelvi változatra vonatkoznak.

131. Az 1. jegyzőkönyv a „származó termék” fogalmának meghatározásáról és az igazgatási együttműködés módszereiről szól. Az 1–5. egyetértési záradék a 17.6. cikkre (Adózás); a választottbírók díjazására; a vámmal kapcsolatos további rendelkezésekre; az engedélyezett gazdálkodói (AEO-) programok kölcsönös elismerésére; továbbá Szingapúr területre, illetve a természeti erőforrásokhoz való hozzáférésre vonatkozó sajátos korlátaira vonatkozik.